Anatolie Coșciug
(coordonator)

Migrație
și integrare
într-o țară de emigrare

Presa Universitară Clujeană

Anatolie Coșciug

(Coordonator)

Migrație și integrare într-o țară de emigrare

Presa Universitară Clujeană

2021

Referenţi ştiinţifici:

Conf. univ. dr. Elena-Loreni Baciu
CS I dr. Alina Botezat

ISBN 978-606-37-1190-9

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

Mulțumiri

Dorim să le mulțumim pe această cale tuturor persoanelor și entităților care au sprijinit direct sau indirect implementarea proiectului de cercetare CRCMIS în urma căruia publicarea acestei cărți a fost posibilă.

Această carte a fost posibilă datorită sprijinului oferit din pareta proiectului de cercetare „Centrul Român pentru Cercetarea Migrației și a Integrării Sociale" (CRCMIS**).**

Cuprins

CAPITOLUL 1.
Cadrul teoretic și context empiric — *Anatolie Coșciug* 5

CAPITOLUL 2.
Perspectivele cetățenilor români asupra imigrației și integrării în România — *Livia Pogan, Mara Birou* 30

CAPITOLUl 3.
Perspectivele imigranților asupra integrării în România — *Giorgian Guțoiu* 67

CAPITOLUL 4.
Imigrație și antreprenoriat în România — *Croitoru Alin* 102

CAPITOLUL 5.
Impactul pandemiei Covid-19 asupra imigranților din România — *Toma Burean, Anatolie Coșciug* 134

CAPITOLUL 6.
Perspectivele instituțiilor publice asupra integrării imigranților în România — *Astrid Hamberger* 146

Concluzii generale — *Anatolie Coșciug, Marius Matichescu* 207

CAPITOLUL 1
Cadrul teoretic și context empiric

Anatolie Coșciug

Introducere

Cu trei ani în urmă, s-a nimerit să particip la un eveniment menit să promoveze și să celebreze diversitatea culturală în Cluj-Napoca, eveniment organizat de unele dintre cele mai active ONG-uri de la nivel local în acest domeniu și la care au participat diverși invitați din universități, presă, comunitățile de imigranți, primărie și alte instituții publice. La acest eveniment, comunitățile de imigranți din Cluj au fost invitate să prezinte diverse elemente ale culturii din țara sau regiunea de origine, precum mâncare și băuturi, dansuri și muzică, haine și alte aspecte similare.

După câteva minute petrecute la acest eveniment, unul dintre organizatorii principali mi-a spus că, în mod sigur, m-ar interesa să îi cunosc pe unii dintre invitații la acest eveniment care lucrează de muți ani în domeniul migrației și integrării și mi-a indicat locul unde se afla și aceștia. „Lucrează pentru entități care oferă asistență imigranților. Cred că o să aveți ce discuta!" mi-a spus organizatorul și mi-a indicat un grup de cinci-șase persoane care stăteau împreună și discutau.

M-am apropiat de ei și am intrat în vorbă. Mi-au povestit câte ceva despre activitățile lor și ale entităților din care fac parte în vederea sprijinirii integrării imigranților în România. Eu le-am spus că avem interese comune

fiindcă de câțiva ani eram și eu implicat în diverse proiecte academice privind migrația sau cunoșteam îndeaproape cercetători și proiecte care au adus contribuții majore domeniului. Interlocutorii mei au devenit foarte curioși, pentru că auziseră de câteva dintre aceste proiecte. „Și ce s-a schimbat în urma acestor proiecte de cercetare?” a întrebat curios unul dintre interlocutori. „De fapt este uimitor câte s-au schimbat” am răspuns eu și am menționat criticile formulate conceptului de „integrare a imigranților” despre care interlocutorii mei întâmplător nu auzise. Am încercat să explic pe scurt cum perspectiva integrării este de obicei normativă și presupune că imigranții ar trebui să se asimileze în țara de destinație sau faptul că utilizarea „statului național” ca unitate de analiză a integrării este problematică din perspectiva transnaționalismului și cum aceste critici au condus la o mai bună conceptualizare a acestui fenomen.

„Și care este părerea dumneavoastră personală, cum ar trebui să măsurăm integrarea imigranților în România?” a adăugat un alt interlocutor. Am încercat să explic pe scurt faptul că este cu atât mai dificil de măsurat acest lucru în țări precum România care nu au experiența de a primi grupuri importante de imigranți. „Dar”, a obiectat un alt interlocutor ca și cum ar fi de la sine înțeles, „indiferent ce înseamnă acest concept, toată lumea trebuie să se integreze într-o formă sau alta”. Am răspuns că, deși ceea ce urmează sa spun poate suna a critică, nu așa ar trebui să funcționeze integrarea – nu doar imigranții trebuie să vrea să se integreze ci și populația locală ar trebui să permită integrarea acestora, iar instituțiile publice ar trebui să susțină și să promoveze acest proces. Discuția a fost momentul în care am realizat că acest *topic* este unul de interes public și că un studiu pe această temă ar fi necesar și în România. Astfel, această carte abordează una dintre principalele provocări cu care se confruntă tot mai multe societăți contemporane – integrarea imigranților. Creșterea numărului de imigranți în numeroase țări de pe glob a consacrat *integrarea*

imigranților drept una dintre principalele teme cercetate în studiile de migrație (Ager and Strang 2008; Schinkel 2018). În acest context, au fost realizate numeroase studii și au fost alocate resurse importante în ultimele decenii pentru a analiza și monitoriza integrarea imigranților în societățile de destinație (Beversluis și colab. 2017).

În ciuda numărului tot mai mare de studii privind integrarea imigranților, există în continuare o serie de întrebări care nu au un răspuns concludent, întrebări la care acest raport își propune să ofere posibile răspunsuri. Una dintre aceste preocupări ține de lipsa unei modalități clare de a defini și măsura integrarea imigranților (Puma, Lichtenstein, and Stein 2018; Harder et al. 2018). Lipsa unui răspuns concludent la această întrebare face dificilă o mai bună înțelegere a fenomenului integrării imigranților prin faptul că o comparație în timp și/sau a mai multor contexte/comunități/țări este greu de realizat.

În strânsă legătură cu acest aspect, lipsa unor comparații între diverse contexte se reflectă de asemenea și în numărul mic de studii pe tema integrării imigranților în *noile* țări de destinație. Astfel, în timp ce se depun eforturi constante pentru cercetarea integrării imigranților în țările de destinație, denumite în mod convențional destinații „tradiționale”[1], au început de asemenea să fie efectuate studii pe această temă și în țările „emergente” de destinație ale imigranților, dar în continuare nu este suficient de clar dacă și cum are loc integrarea imigranților în aceste contexte (OECD / UE 2018, 2015, Coșciug 2018). Aceste lacune îngreunează înțelegerea fenomenului prin faptul că nu se

[1] Majoritatea studiilor privind integrarea imigranților au fost efectuate în America de Nord (de exemplu, SUA și Canada) și țările Europei de Vest, precum Marea Britanie, Germania, Franța și altele (Schneider și Crul 2010; Ager și Strang 2008a; Schinkel 2018; Bauböck și Tripkovic 2017; Garcés-Mascareñas și Penninx 2016; Loch 2014). Destinații de imigrație emergente sunt considerate țări precum România, Bulgaria, Chile, Coreea de Sud, Japonia și Mexic (OECD/EU 2018, 2015).

poate testa dacă modalitățile propuse pentru a surprinde integrarea imigranților, dezvoltate în special în țări cu tradiții îndelungate de primire a imigranților, pot fi adaptate la contextul țărilor de destinație ale imigranților care nu au experiență în acest sens.

În acest context, scopul prezentului capitol este să ofere un cadru teoretic și contextul empiric ale acestui studiu privind integrarea imigranților în România. Astfel, secțiunea 1.2 oferă un cadru conceptual care poate fi folosit pentru a defini și măsura integrarea imigranților iar secțiunea 1.3 continuă prin a oferi un context empiric care să ajute o mai bună contextualizare a discuțiilor privind imigrația și integrarea în România care sunt abordate în detaliu în capitolele care urmează.

Cadru teoretic

În ciuda eforturilor semnificative realizate în acest domeniu în ultimele decenii, în continuare lipsește un consens larg cu privire la cel mai bun mod prin care poate fi definit și măsurat conceptul de integrare a imigranților (Schinkel 2018; Messina și Williamson 2014). Ager și Strang (2008b), dar și alți autori (Schneider și Crul 2010; Castles et al. 2002, Penninx 2019) au subliniat confuzia din jurul conceptului de integrare a imigranților, numindu-l „concept haotic”, cu alte cuvinte, un concept care este folosit în foarte multe contexte, dar cu semnificații diferite. Din această cauză, multe studii pur și simplu evită să utilizeze sau să propună o definiție a termenului tocmai pentru a evita orice confuzie. Alte studii se limitează la a menționa natura complexă a termenului și utilizarea largă a conceptului atât în cercetare, cât și în politică, explicând astfel această lipsă de consens în privința termenului (Puma, Lichtenstein și Stein 2018; Harder și colab. 2018; Bauböck și Tripkovic 2017).

Cu toate acestea, două definiții par a fi folosite, cel mai adesea, în cercetările academice. Prima dintre ele este cea în care integrarea este înțeleasă ca un proces bidirecțional prin care imigranții devin o parte acceptată a societății de destinație (Garcés-Mascareñas și Penninx 2016; Bijl și Verweij 2012; Council of Europe 1997). Cea de-a doua se referă la integrarea imigranților văzută ca procesul prin care imigranții ajung la același statut ca și nativii (Schneider și Crul 2010; Messina și Williamson 2014; OECD / UE 2018). Cu toate acestea, definițiile au provocat numeroase critici care pot fi cuprinse succint în următoarele cinci tipologii:

1) sunt prea ambigue și lasă prea mult spațiu pentru interpretare;
2) nu definesc dimensiunile și indicatorii pe baza cărora ar trebui făcută comparația cu populația nativă;
3) sunt normative și presupun că imigranții ar trebui să se asimileze în țara de destinație;
4) utilizarea „statului național" ca unitate de analiză este problematică dintr-o perspectivă transnațională;
5) finanțatorii proiectelor de cercetare influențează prea mult modul în care este studiată și înțeleasă integrarea imigranților (Schneider și Crul 2010; Puma, Lichtenstein și Stein 2018; Messina și Williamson 2014; Favell 2003; Loch 2014; Saharso 2019; Faist 2000; Klarenbeek 2019; Abdou 2019).

În ultimii ani, s-au făcut tot mai multe încercări de încurajare a progresului științific în acest domeniu, fiind propuse diverse definiții și metode standardizate de evaluare a integrării imigranților. Una dintre propunerile care au avut un grad relativ mare de succes are la bază cercetările lui Harder și ale colegilor (2018: 11484) care definesc integrarea imigranților ca, „gradul în care imigranții au cunoștințele și capacitatea de a construi o viață de

succes în societatea gazdă”[2]. Această definiție face referire la două dimensiuni importante: *cunoașterea* și *capacitatea*. Aspectul de *cunoaștere* se referă, de exemplu, la cunoașterea limbilor vorbite în societatea de destinație, dar și la cunoștințele necesare pentru a naviga în diferite contexte instituționale. Aspectul de *capacitate* al integrării include diversele forme de resurse pe care migranții le dețin (de exemplu: sociale, economice, relaționale etc.). Un motiv important pentru care definiția propusă de Harder și colaboratorii săi s-a bucurat de un grad mare de succes este că aceasta poate fi testată și validată empiric, dar și pentru că acest model de integrare a fost dezvoltat pentru a fi aplicat în diverse contexte, nu numai în așa numitele destinații „tradiționale” din Europa de Vest sau America de Nord.

Nu în ultimul rând, abordarea propusă de Harder și colegii (2018) s-a bucurat de succes și pentru că folosește mai multe dimensiuni ale integrării care fac posibilă compararea lor. De exemplu, în studiul menționat sunt folosite șase dimensiuni pentru a măsura integrarea imigranților, iar această abordare este de asemenea folosită în multe alte studii[3] (Ager și Strang 2008a; OECD / EU 2018; Huddleston și colab. 2015; Drăgan și colab. 2014; Coșciug și colaboratorii 2018, 2019). În cadrul acestor studii, fiecare dintre dimensiunile integrării folosite este compusă din mai mulți indicatori care măsoară diferite aspecte ale integrării imigranților. De exemplu, studiul realizat de OECD / UE (2015) folosește 27 de indicatori (cum ar fi tipurile de contracte de muncă, programul de lucru, rata de supra-calificare, ponderea lucrătorilor independenți etc.) organizați în jurul a cinci dimensiuni ale integrării. Un alt exemplu este

[2] Traducerea autorului din engleza: „we defined integration as the degree to which immigrants have the knowledge and capacity to build a successful, fulfilling life in the host society” (Harder si colaboratorii 2018: 11484)

[3] Vezi Capitolul 3 al acestui raport pentru o discuție în detaliu a acestei abordări.

oferit de studiul realizat de Huddleston, Niessen și Tjaden (2013) în care se folosesc 21 de indicatori (46 în forma extinsă a studiului) precum: gradul de ocupare a forței de muncă, incluziune socială, cetățenie activă, risc de sărăcie, ș.a.m.d., acești indicatori fiind grupați, la rândul lor, în cinci dimensiuni.

Plecând de la cele prezentate mai sus, în acest studiu integrarea imigranților este definită ca gradul în care imigranții au cunoștințele și capacitatea de a construi o viață de succes în societatea gazdă. Cunoștințele și capacitatea imigranților pot proveni din multiple surse și depind de mai multe contexte, după cum literatura de specialitate din domeniul studiilor de migrație arată tot mai clar și cu tot mai multe argumente. Un prim context, detaliat pe larg în Capitolul 2, este cel al societății de destinație (în cazul acestui studiu, România) despre care tot mai multe studii arată că joacă un rol esențial în procesul integrării imigranților. Astfel, cunoscând perspectiva societății gazde asupra imigrației ca fiind una mai degrabă pozitivă sau negativă, dar și ce fel de interacțiuni există între populația locală și imigranți, putem extrage indicii importante despre contextul pe care imigranții trebuie să îl navigheze.

Un al doilea nivel (abordat pe larg în Capitolul 3) la care are loc integrarea este cel personal al imigranților. Astfel, cunoscând gradul de educație al unui grup de imigranți, perioada în care au locuit în România sau tipologia interacțiunilor cu populația locală, putem înțelege mai bine gradul de integrare al acestora la nivel micro.

Cel de al treilea nivel (abordat pe larg în Capitolul 4) se referă la instituțiile publice care au de asemenea un rol important în ceea ce privește integrarea imigranților. Astfel, cunoscând gradul de familiarizare a instituțiilor cu privire la drepturile pe care le au imigranții sau frecvența și tipul de servicii publice oferite acestora, putem înțelege mai bine contextul macro în care are loc integrarea imigranților.

Context empiric

Pentru o mai bună înțelegere a discuțiilor privind integrarea imigranților, așa cum urmează să fie abordate în următoarele capitole ale aceste cărți, este necesară o prezentare a contextului în care acest fenomen are loc. Astfel, în acest sub-capitol, fenomenul imigrației și al integrării este discutat prin prisma principalelor schimbări și provocări cu care se confruntă România în prezent și contribuția fenomenului imigrației la acestea.

Declinul demografic al populației

Imigrația poate juca un rol foarte important în rezolvarea uneia dintre cele mai presante probleme cu care se confruntă România în această perioadă – declinul demografic. Populația României a scăzut constant în ultimele decenii și este preconizată o scădere și în următorii ani, în special din cauza sporului natural negativ. De exemplu, doar între anii 2002 și 2011 numărul persoanelor care locuiesc în România a scăzut cu 1,6 milioane (INSSE 2019).

Imigrația în România a crescut și s-a diversificat foarte mult în ultimii ani, România devenind una dintre țările cu cele mai mari creșteri ale numărului de imigranți în regiunea Europei de Est în perioada 2010–2020. Conform datelor Organizației Națiunilor Unite (2020), proporția persoanelor născute în alte țări care locuiesc în România aproape s-a triplat în decurs de șase ani: de la 281.000 de persoane în 2015 (reprezentând 1,4% din toată populația României) la 705.300 de persoane în 2020 (reprezentând 3,7% din populația totală). Dacă toate cele 705.300 de persoane ar locui în același loc, acesta ar fi aproximativ la fel de populat ca Județul Cluj[4] sau aproximativ cât populația

[4] Date oferite de INSEE pentru anul 2019 – https://cluj.insse.ro/populatia-la-1-iulie-2017-dupa-domiciliu/

Sectorului 6 și 4[5] din Municipiul București. După cum reiese din Figura 1.1, *trendul* de creștere accelerată nu este specific doar perioadei 2015–2020 ci și perioadei 2010–2015 când creșterea a fost de la 0,9% din populația totală în 2010 la 1,4% în 2015.

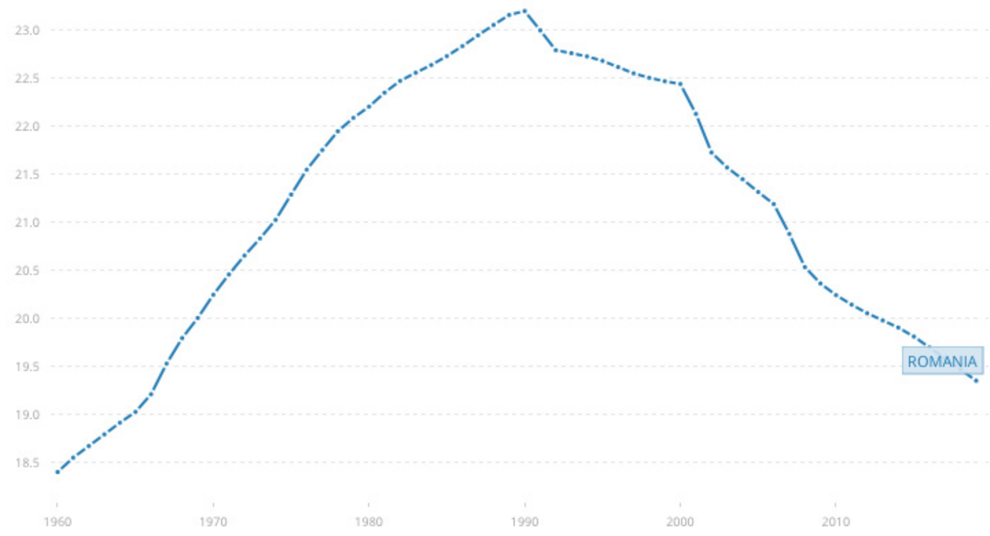

Figura 1.1. ***Evoluția populației rezidente în România în perioada 1960–2019***

Sursa datelor: World Bank 2021[6]

Comparativ cu alte state din regiunea Europei Centrale și de Est care se confruntă cu probleme similare de declin demografic, România este una dintre țările europene cu cele mai mici proporții de populație formate din imigranți (definiți ca persoane născute în afara țării). De exemplu, conform

[5] Date oferite de INSEE pentru anul 2019 – https://bucuresti.insse.ro/wp-content/uploads/2019/07/POPULATIA-LA-1-IANUARIE-2019.pdf

[6] Date și grafic oferite de World Bank, disponibile pe https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2019&locations=RO&start=1960

acelorași date de la Națiunile Unite pentru Europa de Est, doar Bulgaria (2,7%) și Polonia (2,2%) raportează o proporție mai mică în această regiune.

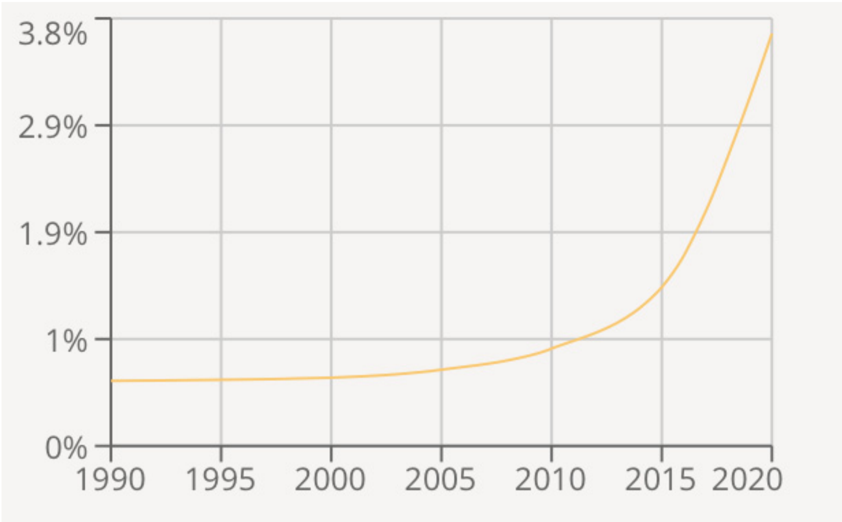

Figura 1.2. ***Proporția persoanelor născute în afara României din totalul populației, 1990–2019***

Sursa datelor/graficului: Organizația Națiunilor Unite, Departamentul ONU pentru Probleme Economice și Sociale 2020[7]

Ca urmare a faptului că, în ultimul deceniu, peste 700.000 de persoane născute în afara României s-au mutat în România, imigrația a contribuit la încetinirea declinului demografic. Astfel, populația rezidentă în România ar fi numărat mai puțin de 19,4 milioane în 2020 dacă nu am fi avut parte de creșterea imigrației din ultimii ani.

Emigrare în masă a cetățenilor români

Pe lângă sporul natural negativ, o altă provocare importantă cu care se confruntă în prezent România și care de asemenea contribuie semnificativ la

[7] Disponibil pe https://migrationdataportal.org/data?i=stock_perc_&t=2020&cm49=642

declinul demografic este emigrația masivă a cetățenilor români (Anghel și Coșciug, 2018).

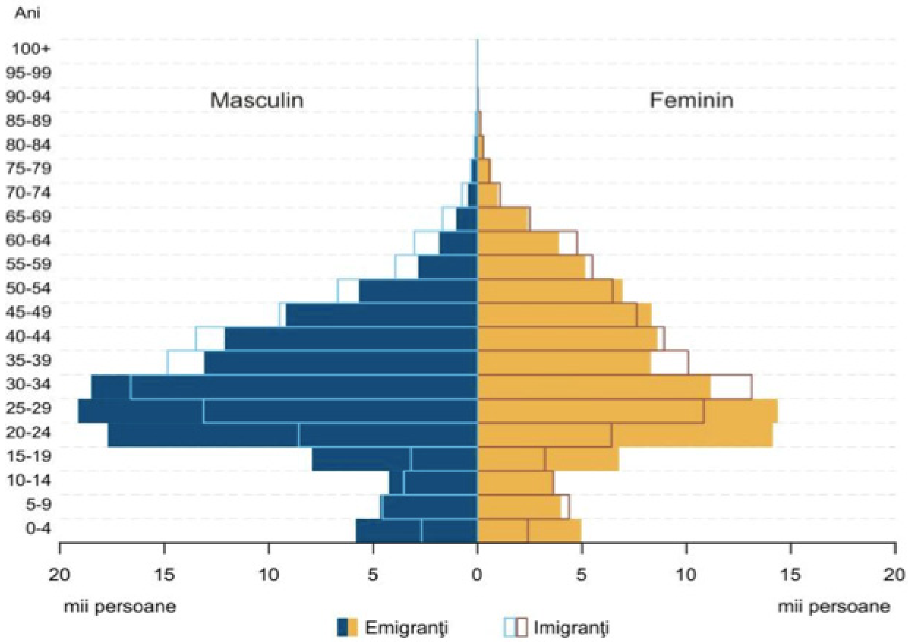

Figura 1.3. ***Migrația internațională temporară, de lungă durată, pe sexe și grupe de vârstă, în anul 2019***

Sursa datelor/graficului: Institutul Național de Statistică[8]

În acest sens, intensificarea imigrației în România din ultimii ani a condus la diminuarea diferenței dintre emigranți și imigranți și astfel contribuie, de asemenea, la o încetinire a scăderii populației în România. De exemplu, conform datelor oferite de Institutul Național de Statistică (INSSE)[9], în 2019, migrația a avut un sold negativ de 31.000 de persoane (vezi Figura 1.3). Cu alte cuvinte,

[8] Date și grafic oferite de Institutul Național de Statistică, disponibile pe https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/poprez_ian2020r.pdf

[9] Date oferite de Institutul Național de Statistică, disponibile pe https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/poprez_ian2020r.pdf

mai multe persoane au emigrat din România, comparativ cu cei care au imigrat în România. Dar această diferența dintre numărul de imigranți și emigranți a fost în scăderea față de 2018 când soldul migrației a fost de minus 57.000 de persoane sau în 2016 când acesta era de minus 76.000 de persoane[10].

Această diminuare a diferenței dintre numărul de imigranți și emigranți se datorează în special creșterii numărului de imigranți care vin în România din diverse motive, în timp ce emigrarea a rămas relativ constantă în ultima perioadă. Astfel, imigrația contribuie la încetinirea declinului demografic și prin atenuare diferenței dintre populația care părăsește România și cea care se stabilește în România.

Migrația internă

Imigrația cetățenilor străini în România pare să aibă o serie de similitudini, dar și diferențe față de migrația internă a cetățenilor români. În primul rând, numărul cetățenilor străini care își stabilesc domiciliul pe teritoriul României este aproximativ de trei ori mai mic decât cel al persoanelor care își schimbă domiciliul dintr-o localitate în alta (migrație internă) (Sandu, 2018). Astfel, conform datelor oferite de Inspectoratul General pentru Imigrări (IGI), în 2019 locuiau în România 137.619 cetățeni străini (care nu dețin cetățenia română), număr aproximativ la fel de mare cu al populației Municipiului Târgu Mureș. În 2018, numărul acestor cetățeni era de 120.399, ceea ce înseamnă că, în decurs de un an, numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România a crescut cu 17.220 de persoane sau aproximativ cât populația Municipiului Cernavodă. Exprimat în procente, creșterea numărului de cetățeni străini cu ședere legală în România este de 14,3% din 2018 pană în 2019. Este de

[10] Date oferite de Institutul Național de Statistică, disponibile pe https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/poprez_ian2017r.pdf

asemenea important de notat și evoluțiile pentru fiecare dintre cele trei categorii care alcătuiesc grupul cetățenilor străini cu ședere în România.

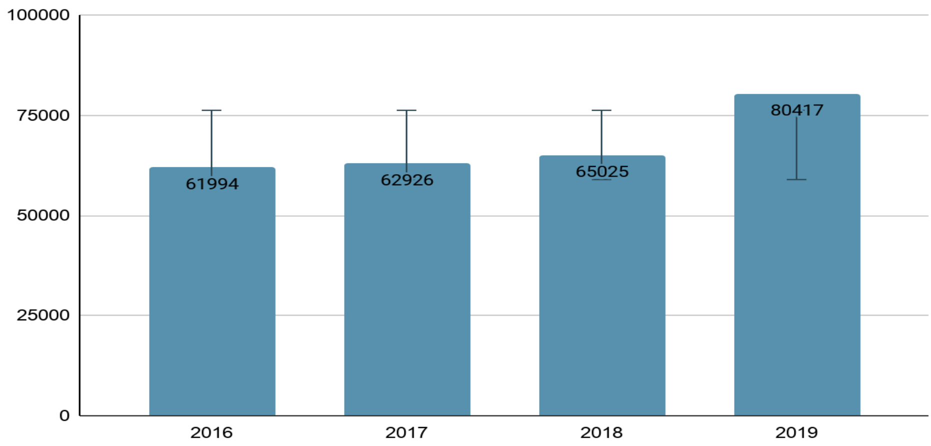

Figura 1.4. ***Numărul resortisanților țărilor terțe, 2016–2019***

Sursă: date IGI prelucrate de autori

După cum se poate observa în Figura 1.4, una dintre cele mai mari creșteri are loc în rândul resortisanților țărilor terțe (RTT[11]) care număra 80.417 persoane în 2019, 65.025 de persoane în 2018, 62.926 de persoane în 2017 și 61.994 de persoane în 2016. Astfel, în decursul a trei ani creșterea numărului de RTT a fost de 18.423 de persoane sau exprimat proporțional, crește cu 29,7%. Cea mai mare creștere anuală este din 2018 până în 2019 când numărul de resortisanți ai țărilor terțe crește cu 15.392 de persoane sau 23,6%. O creștere importantă are loc, de asemenea, și pentru categoria imigranților din spațiul european (cetățeni ai unui stat membru al Uniunii Europene, ai Spațiului Economic European, Elveția și Liechtenstein) care număra 53.331 persoane în 2019 și 52.217 persoane în 2018. Astfel, creșterea este de 1.114 persoane

[11] Cetățeni străini care provin din afara Spațiului Economic European, Elveției și Liechtensteinului

sau 2,1%. Pentru categoria beneficiarilor de protecție internațională (BPI) situația este mai puțin stabilă. De exemplu, în 2019 numărul BPI în România era de 3.871, în scădere față de 2018 când erau înregistrate 4.157 de persoane cu acest statut, dar și față de 2017 când au fost înregistrate 3.923 de persoane, dar mai mare față de 2016 când numărul BPI era de 2.903 persoane. Astfel, numărul beneficiarilor de protecție a scăzut în 2019 cu 286 de persoane sau 6,8% față de 2018, iar cea mai mare creștere a fost în 2017 față de 2016, o creștere de 1.020 persoane sau 35,1%.

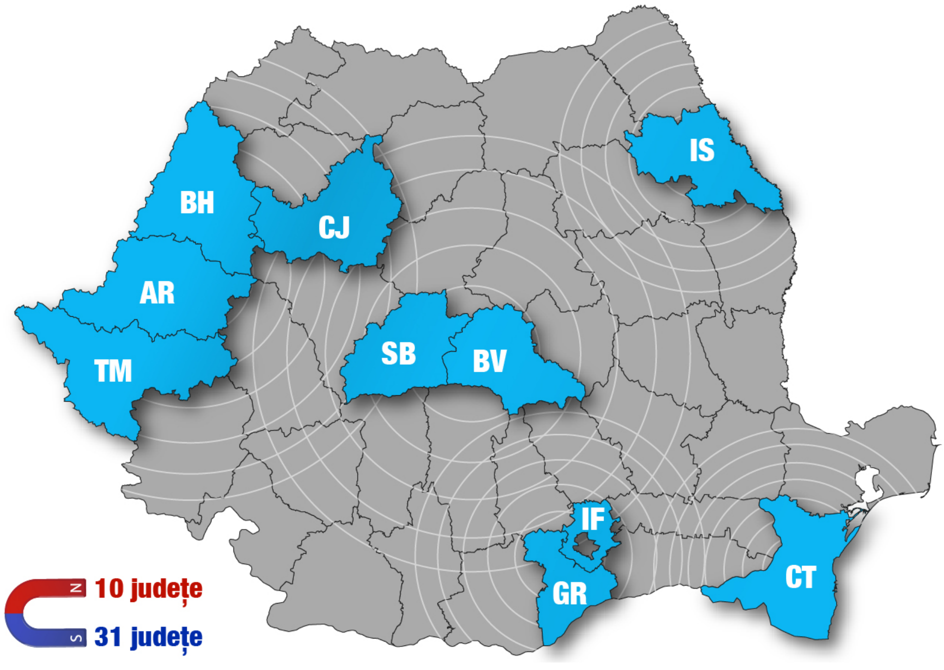

Figura 1.5. ***Harta migrației interne în România***

Sursă: grafic preluat din Mateescu (2017)

În al doilea rând, județele/regiunile care atrag cea mai mare parte a migranților interni, atrag de asemenea și cei mai mulți cetățeni străini. De exemplu, București, Iași, Timișoara, Cluj, Ilfov și Constanța sunt județele

care atrag atât cei mai mulți migranți interni (Sandu, 2018) cât și cetățeni străini.

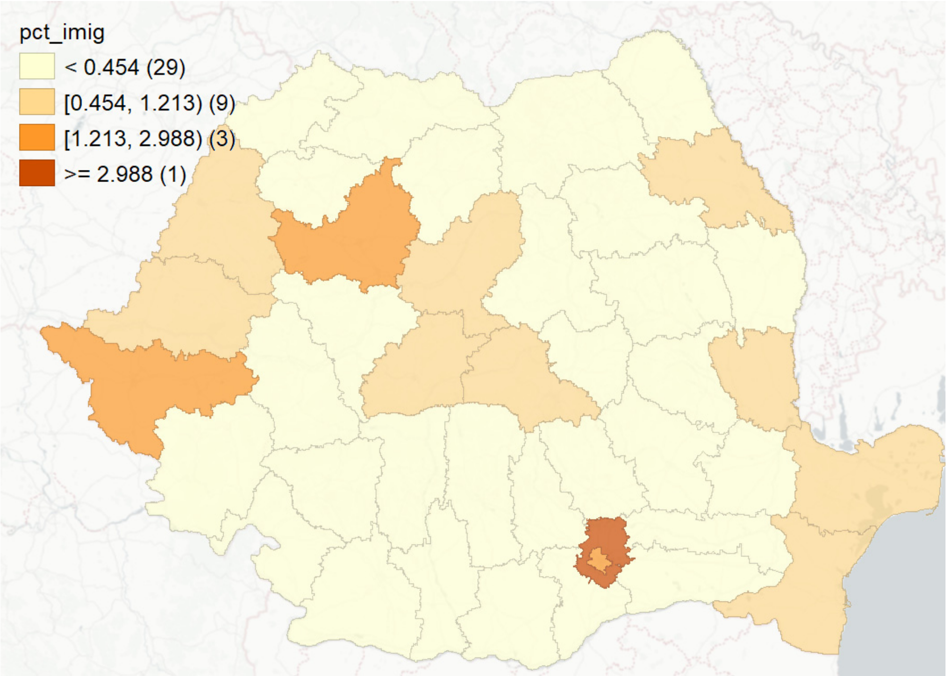

Figura 1.6. ***Distribuția pe județe a cetățenilor străini***

Sursă: date IGI prelucrate de autori

În 2019, cel mai mare număr de cetățeni străini era înregistrat în București (37.746 de persoane), urmat de Ilfov (12 848 de persoane), Cluj (10.257 de persoane), Timiș (9.121 de persoane), Constanța (6.732 persoane) și Iași (6.280 de persoane). La polul opus, județele cu cel mai mic număr de cetățeni străini sunt Teleorman (399), Vaslui (454 persoane), Covasna (533 persoane), Sălaj (552 persoane), Gorj (570 persoane) și Călărași (575 persoane). De asemenea, trebuie menționat faptul că, în toate județele României, a crescut numărul de cetățeni străini, față de 2018 (cu excepția Județelor Bacău și Vaslui care raportează scăderi mici). Dacă raportăm proporția cetățenilor străini din totalul

populației în 2019[12], Județul Ilfov conduce clasamentul cu aproximativ 3% din populația totală formată din cetățeni străini, urmat de București cu aproximativ 1,8%, Cluj cu 1,4% și Timiș cu 1,2%. La polul opus, se află județele Vaslui cu o proporție a cetățenilor străini din totalul populației totale de puțin sub 0,1% și Teleorman, Gorj, Călărași, Buzău, Ialomița, Neamț, Olt și Botoșani cu proporții între 0,1 și 0,2% din populația totală.

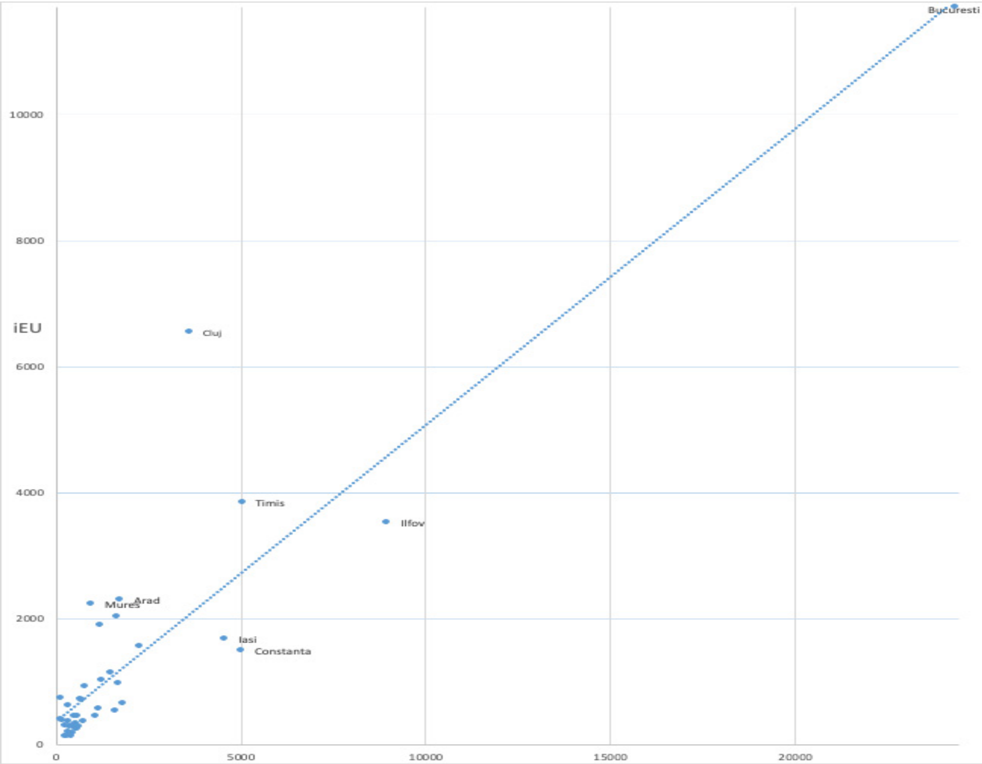

Figura 1.7. ***Raportul numărului de RTT/iEU la nivel de județ***

Sursă: date IGI prelucrate de autori

Info: pe orizontală sunt reprezentați cetățenii străini care provin din țări terțe (RTT), iar pe verticală cetățenii străini care provin din spațiul european (iEU).

---

12 Date oferite de INSSE, disponibile pe https://insse.ro/cms/files/Publicatii_2017/82.Repere_economice_si_sociale_regionale_Statistica_teritoriala/Repere_economice_si_sociale_regionale_Statistica_teritoriala_2017.pdf

În al treilea rând, acele județe care atrag mai muți migranți interni din urban în rural tind de asemenea să atragă mai degrabă cetățeni străini din spațiul european în timp ce acele județe care atrag migranți interni de la urban la rural tind mai degrabă să atragă cetățeni din afara spațiului european. În ceea ce privește distribuția resortisanților din țări terțe (RTT) și imigranții din spațiul european (iEU), în medie, județele au un raport de 1,5 RTT pentru 1 iEU (vezi Figura 1.7). Județul Constanța raportează ceea mai mare diferență dintre numărul de RTT și iEU – de 3,4 la 1, urmat de Județul Ialomița cu 3,2 la 1 și județul Suceava cu 3 la 1, iar dintre județele cu populații mai mari de cetățeni străini trebuie menționate Ilfov (2,54/1), Iași (2,73/1) și București (2,1/1). La polul opus, se plasează județele Harghita cu o proporție de 0,2/1 și Covasna cu 0,3/1. Dintre județele cu o populație mai numeroasă de cetățeni străini se remarcă județele Timiș cu un raport de 1,31/1 și Cluj cu un raport de 0,55/1. Dacă ne raportăm și la beneficiarii de protecție internațională, principalele destinații sunt: București (1.695 de persoane) și județele Galați (371 de persoane), Ilfov (350 de persoane), Timiș (234 de persoane), Constanța (217 persoane) și Maramureș (208 persoane). Aceste 6 județe/localități luate împreună găzduiesc majoritatea refugiaților din România (aproximativ 80%, sau 3.075 de persoane din totalul de 3.871). Este de asemenea surprinzător de mic numărul de refugiați din județe precum Cluj sau Iași care în mod normal atrag un număr mare de imigranți.

Lipsa forței de muncă

O altă provocare cu care se confruntă societatea românească în ultimii ani este lipsa forței de muncă, o criză despre care tot mai mulți antreprenori, dar și decidenți politici, consideră că poate fi rezolvată cu ajutorul imigrației (Pantea, 2020). Acest lucru se poate observa prin diferențe majore și în ceea

ce privește tipurile de viză pe care le primesc cetățenii străini pentru a se stabili în România[13].

Tabelul 1.1: ***Cetățeni străini care dețineau un drept de ședere valid la 31.12.2019, după tipul de viză***

	Angajare	Studii	Membru de familie	Protecție subsidiară	Refugiat	Rezidență permanentă	Ședere permanentă	Alte scopuri	TOTAL
TOTAL	43.748	25.031	30.996	1.544	2.327	3.896	13.093	16.984	137.619

Sursă: date IGI prelucrate de autori

Astfel, datele din 2019 indică faptul că cei mai numeroși sunt cetățenii străini care au un permis de muncă 43.478 de persoane (31,6% din total), urmați de categoria formată din cetățenii străini care sunt membru de familie[14] 30 996 de persoane (22,5%) și cei cu viză de studii 25.031 de persoane (18,2%). Este important de remarcat faptul că, în 2018, cele mai importante temeiuri legale care au stat la baza stabilirii în România au fost: reîntregirea familiei (36,5%), angajarea (26%) sau studiile (19,5%). Astfel, în 2019 se poate observa o schimbare în ceea ce privește principalele tipuri de vize pe care le primesc străinii, angajarea devenind cea mai importantă categorie după numărul de vize din total de vize acordate.

Îmbătrânirea populației

Imigrația cetățenilor străini poate, de asemenea, să contribuie la încetinirea îmbătrânirii populației, o altă problemă cu care se confruntă societatea

[13] Trebuie menționat faptul că tipul de viză pe care o primesc cetățenii străini pentru a intra în România nu trebuie confundat cu tipurile de activități în care sunt implicați imigranții, odată stabiliți în România. De exemplu, un cetățean străin care primește viză de studii în România poate de asemenea să lucreze cu normă de lucru parțială.

[14] Această categorie include membrii de familie a cetățenilor români sau a altor state SEE.

românească. După cum se poate observa și în Figura 1.8, proporția persoanelor de peste 65 de ani a crescut constant în ultimii ani, în timp ce proporția persoanelor din categoria 0–14 ani a rămas relativ constantă.

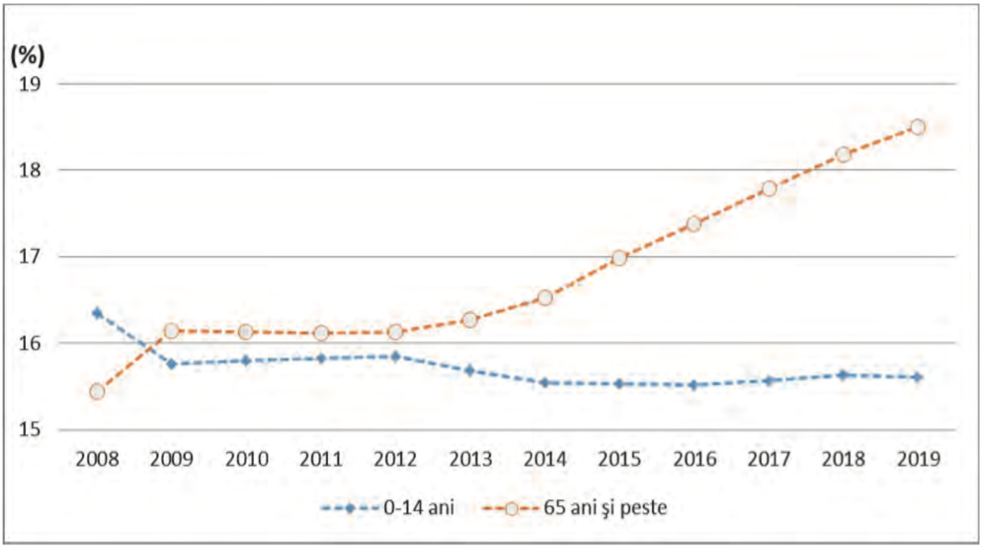

Figura 1.8. ***Ponderea populației de 0–14 ani și a populației de 65 ani și peste în totalul populației rezidente***

Sursă: date și figura preluate din INSSE 2019

În ceea ce privește distribuția în funcție de vârstă pentru cetățenii străini cu ședere legală în România, categoria de vârstă cuprinsă între 25 și 34 de ani este cea mai numeroasă și include 32.823 de persoane (23,9% din totalul de cetățeni străini), urmată de categoria de vârstă cuprinsă între 15 și 24 de ani cu 27.575 de persoane (20% din totalul de cetățeni străini) și de categoria de vârstă cuprinsă între 35 și 44 de ani cu 27.006 persoane (19,6% din totalul de cetățeni străini). Această proporție a categoriilor de vârstă a rămas aproximativ la fel față de 2018 și arată că imigrația poate contribui la încetinirea îmbătrânirii populației în România.

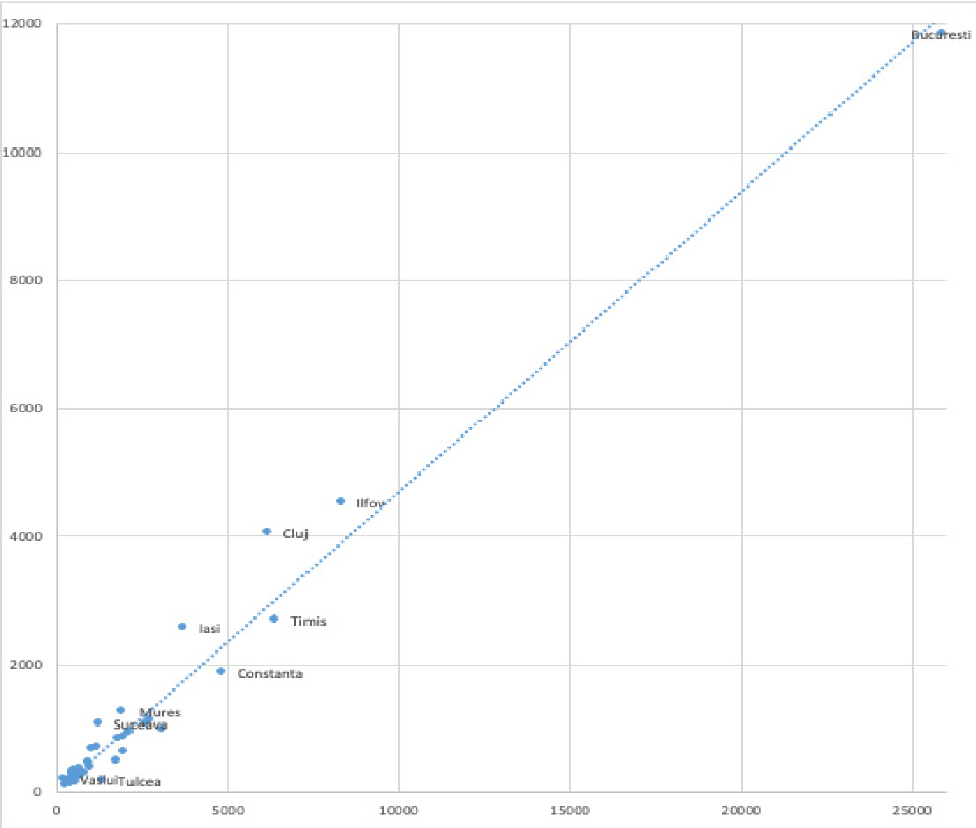

Figura 1.9. ***Distribuția raportului bărbați/femei în rândul cetățenilor străini la nivel județean***

Sursă: date IGI prelucrate de autori
Info: pe orizontală sunt reprezentați cetățenii străini bărbați, iar pe verticală cetățenii străini femei.

În plus, nu doar că anumite categorii de vârstă tind să vină în România, dar cetățenii străini sunt mai degrabă bărbați decât femei. De exemplu, în rândul cetățenilor străini cu ședere legală în România este raportată pentru 2019 o populație de 93.266 de bărbați și 44.353 de femei sau de 2,1 ori mai mulți bărbați comparativ cu femeile, într-o ușoară creștere față de 2018 când proporția era de aproximativ 1,98 la 1. Cu alte cuvinte, creșterea numărului de imigranți în România observată în ultima perioadă nu este distribuită egal

între bărbați și femei, bărbații fiind grupul care a contribuit mai mult la creșterea din 2019, față de 2018. Cea mai mare diferență dintre numărul de bărbați și femei în rândul cetățenilor străini cu un raport de 6,9/1 este în Județul Tulcea, urmat la mare distanță de Giurgiu și Argeș cu 3,65/1 și Prahova și Arad cu 3,1/1. La polul opus se situează județele Suceava și Vaslui cu un raport de aproximativ 1,15/1 și județele Iași, Harghita, Cluj, Vrancea, Bacău și Mureș cu un raport de aproximativ 1,5 la 1. În plus, după cum reiese din Figura 1.9, dintre regiunile cu o populație de imigranți mai mare, Bucureștiul și județele Timiș și Constanța indică un raport mai mic decât media națională. Nu în ultimul rând, trebuie menționat faptul că în 2019 raportul dintre bărbați și femei este de 1,85/1 în rândul resortisanților țărilor terțe (RTT) și 1,77/1 pentru beneficiarii de protecție internațională (BPI), iar în cazul cetățenilor străini din spațiul european (iEU) de 2,6/1.

Concluzii

Scopul acestui capitol a fost să prezinte cadrul teoretic și contextul empiric care stau la baza acestui studiu. Astfel, în prima parte au fost prezentate cele mai importante dezbateri teoretice care au loc în jurul conceptului de integrare a imigranților și a fost propusă o modalitate prin care acesta poate fi măsurat în România. Cea de-a doua parte a capitolului a detaliat cum fluxul migratoriu spre România este caracterizat de o creștere accentuată în ultimii ani, în contextul în care populația României a scăzut constant din cauza sporului natural negativ și a migrației în afara țării. O parte semnificativă a acestei creșteri a numărului de imigranți din ultimii ani se datorează migrației cetățenilor străini cu ședere legală în România. Cu toate acestea, creșterea nu este distribuită uniform, ci este mai mare în rândul categoriei

formată din cetățeni ai țărilor terțe (RTT) decât în rândul categoriei beneficiarilor de protecție internațională (BPI) sau a imigranților din spațiul european (iEU), este specifică unor județe/localități (Ilfov, București, Cluj, Timiș, Iași, Constanța, Brașov) și este mai des observată în rândul categoriei de vize destinate angajării sau în mai mare număr în rândul cetățenilor străini de sex masculin.

Bibliografie

Abdou, Leila Hadj. 2019. "Immigrant Integration : The Governance of Ethno- Cultural Differences." Comparative Migration Studies 7 (15): 1–8.

Ager, Alastair, and Alison Strang. 2008a. "Understanding Integration: A Conceptual Framework." Journal of Refugee Studies. https://doi.org/10.1093/jrs/fen016.

Ager, Alastair, and Alison Strang. 2008b. "Understanding Integration: A Conceptual Framework." Journal of Refugee Studies 21 (2): 166–91. https://doi.org/10.1093/jrs/fen016.

Anghel, Remus Gabriel, și Anatolie Coșciug. "Introduction to the Special Issue: Debating Immigration in a Country of Emigration." Social Change Review 16.1-2 (2018): 3–8.

Bauböck, Rainer, and Milena Tripkovic. 2017. The Integration of Migrants and Refugees. An EUI Forum on Migration, Citizenship and Demography. European University Institute. https://doi.org/10.2870/30835.

Beversluis, David, David Schoeller-Diaz, Martin Anderson, Natalie Anderson, Amy Slaughter, and Ronak B. Patel. 2017. "Developing and Validating the Refugee Integration Scale in Nairobi, Kenya." Journal of Refugee Studies 30 (1): 106–32. https://doi.org/10.1093/jrs/few018.

Bijl, Rob, and Arjen Verweij. 2012. "Measuring and Monitoring Immigrant Integration in Europe."

Castles, Stephen, Maja Korac, Ellie Vasta, Steven Vertovec, Katrin Hansing, Fiona Moore, Emma Newcombe, Lucy Rix, and Soojin Yu. 2002. "Integration: Mapping the Field." Immigration Research and Statistics Service. London.

Coșciug, Anatolie, Ionela Răcătău, Gabriel Bădescu, Toma Burean, Georgiana Găvruș, Carmen Greab, Bogdan Radu, Călin Rus, and Andreea Vornicu. 2018. „Indexul Integrării Imigranților În România.” Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Council of Europe (CoE). 1997. “Measurement and Indicators of Integration.” Directorate of Social and Economic Affairs. www.coe.int/t/dg3/migration/.../ Measurement_indicators_integratio n_en.pdf.

Drăgan, Elena, Luciana Lăzărescu, Victoria Nedelciuc, Ovidiu Voicu, Daniela Tarnovschi, Andrei Adamecz, and Elena Drăgan. 2014. “Study on the Opinions and Perceptions of Population on Immigrant Integration.” Bucharest.

Drbohlav, Dušan, and Dagmar Dzúrová. 2007. “‘Where Are They Going?’: Immigrant Inclusion in the Czech Republic (A Case Study on Ukrainians, Vietnamese, and Armenians in Prague).” International Migration 45 (2): 69–95. https://doi.org/ 10.1111/j.1468- 2435.2007.00404.x.

Faist, Thomas. 2000. “Transnationalization in International Migration: Implications for the Study of Citizenship and Culture.” Ethnic and Racial Studies 23: 189–222.

Favell, Adrian. 2003. “Integration Nations: The Nation-State and Research on Immigrants in Western Europe.” In Comparative Social Research, 13–42. https://doi.org/10.1016/S0195- 6310(03)22001-9.

Garcés-Mascareñas, Blanca, and Rinus Penninx. 2016. Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors. Edited by Blanca Garcés-Mascareñas and Rinus Penninx. Integration Processes and Policies in Europe, IMISCOE Research Series. Springer. https://doi.org/978-3- 319-21673-7.

Harder, Niklas, Lucila Figueroa, Rachel M. Gillum, Dominik Hangartner, David D. Laitin, and Jens Hainmueller. 2018. “Multidimensional Measure of Immigrant Integration.” Proceedings of the National Academy of Sciences 115 (45): 11483–88. https://doi.org/10.1073/pnas.1808793115.

Huddleston, Thomas, Jan Niessen, and Jasper Dag Tjaden. 2013. “Using EU Indicators of Inmigrant Integration.” Brussels. https://doi.org/10.2837/34091.

Huddleston, Thomas, Özge Bilgili, Anne-Linde Joki, and Zvezda Vankova. 2015. “Migrant Integration Policy Index 2015.” Barcelona/ Brussels. http://www. mipex.eu/download-pdf#/add-selection.

Institutul Național de Statistică (INSSE). 2019. Tendințe Sociale. Disponibil pe https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/tendinte_sociale.pdf .

Klarenbeek, Lea M. 2019. “Relational Integration: A Response to Willem Schinkel.” Comparative Migration Studies 7 (1). https://doi.org/10.1186/s40878-019-0126-6.

Loch, Dietmar. 2014. “Integration as a Sociological Concept and National Model for Immigrants: Scope and Limits.” Identities 21 (6): 623–32. https://doi.org/10.1080/1070289X.2014.908776.

Mateescu, Barbu. 2017. Cea mai mare migrație internă din ultimii 25 de ani. Disponibil pe https://pressone.ro/cea-mai-mare-migratie-interna-din-ultimii-25-de-ani.

Messina, Anthony M., and Abigail Fisher Williamson. 2014. “Introduction. Dimensions of Variation in Newly Diverse Transatlantic Destinations.” In .

OECD/EU. 2015. “Indicators of Immigrant Integration 2015. SETTLING IN.” Paris/Brussels. https://doi.org/10.1787/9789264234024-en.

OECD/EU. 2018. Settling in 2018: Indicators of Immigrant Integration. Paris/Brussels: OECD Publishing/European Union,.

Organizația Națiunilor Unite, Departamentul ONU pentru Probleme Economice și Sociale. 2020. Disponibil la adresa https://migrationdataportal.org/data?i=stock_perc_&t=2020&cm49=642, accesat noiembrie 2020.

Pantea, Maria. 2020. Analysis of Labour Market Responsiveness to Non-Eu Migrants and Refugees’ Skills In Cluj-Napoca. Disponibil pe https://admin4all.eu/beepeego 2020/11/Migrants-in-CLuj-Labour-Market-Study.pdf

Penninx, Rinus. 2019. “Problems of and Solutions for the Study of Immigrant Integration.” Comparative Migration Studies 7 (1). https://doi.org/10.1186/s40878-019-0122-x.

Puma, Jini E., Gary Lichtenstein, and Paul Stein. 2018. “The RISE Survey: Developing and Implementing a Valid and Reliable Quantitative Measure of Refugee Integration in the United States.” Journal of Refugee Studies 31 (4): 605–25. https://doi.org/10.1093/jrs/fex047.

Saharso, Sawitri. 2019. “Who Needs Integration? Debating a Central, yet Increasingly Contested Concept in Migration Studies.” Comparative Migration Studies 7 (1): 16–18. https://doi.org/10.1186/s40878-019- 0123-9.

Sandu, Dumitru. 2018. "Migrația Internă Dominată de Drumul Spre Sat" în Vasile Ghețău (coord.), Demografia României. București: Editura Academiei Române.

Schinkel, Willem. 2018. "Against 'Immigrant Integration': For an End to Neocolonial Knowledge Production." Comparative Migration Studies 6 (1): 1–17. https://doi.org/10.1186/s40878-018-0095-1.

Schneider, Jens, and Maurice Crul. 2010. "New Insights into Assimilation and Integration Theory: Introduction to the Special Issue." Ethnic and Racial Studies 33 (7): 1143–48. https://doi.org/10.1080/01419871003777809.

CAPITOLUL 2
Perspectivele cetățenilor români asupra imigrației și integrării în România

Livia Pogan, Mara Birou

Rezumat

Acest studiu desfășurat în 2020 a sondat, prin intermediul unui chestionar, atitudinile, percepțiile și opiniile respondenților cetățeni români cu privire la imigranții care locuiesc în România. Chestionarul utilizat a investigat opiniile respondenților referitoare la aspecte precum: drepturile acordate imigranților, implicarea autorităților în integrarea acestora, necesitatea unor politici sociale în vederea integrării imigranților, impactul imigranților la nivel economic, asupra locurilor de muncă, serviciilor sociale, influențele culturale ș.a.

Peste 1.300 de participanți, din toate zonele țării și din străinătate, atât din mediu rural cât și urban, au răspuns întrebărilor adresate. Criteriul de includere în studiu, utilizat la momentul colectării datelor, a fost cel al cetățeniei române. Pe parcursul acestui capitol am folosit termenii „cetățeni români”, „populație locală” și „populație autohtonă” ca interșanjabili, pentru a ne referi la respondenți.

– Cetățenii români estimează că imigranții reprezintă aproximativ 13% din populația țării.
– Respondenții sondajului național sunt în mare măsură deschiși față de imigranți și alte categorii de persoane care aparțin unor grupuri diverse.
– Românii sunt cel mai puțin toleranți față de consumatorii de alcool și persoanele de etnie romă/țigani.
– 55% dintre respondenți văd imigranții ca fiind utili pentru economia României.
– Unul din 10 români percepe imigranții ca o povară pentru serviciile sociale, școli sau sistemul de sănătate publică.
– Un sfert dintre respondenți susțin acordarea dreptului de a deține proprietăți imigranților.

- Mai mult de jumătate dintre respondenți sunt de acord ca imigranților să li se permită stabilirea în România.
- Dintre românii care au contact cu imigranții, 29% au avut des o experiență pozitivă în urma interacțiunilor cu aceștia.
- 60% dintre români agreează sprijinirea imigranților pentru învățarea limbii române.
- Aproximativ o treime din cetățenii români intervievați sunt de acord ca autoritățile să aloce bani pentru sprijinirea imigranților în plata chiriei, în cazul celor care stau în locuințe supraaglomerate.
- În rândul respondenților, cei mai mulți consideră că imigranții ajută la îmbogățirea culturii românești și nu au un impact negativ asupra acesteia.
- Cei mai mulți dintre respondenți consideră că pentru a fi considerat cu adevărat român, trebuie să respecți legile.
- Românii susțin într-un procent relativ mare introducerea unor politici care să faciliteze integrarea imigranților.
- Șase din 10 români consideră că statul român ar trebui să implementeze politici de integrare ocupațională atât pentru imigranți, cât și pentru cetățenii români care doresc să se întoarcă în țară.
- Cei intervievați sunt mai degrabă toleranți față de diversitatea culturală, religioasă, etnică.

Introducere

În perioada postcomunistă, România a fost fără îndoială o țară de emigrație, aproximativ o treime dintre români locuind în afara țării pentru perioade mai lungi de 6 luni (Anghel și colab. 2017). Efectele emigrării masive au fost amplu analizate în literatura de specialitate (Anghel și Coșciug, 2017; Porumbescu, 2019; Ilie Goga 2020 ș.a.) cu referire la depopularea anumitor zone, criza forței de muncă, fenomenul de *brain drain*, contribuție redusă la bugetul de stat, afectarea balanței demografice și a sistemului de pensii. Ultimii ani au venit cu un fenomen complementar acestuia, imigrația către România (Coșciug, 2018, Coșciug și colab. 2018, 2019), stat fără experiență în acest sens, tendință ce argumentează importanța abordării integrării imigranților.

Procesul de integrare a imigranților poate fi înțeles ca intersecție a trăsăturilor individuale ale imigranților și a caracteristicilor țării gazdă. La nivel individual, una dintre propunerile care au avut un grad relativ mare de succes are la bază cercetările lui Harder și ale colegilor (2018) care definesc integrarea imigranților ca exprimând „gradul în care imigranții au cunoștințele și capacitatea de a construi o viață de succes în societatea gazdă”. În ceea ce privește aspectele ce țin de țara gazdă, integrarea imigranților poate fi modelată la nivel structural (legislație, instituții, politici) și cultural (percepții, opinii, atitudini, sisteme de valori). Alături de sondarea perspectivelor imigranților în România și informațiile obținute de la instituțiile publice cu atribuții în sfera imigrării, acest capitol își propune să reliefeze atitudinile pe care populația locală din România le are cu privire la imigranți.

Cadrul/ contextul general

Atitudinile populației majoritare în studiile de măsurare a nivelului de integrare a imigranților într-un stat au reprezentat, de-a lungul timpului, o abordare necesară pentru a obține rezultate plauzibile și relevante în domeniul de cercetare a migrației. Analiza atitudinilor, percepției și opiniei vizavi de grupurile de străini poate reprezenta un proces complex din cauza interpretării în mod diferit a conceptelor de „migrant” și „migrație” (Messing & Ságvári, 2018). În România, cele două noțiuni sunt relativ recente pentru opinia publică, mai ales când vine vorba de diferențele dintre țările de origine, fie că vorbim de state UE sau non-UE, și de asemenea, diferențele privind cele trei tipuri de cetățeni străini care ajung pe teritoriu: beneficiari de protecție, resortisanți ai țărilor terțe și străini din spațiul european. Analiza perspectivelor populației majoritare vizavi de migrație și imigranți presupune totodată înglobarea unui număr semnificativ de aspecte importante precum: contextul

social și politic, criterii socio-demografice sau implicații economice, culturale și religioase.

Sondajul în rândul populației locale a inclus aceste aspecte, respondenții fiind diverși în termen de: vârstă, gen, nivel de educație, locuri de muncă, proveniți din mediul rural și urban; locuind în România sau în afara ei, prin urmare cu o experiență proprie față de fenomenul migrației. Pe lângă criteriile socio-demografice ale respondenților, s-au urmărit opiniile lor în funcție de mai multe dimensiuni cheie aferente tematicii de integrare a imigranților: drepturile privind accesul pe piața muncii, drepturi educaționale, intervenția statului în acordarea acestor drepturi, identitate națională, afirmarea culturală și contactul direct sau indirect al populației locale cu membrii comunităților de străini.

Contextul social și politic: atitudini față de migrație în România

Contextul internațional curent plasează imigranții care vin din afara Uniunii Europene în scenarii caracterizate de diferențe de opinie ale populației majoritare care pot fi, fie pozitive sau negative, fie moderate sau radicale. Atacurile recente din Viena[15] și Paris[16]au creat spațiul potrivit pentru exprimarea de reacții sau controverse. Populația majoritară tinde să reacționeze într-un mod autoritar, în astfel de situații de criză, susținând politicile publice agresive, îngrădind astfel politicile de integrare în detrimentul drepturilor și libertăților omului (Vasilopoulos, 2017).

În România, atitudinile populației autohtone sunt reprezentate fie de o masă a populației indiferentă față de prezența străinilor în țară, fie de o categorie care îngreunează procesul de integrare a acestora. E important de

[15] https://www.bbc.com/news/world-europe-54838016
[16] https://www.bbc.com/news/world-europe-54729957

menționat însă și faptul că există, de asemenea, grupuri care prezintă toleranță semnificativă față de comunitățile de străini, ipoteză demonstrată ulterior în rezultatele cercetării noastre.

În primul rând, factorul principal care creează indiferența este lipsa informației și cunoașterea redusă a populației majoritare în ceea ce privește prezența imigranților pe teritoriu. Calculând media răspunsurilor primite la chestionarul național aplicat de către CSCM în 2020, la întrebarea privind procentul populației de imigranți care trăiesc în România (cifră de la 0 la 100), respondenții estimează că imigranții reprezintă aproximativ 13% din populația țării. Răspunsurile oferite au luat valori de la 0 la 100, inclusiv, deși textul întrebării viza explicit menționarea unui procent din totalul populației. Media calculată pentru toate răspunsurile primite a fost de 15%, după care valorile extreme au fost eliminate, ajungându-se astfel la o medie de 13%. Valoarea modală, în sensul de procent indicat de către cei mai mulți respondenți a fost de 10%. Observăm aici o diferență între estimarea medie a respondenților la acest sondaj și situația actuală în ceea ce privește procentul imigranților din populația totală a României. Așa cum a fost explicat în Capitolul 1, reperul este de aproximativ 2,5%, daca definim imigranții ca orice persoană născută în afara României.

Pe lângă nivelul de informare, vizat prin întrebarea discutată mai sus, alți factori care pot influența atitudinile de indiferență ar putea fi: contactul redus sau lipsa contactului social cu comunitățile de străini și totodată aspecte ce țin de trecutul istoric, cum ar fi repercusiunile regimului comunist.

De exemplu, cele mai recente evenimente care au declanșat valuri de reacții din partea cetățenilor români fac referire cazul celor 24 de refugiați din Timișoara lăsați în aer liber și grupul de srilankezi din Botoșani, concediați și plasați în carantină în contextul epidemiei de coronavirus. Primul caz a

produs efecte pozitive în ceea ce privește atitudinea localnicilor, mulți dintre aceștia au răspuns prin empatie, toleranță, responsabilitate, atitudini materializate prin strângerea de donații și implicarea în acțiuni de ajutorare[17]. A doua situație a fost gestionată în cea mai mare parte de autorități publice, ministrul Muncii reușind să transmită o atitudine pozitivă de implicare și solidaritate. Implicarea instituțiilor în astfel de situații, atât la nivel local, cât și la nivel național, poate fi considerată un alt factor de influență asupra atitudinilor față de imigranți, întrucât discursul public s-a construit deseori în România fie pro, fie contra politicilor de imigrație.

Toate aceste contexte au susținut contactul direct sau indirect între populația majoritară și imigranți, fapt care ajută la îmbunătățirea procesului de analiză a atitudinilor prin interacțiune, ca factor marcant în comparație.

Concepte și teorii

Atunci când sunt analizate opiniile populației locale în raport cu imigranții, studiile disting între atitudini față de diferite tipuri de imigranți. Acestea pot fi de suport sau opoziție, atitudini cu privire la diferite criterii de acceptare a imigranților sau excluderea lor și atitudini cu privire la politicile privind integrarea imigranților (European Social Survey 2015, p.4). În explicarea acestor atitudini față de imigranți, conceptele cheie menționate sunt percepția temerilor realiste – economice, simbolice, distanța socială, mărimea percepută a grupului sau atașamentul național. *Ipoteza rarității* este vehiculată în analizarea temerilor economice – privind locurile de muncă sau afectarea în

[17] https://romania.europalibera.org/a/reac%C8%9Bia-autorit%C4%83%C8%9Bilor-%C8%99i-a-societ%C4%83%C8%9Bii-civile-la-cazul-refugia%C8%9Bilor-din-timi%C8%99oara/30973457.html; https://www.hotnews.ro/stiri-esential-24444116-foto-zeci-migranti-petrecut-noapte-frig-strazile-timisoarei-pentru-autoritatile-nu-inteles-unde-cazeze.htm

sens negativ a economiei în general, supraîncărcarea sistemelor sociale, accesul la o locuință ș.a. Temerile simbolice vizează acele preocupări referitoare la influențele nedorite asupra elementelor culturale specifice ale unei țări ca urmare a diferențelor dintre sistemele de valori, credințe etc. Percepția unor temeri realiste sau simbolice a fost asociată în cercetări anterioare cu dorința restricționării imigrației în general sau restricționarea cu precădere a unor grupuri provenite din anumite țări sau zone (Ceobanu și Escandell, 2010).

Teoria contactului încearcă de asemenea să explice atitudinile diferite față de imigranți, aducând în ecuație conceptul de distanță socială – percepția subiectivă a distanței sociale față de alte grupuri. Astfel, este de așteptat ca interacțiunile pozitive cu membrii altor grupuri să contribuie la atitudini mai degrabă tolerante față de aceștia, iar transpunerea acestei teorii în sfera migrației s-ar traduce prin grade mai ridicate de acceptare a imigranților.

Atașamentul național poate fi văzut ca manifestându-se pe axa etnic–civic, ca naționalism – aprecierea fără echivoc a propriei națiuni ca fiind superioară altora sau patriotism constructivist – privirea critică asupra aspectelor ce țin de propria țară și aprecierea elementelor pozitive dintr-o perspectivă obiectivă (European Social Survey 2015, p.7). Poziționarea etnică pare să ducă la atitudini negative față de imigranți (Raijman și colab. 2008), în timp ce perspectiva civică este de așteptat să asigure o abordare mai tolerantă a acestora.

Datele comparative obținute, de exemplu, la nivel european (vezi European Social Survey sau World Values Survey) atrag atenția asupra caracteristicilor socio-demografice ce țin de vârstă, nivel de educație, statut socio-economic ș.a., văzute ca variabile cu putere explicativă ale acestor atitudini anterior descrise (percepția unor amenințări, distanța socială etc.). Ținând cont de aspectele menționate, în surprinderea perspectivelor populației

autohtone referitoare la imigranți, am urmărit aceste concepte prin introducerea indicatorilor relevanți, care sunt prezenți și în alte studii consacrate (European Social Survey, European Values Survey, World Values Survey).

Cadrul metodologic

Designul metodologic a urmat caracteristicile anchetei sociologice, pe baza unui chestionar distribuit online, în perioada septembrie–noiembrie 2020, obținându-se aproximativ 1.350 de răspunsuri valide.

În ceea ce privește instrumentul de culegere a datelor, construcția sa a vizat surprinderea variabilelor sumar descrise în capitolul anterior, investigând opiniile cetățenilor români referitoare la imigranți, în general, dar și diferențiat în funcție de zona de proveniență a acestora în ceea ce privește: impactul lor pe piața muncii, influența asupra economiei, drepturile acordate imigranților, necesitatea implementării unor politici în vederea integrării acestora, accesul la educație, aspecte culturale etc. Au fost introduși itemi care vizează caracteristicile socio-demografice ale respondenților, aspecte ce țin de atitudini naționaliste, contactul cu imigranții sau alte grupuri, experiența de migrație, consumul cultural, toate acestea putând fi ulterior puse în relație cu atitudinile diferite față de imigranți. La acest studiu, înaintea distribuirii către participanții, chestionarul a trecut printr-o fază de pretestare, în urma căreia, pe baza sugestiilor primite, o parte dintre itemi au fost reconsiderați și adaptați feedback-ului. Chestionarul adresat populației locale poate fi consultat în Anexe. Procesul de colectare a datelor a fost susținut prin promovarea chestionarului în mediul online, pentru a ajunge la grupul țintă. În secțiunea următoare, dedicată prezentării rezultatelor, vor fi trecute în revistă datele obținute în cadrul studiului CRCMIS 2020, urmărind coordonatele anterior menționate.

Rezultate

În analiza răspunsurilor am recurs, în principal, la statistică descriptivă/ univariată – distribuții de frecvențe, procente cumulate, indicatori ai tendinței centrale. Rezultatele sunt prezentate prin intermediul graficelor și tabelelor și al explicațiilor textuale în care procentele au fost rotunjite, astfel încât însumarea valorilor procentuale pentru anumiți itemi poate duce la un rezultat ușor diferit de 100.

Aspecte socio-demografice ale eșantionului

Prima parte a rezultatelor prezintă aspectele socio-demografice, ca factori distinctivi în analiza atitudinilor asupra imigranților, care pot fi considerate tipare în determinarea diferențelor de perspectivă și opinie ale respondenților. Numărul în creștere a studiilor privind percepțiile asupra grupurilor de străini arată, de exemplu, că persoanele tinere de sex feminin din mediul urban, tind să aibă o atitudine mai pozitivă față de imigranți decât bărbații în vârstă proveniți din mediul rural (Ceobanu & Escandell, 2010).

În primul rând, rezultatele privind distincția dintre categoriile de gen sunt echilibrate, astfel încât am obținut răspunsuri atât de la persoane de sex feminin, cât și de la persoane de sex masculin, cei mai mulți respondenți ai studiului ce a vizat populația majoritară fiind de sex feminin (53,2%).

În ceea ce privește mediul de rezidență predominant al respondenților, mai mult de jumătate dintre răspunsurile primite aparțin persoanelor care locuiesc în mediul urban (61,4%). Relevanța mediului de rezidență în studiul atitudinilor populației majoritare se justifică prin prezența masivă a imigranților în orașe (așa cum este menționat în capitolul introductiv), comparativ cu prezența acestora în mediul rural, interacțiunea și contactul între cele

două grupuri fiind astfel mai des întâlnite. Odată cu interacțiunea, apar și diferențele de atitudini, premisă care va fi analizată în capitolele următoare.

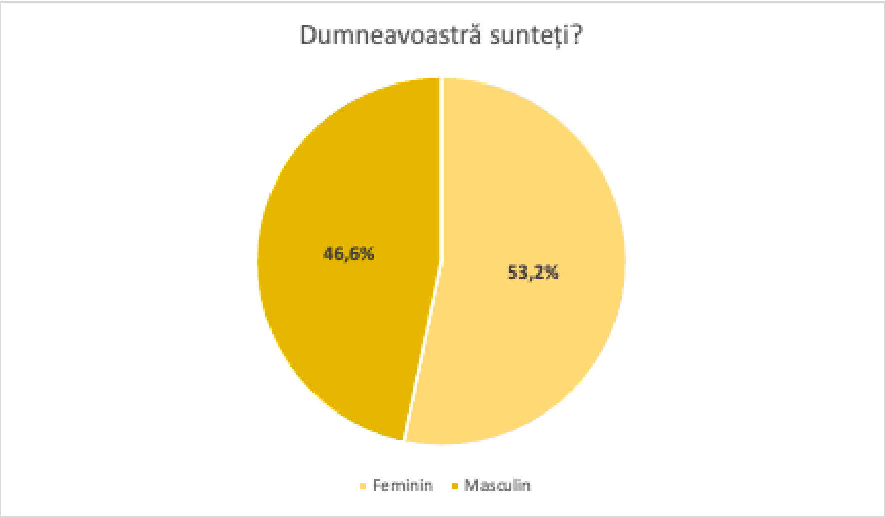

Figura 2.1. ***Distribuția pe sexe a respondenților***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

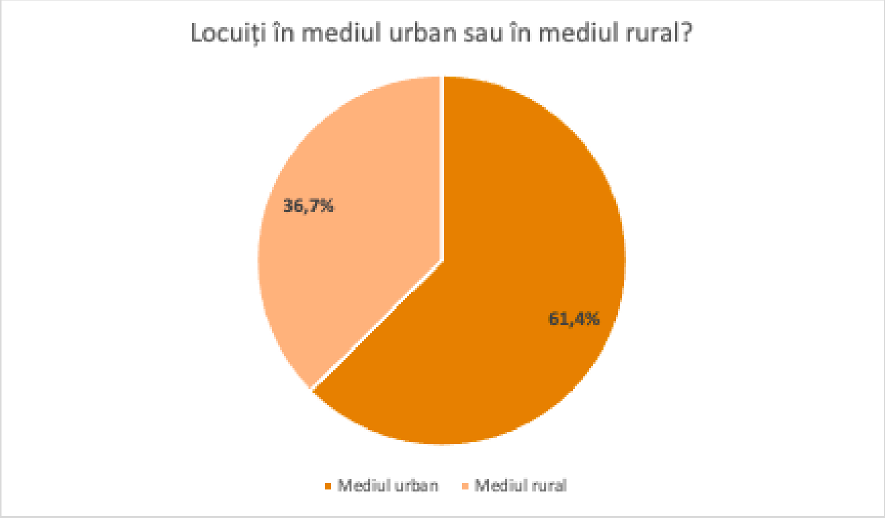

Figura 2.2. ***Distribuția respondenților în funcție de mediul de rezidență***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Educația reprezintă un alt element important în determinarea diferențelor de atitudine în cercetarea fenomenului imigrației. Persoanele cu un nivel mai ridicat de educație tind să aibă atitudini mai tolerante față de imigranți, cu precădere în legislația propusă și aplicată pentru aceștia. (Coenders, Lubbers & Scheepers, 2003). Aproape jumătate dintre participanții aferenți segmentului populației locale au studii superioare, nivelul cel mai înalt de educație predominant în rândul respondenților fiind cel universitar, în proporție de aproximativ 44%. Nivelul următor de educație atins este cel liceal, (33%), urmat de postliceal (8,2%). Prin urmare, rezultatele sondajului, din perspectiva nivelului de educație, stabilesc posibilitatea dezvoltării unor atitudini pozitive ale populației majoritare față de imigranți.

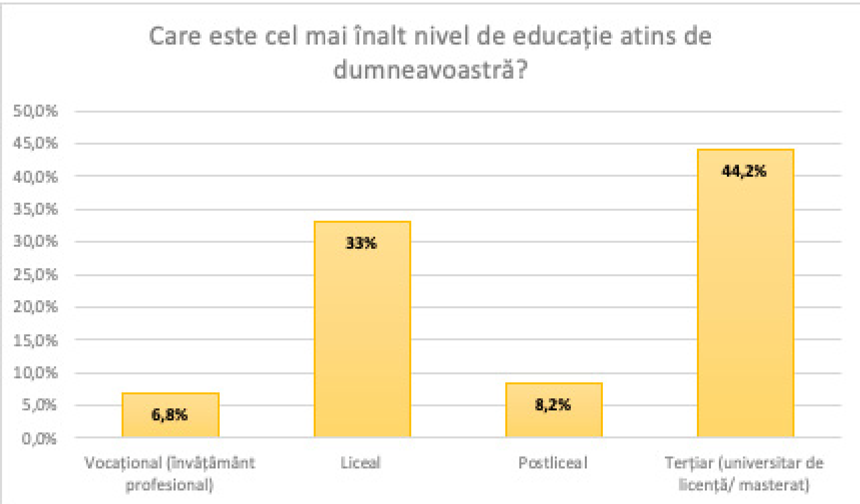

Figura 2.3. ***Distribuția respondenților în funcție de nivelul de educație***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Experiența proprie de emigrație este un alt determinant important în ceea ce privește analiza asentimentului populației locale față de străini. Impactul acesteia se datorează unor factori constitutivi pe care îi implică

precum: situația economică sau schimbările economice, venituri, trăsăturile culturale, comunicarea și interacțiunea. Majoritatea participanților la sondajul pentru populația majoritară locuiesc în România, într-un procent de aproximativ 89%, iar restul răspunsurilor aparțin persoanelor stabilite în afara României. Țările predominante în care locuiesc respondenții din afara granițelor sunt: Germania, în proporție de aproximativ 19% și Italia în proporție de aproximativ 18%.

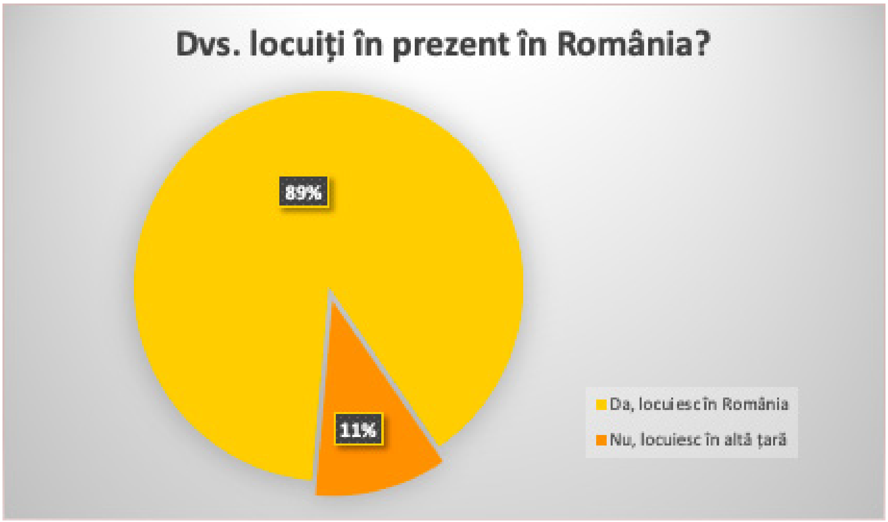

Figura 2.4. ***Distribuția respondenților în funcție de reședința în România sau în diaspora***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Un alt aspect important în ceea ce privește experiența proprie de emigrație este nivelul de integrare a emigranților români în societatea în care locuiesc. Cu cât percepția lor asupra discriminării în țara gazdă este mai scăzută, cu atât gradul de toleranță față de imigranții străini din România ar trebui să fie mai ridicat. Cei mai mulți respondenți, dintre cei care au fost în străinătate, au afirmat faptul că în foarte mică măsură au fost discriminați pe motiv că

sunt români (într-un procent de aproximativ 48%), acest rezultat fiind o posibilă constatare a dezvoltării unor atitudini pozitive față de străinii sosiți pe teritoriul României.

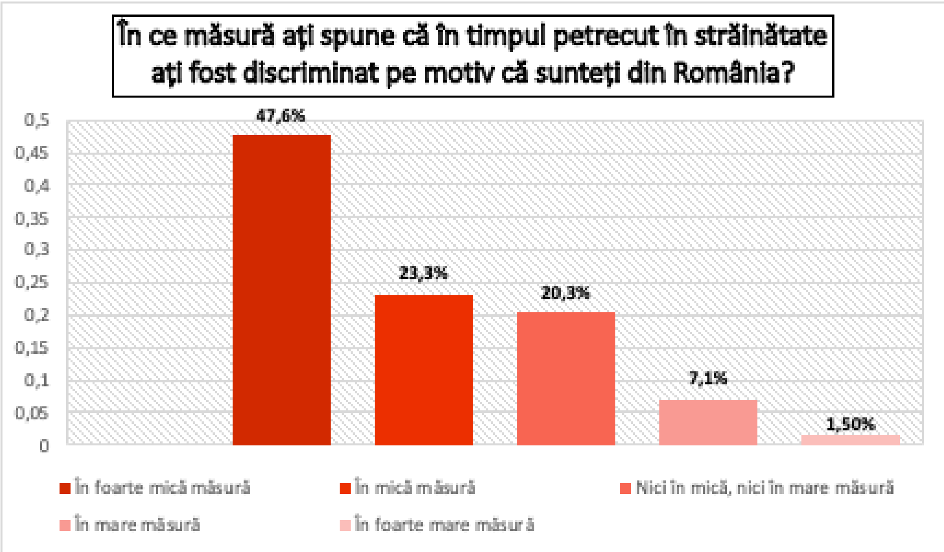

Figura 2.5. ***Emigranții români și discriminarea în străinătate***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Aproximativ 58% din rândul intervievaților lucrează ca angajați cu normă întreagă (cel puțin 32 de ore pe săptămână), fiind salariați permanenți (65,3% din numărul total de respondenți), pe bază de contract de muncă. Cei mai mulți dintre respondenți lucrează în sectorul terțiar, într-un procent de aproximativ 69%, 24,2% lucrează în sectorul industrial sau de construcții și 7,1% din rândul respondenților lucrează în sectorul primar.

Din sectorul privat de muncă s-au obținut cele mai multe răspunsuri, în proporție de aproximativ 56%, iar 31,5% dintre respondenți lucrează în sectorul public. Totodată, aproximativ 8% lucrează într-un sector mixt (cu capital de stat și privat) și 3% în sectorul non-profit.

Abordarea locurilor de muncă și a sectoarelor aferente în studiul atitudinilor față de imigranți este importantă, pentru că au existat de-a lungul timpului teorii conform cărora aceste atitudini se pot forma în jurul competiției pentru resurse între populația majoritară și imigranți. Piața muncii face parte din resursele economice, pentru că înglobează accesul la locurile de muncă și odată cu acesta sursele de venit. Competiția pentru resurse aduce eforturi de înlăturare a grupurilor din opoziție și astfel poate apărea discriminarea sau opunerea față de politicile care pot aduce beneficii unui grup sau altul care se află în competiție (Esses et al. 2001). Sectorul terțiar, predominant în sondaj, nu implică în mod particular o astfel de competiție, accesul imigranților la locurile de muncă din sectorul de servicii fiind limitat. Sectorul privat însă, ar putea fi factor de competiție pentru că implică atât entități care angajează imigranți ca forță de muncă, cât și antreprenori străini cu afacere proprie (vezi în Capitolul 4 – *Imigrație și antreprenoriat în România*). Atitudinile populației majoritare vizavi de accesul la piața muncii sunt abordate mai amplu în secțiunea referitoare la *drepturile acordate imigranților*.

Tabelul 2.1. ***Sector de muncă respondenți***

SECTOR DE MUNCĂ			
Terțiar (servicii, transport, comunicații, comerț, turism, educație, financiar, administrație, sănătate, IT)	***68,6%***	*Sector privat*	***56,3%***
Secundar (industrial, construcții)	***24,2%***	*Sector Public*	***31,3%***
Primar (agricol, zootehnic, pescuit, minerit, forestier)	*7,1%*	*Firmă mixtă (cu capital de stat și privat)*	***8,3%***
		Sector non-profit/ ONG	***3,1%***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Contactul cu imigranții

Studiul atitudinilor în ceea ce privește anumite grupuri care implică diversitate etnică, religioasă sau culturală abordează, în general, o teorie a contactului prin care acceptarea sau respingerea pot fi conceptualizate și concretizate. Prin contactul între grupuri reprezentat de statut egal, aspirații comune, comunicare sau sprijin din partea autorităților, se poate reduce nivelul de prejudecată (Pettigrew, 2016). Nivelul minimalizat de stereotipuri și prejudecăți poate reduce impactul negativ al societății gazdă privind imigranții ca grup țintă pentru discriminare, ostilitate și chiar și violență (Gorodzeisky & Semyonov, 2009).

Contactul între grupuri influențează în mod substanțial consolidarea procesului de integrare. În funcție de frecvența contactului populației majoritare cu străinii aflați pe teritoriul României, atitudinile pot influența nivelul de integrare, fie prin îmbunătățirea sau subminarea politicilor publice, fie prin influența asupra intervenției statului prin organe responsabile în domeniu. *Input*-urile pozitive sau negative ale populației majoritare privind adoptarea unor mecanisme de integrare a grupurilor de imigranți stabilesc măsura în care implementarea acestora devine subiect de discuție pe agenda publică.

Răspunsurile primite la sondajul pentru populația autohtonă indică o frecvență redusă a contactului dintre cetățenii români și grupurile de străini, astfel am putea porni de la premisa că gradul de acceptare ar fi mai redus. Însă, lipsa contactului poate de asemenea concretiza ideea de la începutul capitolului și anume, lipsa informației și cunoașterea redusă a populației majoritare în ceea ce privește imigranții. Cei mai mulți nu au interacționat deloc în niciuna dintre situațiile: în familie, la locul de muncă, în zona în care locuiesc, în cercul de prieteni sau cunoștințe, la activități culturale, sportive,

la școală sau în altă situație. Cea mai mare frecvență (săptămânal sau de câteva ori pe săptămână) e reprezentată de contactul la locul de muncă. Dintre cei care au contact cu imigranții, 29% au avut, de cele mai multe ori, o experiență pozitivă în urma interacțiunilor cu aceștia.

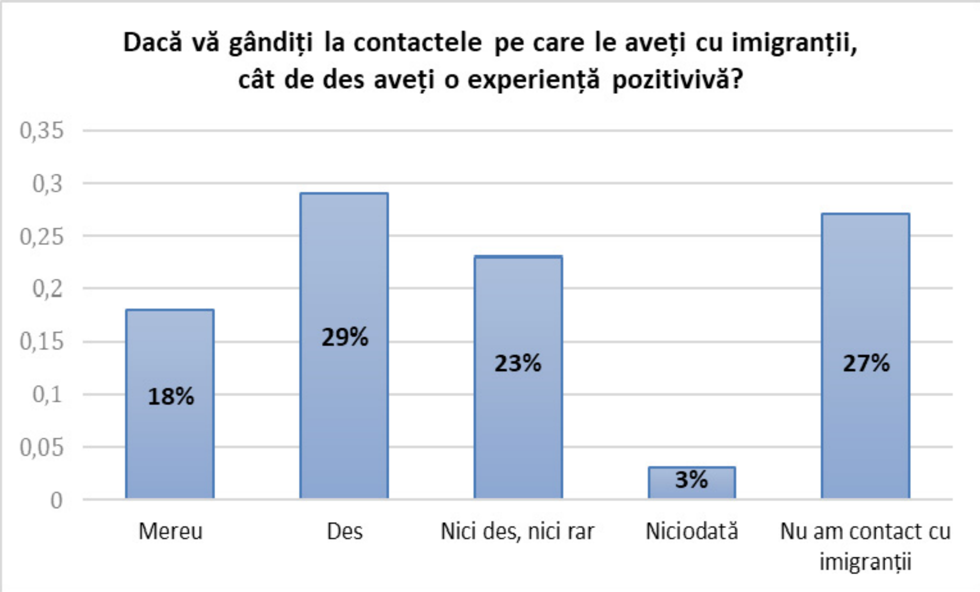

Figura 2.6. ***Contactul cetățenilor români cu imigranții și experiența pozitivă***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Consum cultural

Cultura și particularitățile pe care aceasta le implică aduc elemente importante de analiză asupra imigrației și integrării. Imigranții pot fi considerați egalii cetățenilor țării de destinație, doar dacă statul și populația majoritară acceptă că, atât la nivel de individ, cât și la nivel de grup, aceștia au dreptul să fie, din punct de vedere cultural, diferiți (Macura et al., 2005). Diferențele culturale și identitatea pot stabili măsura în care valorile, obiceiurile și atitudinile

în interiorul unui grup pot influența imigrația ca fenomen economic prin diferite interacțiuni între imigranți, familiile rămase în țara de origine sau populația locală din țara de destinație (Epstein & Gang, 2010).

Sondajul pentru populația majoritară conține indicatori care fac referire la incluziune sau excludere culturală, identitate națională, atașament național, opinii în ceea ce privește multiculturalismul și amenințări asupra valorilor culturale ale societății românești.

În primul rând, am urmărit opinia majoritară în ceea ce privește impactul socio-cultural al imigranților în societatea gazdă. Am abordat această temă, fie prin contribuțiile acestora pentru cultura românească, fie printr-un posibil impact negativ asupra acesteia sau îmbinarea aspectelor culturale proprii cu cele aferente societății românești. Astfel, în rândul respondenților, numărul celor care consideră că imigranții ajută la îmbogățirea culturii române este mai mare decât cei care sunt împotrivă. Ideea că imigranții ar trebui să renunțe la propria cultură a fost dezaprobată de către majoritatea respondenților, răspunsurile total împotrivă fiind într-un procent de 42%. Păstrarea culturii lor, dar totodată însușirea culturii românești, a fost agreată, cei mai mulți fiind mai degrabă de acord (29,6%) și total de acord (25,7%).

În ceea ce privește influența asupra culturii, cei mai mulți respondenți sunt total împotriva afirmației conform căreia imigranții influențează în mod negativ cultura română, indiferent dacă discutăm comparativ despre imigranții din țările UE sau despre cei din afara spațiului european.

Tabel 2.2. ***Percepția cetățenilor români privind legătura dintre imigranți și cultura românească***

Vă rugăm să ne spuneți în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații: Imigranții ajută la îmbogățirea culturii românești	
Total împotrivă	12,2%
Mai degrabă împotrivă	14,4%
Nici împotrivă, nici de acord	32,2%
Mai degrabă de acord	22,7%
Total de acord	18,1%
Imigranții ar trebui să renunțe la propria cultură și să adopte cultura țării gazdă	
Total împotrivă	42%
Mai degrabă împotrivă	24,9%
Nici împotrivă, nici de acord	24,2%
Mai degrabă de acord	5,2%
Total de acord	3,8%
Imigranții ar trebui să păstreze parte din cultura lor, dar să-și însușească și cultura României	
Total împotrivă	5,5%
Mai degrabă împotrivă	8,7%
Nici împotrivă, nici de acord	30,6%
Mai degrabă de acord	29,6%
Total de acord	25,7%

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

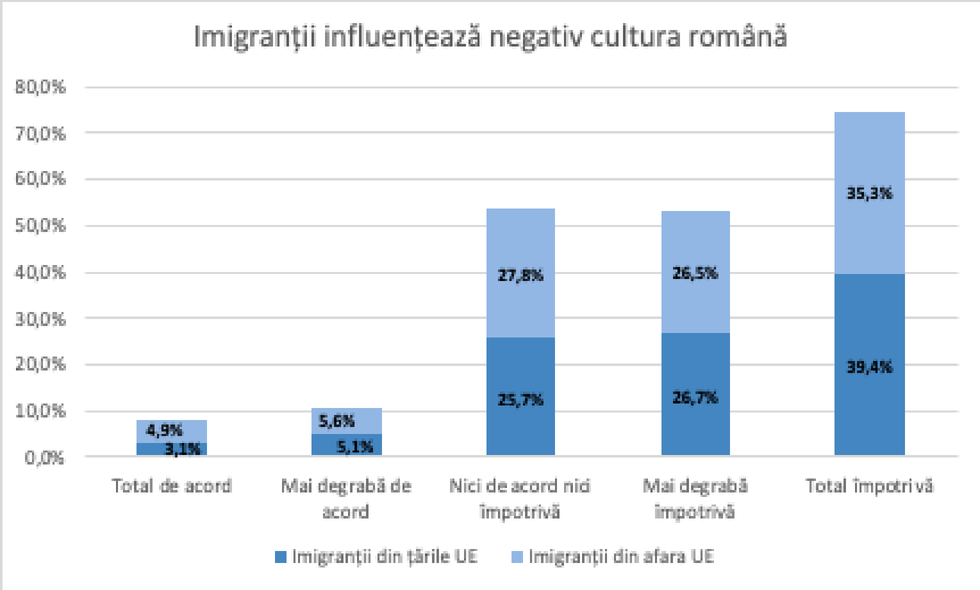

Figura 2.7. ***Percepția cetățenilor români cu privire la impactul negativ al imigranților asupra culturii românești***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

În al doilea rând, chestionarul a cuprins un set de întrebări care vizează componența etnică a identității românești, respectiv pe cea civică, prin indicatori precum: importanța acordată etniei române, cunoașterea limbii oficiale, respectarea legilor, urmarea obiceiurilor și tradițiilor etc. Prin urmare, cei mai mulți consideră că este foarte important să respecți legile (71%) și să poți vorbi limba română (52,5%) pentru a putea fi considerat român adevărat. Aproximativ 30% cred că e foarte important și destul de important să fii născut în România, 26% să fii etnic român și să urmezi tradițiile. Surprinzător este faptul că în ceea ce privește religia creștin-ortodoxă, cei mai mulți respondenți consideră că nu e deloc important să fi aderat la aceasta, într-un procent de 15,3%. Așadar, putem spune că în analiza componentei etnice și civice se remarcă aspectele legislative și cele lingvistice. Putem afirma astfel

că persoanele cu etnie, tradiții sau religie diferite ar putea fi tolerate de către populația majoritară.

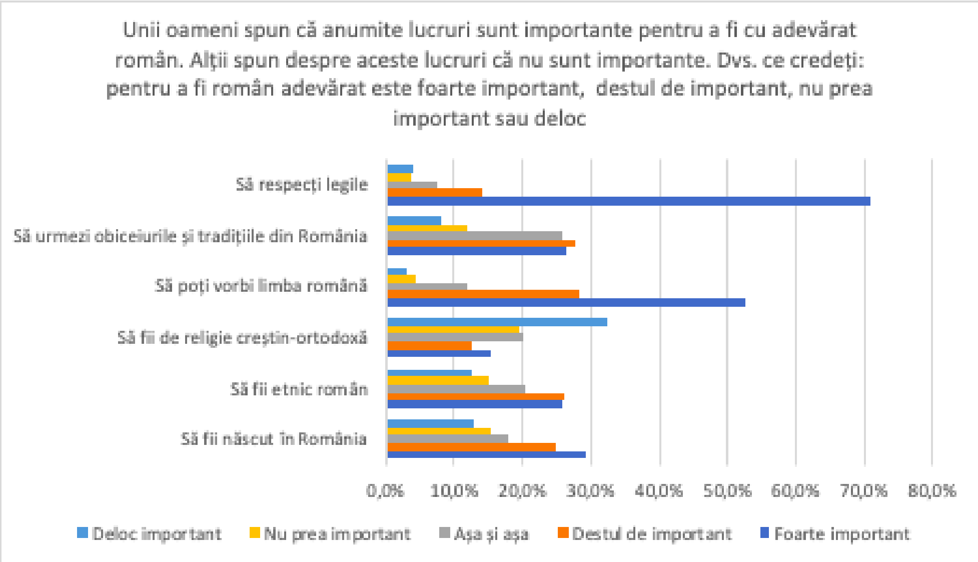

Figura 2.8. ***Importanța acordată unor elemente caracteristice identității naționale***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Distanța față de alte grupuri/ Toleranța față de alte grupuri

Așa cum am descris în secțiunile anterioare, atitudinile față de imigranți au fost asociate în alte studii cu gradul de distanțare față de persoane considerate ca aparținând unor grupuri specifice. Studii consacrate (WVS, EVS) folosesc pentru investigarea acestor aspecte, de exemplu, itemi care solicită indicarea unor categorii de persoane, aparținând acestor grupuri potențial diferite, pe care nu le doresc ca vecini, colegi de serviciu etc. Figura 2.9 ilustrează opțiunile participanților la acest studiu cu privire la posibilitatea de se învecina cu: persoane de altă religie, persoane bolnave de HIV/SIDA, persoane de rasă sau etnie diferită, romi/țigani, homosexuali, alcoolici.

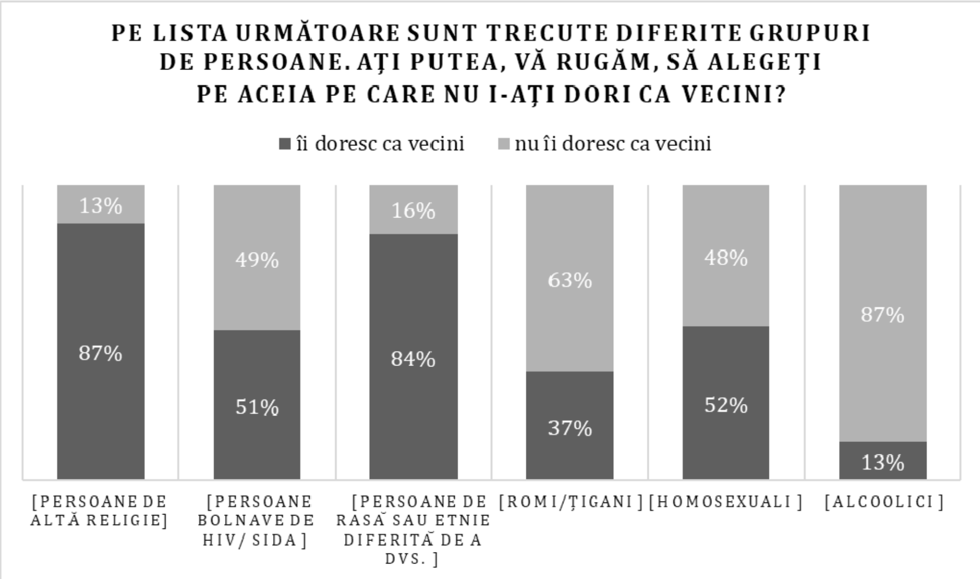

Figura 2.9. ***Distribuția răspunsurilor privind dorința de a se învecina cu diferite persoane de altă religie, homosexuali, alcoolici, bolnavi de HIV/SIDA, de rasă sau etnie diferită, romi/țigani***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Urmărind distribuția răspunsurilor, observăm că sunt cei mai doriți ca vecini cei de altă religie (87%), urmați de persoanele de rasă sau etnie diferită (84%). La polul opus, alcoolicii conduc clasamentul în rândul categoriilor de persoane care nu sunt agreate ca vecini (87% dintre cei intervievați nu îi doresc ca vecini), urmați de romi/țigani (63%). În ceea ce îi privește pe homosexuali și persoanele bolnave de HIV/SIDA respondenții sunt împărțiți în două categorii destul de echilibrate, 52% îi doresc pe cei homosexuali ca vecini și 48% nu, iar 51% dintre respondenți îi doresc pe cei care suferă de HIV/SIDA ca vecini, în timp ce 49% nu agreează o astfel de posibilitate. Distribuția răspunsurilor ne arată că respondenții acestui sondaj sunt în bună măsură deschiși față de persoanele de rasă sau religie diferite.

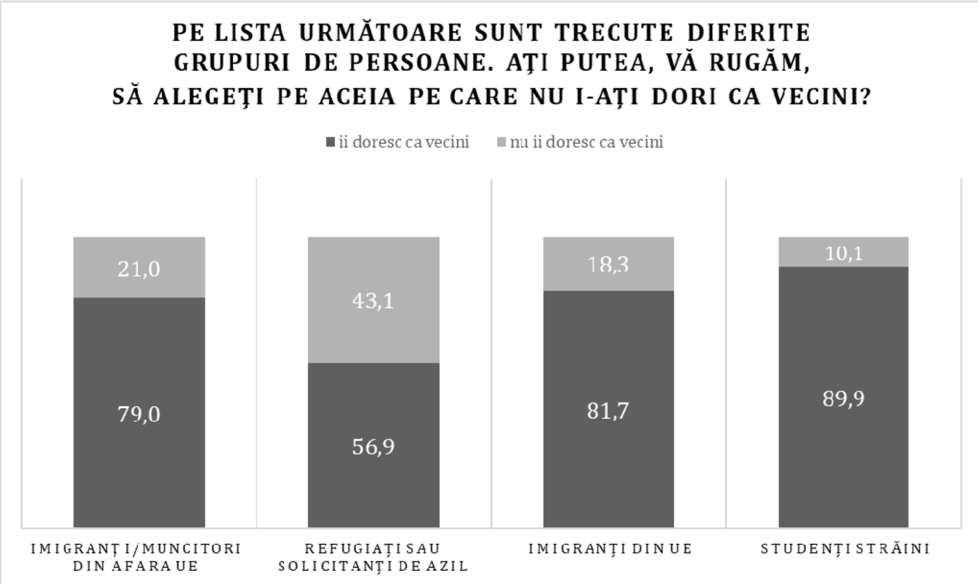

Figura 2.10. ***Distribuția răspunsurilor privind dorința de a se învecina cu diferite persoane (imigranți/muncitori din afara UE, refugiați sau solicitanți de azil, imigranți din UE, studenți străini)***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Figura 2.10 surprinde răspunsurile celor intervievați referitoare la posibilitatea de a se învecina cu diferite categorii de imigranți: studenți străini, imigranți din UE, imigranți/muncitori din afara UE și refugiați sau solicitanți de azil. Încercând să ierarhizăm preferințele exprimate, studenții străini se bucură de cel mai mare grad de acceptare, aproximativ 9 din 10 respondenți declarând că i-ar dori ca vecini. Următoarea categorie în ordinea preferințelor este cea a imigranților din Uniunea Europeană (82%), succedată la o distanță mică de imigranții din afara UE (79%). 57% dintre cei intervievați au declarat că îi doresc ca vecini pe solicitanții de azil sau refugiați. Este interesant de subliniat aici că pentru niciuna dintre cele patru categorii de străini proporția celor care nu îi doresc ca vecini nu a fost mai mare decât a celor care se

declară dornici de a avea vecini studenți străini, imigranți din UE, imigranți/ muncitori din afara UE și refugiați sau solicitanți de azil.

Imigranții și economia

Impactul imigranților asupra economiei țării de destinație reprezintă unul dintre subiectele predilecte ale analizelor care privesc acest domeniu. În paragrafele ce urmează ne vom îndrepta atenția asupra perspectivelor respondenților români ai sondajului derulat în 2020 cu privire la mai multe aspecte ce țin de economie în general, locuri de muncă sau încărcarea serviciilor sociale.

Astfel, discutând în termeni generali, observăm că puțin peste jumătate dintre respondenți (55%) consideră că imigranții sunt utili pentru economia României, în timp ce aproape o treime (31%) au o poziție de mijloc.

Tabelul 2.3. ***Opinii cu privire la utilitatea imigranților pentru economia României***

Vă rugăm să ne spuneți în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații	Imigranții sunt în general utili pentru economia României	Imigranții care vin la muncă creează, în general, noi locuri de muncă
Total împotrivă	4,7%	11,1%
Mai degrabă împotrivă	8,2%	16,6%
Nici împotrivă nici de acord	30,9%	39,5%
Mai degrabă de acord	31,9%	21,6%
Total de acord	24,4%	11,1%

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Aceste date tind să fie în concordanță cu opiniile vehiculate frecvent în discursul public, referitoare la impactul pozitiv al imigranților asupra economiei

și a pieței forței de muncă. Aceștia sunt portretizați, pe de o parte ca potențial substitut pentru românii plecați în străinătate, contribuind astfel la diminuarea deficitului de personal, iar pe de altă parte ca posibili antreprenori, investitori, care pot crea locuri de muncă[18]. Migrația și antreprenoriatul au fost anterior puse în relație în alte lucrări (vezi de exemplu Croitoru, 2013). Vom vedea pe rând, în analizele ce urmează, cum populația autohtonă se raportează la aceste posibilități, iar un alt capitol al acestui raport este dedicat în întregime explorării antreprenoriatului în rândurile imigranților (Capitolul 4 – *Imigrație și antreprenoriat în România*).

În ceea ce privește afirmația ce vizează impactul imigranților asupra locurilor de muncă – „imigranții care vin la muncă creează, în general, noi locuri de muncă”, cea mai numeroasă categorie din cei intervievați – 39,5% – se situează în zona de mijloc – nici acord, nici dezacord, 28% nu sunt de acord cu această afirmație, iar restul de 22% agreează afirmația.

Atunci când este vizată posibilitatea diminuării locurilor de muncă și perspectiva întoarcerii imigranților în țara de origine, ca urmare a acestei reduceri, respondenții la acest studiu sunt în mare măsură împotriva acestei variante. 45% dintre ei spun că sunt total împotrivă sau mai degrabă împotriva afirmației „Dacă locurile de muncă vor fi tot mai puține în România, imigranții ar trebui să se întoarcă în țara lor.” 2 din 10 respondenți consideră că în această eventualitate imigranții ar trebui să se întoarcă în țara de origine.

---

[18] O discuție mai amplă pe această temă se regăsește în articolul „Imigranții, o soluție viabilă pentru piața muncii din România”, realizat de o parte din echipa care a contribuit și la acest raport, disponibil online pe https://www.contributors.ro/imigrantii-o-solutie-viabila-pentru-piata-muncii-din-romania

Tabel 2.4. ***Perspectivele românilor cu privire la imigranți și locurile de muncă***

	Dacă locurile de muncă vor fi tot mai puține în România, imigranții ar trebui să se întoarcă în țara lor.	Imigranții care vin la muncă iau locurile de muncă ale românilor.
Împotriva	45%	55%
Nici împotriva, nici de acord	32%	27%
De acord	22%	6%

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Țintind de asemenea de atitudinile referitoare la impactul imigranților asupra locurilor de muncă, afirmația „imigranții care vin la muncă iau locurile de muncă ale românilor” ne arată că mai mult de jumătate dintre respondenți nu se tem că imigranții le-ar putea lua locurile de muncă – 55% se declară total sau mai degrabă împotrivă. Aproximativ 27% dintre cei care au răspuns se situează în zona de indecizie – nici împotrivă, nici de acord, iar 6% din rândul intervievaților sunt de acord cu această afirmație.

Tot în categoria temerilor realiste percepute de populația țării în raport cu imigranții, literatura include frecvent impactul negativ asupra serviciilor sociale (vezi partea introductivă a acestui capitol). Acest aspect a fost urmărit în cadrul chestionarului CRCMIS utilizat în 2020 prin sondarea gradului de acord față de afirmația „Imigranții sunt o povară pentru serviciile sociale, precum școlile sau sistemul de sănătate publică”. Așa cum arată graficul următor, cumulând procentele celor care se poziționează în zona de acord cu această afirmație – mai degrabă de acord și total de acord – putem spune că unul din 10 respondenți percepe această povară. În același timp, 6 din 10 participanți nu împărtășesc această opinie, iar aproximativ un sfert dintre ei se declară indeciși.

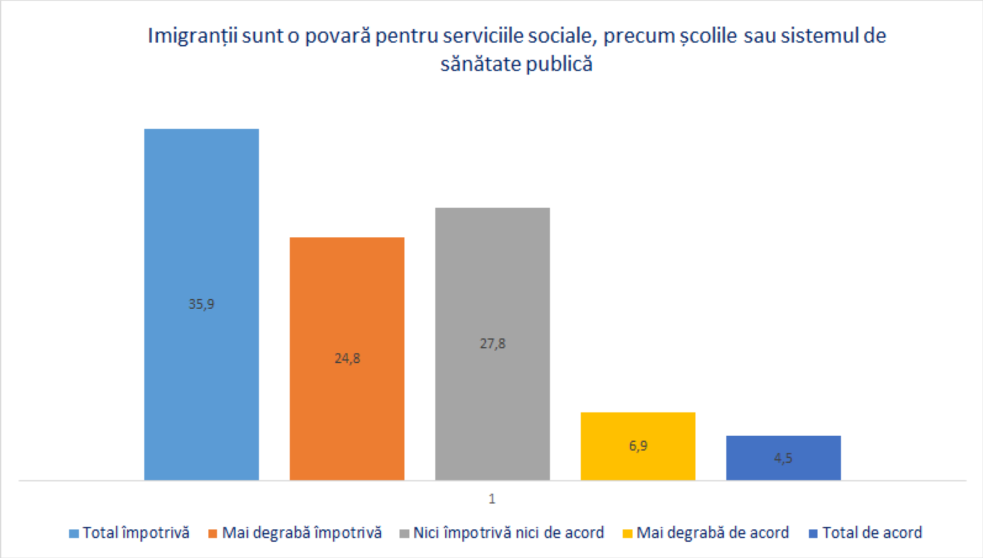

Figura 2.11. ***Perspectivele românilor cu privire la impactul imigranților asupra serviciilor sociale***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Drepturi acordate imigranților

Drepturile acordate cetățenilor străini de către un stat gazdă pot naște ample discuții în spațiul public, cu ecou la nivelul opiniilor și atitudinile indivizilor cu privire la acestea. În funcție de politica de abordare a imigrației, națiunile oscilează în acordarea anumitor drepturi care să atragă sau, dimpotrivă, să descurajeze imigrația și retenția sau stabilirea pe teritoriul său. Astfel, în timp ce 45% dintre participanții la sondajul național CRCMIS 2020 sunt total de acord ca imigranții să se poată stabili în România, doar 24% dintre respondenți împărtășesc același grad de acord în ceea ce privește dreptul de a deține proprietăți. Aproximativ un sfert dintre ei sunt total sau mai degrabă împotriva acordării acestui drept imigranților, iar unul din 10 nu este de acord cu dreptul imigranților de a se stabili în România.

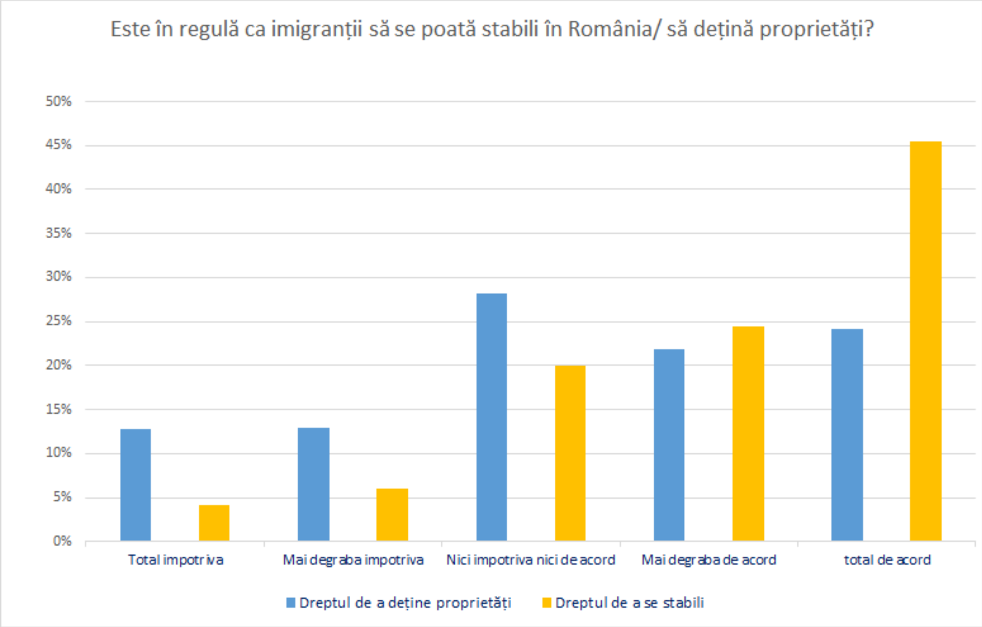

Figura 2.12. ***Opinii referitoare la acordarea unor drepturi imigranților (dreptul de stabilire în România și dreptul de a deține proprietăți în România)***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

După ce am observat în perspectivă comparativă opiniile participanților la sondajul național cu privire la dreptul de a se stabili și dreptul de a deține proprietăți acordate imigranților, în continuare vom urmări în ce măsură diferă atitudinile populației locale referitoare la dreptul de stabilire în funcție de categorii distincte de imigranți.

Astfel pentru acordarea dreptului de stabilire imigranților din țările bogate din UE și din afara UE și-au exprimat acordul 64% dintre cei intervievați, în timp ce aproximativ 1 din 10 respondenți este împotriva sau mai degrabă împotriva acordării acestui drept. În ceea ce privește imigranții de altă religie și etnie, cei care nu sunt de acord să li se permită acestora stabilirea în România reunesc 13% dintre răspunsuri, iar 6 din 10 respondenți sunt total

de acord sau mai degrabă de acord ca statul să le permită stabilirea. Chiar dacă într-o proporție ușor diminuată față de primele două categorii de imigranți anterior menționate, cei intervievați se declară de acord cu stabilirea în România a imigranților din țări sărace. Astfel, 58% dintre respondenți sunt total sau mai degrabă de acord cu afirmația „România ar trebui să permită imigranților din țări sărace să se stabilească aici". Observăm, după cum ne arată și Figura 2.13, că cei mai mulți dintre respondenți susțin permiterea stabilirii în România pentru imigranții din țările bogate din UE și din afara UE, urmați de cei de altă religie și etnie și în final de imigranții proveniți din țări sărace. Pentru toate cele trei categorii de imigranți proporția respondenților care susțin ca aceștia să primească permisiunea de a se stabili în România este mai mare decât proporția celor care nu împărtășesc această perspectivă.

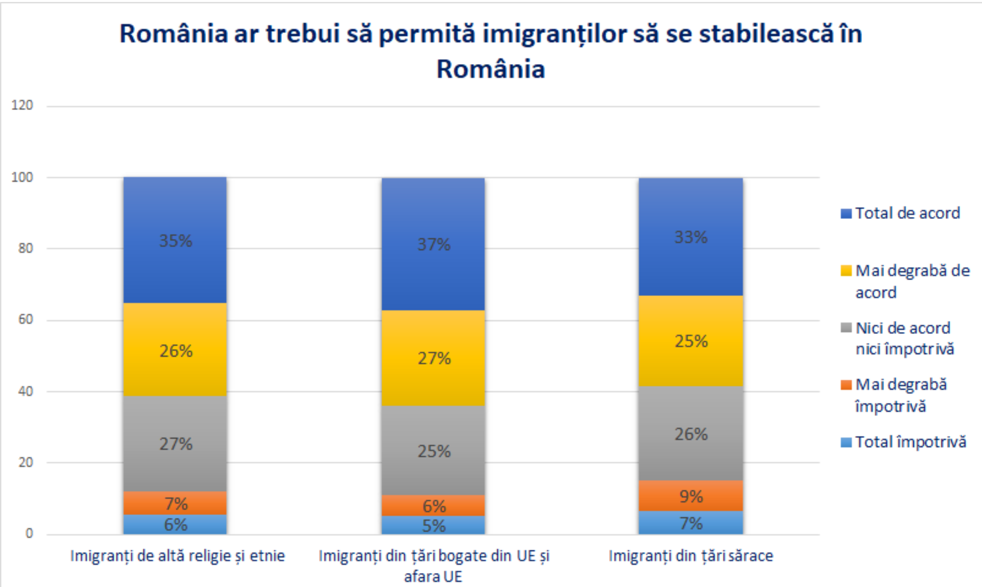

Figura 2.13. ***Opinii referitoare la dreptul de a se stabili în România – comparație între diverse categorii de imigranți***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

Implicarea autorităților în integrarea imigranților/ Politici sociale adresate imigranților

La nivel structural, autoritățile sunt cele care pot influența procesul de integrare a imigranților, fiind de asemenea cele chemate să implementeze prevederile legislative. Felul în care se desfășoară în prezent această interacțiune în România este surprins pe larg într-un alt capitol al acestui raport (Capitolul 6 – *Perspectivele instituțiilor publice asupra integrării imigranților în România*). Informațiile prezentate în această secțiune vizează opiniile pe care le-au exprimat respondenții sondajului național din 2020 cu privire la câteva paliere de acțiune în care pot interveni autoritățile. Sunt prezentate în perspectivă comparativă opiniile referitoare la acordarea de ajutor financiar sau material pentru învățarea limbii și culturii române, facilitarea obținerii unui spațiu necesar desfășurării activității unei asociații sau pentru locuire. Observăm în Figura 2.14 că, în timp ce gradul de acord față de sprijinirea imigranților în deprinderea limbii și culturii române este unul ridicat (60%), nu același lucru putem spune despre alocarea de bani în scopul sprijinirii imigranților cu plata chiriei în cazul celor care trăiesc în locuințe supraaglomerate (31%) sau suportul în asigurarea unui spațiu pentru imigranții care vor să își întemeieze o asociație (36%).

Integrarea ocupațională reprezintă un deziderat al oricărui stat, fie că este vorba despre cetățenii săi sau imigranți, căpătând o importanță sporită atunci când este vorba despre anumite categorii de persoane, considerate dezavantajate sau în situații de risc. 6 din 10 români consideră că statul român ar trebui să implementeze politici de integrare ocupațională atât pentru imigranți, cât și pentru cetățenii români care doresc să se întoarcă în țară. Demn de remarcat aici ar fi faptul că proporția celor care consideră că astfel

de politici nu ar trebui implementate pentru niciuna dintre cele două categorii (8%) depășește proporția celor care optează pentru implementarea politicilor de integrare ocupațională doar pentru imigranții care nu sunt cetățeni români și vor să se stabilească în România (4%) (Figura 2.15).

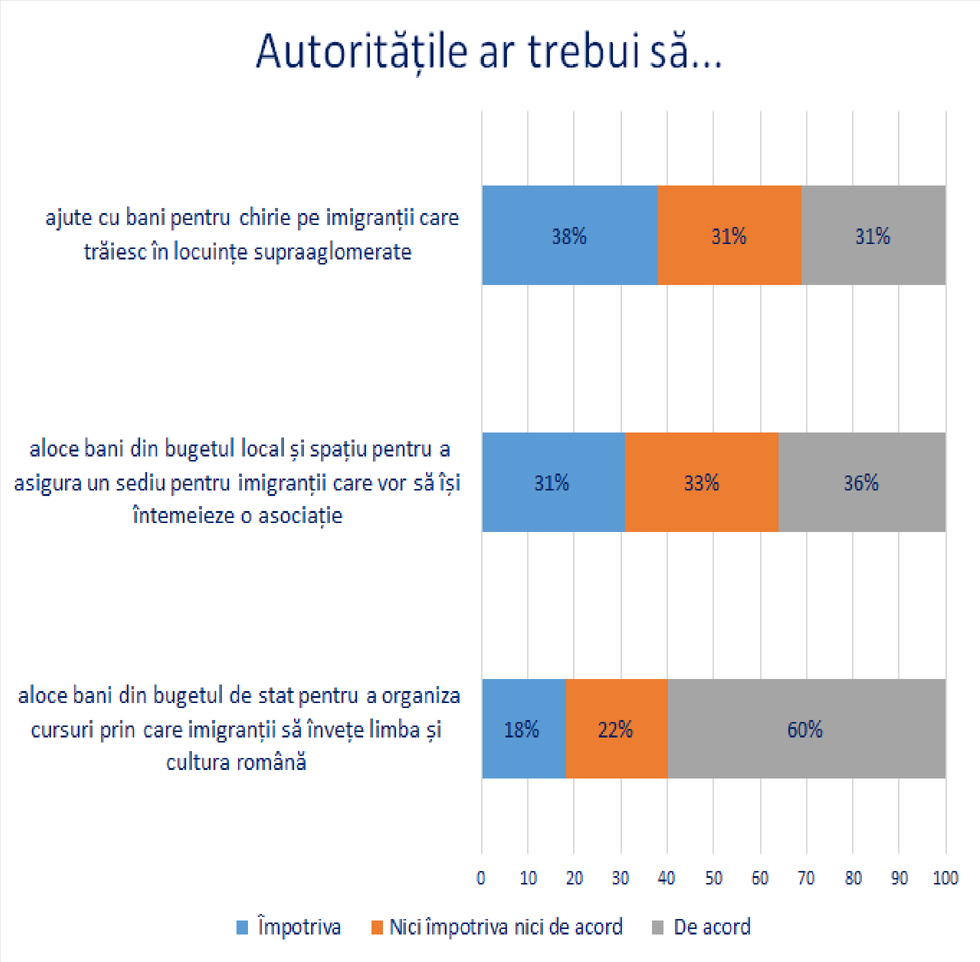

Figura 2.14. ***Gradul de acord față de alocarea de bani de către autorități pentru imigranți în scopul achitării chiriei, asigurării unui sediu pentru o asociație sau organizării unor cursuri de învățare a limbii și culturii române***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

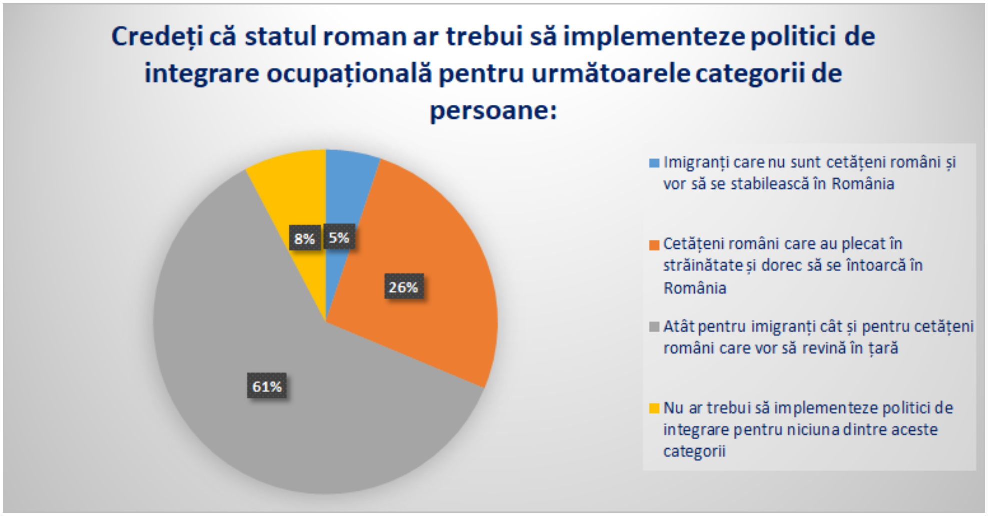

Figura 2.15. ***Opinii cu privire la necesitatea implementării unor politici de integrare ocupațională pentru diferite categorii de persoane***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

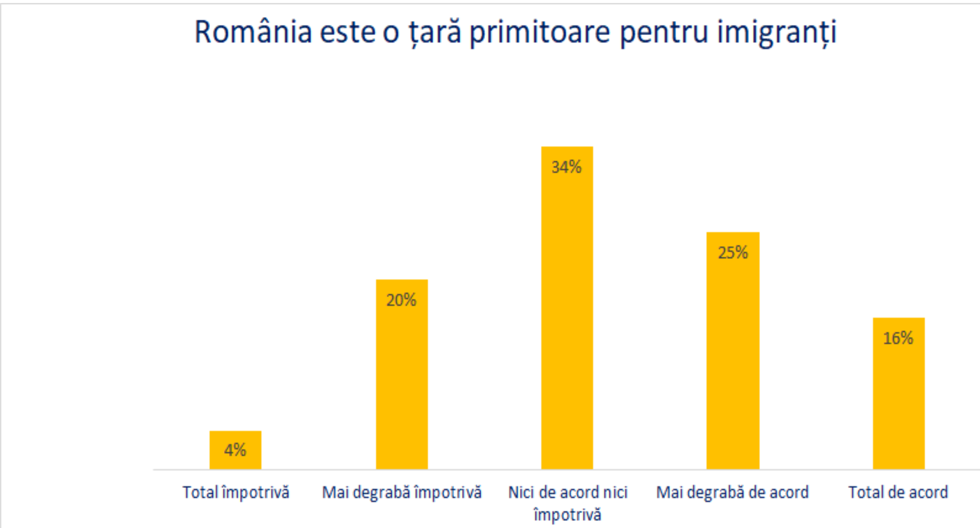

Figura 2.16. ***Gradul de acord față de afirmația „România este o țară primitoare pentru imigranți”***

Sursa: Sondajul național realizat de CSCM în 2020

După sondarea acestor aspecte concrete referitoare la acțiuni pe care autoritățile le pot întreprinde pentru susținerea imigranților, Figura 2.16 surprinde percepția respondenților sondajului CRCMIS desfășurat în 2020 dintr-o perspectivă mai generală, prezentând gradele de acord față de afirmația „România este o țară primitoare pentru imigranți.” Astfel, proporția celor care sunt mai degrabă sau total de acord (41%) este mai mare decât cea a celor care se declară total împotriva sau mai degrabă împotriva acestei afirmații (24%).

Concluzii

Studiul nivelului de integrare a imigranților în România include complexitatea celor trei dimensiuni de analiză (micro, mezzo, macro) pentru a oferi o abordare comprehensivă a acestui amplu proces. Sondajul privind atitudinile populației majoritare asupra imigranților din România a accentuat percepția nuanțată a societății românești cu privire la prezența și mobilitatea socială, economică și culturală a imigranților aflați în teritoriu. Totodată, a implicat statul ca referință de integrare și opinia populației privind intervenția acestuia în procesul de integrare.

Gradul de acceptare și deschiderea populației autohtone în ceea ce privește prezența imigranților în România oscilează în funcție de dimensiunile sondate în chestionarul aplicat în cadrul proiectului CRCMIS 2020. În primul rând, caracteristicile socio-demografice ale respondenților oferă o imagine descriptivă a eșantionului, furnizând informații care, în studii viitoare, pot favoriza analiza comparativă a variației nivelului de integrare prin analiza atitudinilor în relație cu aceste caracteristici ale respondenților.

În al doilea rând, contactul cu imigranții capătă o mare relevanță în prezentarea rezultatelor studiului. Frecvența redusă a contactelor cu străinii explică lipsa de informare și incertitudinea cu privire la rata imigranților din

procentul total al populației României (13%). De amintit este faptul că dintre cei care au contact cu imigranții, aproximativ 30% au avut o experiență pozitivă.

În continuare, prin analiza dimensiunii culturale s-a remarcat, în rândul majorității populației, un grad ridicat de toleranță și empatie față de imigranți. Participanții la acest sondaj au ales ca fiind importante atât elemente care vizează dimensiunea civică a atașamentului național, cât și pe cea etnică. Opinia majoritară a respondenților a redat un spațiu teoretic favorabil pentru însușirea altei culturi, dar și dezideratul păstrării propriei culturi sau dezvoltarea culturii românești prin preluarea unor elemente culturale diferite de cultura proprie.

În ceea ce privește sondarea opiniilor referitoare la impactul imigranților asupra economiei, participanții la sondajul național, derulat în cadrul *Sondajului național realizat de CSCM în 2020*, îi apreciază pe aceștia într-o lumină pozitivă, bună parte dintre respondenți considerând că imigranții pot crea noi locuri de muncă. În plus, mare parte dintre cei intervievați nu consideră că imigranții pot reprezenta o povară pentru serviciile sociale, cum sunt cele de sănătate sau educaționale și nu îi percep pe aceștia ca periclitându-le șansele de a ocupa un loc de muncă.

Respondenții au arătat un grad ridicat de deschidere față de diversitatea etnică, religioasă, culturală, după cum am arătat în detaliu în secțiunile anterioare ale acestui capitol. Astfel, acceptarea a fost urmărită în raport cu drepturile ce ar putea fi acordate imigranților, posibilitatea de a se învecina cu aceștia sau păstrarea unor elemente ce țin de cultura specifică a acestora, pe toate palierele observându-se un grad ridicat de toleranță. Astfel, mai mult de jumătate dintre participanții la acest studiu au declarat că sunt de acord ca imigranților să li se permită stabilirea în România, iar un sfert susțin acordarea dreptului de a deține proprietăți. În ceea ce privește posibilitatea de a se învecina cu diferite

categorii de imigranți, mai mult de jumătate dintre respondenți au declarat că sunt de acord. Românii nu au o problemă în a accepta ca vecini persoanele de rasă și religie diferite, fie imigranți din țări bogate sau sărace, aparținând sau nu spațiului UE și refugiați, dar sunt cel mai puțin toleranți față de consumatorii de alcool și persoanele de etnie romă.

Un alt aspect sondat prin acest studiu a vizat măsura în care cetățenii români consideră că autoritățile ar trebui să sprijine imigranții pentru a învăța limba română, cu plata chiriei sau în obținerea unor spații în vederea constituirii unor asociații. Dacă în primul caz, aproximativ 60% dintre cei intervievați și-au exprimat acordul, pentru următoarele două situații mai puțin de o treime dintre respondenți consideră că autoritățile ar trebui să intervină.

Sondajul derulat a urmărit de asemenea opiniile populației majoritare cu privire la intervenția în zona integrării ocupaționale prin intermediul unor politici publice care să vizeze imigranții și/sau românii plecați în străinătate. Necesitatea creării unui cadru instituțional care să țintească integrarea ocupațională și, astfel, să favorizeze întoarcerea românilor din străinătate este văzută de către participanții la acest studiu la fel de importantă ca necesitatea de a crea astfel de contexte pentru imigranți.

Acest capitol prezintă într-o manieră sintetică, exploratorie, rezultatele obținute în urma desfășurării primului sondaj adresat populației majoritare în cadrul proiectului CRCMIS. Datele obținute pot fi exploatate dincolo de această primă analiză, descriptivă, furnizată de textul de față. Astfel, un pas ulterior ar putea fi punerea în relație a variabilelor descrise și urmărirea lor din perspectivă comparativă, atât în context transversal, în ceea ce privește atitudini diferite, caracteristici socio-demografice ale respondenților, diverse tipuri de imigranți, de exemplu, cât și longitudinal, prin culegerea informațiilor în etapele viitoare ale proiectului. O altă posibilă direcție de cercetare

o reprezintă analiza unor potențiale relații de cauzalitate între variabilele studiate, conducând astfel la studii cu valențe explicative.

Bibliografie

Anghel, R. & Coșciug, A. (2018) Introduction to the Special Issue: Debating Immigration in a Country of Emigration. *Social Change Review* 16 (1–2): 3–8.

Anghel, R., Botezat, A., Cosciug, A., Manafi, I. & Roman, M. (2016) International migration, return migration, and their effects : a comprehensive review on the Romanian case. IZA Document Paper no.100445, disponibil la http://migrationcenter.ro/wp/wp-content/uploads/2017/07/AnghelRemus-et.-al.-2017.-International-Migration-Return-Migration.pdf

Anghel, R. & Cosciug, A. (2017) Socioeconomic effects of migration: Patterns, mechanisms and effects of return migration to Romania, *RCCMS Working Paper Series*. 1: 1–19.

Armstrong T., Dovidio J., Esses V. & Jackson L. (2001) The Immigration Dilemma: The Role of Perceived Group Competition, Ethnic Prejudice, and National Identity, *Journal of Social Issues, 57(3),* 389–412.

Ceobanu, A. M. & Escandell, X. (2010) Comparative analyses of public attitudes toward immigrants and immigration using multinational survey data: a review of theories and research, *Annual Review of Sociology* (36): 309–328.

Coenders M., Lubbers M. & Scheepers P. (2003) Majorities' attitudes towards minorities in (former) Candidate Countries of the European Union: Results from the Eurobarometer in Candidate Countries 2003, *Report 3 for the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia* Ref. No. 2003/04/01.

Coșciug, A. (2018) Measuring Integration in New Countries of Immigration. *Social Change Review* 16 (1–2): 93–121.

Coșciug, Anatolie, Ionela Răcătău, Gabriel Bădescu, Toma Burean, Georgiana Găvruș, Carmen Greab, Bogdan Radu, Călin Rus, and Andreea Vornicu. 2018. „Indexul Integrării Imigranților În România." Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Coșciug, Anatolie, Andreea Vornicu, Bogdan Radu, Carmen Greab, Ovidiu Oltean și Toma Burean. 2019. „Indexul Integrării Imigranților În România." Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Croitoru, A. (2013) An Insight into the Nature of the Relationship between Migration and Entrepreneurship. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology 4(1): 105–125.*

European Social Survey. (2015) *Round 7 Module on Attitudes towards Immigration and their Antecedents – Question Design Final Module in Template,* London: Centre for Comparative Social Surveys, City University London.

Epstein G. & Gang I. (2010), Migration and Culture, Working Paper, No. 2010–17, Bar-Ilan University, Department of Economics, Ramat-Gan, disponibil la https://www.econstor.eu/handle/10419/96033

Gorodzeisky A. & Semyonov M. (2009) Terms of exclusion: public views towards admission and allocation of rights to immigrants in European countries, *Ethnic and Racial Studies,* Volume 32, 401–423.

Ilie Goga, C. (2020) Is Romania in a social and economic crisis caused by emigration? The new policy of the Romanian state on migration, *Sociology and Social Work Review*, 4/1, 1/2020: 31–37.

Macura M., MacDonald A. & Werner H. (2005) The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses, *United Nations Publication*, *137–148,* disponibil la https://unece.org/fileadmin/DAM/pau/_docs/pau/PAU_2005_Publ_NDR.pdf#page=149.

Messing V. & Ságvári B. (2018) Looking behind the culture of fear. Cross national analysis of attitudes toward migration, disponibil la https://cps.ceu.edu/sites/cps.ceu.edu/files/attachment/article/3014/messing-sagvari-fes-study-march-2018.pdf.

Pettigrew T. (2016) In Pursuit of Three Theories: Authoritarianism, Relative Deprivation, and Intergroup Contact, *Annual review of psychology,* 67(1).

Porumbescu, A. (2019) Europe Facing Migration. National Strategies versus Common European Policies, *Revista de Științe Politice. Revue des Sciences Politiques*, 63/2019: 34–44.

Preston, I., Bauer, T., Card, D., Dustmann, C., & Nazroo, J. (2001). European Social Survey Round 1 module proposal. Proposal for a Module on Immigration and Attitudes.

Raijman, R., Davidov, E., Schmidt, P. & Hochman, O. (2008). What does a nation owe noncitizens? National attachments, perception of threat and attitudes towards

granting citizenship 40 rights in a comparative perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 49(2–3): 195- 220.

Vasilopoulus P. (2017) Terrorist events, emotional reactions, and political participation: the 2015 Paris attacks, *West European Politics* 41(3):1–26.

https://www.contributors.ro/imigrantii-o-solutie-viabila-pentru-piata-muncii-din-romania

https://www.hotnews.ro/stiri-esential-24444116-foto-zeci-migranti-petrecut-noapte-frig-strazile-timisoarei-pentru-autoritatile-nu-inteles-unde-cazeze.htm

https://romania.europalibera.org/a/reac%C8%9Bia-autorit%C4%83%C8%9Bilor-%C8%99i-a-societ%C4%83%C8%9Bii-civile-la-cazul-refugia%C8%9Bilor-din-timi%C8%99oara/30973457.html

CAPITOLUL 3
Perspectivele imigranților asupra integrării în România

Giorgian Guțoiu

Rezumat

Acest studiu realizat în 2020 pentru măsurarea integrării imigranților în România s-a făcut printr-o metodologie cantitativă și a analizat mai multe perspective ale integrării: psihologică, lingvistică, economică, socială și navigațională.

Integrarea este relativ ridicată la nivelul întregului eșantion, dar există variații semnificative între grupurile de imigranți, în funcție de țara de origine, perioada de ședere în România, motivul șederii etc. În urma studiului, s-au identificat diferite niveluri:

– niveluri scăzute de integrare pentru cei veniți recent și pentru imigranții aflați sub protecție subsidiară/ refugiați;
– niveluri ridicate de integrare pentru grupurile de imigranți din Moldova, cei sosiți de mai mult de 5 ani în România și cei căsătoriți/membri de familie cu români;
– pe termen mediu și lung, pentru aproape un sfert dintre respondenți, România este o țară de tranzit către o altă destinație;
– Integrarea variază și în funcție de dimensiunile analizate. Pe dimensiunea lingvistică, socială și economică regăsim cele mai mari proporții de imigranți cu integrare scăzută.

Introducere – aspecte metodologice ale sondajului și analizei datelor

Colectarea datelor pentru a înregistra nivelul de integrare a imigranților în societatea românească a fost făcută pe parcursul lunilor august–noiembrie

ale anului 2020. Chestionarele au fost traduse și completate de către respondenți în mai multe limbi – română, engleză, spaniolă, arabă, chineză și franceză. Chestionarele au fost completate prin autoadministrare online și pe hârtie, dar și completate de operatori prin interviuri față în față. Răspunsuri de la 569 respondenți au fost colectate și folosite pentru analiză.

În scopul redării cât mai exacte a nivelului de integrare a imigranților, chestionarul a fost construit în jurul mai multor dimensiuni, fiind adaptat pe baza indexului multidimensional al integrării sugerat în lucrarea recentă a lui Niklas Harder și colegilor săi (2018), care a constituit sursă de inspirație și pentru alte studii ale integrării imigranților făcute în: Franța (Abdelgadir și Fouka 2020), Finlanda (Kunwar 2020), România (Coșciug 2018, Anghel și Coșciug 2018) și alte țări. Dimensiunile analizate prin chestionar au fost: psihologică, lingvistică, economică, civică, socială și navigațională (vezi Tabelul 3.1). Dimensiunea politică folosită de Harder și colegii săi a fost exclusă din prezentul studiu pentru că, în România, cetățenii străini au un număr limitat de drepturi politice și nu au dreptul de a vota sau candida.

Pentru analiza răspunsurilor, baza de date cu chestionare completate, prelucrate și valide, va fi ponderată, un procedeu folosit în lucrul cu baze de date obținute din sondaje, prin care eșantionul de răspunsuri devine similar, în structură, cu universul din care a fost extras (Kalton și Flores Cervantes 2003). În procesul de ponderare, fiecărui răspuns din bază i se oferă o pondere în funcție de proporția pe care grupul din care face parte o reprezintă în totalul populației. În acest sens, ponderarea pentru cazul de față am realizat-o în funcție de împărțirea respondenților în cele trei categorii de imigranți care se regăsesc pe teritoriul României – RTT (resortisanților unor țări terțe), BPI (beneficiari de protecție internațională) și iEU (imigranți din Spațiul Economic European). Conform datelor oferite de Inspectoratul General pentru Imigrări

și prelucrate de autorii acestui volum, pe teritoriul României structura celor trei categorii de imigranți este următoarea: RTT 58%, BPI 2% și iEU 38% (procentele nu sunt rotunjite). Pentru analiza răspunsurilor, se vor folosi statistici descriptive/univariate precum procentaje și media, dar și reprezentări vizuale prin grafice ale acestor statistici. Procentele prezentate în tabelele și graficele capitolului sunt rotunjite, ceea ce explică și de ce în unele situații cumulul procentelor poate rezulta într-un număr diferit de 100.

Tabelul 3.1. ***Dimensiuni ale integrării***

Dimensiunea integrării	**Ce măsoară?**
Psihologică	Atașament față de societatea românească, percepții ale apartenenței la societatea românească și acceptării de către societate, intenții viitoare de emigrare din România
Lingvistică	Abilități de cunoaștere a limbii române: citit, scris, vorbit, înțeles
Economică	Venitul, situația ocupațională, satisfacția față de această situație și posibilitatea imigranților de a face anumite cheltuieli neașteptate mai mici sau mai mari
Civică	Nivelul de toleranță a imigranților, discriminarea la care imigranții au fost supuși, nivelul de identificare a imigranților cu diferite locuri și forme de organizare politico-teritoriale
Socială	Legăturile sociale ale imigranților cu nativii români, capitalul social acumulat de imigranți în România, participarea imigranților în diferite tipuri de organizații alături de români
Navigațională	Capacitatea imigranților de a se descurca în țara gazdă pentru a-și asigura nevoi de bază: consultarea unui doctor, căutarea unui loc de muncă și primirea de ajutor pe probleme legale

Sursa: adaptat din Harder et al. (2018)

Structura eșantionului

Înainte de a trece la analiza integrării imigranților, sunt necesare câteva observații legate de structura eșantionului. Tabelul 3.2 ne arată structura grupului de respondenți în funcție de variabile cheie socio-demografice, care țin de latura economică și statutul legal al imigranților cuprinși în acest studiu. Astfel de observații sunt relevante pentru a înțelege particularitățile imigranților din România, fiindcă multe din variabilele cuprinse în Tabelul 3.1 influențează și sunt responsabile și pentru nivelul integrării. Pentru început, se remarcă structura pe vârste, relativ tânără a respondenților. Aproape jumătate, anume 48%, au vârsta cuprinsă între 18 și 30 de ani. Mai bine de două treimi, anume 40%, au între 31 și 45 de ani. Caracterul tânăr al populației de imigranți din România diferă față de ceea ce regăsim în țările vestice cu o tradiție ce datează deja de decenii bune în a primi valuri mari de imigranți. În țări precum Spania sau Germania piramida pe vârste a populației de imigranți aduce destul de mult cu cea a nativilor din acea țară, chiar dacă, evident și în aceste țări, populația de imigranți este mai tânără decât cea a nativilor (ONU et al. 2014). Populația cuprinsă în eșantion este una tânără. 29% dintre respondenți au menționat că se află în România pentru studii. Alți 20% dintre respondenți au bifat opțiunea care menționează că se află în țară pentru muncă. Există și o pondere mare a persoanelor cu educație superioară – 69%.

De asemenea, perioada de timp pe care imigranții au petrecut-o în țara gazdă are un rol important pentru integrare. Faptul că România nu este o țară care să fi primit în deceniile anterioare valuri mari de imigranți se observă din analiza duratei de timp a șederii respondenților. O majoritate semnificativă a respondenților, anume 75%, menționează că se află în România de mai puțin de 5 ani.

Pentru a înțelege analiza răspunsurilor și rezultatele studiului este important să ne referim și la structura combinată a acestor variabile. Grupul imigranților BPI este format prevalent din persoane venite recent în România. În cadrul acestui grup, 78% au sosit în România în ultimii 2 ani. Prin comparație, grupul RTT are 17%, iar cel iEU 27% din imigranți sosiți în ultimii 2 ani. Doar 6% din grupul BPI sunt sosiți în România de mai mult de 5 ani, comparativ cu 29% iEU și 25% RTT.

Tabelul 3.2. ***Structura eșantionului***
(proporțiile exprimate sunt cele obținute în urma procesului de ponderare)

Gen	Masculin	47%	Statut legal	Angajare	20%
	Feminin	53%		Studii	29%
Nivelul educațional	Primar	2%		Reîntregirea familiei	3%
	Secundar	29%		Protecție subsidiară/ refugiat	3%
	Superior	69%		Membru de fam. cet. UE/SEE sau Elveția	2%
Venit (lei)	Fără venit	15%		Membru de fam. cet. român	19%
	200–1000	20%		Membru de fam. non-cet. UE/ SEE sau Elveția	1%
	1001–2000	19%		Altele	23%
	2001–4000	26%	Cetățenie	Română	16%

	4001–6000	10%	Durată ședere în România	Sub 2 ani	25 %
	Peste 6000	10%		2–5 ani	50 %
Statut ocupațional	Am un loc de muncă plătit (angajat, liber profesionist, afacere)	45%		Peste 5 ani	26 %
	Sunt elev/ă sau student/ă	26%	Vârsta (ani)	18–30	48 %
	Nu am un loc de muncă, dar caut activ un loc de muncă	9%		31–45	41 %
	Casnic/ă (am prestat muncă neplatită în gospodărie)	5%		46–65	10 %
	Nu am un loc de muncă și nici nu îmi caut un loc de muncă	4%		Peste 65	0.1 %
	Sunt pensionar(ă)	2%	Mediul rezidențial	Urban	86 %
	Altă situație	9%		Rural	14 %

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Important pentru a înțelege nivelul integrării imigranților este și țara de origine. Un segment important al imigranților vine din Republica Moldova, care este și principala țară de origine menționată în eșantion – 21% dintre

respondenți. Structura eșantionului în funcție de țara de origine a respondenților, clasificați în cele trei grupuri de interes, este afișată în Tabelul 3.3.

Tabelul 3.3. ***Țările de origine ale respondenților***

Grupul	*Țara de origine*	*Proporția (%)*	
		din totalul grupului	*din totalul eșantionului*
RTT	Moldova	38%	21%
	Filipine	6%	3%
	Venezuela	6%	3%
BPI	Siria	33%	2%
	China	15%	0,4%
	Somalia	13%	0,4%
iEU	Marea Britanie	24%	10%
	Spania	12%	5%
	Franța	12%	5%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

În multe situații, în cadrul analizei vom trata acest grup de imigranți distinct față de celelalte grupuri datorită caracteristicilor socio-culturale pe care imigranții din Moldova le au în comun cu populația nativă și care le facilitează integrarea (Coșciug et. al 2018, 2019). Marea parte a respondenților veniți din Moldova sunt tineri și/sau studenți, ceea ce constituie iarăși o particularitate a acestui grup de imigranți. Imigranții din Moldova constituie și majoritatea în rândul celor care dețin cetățenie română. Din totalul participanților la studiu, 19% dețin și cetățenie română. În rândul grupului BPI, proporția cea

mai mare de respondenți vine din Siria, anume 33%. Totuși, referitor la întregul eșantion, proporția acestora devine mult mai mică, din cauza faptului că grupul BPI este mai puțin numeros decât celelalte două în populația de imigranți din România. În cazul grupului iEU, cele mai prezente țări de origine în eșantionul studiului sunt: Marea Britanie, Spania și Franța.

Analiza datelor

Dimensiunea psihologică

Analiza răspunsurilor începe cu o discuție asupra întrebărilor care evaluează dimensiunea psihologică a integrării. Figura 3.1 arată media răspunsurilor calculată pe scala celor 5 răspunsuri disponibile la întrebări care măsoară: atașamentul față de România, sentimentul de apartenență față de societatea românească și acceptarea pe care imigranții o resimt de la societatea țării gazdă. Graficul arată distribuția răspunsurilor atât pentru întregul eșantion, dar și pentru grupuri relevante din cadrul acestuia – grupul imigranților născuți în Republica Moldova și grupurile respondenților împărțiți în funcție de durata șederii în România. Pentru toate aceste întrebări și grupuri, avem medii ale răspunsurilor care identifică o existență relativ ridicată a acestor sentimente. Media răspunsurilor pentru atașament este de 3,84, cea pentru apartenență de 3,47, iar pentru acceptarea de către societatea gazdă de 3,91. Așadar, majoritatea respondenților au indicat răspunsuri aflate în partea superioară a scalei. Dacă ne referim și la procente, spre exemplu, 67% dintre respondenți au menționat că se simt destul de atașați sau foarte atașați de România, 54% dintre respondenți au menționat că se simt des sau întotdeauna ca făcând parte din societatea românească, iar 73% au spus că des sau întotdeauna se simt acceptați de societatea țării unde locuiesc. Este de notat că există o

diferență semnificativă între aceste proporții, ceea ce înseamnă că sentimentul de acceptare și atașare nu vine întotdeauna și cu un sentiment de apartenență la societatea românească.

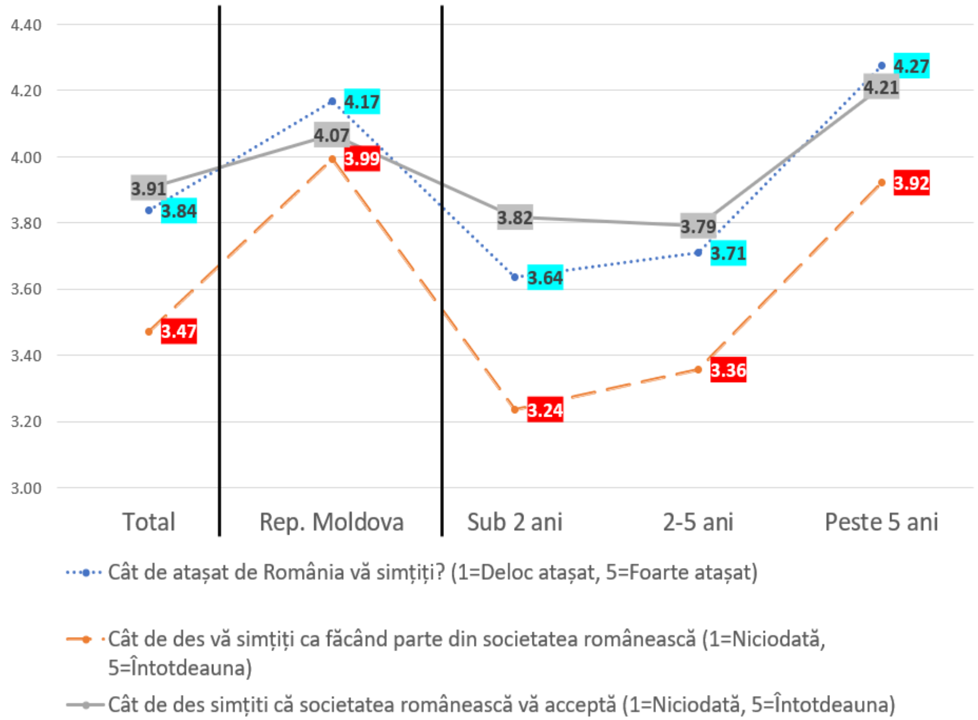

Figura 3.1. ***Medii ale răspunsurilor pe scalele întrebărilor – Cât de atașat de România vă simțiți? Cât de des vă simțiți ca făcând parte din societatea românească? Cât de des simțiti că societatea românească vă acceptă?***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Același grafic din Figura 3.1 ne arată că opiniile nu sunt uniforme în rândul imigranților. Răspunsurile variază semnificativ între anumite grupuri de respondenți. Astfel, pentru respondenții din Moldova valorile mediilor sunt considerabil mai ridicate decât pentru eșantionul total în privința tuturor

celor trei întrebări. Dacă ne referim și la mărimea segmentelor de respondenți care au ales anumite răspunsuri, și în acest caz diferențele sunt mari. Spre exemplu, 80% dintre respondenții născuți în Moldova au menționat că se simt des sau întotdeauna ca făcând parte din societatea românească, în comparație cu cei 54% din eșantionul total care au menționat același lucru. De asemenea, atașamentul, percepția acceptării și a apartenenței, toate sunt exprimate la un nivel considerabil mai ridicat de către imigranții care trăiesc de cel puțin 5 ani în România, în comparație cu imigranții sosiți mai recent. Atașamentul față de România este exprimat cu o medie de 3,64 de către cei aflați de mai puțin de 2 ani, comparativ cu valoarea medie de 4,27 regăsită la cei aflați de cel puțin 5 ani în țară. Diferențele sunt majore și când aducem în discuție procentele răspunsurilor. Astfel, cei aflați de mai puțin 2 ani sau între 2 și 5 ani au menționat în proporție de 58% și 60% că se simt destul de atașați sau foarte atașați de România, considerabil sub procentul de 89% din grupul celora aflați de peste 5 ani în România și care au oferit aceleași răspunsuri.

Diferențe există și în funcție de cele trei categorii de imigranți – RTT, BPI și iEU (vezi Figura 3.1A). Media atașamentului este ușor mai ridicată în cazul grupului RTT, anume 3,89, comparativ cu 3,76 și 3,74 pentru iEU, respectiv BPI. În cazul percepției apartenenței la societatea românească diferențele sunt mai evidente. Grupul BPI arată o medie de 2,76, considerabil sub media eșantionului total de 3,47. Acest grup arată nivele considerabile sub media grupului total și în cazul percepției acceptării de către societatea românească – 3,46 vs. 3,91. Grupul iEU a exprimat o percepție a acceptării ușor mai ridicată decât grupul RTT – 4 vs 3,86. Ca o concluzie sumară aici, imigranții din grupul BPI se simt mai puțin atașați de societatea românească și acceptați de aceasta în comparație cu ceilalți imigranți.

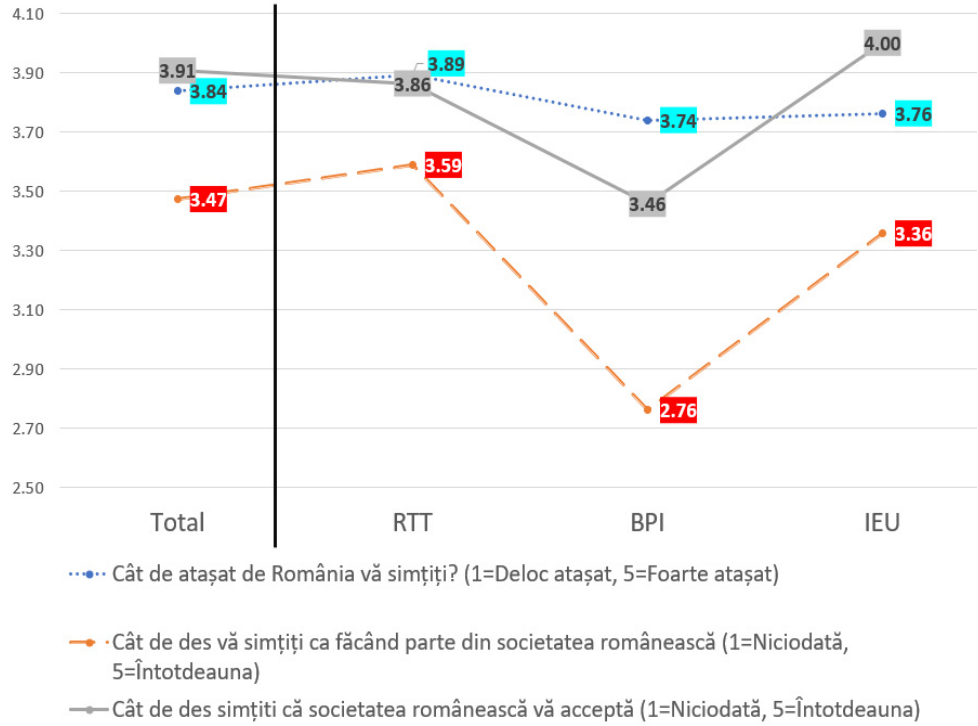

Figura 3.1A. ***Medii ale răspunsurilor pe scalele întrebărilor – Cât de atașat de România vă simțiți? Cât de des vă simțiți ca făcând parte din societatea românească? Cât de des simțiți că societatea românească vă acceptă? – pentru eșantion total, RTT, BPI, iEU***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Mai departe, în cadrul dimensiunii psihologice, am analizat intențiile de viitor ale imigranților, mai specific țara unde se văd ei în trei orizonturi de timp: termen scurt, mediu și lung. Răspunsurile arată că, pentru o bună parte a respondenților, **România este doar o țară de tranzit către o altă destinație viitoare**, indiferent că este vorba despre țara de origine sau o altă țară. Răspunsurile la întrebarea care sondează aceste intenții sunt arătate în Figura 3.2. Procentul celor care menționează că se văd cu siguranță sau probabil în

altă țară decât în România nu este majoritar pentru niciunul din cele trei orizonturi de timp, dar el este totuși suficient de mare încât să vorbim despre o categorie a imigranților care privesc prezența lor în România ca o etapă de tranziție. De asemenea, aceste intenții depind foarte mult de orizontul de timp la care imigranții se raportează. Intențiile de a rămâne în România sunt mai mari pentru perioada relativ imediată – 70% se văd cu siguranță sau probabil în aceeași țară. Pe măsură ce se raportează la o perioadă mai îndelungată de timp, intențiile de a rămâne scad considerabil. Pe termen lung, doar 34% mai oferă aceleași răspunsuri.

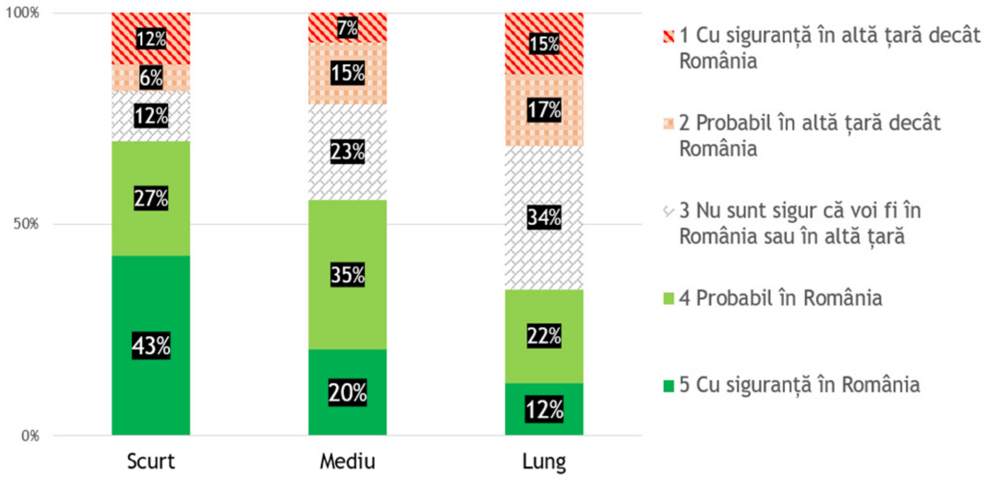

Figura 3.2. ***Dacă ne gândim la viitor, unde vă vedeți pe termen scurt/ mediu/ lung? – eșantion total***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Intențiile variază și între cele trei grupuri de interes. Imigranții din categoria BPI se văd în proporție mai mare, în cazul tuturor celor trei orizonturi de timp, să trăiască în altă țară decât România. Figura 3.2A ia cazul orizontului pe termen lung și arată procentele răspunsurilor pentru aceste trei grupuri.

30% din grupul BPI menționează că se văd trăind cu siguranță în altă țară decât în România, comparativ cu 11% din RTT, 19% din iEU și 15% din eșantionul total. Cei care se văd în proporții mai mari ca trăind cu siguranță sau probabil tot în România pe termen lung sunt cei din categoria RTT – 39%. De asemenea, există un nivel al indeciziei considerabil de ridicat în cazul grupului iEU – 38%.

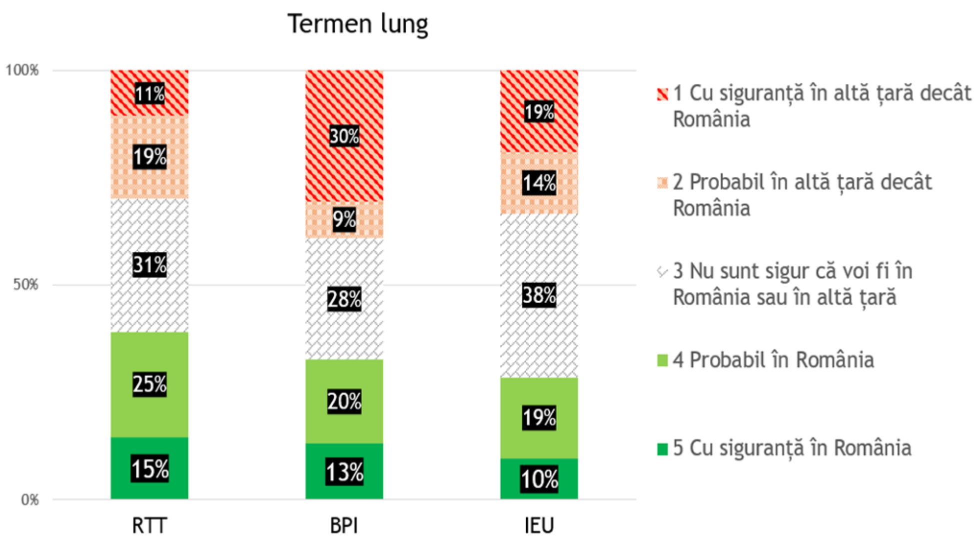

Figura 3.2A. ***Dacă ne gândim la viitor, unde vă vedeți pe termen lung?***

Sursă: date provenite din sondajul realizat
de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Este de asemenea important să identificăm și care ar fi țările în care respondenții intenționează să emigreze. Astfel, o altă întrebare din chestionar își propune să afle care ar fi destinația următoare, în cazul în care ar exista posibilitatea de a pleca din România. Această întrebare a fost adresată tuturor respondenților. 31% dintre respondenți au întărit ideea unei prezențe în continuare în România, menționând că „nu este cazul, nu voi pleca”. Însă, majoritatea

respondenților au menționat viitoare destinații – 23% au spus că intenționează să se întoarcă în țara de origine, iar 39% au spus că ar intenționa să migreze către o altă țară din Uniunea Europeană. De asemenea, pe termen scurt sau mediu, o nouă experiență de imigrare nu pare a fi surprinzătoare dacă luăm în considerare că 40% dintre respondenți au menționat, la o altă întrebare din chestionar, că au mai avut în trecut parte de cel puțin o experiență de imigrare, iar 11% de cel puțin două experiențe. Găsim proporții diferite în legătură cu intenția de a rămâne în România pe termen lung și în funcție de perioada de timp petrecută deja în țară. Astfel, cei care se află de mai puțin de 2 ani sau între 2 și 5 ani în România, menționează într-o proporție de 31% și 33% că pe termen lung se vor afla probabil sau cu siguranță tot în țara actuală, în timp ce pentru cei aflați de minimum 5 ani pe teritoriul României proporția este mai mare – 41%.

La întrebarea despre posibilitatea de a pleca și destinația aleasă este important să luăm în considerare și răspunsurile în funcție de cele trei grupuri de interes. Răspunsurile variază semnificativ între aceste grupuri. 65% din grupul BPI menționează că ar pleca în altă țară din UE, comparativ cu 31% din iEU și 44% din RTT. Ideea întoarcerii acasă este mai mare pentru grupul iEU decât RTT, anume 29% vs. 19%. Într-o manieră sugestivă, pentru respondenții din grupul BPI acest răspuns are o proporție de 0%.

Dimensiunea lingvistică

Pentru a măsura dimensiunea lingvistică a integrării, participanților la studiu le-au fost adresate întrebări referitoare la patru tipuri de abilități lingvistice: citit, vorbit, scris și ascultat. Mai mult decât în cazul altor dimensiuni ale integrării analizate în acest studiu, dimensiunea lingvistică a integrării imigranților împarte respondenții în funcție de țara lor de origine. Cu alte cuvinte,

respondenții din Moldova, datorită similitudinilor dintre țara de origine și cea gazdă, au un nivel de aptitudini lingvistice mai ridicat decât ceilalți imigranți. Acest lucru este arătat în Figura 3.3 care prezintă media autoevaluării aptitudinilor lingvistice în cele patru categorii pentru grupul de respondenți din Moldova, în comparație cu restul respondenților. În cazul respondenților din Moldova, pentru toate cele patru categorii, nivelul de aptitudine este evaluat aproape de plafonul maxim. În cazul celorlalți imigranți, nivelul de cunoaștere este evaluat pentru toate categoriile de abilități în apropierea răspunsului „mă descurc destul de bine". Totuși, există unele diferențe în ceea ce privește tipurile de aptitudini. Respondenții stăpânesc ceva mai bine aptitudinile de citire (3,3) și ascultare (3,11) decât pe acelea de vorbire (2,87) sau scriere (2,56).

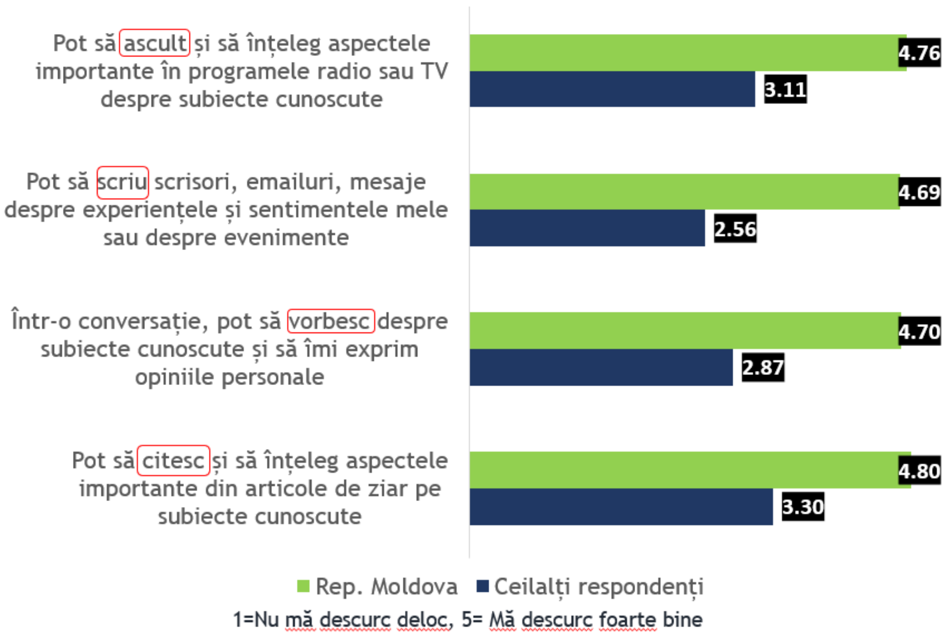

Figura 3.3. ***Medii ale performanțelor lingvistice autoevaluate – grupul Moldova vs. respondenți din alte țări decât Moldova***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Un dezavantaj al folosirii mediei ca statistică pentru a înțelege un set de date este acela de a fi doar un indicator global care nu oferă detalii în profunzime. Deși cunoștințele autoevaluate de respondenți merg către valorile de mijloc, în realitate aceste statistici ascund și segmente de respondenți care intră în categoria celor care nu stăpânesc limba. Spre exemplu, **42% dintre respondenții veniți din alte țări decât Moldova au spus că nu se descurcă sau nu se descurcă deloc în a purta o conversație**. Alți 29% au spus că nu se descurcă sau nu se descurcă deloc în ceea ce privește abilitățile de ascultare. Aceste procente trebuie luate în considerare alături de mediile prezentate pentru a înțelege, dintr-o perspectivă mai amplă, integrarea lingvistică.

În grupul imigranților veniți din alte țări decât Moldova, nivelul de cunoaștere și învățare al limbii române depinde și de timpul petrecut în țara gazdă. Astfel, în cazul abilităților de vorbire, media pentru cei aflați de mai puțin de 2 ani în România este 2,65, pentru cei aflați între 2 și 5 ani media este 3,24, iar la cei aflați de minimum 5 ani media este de 3,87. Diferențe similare există și în cazul celorlalte trei tipuri de abilități. Pentru a-și îmbunătăți nivelul de cunoaștere a limbii, unii dintre respondenți au urmat cursuri de limba română. Din grupul respondenților veniți din altă țară decât Moldova, 59% din aceștia au urmat astfel de cursuri. Doar 2% dintre participanții din Moldova au declarat că au urmat cursuri de limba română. Unul din răspunsurile deschise des întâlnite oferite pentru a motiva de ce nu au participat la cursuri este acela că limba engleză a fost suficientă pentru a se descurca în viața cotidiană (studii, muncă), ceea ce în unele situații explică și nivelul scăzut de integrare a unor imigranți, pe această dimensiune lingvistică.

În Figura 3.3A vedem evaluarea abilităților lingvistice în funcție de cele trei grupuri de interes. Grupul BPI arată cele mai mici nivele ale cunoașterii limbii, comparativ cu celelalte două grupuri. Grupul RTT, datorită prezenței

aici a respondenților din Moldova, are considerabil o medie mai mare decât BPI și iEU. Astfel, de exemplu, în cazul abilității de a citi, media pentru RTT este 3,83, peste cea de 3,43 la iEU și mult peste cea de 2,26 la BPI.

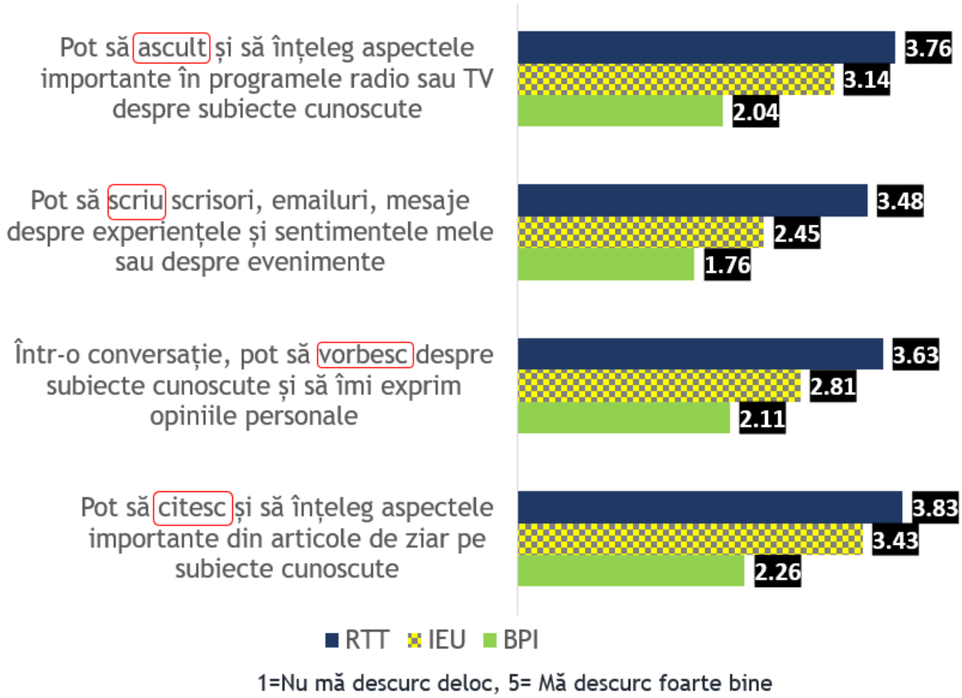

Figura 3.3A. ***Medii ale performanțelor lingvistice autoevaluate – grupurile RTT, BPI și iEU***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Astfel de diferențe regăsim și în cazul celorlalte trei tipuri de abilități. În cazul abilităților de scriere, media pentru cei BPI este de 1,76 corespunzând unui nivel critic apropiat de răspunsul „Nu mă descurc deloc”. Pentru a înțelege mai bine nuanțele, ne putem uita și la proporțiile răspunsurilor pe diferitele niveluri. În grupul BPI, 54% au menționat că nu se descurcă deloc în abilitățile de vorbire, comparativ cu 12% și 9% din grupurile iEU și RTT. Mai departe,

în cazul abilității de scriere, 59% din grupul BPI au menționat că nu se descurcă deloc, comparativ cu 36% în cazul iEU și 12% RTT.

Dimensiunea economică

În analiza dimensiunii economice a integrării ne vom uita, pentru început, la răspunsurile de la întrebarea care sondează situația veniturilor din gospodărie prin prisma nevoilor din locuință. Desigur, în această situație, în calcularea veniturilor sau a nevoilor sunt luate în considerare și persoane care conviețuiesc alături de respondenții la studiu, dar care nu au neapărat statut de imigranți, spre exemplu 19% dintre respondenți fac parte din familii formate cu cetățeni români nativi. Răspunsurile la această întrebare, pentru întregul eșantion, sunt afișate în Figura 3.4. Majoritatea respondenților, mai exact 40%, menționează că veniturile din gospodărie ajung doar pentru un trai decent.

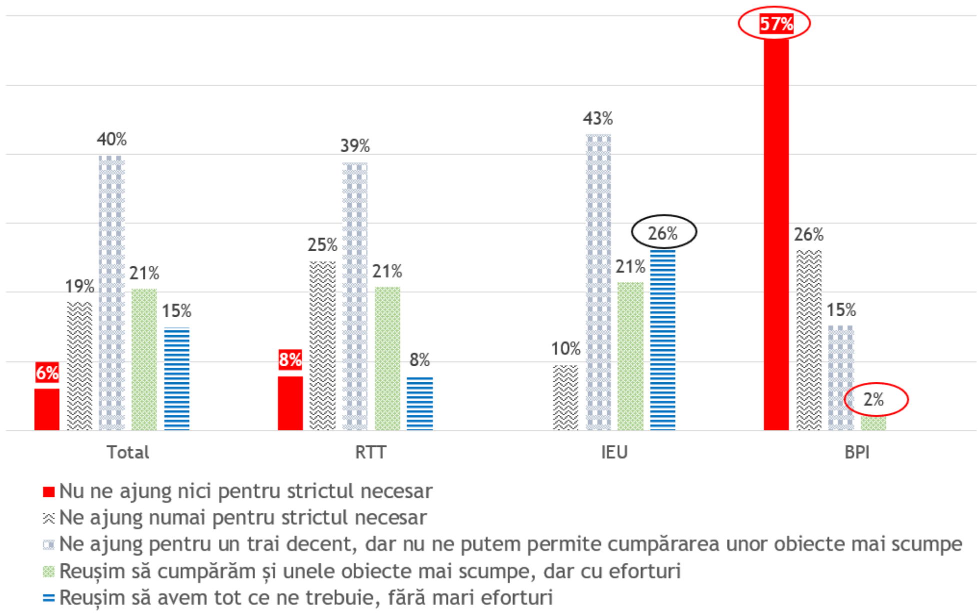

Figura 3.4. ***Situația veniturilor în funcție de nevoile gospodăriei***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Indiferent de eforturile depuse, 36% dintre respondenți spun că își permit și achiziționarea unor obiecte scumpe. O proporție semnificativă, de aproximativ o cincime, 19%, a menționat că veniturile ajung doar pentru strictul necesar, în timp ce 6% nu pot satisface nici măcar strictul necesar. Există diferențe importante în interiorul eșantionului între grupurile de respondenți. Spre exemplu, 57% din cei cu statutul de refugiat/sub protecție subsidiară au menționat că nu își permit să acopere nici strictul necesar. 43% din cei sosiți de mai puțini de 2 ani în România spun că nu își permit decât să acopere strictul necesar sau nici măcar pe acela. Dintre bărbați, 40% spun că își permit să cumpere și obiecte mai scumpe în gospodăriile lor, în timp ce pentru femei ponderea este mai mică, 32%.

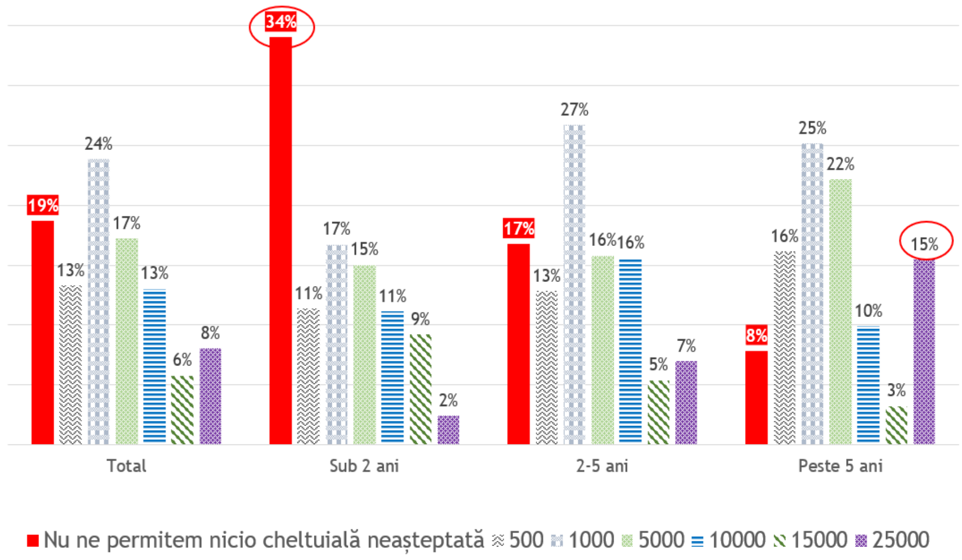

Figura 3.5. ***Care credeți că este suma cea mai mare pe care gospodăria dumneavoastră ar putea să o plătească pentru o cheltuială neașteptată? – întrebare închisă cu un singur răspuns (sumele în lei) – eșantion total și grupuri în funcție de anii de stabilire în România***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Figura 3.5 ne arată sumele maxime de bani pe care gospodăriile respondenților le pot plăti în cazul unor cheltuieli neașteptate. Din totalul respondenților, 19% nu își pot permite nici o cheltuială neașteptată. Proporția celor care nu își permit astfel de cheltuieli neprevăzute este și mai mare dacă îi luăm în considerare doar pe cei sosiți de mai puțin de 2 ani – 34%. Cele mai multe plăți maximale neașteptate sunt în valoare de 1.000 lei, anume 24%, și scad considerabil pe măsură ce vorbim de sume mai mari de bani. Doar 8% dintre respondenți, un procent totuși semnificativ, pot face în gospodăria lor plăți neașteptate în valoare de 25.000 lei. Pătura celora aflați în situație materială mai precară este mai prezentă în grupul celor sosiți de maxim 2 ani în țară, grupul acestora fiind compus în proporție de 37% din elevi/studenți, dar și cu o pondere importantă de 9% din refugiați sau imigranți aflați sub protecție subsidiară.

Situația materială a imigranților diferă considerabil în funcție de grupurile de interes. Figura 5.5A ne arată răspunsurile la întrebarea asupra cheltuielilor neașteptate în funcție de categoriile RTT, BPI și iEU. Situația financiară precară a grupului BPI este ușor de observat. 78% dintre aceștia nu își permit nici o cheltuială neașteptată. Această proporție este predominantă în interiorul acestui grup și decisiv mai mare în comparație cu celelalte două grupuri. Mai departe, dintre RTT și iEU, al doilea grup se află într-o situație materială considerabil mai bună. 21% din grupul iEU își permit cheltuieli neașteptate de 10.000 lei, comparativ cu 8% din grupul RTT, iar alți 12% din iEU își permit și cheltuieli de 25.000 lei față de doar 6% RTT sau 2% BPI. Răspunsurile despre integrarea economică ne arată un peisaj al veniturilor relativ divers, cu persoane aflate în situație materială critică, unele cu trai decent care pot acoperi și cheltuieli mai scumpe, dar și imigranți cu un statut economic considerabil peste media societății românești.

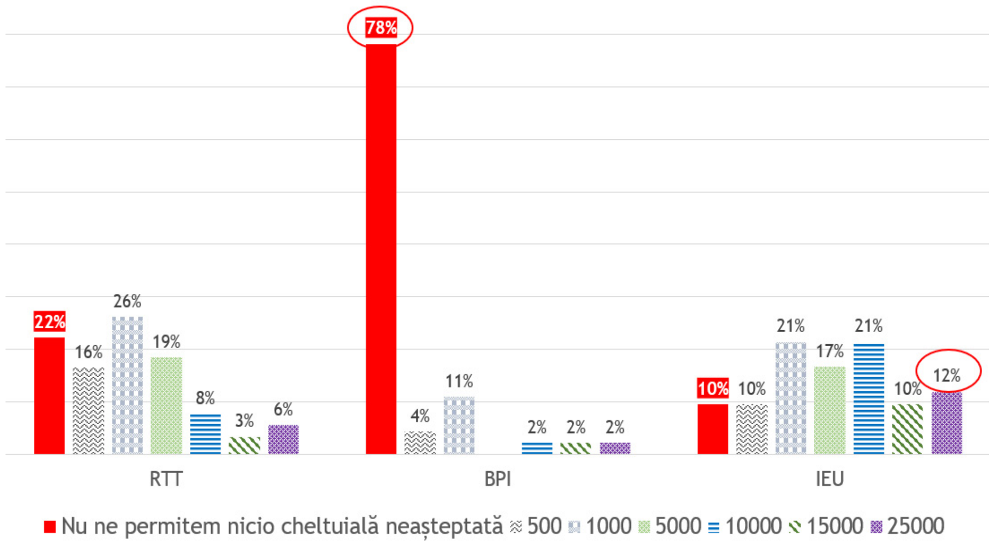

Figura 3.5A. ***Care credeți că este suma cea mai mare pe care gospodăria dumneavoastră ar putea să o plătească pentru o cheltuială neașteptată? – întrebare închisă cu un singur răspuns (sumele în lei) – grupurile RTT, BPI și iEU***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Dimensiunea civică

Una din problemele cu care imigranții se confruntă în țările gazdă țin de discriminare. Chestionarul adresat participanților la studiu conține un set de itemi pentru a evalua discriminarea percepută de către imigranți pe diferite criterii: origini etnice/culturale, trăsături fizice, religia, abilitatea sau modul de a vorbi limba română, și cetățenia. Figura 3.6 conține media răspunsurilor pe o scală de la 1 la 5, în care 1 reprezintă discriminare menționată ca fiind „foarte des” întâlnită, iar 5 reprezintă discriminare „niciodată” întâlnită. Observația aceasta asupra scalei este importantă pentru a înțelege graficul pentru că, spre deosebire de majoritatea scalelor, aici numărătoarea scalei este inversată, astfel încât o medie mai mică reprezintă de fapt o discriminare mai mare.

Ceea ce este ușor observabil din grafic este că gradul de discriminare perceput și exprimat de imigranți este destul de mic. Mediile pentru fiecare din criteriile explorate gravitează în jurul valorii de 4 – discriminare „foarte rară”. Însă, unele diferențe există în funcție de motivele care determină discriminarea.

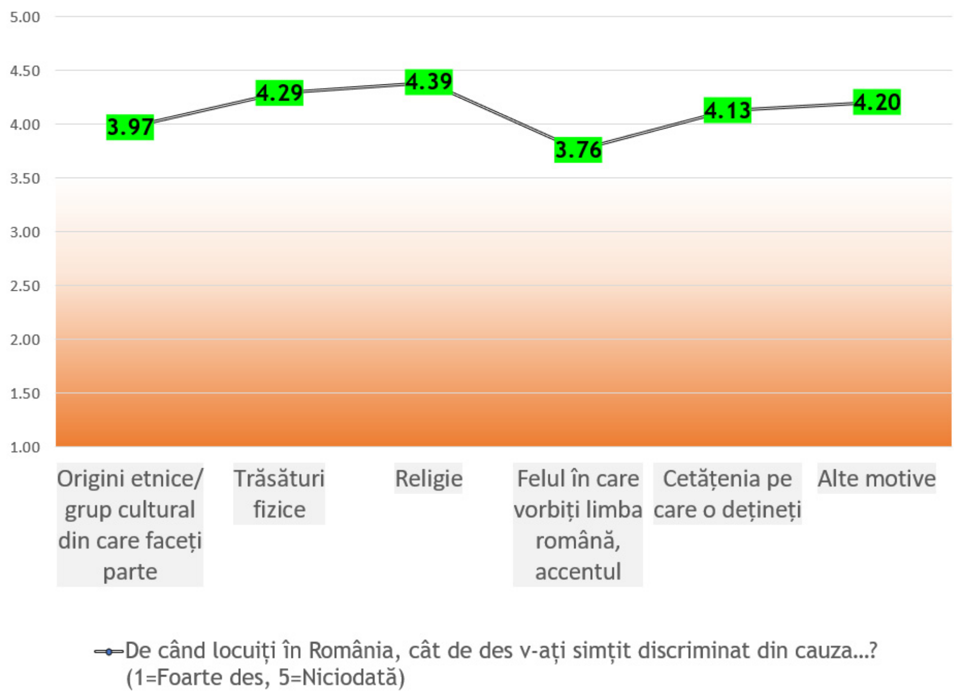

Figura 3.6. ***Frecvențe ale discriminării și criterii de discriminare trăite de imigranți – eșantion total***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Nivelul perceput al discriminării este mai mic pentru trăsăturile fizice și pentru religie, cu medii de 4,29 respectiv 4,39. Discriminarea percepută este mai ridicată pentru motivele ce țin de exprimarea în limba română, cu o medie de 3,76. Este semnificativ de menționat că nivelurile cele mai mari de discriminare sunt exprimate de grupul respondenților din Moldova. Pe **criteriul originii**

etnice/culturale respondenții din țara vecină au exprimat discriminare a cărei medie este 3,76, în comparație cu media de 4,02 la discriminarea indicată de ceilalți respondenți. De asemenea, imigranții din Moldova se simt mai discriminați pe criterii lingvistice decât ceilalți respondenți – media 3,39 vs. 3,86. Deși există acest nivel mai mare pe anumite criterii, exprimat de respondenții din Moldova, totuși nici această categorie de imigranți nu amintesc, decât în proporții minoritare, situații discriminatorii – 26% au menționat discriminare întâlnită „foarte des" sau „des" pe criteriul limbii.

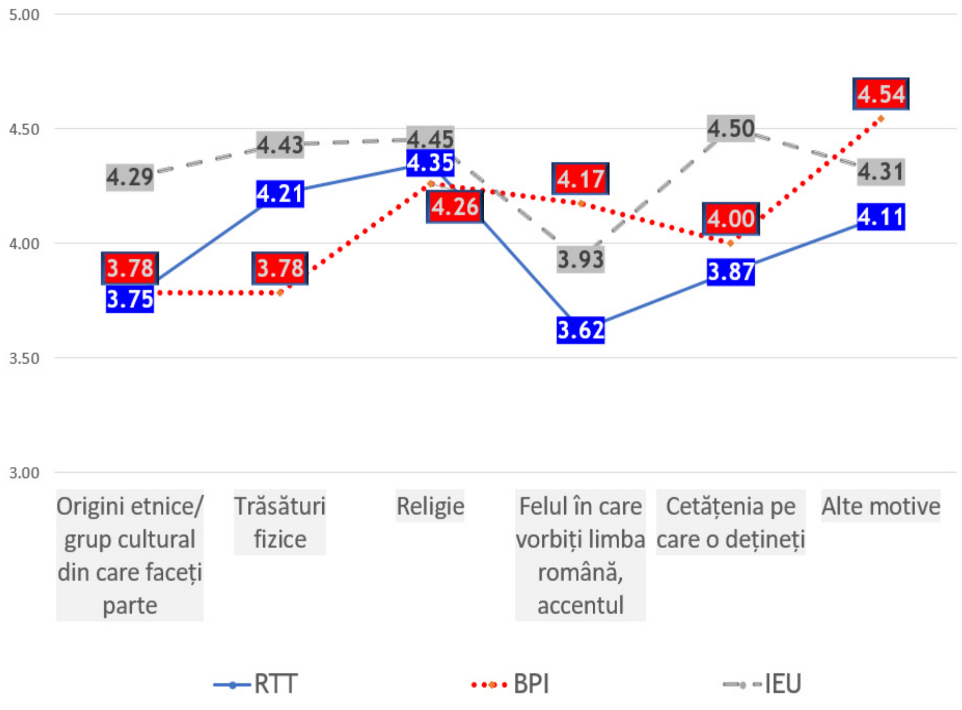

Figura 3.6A. ***Frecvența discriminării experimentată de imigranți și criteriile de discriminare – De când locuiți în România cât de des v-ați simțit discriminat din cauza...? (1=Foarte Des, 5=Niciodată) – grupurile RTT, BPI și iEU***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Pentru captarea mai detaliată a discriminării în cadrul eșantionului de respondenți este important să privim situația și în funcție de cele trei categorii de interes. Mediile percepției pentru grupurile RTT, BPI și iEU sunt afișate în Figura 3.6A. Grupul iEU arată nivele percepute ale discriminării mai mici decât BPI și RTT. Pe considerente de religie și aspect fizic, grupul RTT se simte ușor mai discriminat decât grupul BPI.

Dimensiunea socială

În scopul măsurării dimensiunii sociale a integrării, una din întrebările chestionarului testează frecvența cu care respondenții realizează diferite activități alături de persoane native. Astfel, în Figura 3.7 sunt arătate proporțiile în care respondenții iau masa, participă la activități culturale, activități sportive sau alte situații, alături de români. Frecvența interacțiunilor depinde destul de mult de tipul de activitate. Activitatea de a lua masa este totuși un act cotidian, în schimb participarea la evenimente culturale sau sportive în context social are, de regulă, o incidență mai redusă. De asemenea, participarea la astfel de acțiuni, în contextul pandemic al restricțiilor de apropiere fizică între oameni, diminuează frecvența evenimentelor. Așadar, credem că frecvențele ar fi fost mai ridicate într-un context alternativ non-pandemic, altul decât cel al anului 2020 când au fost colectate datele. Analizând graficul, cele mai mari frecvențe le vedem în cazul activității de a lua masa. 42% dintre respondenți spun că iau masa zilnic sau de câteva ori pe săptămână alături de nativi români. Un segment relativ scăzut, de 8%, au afirmat că nu au făcut niciodată o astfel de activitate alături de români. Cu frecvențe zilnice sau de câteva ori pe săptămână, 17% menționează că iau parte la activități culturale alături de români, iar 31% menționează participări de câteva ori pe lună. Mai rar regăsim activitățile sportive. În totalul eșantionului, 33% au menționat că nu au luat niciodată

parte la astfel de activități alături de români. Astfel de activități sportive prin natura lor variază semnificativ și în funcție de genul persoanei, iar în anumite culturi, genul este și un factor important în relațiile sociale ale persoanei. 39% din femei au menționat că nu au luat parte la activități sportive alături de români, comparativ cu procentul considerabil mai scăzut în rândul bărbaților – 27%. Un rol important în integrarea socială îl are, iarăși, și timpul petrecut în țara gazdă. Din acest motiv, aflăm că 25% din cei aflați de peste 5 ani în România iau masa zilnic cu români, comparativ cu 14% din cei aflați de mai puțin de 5 ani. Confluența acestor variabile ne relevă încă o dată complexitatea multidimensională a înțelegerii integrării imigrantului în țara gazdă.

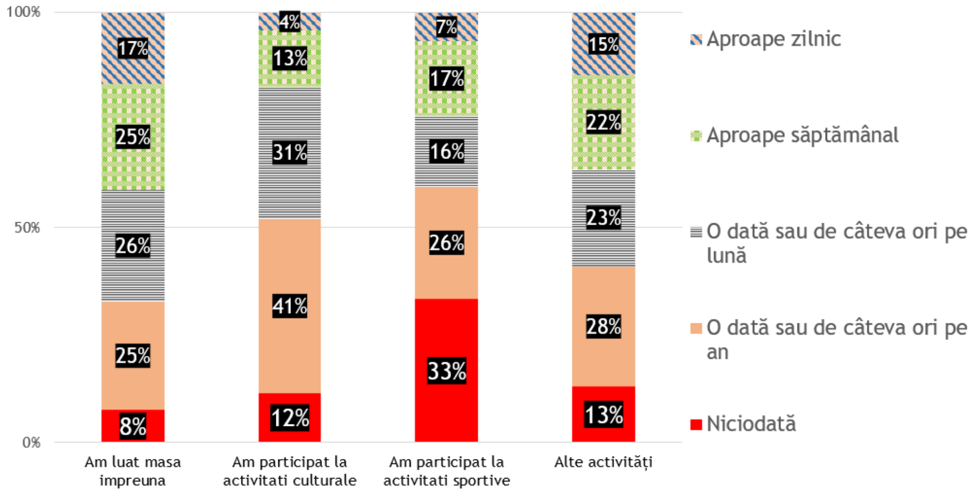

Figura 3.7. ***De când locuiți în România, cât de des ați participat la următoarele activități cu români care nu fac parte din familia dumneavoastră?***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Figura 3.7A ne arată, în cazul activității de a lua masa cu români, pentru grupurile RTT, BPI și IEU, **la fel ca și în cazul altor dimensiuni, integrarea celora din BPI este mai slabă.** În cazul acesta, ea diferă puternic față de

grupurile RTT și iEU. Astfel, 50% din grupul BPI nu au luat niciodată masa cu nativi, comparativ cu 6–7% pentru celelalte două grupuri. Grupul iEU arată frecvențe ușor mai ridicate decât grupul RTT. 36% din iEU au luat masa cel puțin săptămânal cu români, comparativ cu 29% din RTT. Asemenea diferențe sunt prezente și în cazul celorlalte activități sondate. Integrarea socială a imigranților din categoria BPI este puternic deficitară în comparație cu ceilalți imigranți.

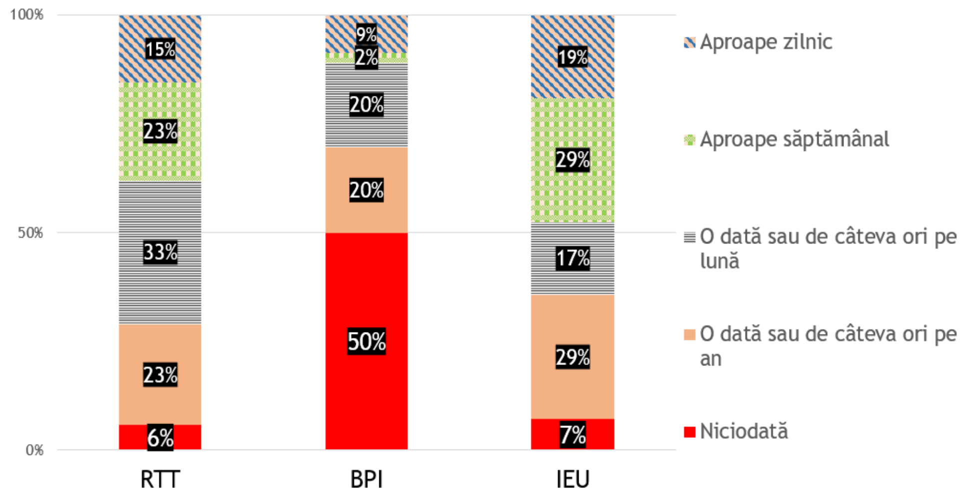

Figura 3.7A. ***De când locuiți în România, cât de des ați participat la activitatea de a lua masa alături de români?***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Integrarea are și o dimensiune a vieții sociale în cadrul organizațiilor unde oamenii își trăiesc existența de zi cu zi. Chestionarul a explorat această latură, întrebând participanții despre apartenența lor la diferite organizații și ponderea pe care românii o dețin în cadrul organizației respective, conform percepției respondenților. Întrebarea ne ajută să înțelegem nivelul de asociere, voită sau nu, a imigranților cu români sau, pe de altă parte, gradul de

ghetoizare sau homofilie (tendința de a ne asocia cu oameni asemănători nouă).

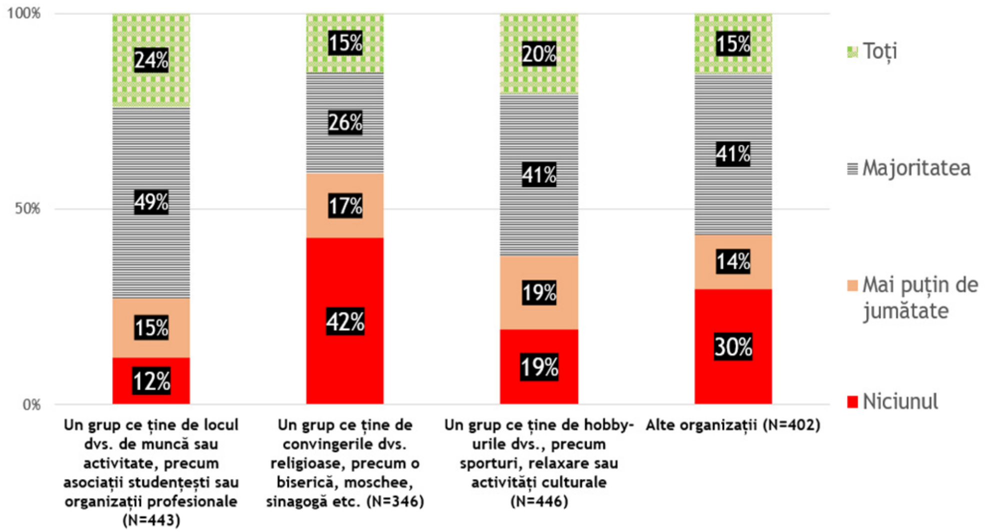

Figura 3.8. ***Dacă vă gândiți la grupurile la care participați, câți dintre membrii acestora sunt români?***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Figura 3.8 ne oferă reprezentarea vizuală a răspunsurilor la această întrebare pusă pe patru itemi – organizații profesionale (muncă, asociație studențească etc.), religioase, care țin de hobby-uri și altele. Este important de menționat că întrebarea nu a fost adresată tuturor respondenților, ci doar celor care la o întrebare precedentă din chestionar au menționat că participă în astfel de organizații. Imigranții care lucrează sau sunt parte în asociații studențești își desfășoară sarcinile în colective în care românii sunt majoritari sau chiar în proporții decisive. Doar 12% dintre respondenți se află în astfel de organizații în care niciun român nu activează. În schimb, românii sunt mai degrabă absenți din organizațiile religioase la care imigranții aderă. Rețelele de asociere între

imigranți sunt mult mai prevalente în cadrul acestor organizații. 42% dintre respondenți au spus că românii lipsesc din organizațiile religioase din care ei fac parte, iar alți 17% au spus că românii sunt minoritari. Însă, nativii devin, iarăși, majoritari în cadrul asociațiilor în care imigranții își practică hobby-urile. Totuși, vorbim despre un raport oarecum echilibrat. 38% dintre respondenți menționează că nativii sunt fie minoritari, fie absenți complet, din grupurile respective.

Pentru a capta mai amplu nivelul integrării sociale, într-o altă întrebare, respondenții au fost rugați să indice numărul de persoane native aflate în agendă, în lista de contacte pe telefon sau în lista de prieteni pe rețelele de socializare și cu care au avut o conversație în ultima lună, fie că a fost vorba despre o discuție față în față, prin telefon, prin aplicații mobile precum Facebook Messenger sau prin SMS. Doar 3% dintre respondenți au menționat că nu au astfel de contacte, 43% au menționat că au avut contacte cu 1 până la 5 români în ultima lună, 20% cu 6 până la 10 persoane, iar o proporție importantă, 33%, au avut contact cu cel puțin 10 nativi. Din grupul BPI, 50% au menționat că nu au români drept contacte, comparativ cu nici un respondent din grupul iEU și 4% la RTT. 41% din iEU au mai mult de 10 astfel de contacte, față de 29% în cazul RTT.

Aproape jumătate din imigranți au contacte relativ dese cu nativii. Desigur, multe din aceste contacte pot fi doar superficiale, fără să ateste legături profunde. Din acest motiv, o altă întrebare explorează latura de profunzime a relațiilor, chestionând participanții despre frecvența cu care fac diverse favoruri nativilor. Astfel, aflăm că 36% dintre imigranții participanți nu fac niciodată favoruri nativilor. Proporția este și mai mare în rândul celor sosiți de 2 ani în țară – 44%. De asemenea, există o diferență importantă în ceea ce privește originea imigranților. În cazul imigranților din Republica Moldova,

cei care și relevă o integrare mai mare comparativ cu restul eșantionului, doar 9% din ei nu au făcut niciodată favoruri românilor, spre deosebire de 43% din celelalte țări de origine care au menționat același răspuns. Alți 16% fac favoruri cel puțin o dată sau de câteva ori pe an, în timp ce aproape jumătate – 48% – fac favoruri cel puțin o dată pe lună nativilor. Dintre aceștia, 7% fac favoruri chiar zilnic. Din grupul BPI, 78% nu au făcut niciodată favoruri sau doar câteva pe an. Proporția este mai mare decât în cazul celorlalte grupuri – RTT 50%, iEU 52%.

Dimensiunea navigațională

În descifrarea complexității integrării, respondenții au fost întrebați și despre dificultatea sau ușurința cu care reușesc să-și asigure unele nevoi de bază. Figura 3.9 arată răspunsurile la această întrebare pe trei itemi de interes, cu valori reprezentate sub forma unei medii. În scopul facilitării interpretării graficului, trebuie avut în vedere că 1 reprezintă „foarte dificil", iar 5 reprezintă „foarte ușor". De altfel, și schema culorilor din grafic are întocmai același scop de a ușura interpretarea. Drept observație generală, amintim că, pentru fiecare din cei trei itemi ai dimensiunii navigaționale, valorile sunt apropiate de zona mediană – „nici dificil, nici ușor". Totuși, sunt câteva mici diferențe între itemi, iar imigranților le este ceva mai ușor să consulte un doctor, decât să își caute un loc de muncă sau să primească ajutor pe probleme legale. La fel ca și în cazul celorlalte medii pe care le-am discutat în acest capitol, revine observația despre globalitatea mediei care nu surprinde variații din interiorul grupului de respondenți. Din acest motiv, este necesară și o scurtă analiză pe proporția procentuală de răspunsuri. Astfel, aflăm că 40% dintre respondenți se află într-o situație relativ critică, menționând că le este „dificil" sau „foarte dificil" să caute un loc de muncă. În rândul femeilor, această proporție este

și mai mare – 45%. De asemenea, 38% dintre respondenți menționează că este „dificil” sau „foarte dificil” să obțină ajutor pentru probleme legale. Pentru grupul BPI, astfel de acțiuni sunt autopercepute considerabil mai dificile decât pentru celelalte grupuri, dar aici există diferențe și între RTT și iEU. Căutarea unui loc de muncă are media de dificultate de 2,39 pentru BPI, 2,58 pentru RTT și 3,12 pentru iEU

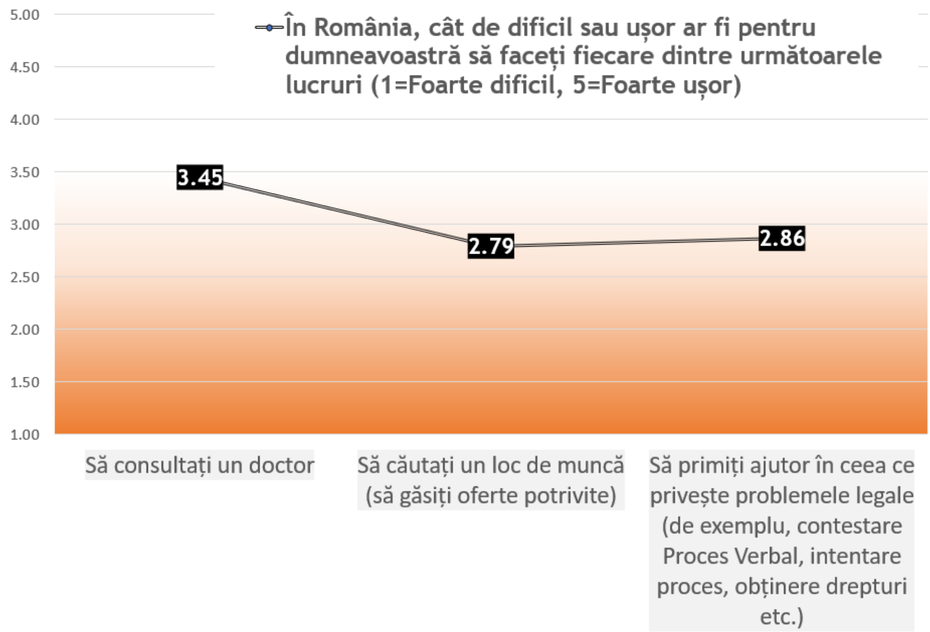

Figura 3.9. ***Dimensiunea navigațională a integrării***

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

Concluzii

Integrarea imigranților în țara gazdă reprezintă un fenomen complex, care trebuie înțeles și descifrat cât mai bine pentru ca integrarea să poată fi facilitată. În acest sens, scopul studiului prezentat în acest capitol a fost de a

măsura, printr-o abordare cantitativă, complexitatea integrării imigranților în România, aplicând un chestionar cu întrebări care explorează dimensiuni diverse ale procesului din perspectiva imigranților. Întrebările au măsurat nivele ale integrării în ceea ce privește dimensiunea psihologică, lingvistică, economică, civică, socială și navigațională. Următoarele rânduri redau câteva concluzii ale studiului surprinse în urma analizei statistice descriptive din acest capitol.

Analiza răspunsurilor a revelat că nivelul de integrare a respondenților, așa cum a fost el sondat prin cercetarea de teren efectuată în 2020, nu este unul uniform pentru tot eșantionul de imigranți, ci variază considerabil în funcție de atributele culturale, economice, socio-demografice ale respondenților sau de statutul acestora (BPI, RTT, iEU). Spre exemplu, grupul imigranților din Republica Moldova arată niveluri de integrare mai ridicate decât ale celorlați imigranți, determinate de asemănările culturale și lingvistice între țara de origine și cea gazdă. De asemenea, o altă variabilă importantă s-a arătat a fi timpul petrecut în țara gazdă. Niveluri mai mari de integrare am regăsit în cazul respondenților sosiți de cel puțin cinci ani în România. În funcție de statut, imigranții din grupul BPI se deosebesc considerabil față de ceilalți, arătând o integrare scăzută, cu nivele mici de apartenență la societatea românească, abilități lingvistice, integrare în relații sociale cu nativi și condiție materială economică precară.

Explorarea dimensiunii psihologice a arătat nivele ridicate ale integrării. Majoritatea respondenților au menționat un nivel ridicat al atașamentului față de țara gazdă, un sentiment puternic de apartenență la societatea românească și o frecvență peste medie de apariție a sentimentului de acceptare de către societatea țării gazdă. Cu toate acestea, răspunsurile au arătat existența unui segment relevant de imigranți pentru care prezența în România nu este

concepută pe termen nedefinit. Astfel, pe termen scurt, 18% dintre respondenți au menționat că se văd migrând și trăind în altă țară decât România. Pe termen lung, ponderea acestei opțiuni este de 32%. Deși astfel de răspunsuri nu constituie majoritatea, ele sunt relevante și ne ajută să înțelegem că pentru un segment de imigranți România reprezintă doar o țară de tranzit, fie către o altă țară din UE, din afara ei sau reîntoarcerea acasă.

La fel, rezultatele sunt nuanțate și în perspectiva economică. Majoritatea respondenților, 40%, au menționat că traiul lor în România este unul decent, iar 36% au menționat o condiție materială care le permite și achiziționarea de obiecte scumpe. Mai departe, marea majoritate a respondenților au afirmat că în gospodăria lor pot plăti anumite cheltuieli neașteptate. Totuși, pe lângă imigranții care dispun în România de o astfel de condiție materială, cel puțin decentă, mai există și segmente critice care se află în situații vulnerabile. 19% au menționat că nu pot face nici o cheltuială neașteptată (mai mare de 500 de lei), iar 25% au menționat că veniturile din gospodărie ajung doar pentru strictul necesar sau sunt insuficiente chiar și pentru acesta.

Capacitățile lingvistice în limba română au fost explorate pe patru abilități – citit, înțeles, ascultat și vorbit – prin autoevaluare de către respondenți pe o scală cu 5 trepte, unde prima treaptă reprezintă cel mai mic nivel, iar a cincea cel mai mare nivel. Respondenții din Republica Moldova și-au evaluat abilitățile aproape de nivelul maximal. Pentru ceilalți respondenți, media răspunsurilor a gravitat în apropierea treptei a treia („Mă descurc destul de bine”). Totuși, în acest grup de respondenți, există și segmente considerabile pentru care abilitățile lingvistice reprezintă o problemă. Astfel, 42% au menționat că nu se descurcă sau nu se descurcă deloc să vorbească în limba română. Dorința sau necesitatea integrării mai rapide i-a făcut pe unii dintre respondenți să urmeze cursuri de limbă română – 47% din eșantionul total.

Chestionarul a sondat și relațiile sociale ale imigranților cu persoane native, întrebând despre activități făcute împreună cu români, participarea în organizații alături de români și frecvența cu care fac favoruri nativilor, aceasta din urmă fiind un indicator al legăturilor sociale puternice. Majoritatea respondenților lucrează, își fac studiile sau își practică hobby-urile în organizații și grupuri unde românii sunt preponderenți. În aceeași idee a integrării, 42% dintre respondenți iau masa cel puțin o dată pe săptămână alături de nativi. De asemenea, 30% au menționat că fac favoruri o dată sau de câteva ori pe lună pentru români, iar un alt segment de 18% fac astfel de favoruri mai des, o dată sau de câteva ori pe săptămână. Aceste grupuri de respondenți arată niveluri ridicate ale integrării sociale, dar pe lângă aceștia mai sunt și imigranții pentru care relațiile sociale cu nativii sunt rare sau lipsite de profunzime. 8% nu au luat niciodată masa alături de români, iar 25% au făcut această activitate doar o dată sau de câteva ori într-un an. Alți 12%, la locul de muncă sau la școală/universitate, activează fără vreun coleg nativ, iar pentru 15% dintre respondenți, românii sunt minoritari la locul de muncă. Mai departe, 36% dintre respondenți nu au făcut niciodată favoruri unor români.

Pentru a înțelege integrarea prin complexitatea ei multidimensională, studiul a intervievat participanții și despre greutatea realizării unor acțiuni în scopul satisfacerii de nevoi mai puțin cotidiene precum consultarea unui doctor, căutarea unui loc de muncă și primirea de ajutor pe probleme legale. Media răspunsurilor pentru toate aceste acțiuni a fost apropiată de treapta a treia a unei scale cu cinci răspunsuri – „nici dificil, nici ușor”. Totuși, a consulta un doctor a fost menționată ca fiind o acțiune ceva mai ușoară. 51% au menționat că le este „ușor” sau „foarte ușor” să consulte un doctor, în comparație cu 24% și 31% pentru aceleași răspunsuri privind căutarea unui loc de muncă, respectiv primirea de ajutor pe probleme legale. Însă, iarăși

vorbim despre rezultate nuanțate. 41% dintre respondenți au menționat că le este „dificil" sau „foarte dificil" să caute un loc de muncă, iar 19% au oferit aceleași răspunsuri în cazul consultării unui doctor.

În condițiile în care România devine tot mai mult o țară de destinație pentru imigranți, este necesar a înțelege modul în care aceștia reușesc să se integreze. Cercetarea prezentată în acest capitol și făcută în cadrul proiectului CRCMIS în 2020 pentru a înțelege integrarea imigranților a avut drept scop conturarea unei imagini multidimensionale a procesului intrinsec complex al integrării imigrantului în țara gazdă. Așa cum a arătat și analiza datelor, pe itemii explorați, nivelele integrării au fost relativ peste medie sau ridicate, dar în același timp analiza a surprins că este vorba despre un proces al integrării care variază considerabil între imigranți, aducând la suprafață segmente de imigranți cu probleme în integrare, dar și imigranți pentru care integrarea este mai ușoară. Rezultatele și concluziile studiului prezentate în acest capitol ajută la o mai bună înțelegere a procesului de integrare al imigranților în România și constituie un reper pentru decidenți în domeniul politicilor publice ale imigrației și integrării imigranților.

Bibliografie

Abdelgadir, Aala, și Vasiliki Fouka. 2020. "Political Secularism and Muslim Integration in the West: Assessing the Effects of the French Headscarf Ban." American Political Science Review 114 (3): 707–23. https://doi:10.1017/S0003055420000106

Anghel, Remus Gabriel, and Anatolie Coșciug. 2018. 'Introduction to the Special Issue: Debating Immigration in a Country of Emigration'. Social Change Review 16 (1–2): 3–8.

Coșciug, Anatolie. 2018. 'Measuring Integration in New Countries of Immigration'. Social Change Review 16 (1–2): 93–121.

Coșciug, Anatolie, Ionela Răcătău, Gabriel Bădescu, Toma Burean, Georgiana Găvruș, Carmen Greab, Bogdan Radu, Călin Rus, și Andreea Vornicu. 2018. „Indexul Integrării Imigranților În România." Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Coșciug, Anatolie, Andreea Vornicu, Bogdan Radu, Carmen Greab, Ovidiu Oltean și Toma Burean. 2019. „Indexul Integrării Imigranților În România." Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Harder, Niklas, Lucila Figueroa, Rachel M. Gillum, Dominik Hangartner, David D. Laitin, și Jens Hainmueller. 2018. "Multidimensional Measure of Immigrant Integration." Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 115 (45): 11483–88. https://doi.org/10.1073/pnas.1808793115.

Kalton, Graham și Ismael Flores-Cervantes. 2003. "Weighting methods". Journal of Official Statistics 19 (2): 81–97.

Kunwar, Jagat. 2020. "Assessing the level of immigrant integration in Finland." în S. Przytuła și Ł. Sułkowski (coord.) Integration of Migrants into the Labour Market in Europe: National, Organizational and Individual Perspectives 25: 197 – 215, Emerald Publishing Limited.

Organizația Națiunilor Unite, DESA-Population Division și UNICEF. 2014. Migration Profiles – Common Set of Indicators. https://esa.un.org/MigGMG Profiles/indicators/indicators.htm

CAPITOLUL 4
Imigrație și antreprenoriat în România

Croitoru Alin

Rezumat

Studiul antreprenoriatului imigranților în România necesită un cadru de analiză multidimensională și luarea în considerare atât a trăsăturilor individuale pe care le au imigranții, cât și a unor aspecte ale experienței de migrație.

Design-ul metodologic propus este specific cercetării cantitative, iar datele analizate au fost colectate printr-un sondaj la care au participat 468 de imigranți. În cadrul acestui eșantion s-a înregistrat următoarea structură: 10% din imigranți au inițiat o afacere după stabilirea în România; 35% din imigranți nu au inițiat o afacere, dar intenționează să deschidă o afacere în România; 55% din imigranți nu au inițiat o afacere și nici nu intenționează să deschisă o afacere în România.

În cadrul eșantionului, imigranții antreprenori și potențiali antreprenori au o toleranță mai ridicată față de asumarea riscurilor comparativ cu non-antreprenorii. De asemenea, o pondere mai ridicată dintre antreprenori și potențiali antreprenori au avut afaceri personale sau în familie înainte de stabilirea în România. Antreprenoriatul este un statut ocupațional valorizat pozitiv de către imigranții din România. Din totalul celor incluși în eșantion, 88% consideră că antreprenoriatul este o alegere bună din punct de vedere ocupațional în România (în rândul antreprenorilor și al potențialilor antreprenori procentul ajunge la 98%). Aproximativ 16% dintre imigranții cuprinși în eșantion s-au stabilit în România pentru a deschide o afacere aici.

În termeni de motivații pentru deschiderea unor afaceri, imigranții antreprenori incluși în studiu declară că au fost orientați spre exploatarea unor oportunități și conduși de dorința de a fi propriul șef, iar antreprenoriatul de necesitate (asociat cu dificultăți în obținerea unui loc de muncă) este relativ rar întâlnit în cadrul acestui eșantion.

Cei care au afaceri au folosit resurse multiple pentru derularea acestora. O mare parte dintre antreprenori au utilizat fonduri și economii personale, iar proporția celor care au utilizat alte resurse este relativ scăzută. În termeni de capital uman, aproximativ două treimi dintre antreprenori au considerat importante cunoștințele și abilitățile

profesionale proprii pentru derularea afacerii în România. De asemenea, puțin peste o treime au menționat ca fiind important ajutorul non-financiar al altor membri ai familiei și/sau relațiile cu parteneri de afaceri, furnizori sau clienți care locuiesc în țara de origine. Utilizarea ajutorului non-financiar al altor imigranți este relativ redusă.

Antreprenorii imigranți incluși în studiu consideră că principala dificultate pentru inițierea unei afaceri în România este legată de aspectele birocratice.

Contextul pandemic a făcut ca mare parte din afacerile imigranților antreprenori incluși în studiu să fie afectate negativ.

Profilul sintetic al celor trei categorii arată că:

- vârsta medie este mai ridicată pentru categoria antreprenorilor (39 ani) comparativ cu celelalte categorii (31 ani pentru potențialii antreprenori și 33 ani pentru non-antreprenori).
- procentul de bărbați este mai ridicat în rândul antreprenorilor (66% bărbați și 34% femei), dar în rândul potențialilor antreprenori predomină femeile (40% bărbați și 60% femei), în timp ce categoria non-antreprenorilor este cea mai echilibrată (45% bărbați și 55% femei).
- la momentul stabilirii în România, un procent mai ridicat dintre antreprenori aveau absolvite studii superioare (76%) comparativ cu potențialii antreprenori (51%) și non-antreprenorii (58%).
- pe termen scurt și mediu, antreprenorii reprezintă categoria de imigranți mai decisă să rămână în România (96% rămân pe termen scurt și 92% rămân pe termen mediu). Atât categoria potențialilor antreprenori, cât și cea a non-antreprenorilor înregistrează procente mai scăzute în ceea ce privește probabilitatea de a rămâne în România pe termen scurt și mediu (valorile variază între 45% și 71%).
- planurile pe termen lung arată o similitudine mai ridicată între antreprenori și potențiali antreprenori prin contrast cu non-antreprenorii (67% dintre potențialii antreprenori și 63% dintre antreprenori declară că probabil sau cu siguranță vor rămâne în România pe termen lung, iar în rândul non-antreprenorilor procentul este de 48%).

Introducere

Literatura specifică studiului antreprenoriatului imigranților s-a dezvoltat prin intersectarea celor două domenii de studiu: antreprenoriatul și migrația internațională. Aceasta a beneficiat de contribuții științifice încadrate disciplinar,

în principal, în aria studiilor economice și sociologice. Cadrul conceptual consolidat de-a lungul ultimelor decenii evidențiază importanța studierii antreprenoriatului imigranților în relație cu integrarea socială și economică în contextul de destinație, transferul de resurse și competențe peste granițele statelor naționale, rolul jucat de imigranți în dezvoltarea economică etc. Obiectivul exploratoriu asumat de studiul CRCMIS 2020 asupra antreprenoriatului facilitează accesul la o serie de informații relevante pentru cunoașterea a două categorii specifice de imigranți în România: cei care au inițiat o afacere după stabilirea în România (antreprenori) și cei care nu au inițiat o afacere după stabilire, dar intenționează să deschidă o afacere în România (potențiali antreprenori). Astfel, studiul construiește un cadru analitic în care cele două categorii de imigranți sunt comparați cu imigranți care nu au inițiat o afacere și nici nu intenționează să deschidă o afacere în România (non-antreprenori).

În cadrul acestui studiu, termenul de antreprenor este legat în mod direct de asumarea unui statut independent pe piața muncii și a riscurilor asociate acestei opțiuni ocupaționale (Parker 2009) prin inițierea unei afaceri în România. Abordarea propusă permite identificarea unor aspecte definitorii pentru profilul celor care au adoptat astfel de decizii și al celor care intenționează să inițieze o astfel de traiectorie ocupațională.

Cadru teoretic: concepte și teorii relevante pentru înțelegerea specificului antreprenoriatului imigranților

Tradiția de studiu a antreprenoriatului a accentuat constant rolul central pe care antreprenorii îl au în dezvoltarea economică (Ebner 2005; Schumpeter 2008 etc.), iar această dimensiune a dobândit un rol important și în studiul migrației internaționale (Bolzani 2021; H. de Haas 2010). În linia schumpeteriană

de analiză, antreprenorul este prezentat ca având o serie de calități extraordinare: inovator, vizionar, capabil să asume riscuri și să influențeze dinamica economică și socială (Croitoru 2012, 2017). Astfel, impactul antreprenorilor asupra celor din jur este legat de eficientizarea modului în care bunurile sunt produse și comercializate, iar exploatarea individuală a oportunităților de afaceri este prezentată ca un mecanism care contribuie la bunăstarea generală (Block, Fisch, and van Praag 2017; Croitoru 2011; Weizsäcker 2011). Mai recent, studiile din domeniu au început să acorde mai multă atenție și antreprenorilor de necesitate care ajung pe o astfel de traiectorie ocupațională mai degrabă ca rezultat al presiunii structurale derivate din lipsa accesului la locuri de muncă (Block and Wagner 2010; Croitoru 2019; Fairlie and Fossen 2018; M. Haas 2013). În cazul antreprenorilor de necesitate trebuie evaluate atât așteptările societății în relație cu dezvoltarea economică, cât și discutarea profilului specific al acestora. Studiul CRCMIS 2020, centrat pe antreprenoriatul imigranților în România, permite explorarea motivațiilor pentru care antreprenorii au inițiat o afacere (inclusiv distingerea celor care sunt antreprenori de oportunitate, de cei care sunt antreprenori de necesitate) și a viziunii generale pe care imigranții incluși în eșantion o au despre rolul antreprenorilor pentru societate.

Cadrul general de studiu al antreprenoriatului include aspecte din sfera capitalului economic și al investițiilor economice pe care antreprenorii le realizează (H. de Haas 2010), transferul de capital uman în termeni de educație, cunoștințe sau alte abilități specifice (Dustmann 1999; Marvel, Davis, and Sproul 2016) și capacitatea acestora de a utiliza capital social specific și rețele transnaționale (Faist, Fauser, and Reisenauer 2013; Levitt and Glick-Schiller 2004). În sfera capitalului economic pot fi incluse economii și fonduri personale, acces la împrumuturi oferite de rețele sociale (prieteni, rude etc.) sau

de către instituții bancare, dar și participarea în programe (co)finanțate din fonduri publice. Capitalul uman include atât nivelul de educație obținut prin absolvirea de programe formale (ex. studii universitare), cât și abilități/ competențe antreprenoriale dobândite în familie (Jayawarna, Rouse, and Macpherson 2014) sau alte forme de cunoaștere tacită (Williams 2007). Bineînțeles, în cazul specific al migranților vorbim despre transferul limitat al unor competențe dintr-un context socio-economic în altul, iar uneori acesta se leagă de competențele lingvistice (Chiswick and Miller 2002) și de factorii structurali specifici destinației (Coșciug 2019). Complementar, aspecte legate de antreprenoriatul etnic și importanța rețelelor de suport (Croitoru 2016; Waldinger, Aldrich, and Ward 1990) pot fi luate în considerare alături de capacitatea imigranților de a dezvolta rețele sociale transnaționale și de a beneficia de parteneriate de afaceri din țara de origine (Levitt and Glick-Schiller 2004, Coșciug 2017). O abordare multidimensională a antreprenoriatului imigranților permite observarea felului în care sunt utilizate astfel de resurse în afacerile inițiate de imigranți în România și identificarea particularităților unor stocuri de resurse pe care aceștia le dețin în comparație cu cei din categoriile antreprenorilor potențiali și non-antreprenorilor. În același timp, analiza comparativă include luarea în considerare a unor experiențe educaționale și de viață dinainte de stabilirea în România pentru a vedea dacă sunt anumiți factori care facilitează asumarea statutului de antreprenor în cazul imigranților incluși în eșantionul CRCMIS 2020.

Specificul comportamentelor antreprenoriale necesită includerea în analiză și a trăsăturilor de personalitate, care au fost documentate în alte contexte ca având efect asupra propensiunii spre inițierea unor afaceri. În general, persoanele care sunt dispuse să își asume riscuri au o probabilitate mai mare de a fi regăsite în rândul antreprenorilor (Brandstätter 2010) și există un anumit

tip de consecvență care face ca de-a lungul vieții cei care au inițiat în trecut afaceri să aibă o probabilitate mai mare de a deschide noi afaceri (Ucbasaran, Alsos, and Westhead 2008). Ambele componente pot fi adăugate cadrului de analiză și interpretare a antreprenoriatului, iar caracteristicile distinctive ale imigranților adaugă un plus de interes cercetării acestei teme pentru că: pe de o parte, imigranții sunt persoane autoselectate în ceea ce privește dispoziția către asumarea unor riscuri și sunt selectați de politicile de migrație ale țării de destinație; pe de altă parte, existența unor experiențe antreprenoriale în perioada care a precedat stabilirea în țara de destinație poate afecta șansele de inițiere a unei afaceri după stabilirea în România. Complexitatea motivațiilor pentru emigrare și pentru alegerea unei destinații poate să includă și intenții din sfera antreprenoriatului.

Analiza profilului specific al antreprenorilor imigranți în România și al celor care au intenții antreprenoriale poate beneficia și de includerea unor caracteristici socio-demografice care să evidențieze diferențele dintre bărbați și femei. Este de așteptat să înregistrăm o masculinizare a antreprenoriatului la fel ca în alte contexte în care acesta a fost cercetat (Ogbor 2000). De asemenea, aspecte legate de vârstă pot fi relevante pentru a diferenția între cei care au doar intenții antreprenoriale și cei care au inițiat deja o afacere (Dvouletý et al. 2018). Perioada petrecută în România și deținerea drepturilor pe care le conferă cetățenia pot fi de asemenea utile pentru abordarea comparativă propusă în acest studiu.

În sinteză, cadrul teoretic care a modelat studiul antreprenoriatului CRCMIS 2020 acordă atenție atât caracteristicilor individuale pe care le au imigranții, cât și unor aspecte definitorii pentru experiența lor de migrație. Privit din această perspectivă, antreprenoriatul este mai degrabă legat de individ și mai puțin de cadrul structural în care inițiativele antreprenoriale se dezvoltă.

Astfel, libertatea pe care o oferă un studiu exploratoriu permite aducerea în prim plan a unei serii de aspecte care nu s-au bucurat de atenție în alte cercetări ale imigrației din România și contribuie astfel la o mai bună înțelegere a integrării socio-economice a unor grupuri distincte de imigranți. Creșterea numărului de imigranți din România și diversificarea acestei categorii de populație satisface premisele unui astfel de studiu.

Design-ul metodologic al studiului antreprenoriatului imigranților în România

Studiul CRCMIS 2020 a fost elaborat din punct de vedere metodologic concomitent și complementar studiului dedicat integrării imigranților în România (Coșciug 2018; Anghel and Coșciug 2018, Coșciug și colab. 2018, 2019). Au fost astfel obținute o serie de avantaje metodologice care permit legarea unor variabile din cele două studii. Abordarea propusă este una specifică cercetării cantitative și a presupus colectarea de date, de la imigranți stabiliți în România, printr-un chestionar online și față în față (în principal, pentru persoanele cu statutul de beneficiari de protecție). Datele au fost colectate, în perioada august–noiembrie 2020, pe baza unor strategii diverse de identificare a imigranților din România (inclusiv: grupuri de *Facebook*, *LinkedIn*, *RG*, chestionar trimis către instituții publice, firme private sau ONG-uri pentru a fi redirecționat către imigranți cu care colaborează etc.).

Design-ul cercetării a permis colectarea de date de la 468 de imigranți, iar acestea sunt legate, din punct de vedere analitic, cu aspecte referitoare la integrarea lor în societatea românească și cu indicatori socio-demografici. Numărul mai scăzut de persoane incluse în studiul dedicat antreprenoriatului este rezultatul unei întrebări filtru care a permis tuturor participanților la studiu să aleagă dacă doresc să răspundă la întrebările din această secțiune a

chestionarului. Astfel, din totalul de 569 imigranți cu răspunsuri valide pentru sondajul dedicat integrării, 468 au fost incluși și în cercetarea despre antreprenoriat.

Tabelul 4.1. ***Instrumentul pentru colectarea datelor a fost structurat pe următoarele două secțiuni principale***

Secțiune din chestionar	Tematica informațiilor colectate
1. Secțiune dedicată tuturor imigranților care au acceptat să participe la studiul CRCMIS 2020 despre antreprenoriat	Experiențe antreprenoriale dinainte de stabilirea în România (personale și la nivel familial)
	Evaluarea antreprenoriatului ca opțiune de carieră (în țara de origine și în România)
	Evaluarea principalelor riscuri pentru inițierea unei afaceri în România
	Viziunea despre rolul antreprenorilor în societate
	Asocierea dintre stabilirea în România și dorința de a deschide o afacere în această țară
2. Secțiune dedicată imigranților care au acceptat să participe la studiul CRCMIS 2020 despre antreprenoriat și care au inițiat o afacere după stabilirea în România	Motivații pentru inițierea afacerii în România
	Detalii despre afacere (anul înființării, domeniul de activitate, număr de angajați și categorii de angajați)
	Importanța asociată unor tipuri de resurse pentru derularea afacerii în România (capital economic, capital uman, capital social)
	Dificultăți în inițierea afacerilor în România și evaluarea cadrului legislativ pentru imigranții non-UE care doresc să inițieze afaceri
	Efecte ale Pandemiei Covid-19 asupra afacerii

Sursă: Adaptare după chestionarul utilizat în sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Strategia de analiză a datelor pentru acest studiu este centrată asupra unor variabile relevante pentru cele trei categorii de imigranți de interes pentru studiul antreprenoriatului: antreprenori, potențiali antreprenori și non-antreprenori. Bineînțeles, rezultatele trebuie privite ca fiind elocvente pentru eșantionul studiului CRCMIS 2020 și nu pentru întreaga populație de imigranți din România.

Rezultate obținute în cadrul studiului CRCMIS 2020

Structura eșantionului de imigranți care a participat la studiul despre antreprenoriat este prezentată în Tabelul 4.2, în funcție de statutul lor antreprenorial declarat. Astfel, 10% din eșantion este format din persoane care au inițiat o afacere după stabilirea în România, 35% sunt persoane care nu au inițiat o afacere în România până la momentul culegerii datelor, dar intenționează să deschidă o afacere în România în viitor. Aproximativ jumătate din participanții la studiu se regăsesc în cea de-a treia categorie (55%) și declară că nu au inițiat o afacere după stabilirea în România și nici nu intenționează să facă acest lucru.

Tabelul 4.2. ***Structura eșantionului în funcție de statutul antreprenorial***

	Număr imigranți	Procente
Antreprenori	47	10%
Potențiali antreprenori	166	35%
Non-antreprenori	255	55%
Total	468	100%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

În acest context, putem observa că există un segment important din imigranții incluși în eșantion care au potențial antreprenorial, iar utilizarea acestei tipologii

ne va permite să vedem care este profilul acestora în raport cu antreprenorii și non-antreprenorii.

Studiul a măsurat toleranța individuală la risc, printr-o scală de la 1 la 5 în funcție de măsura în care imigrantul a fost de acord cu afirmația „În general, sunt dispus să-mi asum riscuri”. Datele prezentate în Tabelul 4.3 ilustrează o propensiune mai ridicată către asumarea riscurilor în interiorul categoriei potențialilor antreprenori (69%) și a antreprenorilor (67%) și mai scăzută în rândul non-antreprenorilor (54%). În cadrul eșantionului, poate fi observată o similitudine între imigranții care au inițiat și cei care doresc să inițieze afaceri în România, iar acest rezultat este consistent cu așteptările bazate pe literatura științifică derivată din alte studii internaționale (vezi prima parte a acestui capitol).

Tabelul 4.3. ***Structura eșantionului***
în funcție de statutul antreprenorial și toleranța la risc

	În foarte mică măsură	În mică măsură	Nici în mică, nici în mare măsură	În mare măsură	În foarte mare măsură	TOTAL
Antreprenori	4.3%	6.5%	21.7%	54.3%	13.0%	100.0%
	10,9%			67,3%		
Potențiali antreprenori	3.6%	9.6%	18.0%	37.1%	31.7%	100.0%
	13,2%			68,8%		
Non-antreprenori	4.7%	9.0%	32.5%	46.7%	7.1%	100.0%
	13,7%			53,8%		
Total	*4.3%*	*9.0%*	*26.3%*	*44.0%*	*16.5%*	*100.0%*
	13,3%			*60,5%*		

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

În completarea informațiilor despre toleranța la risc, studiul a colectat date despre principalele riscuri pe care imigranții le asociază cu ideea de a deschide o afacere în România. Astfel, putem observa în Tabelul 4.4 modul în care acestea sunt percepute în rândul celor trei categorii de imigranți.

Tabelul 4.4. ***Principalele riscuri pentru inițierea unei afaceri în România, pe categorii***

	Antreprenori	Potențiali antreprenori	Non-antreprenori	Total
Venituri care oscilează și nu sunt garantate	44%	28%	20%	26%
Posibilitatea de a da faliment	7%	24%	29%	25%
Lipsa siguranței locului de muncă	4%	13%	15%	13%
Necesitatea să dedicați prea multă energie și timp funcționării afacerii	11%	10%	15%	13%
Riscul de a pierde unele bunuri sau proprietăți (exemple: casă, mașină etc)	15%	10%	10%	10%
Posibilitatea de a suferi un eșec personal	4%	10%	6%	7%
Altele	15%	4%	6%	6%
TOTAL	100%	100%	100%	100%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Întrebarea a avut categorii de răspunsuri predefinite, iar la nivelul întregului eșantion principalele două riscuri sunt legate de „venituri care oscilează și

nu sunt garantate” de 26% dintre respondenți și cu „posibilitatea de a da faliment” de 25% din totalul eșantionului. Totuși, compararea celor trei categorii ne arată că aceia care au experiența antreprenorială în România accentuează riscul veniturilor care oscilează și care nu sunt garantate într-o măsură mult mai mare decât celelalte două categorii (44% dintre antreprenori, comparativ cu 28% dintre potențialii antreprenori și 20% dintre non-antreprenori). Pe de altă parte, antreprenorii se tem mult mai puțin de posibilitatea de a da faliment în raport cu celelalte două categorii (7% dintre antreprenori, comparativ cu 24% dintre potențialii antreprenori și 29% dintre non-antreprenori).

Experiențele antreprenoriale anterioare stabilirii în România și cele de la nivelul familiei de proveniență au fost măsurate în cadrul sondajului prin întrebări cu răspuns de tip dihotomic (DA sau NU). Astfel, Tabelul 4.5 ne oferă o imagine generală asupra acestor tipuri de informații.

Tabel 4.5. ***Experiențe antreprenoriale anterioare stabilirii în România (personale sau la nivel familial), pe categorii***

	Înainte de stabilirea în România a avut o afacere			Părinții au avut o afacere, chiar dacă aceasta nu mai funcționează în prezent	
	NU	DA		NU	DA
Antreprenori	59%	41%		40%	60%
Potențiali antreprenori	79%	21%		74%	26%
Non-antreprenori	89%	11%		87%	13%
Total	82%	18%		78%	22%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele din Tabelul 4.5 ne permit astfel să observăm că, în rândul celor care au inițiat afaceri după stabilirea în România, sunt cele mai ridicate procente referitoare, atât la experiențe antreprenoriale anterioare personale (41% dintre antreprenori au declarat că au avut afaceri și înainte de stabilirea în România), cât și la experiențe antreprenoriale la nivelul familiei de proveniență (60% dintre antreprenori au declarat că provin din familii în care părinții au deținut sau dețin o afacere). Aceste rezultate confirmă așteptările potrivit cărora traiectoria ocupațională care duce spre antreprenoriat include și în cazul migranților forme de capital uman (cunoștințe, abilități, valori etc.) dobândite anterior stabilirii în România, fie prin experiențe directe, fie prin socializarea în familie. De asemenea, în cadrul eșantionului, cei care au intenții antreprenoriale înregistrează procente duble comparativ cu non-antreprenorii (21% dintre cei cu intenții antreprenoriale declară că au mai avut afaceri înainte de stabilirea în România și 26% dintre aceștia spun că provin din familii în care părinți au avut sau au afaceri). În cazul non-antreprenorilor, procentul celor care au avut afaceri înainte de stabilirea în România este de 11%, iar al celor care declară că provin din familii în care părinții dețin/au deținut afaceri este de 13%. Includerea acestor informații în studiul despre antreprenoriatul imigranților din România ne permite să vedem că, dincolo de intențiile antreprenoriale, există un segment important din această populație care are cunoaștere directă (experiențe personale) sau indirectă (de la nivel familial) despre ce înseamnă să gestionezi o afacere. La nivelul întregului eșantion, ponderea celor care au avut afaceri înainte de stabilirea în România este de 18%, iar a celor care declară că părinții lor au avut/au afaceri este de 22%.

Design-ul acestui studiu a presupus că alegerile ocupaționale ale imigranților sunt influențate și de modul în care persoanele evaluează statutul

de antreprenor prin raportare la ceea ce oferă România și/sau țara de origine. În acest sens, Tabelul 4.6 prezintă comparativ modul în care respondenții evaluează ideea potrivit căreia „a iniția o afacere proprie sau a lucra pe cont propriu este o alegere bună pentru cariera profesională a unei persoane”.

Tabelul 4.6. ***Antreprenoriatul este o alegere bună pentru cariera profesională a unei persoane, pe categorii***

	În țara de origine			În România	
	NU	DA		NU	DA
Antreprenori	29%	71%		2%	98%
Potențiali antreprenori	27%	73%		2%	98%
Non-antreprenori	34%	66%		27%	73%
Total	31%	69%		12%	88%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Perspectiva comparativă propusă de studiul CRCMIS 2020 evidențiază câteva aspecte importante despre modul în care imigranții se raportează la o carieră de antreprenor în România. În primul rând, poate fi menționat că 88% din totalul celor incluși în eșantion consideră că antreprenoriatul este o alegere bună din punct de vedere profesional în România, iar acest procent este semnificativ mai ridicat în comparație cu țara de origine (69% dintre imigranți consideră că antreprenoriatul este o alegere bună în țara de origine). Mai mult decât atât, ponderea celor care consideră că antreprenoriatul este o alegere ocupațională bună în România ajunge la 98%, atât în rândul imigranților care sunt antreprenori, cât și al celor care sunt potențiali antreprenori. Ceva

mai moderate sunt evaluările celor care nu au inițiat și nu intenționează să inițieze afaceri în România, dar, chiar și în rândul acestei categorii, procentul celor care consideră că antreprenoriatul este o alegere bună în România este de 73%. Acest tip de indicator ne arată că imigranții care au inițiat afaceri după stabilirea în România nu evaluează că a face o astfel de alegere este un lucru greșit, ci, dimpotrivă, valorizarea antreprenoriatului este cea mai ridicată în rândul acestei categorii. Așa cum este de așteptat, antreprenoriatul este valorizat în rândul celor care au intenția de a deschide afaceri, dar și aici merită menționată diferența dintre o carieră de antreprenor în România (98%) și țara de origine (73%).

În cadrul studiului, opiniile despre antreprenoriat au inclus măsurarea acordului sau dezacordului imigranților cu trei afirmații relevante pentru evaluarea rolului antreprenorilor în societate. Tabelul 4.7 prezintă rezultatele obținute la nivelul întregului eșantion. Pe baza acestor rezultate, se poate spune că antreprenorii sunt percepuți de către imigranții incluși în eșantion ca fiind persoane care creează locuri de muncă (variantele „mai degrabă acord” și „acord puternic” însumează 79% din răspunsuri) și persoane care creează produse și servicii în beneficiul tuturor (variantele „mai degrabă acord” și „acord puternic” însumează 59% din răspunsuri). În același timp, procentul celor care consideră că antreprenorii sunt persoane care exploatează munca altor persoane este relativ scăzut la nivelul eșantionului de imigranți (variantele „mai degrabă acord” și „acord puternic” însumează 19% din răspunsuri). Acest indicator arată că majoritatea imigranților din studiu asociază antreprenoriatul cu roluri pozitive în societate și mult mai puțini cu aspecte negative legate de exploatarea muncii altor persoane.

Tabelul 4.7. ***Opinii despre rolul antreprenorilor în societate, pe categorii***

	Dezacord puternic	Mai degrabă dezacord	Nici dezacord, nici acord	Mai degrabă acord	Acord puternic	Total
Antreprenorii sunt persoane care creează locuri de muncă	2%	3%	16%	50%	29%	100%
	5%			79%		
Antreprenorii sunt persoane care creează produse și servicii în beneficiul tuturor	3%	9%	29%	36%	23%	100%
	12%			59%		
Antreprenorii sunt persoane care exploatează munca altor persoane	21%	31%	29%	13%	6%	100%
	52%			19%		

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Pe baza literaturii utilizate pentru stabilirea design-ului acestui studiu putem spune că motivațiile pentru emigrare și selectarea țării de destinație fac parte dintr-un proces complex de evaluare a structurii de oportunități de la origine și de la destinație în funcție de resursele pe care le au indivizii/ gospodăriile. În acest context, este util să vedem câți dintre imigranții incluși în studiu s-au stabilit în România motivați „de dorința de a deschide o afacere în această țară". Tabelul 4.8 prezintă imaginea comparativă pornind de la categoriile de interes pentru studiul nostru și permite să vedem că, la

nivelul întregului eșantion se înregistrează un procent de 16% pentru imigranții care au avut această motivație pentru stabilirea în România. În interiorul eșantionului, există diferențe majore între cele trei categorii. Mulți dintre cei care au inițiat afaceri s-au stabilit în România determinați de acest motiv (62%), dar există și imigranți care au inițiat afaceri fără să aibă această intenție la momentul stabilirii (38%). În cazul celor care au intenții antreprenoriale, 24% din totalul acestei categorii au avut această motivație încă din momentul stabilirii în România, dar nu au făcut acest lucru până la momentul studiului. De asemenea, putem spune că 76% dintre cei care au intenții antreprenoriale le-au dezvoltat după stabilirea în România. În cazul non-antreprenorilor, se înregistrează cel mai mic procent de persoane care au avut dorința de a deschide o afacere la momentul stabilirii în România (2%).

Tabelul 4.8. ***Stabilirea în România a fost determinată de dorința de a deschide o afacere, pe categorii***

	NU	DA	TOTAL
Antreprenori	38%	62%	100%
Potențiali antreprenori	76%	24%	100%
Non-antreprenori	98%	2%	100%
Total	84%	16%	100%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

În cazul antreprenorilor, există multiple motivații pentru care persoanele pot intra pe o astfel de traiectorie ocupațională. Printre cele discutate în cadrul teoretic al acestui studiu se numără sesizarea oportunității de a obține profit dintr-o afacere (antreprenoriat de oportunitate) și dificultățile întâmpinate în

obținerea unui loc de muncă (antreprenoriat de necesitate). Datele culese ne oferă o imagine despre motivațiile imigranților care au inițiat o afacere în România. Întrebarea a fost una care a oferit posibilitatea de a selecta mai multe răspunsuri dintr-o listă predefinită și a fost adresată doar celor care au inițiat o afacere după stabilirea în România. Tabelul 4.9 prezintă ierarhia motivațiilor rezultate din analiza datelor. Astfel, putem vedea că imigranții antreprenori incluși în studiu declară că au fost orientați spre exploatarea unor oportunități și conduși de dorința de a fi propriul șef. Bineînțeles, există și alte motivații pentru inițierea afacerilor, dar în cadrul eșantionului antreprenoriatului de necesitate (asociat cu dificultăți în obținerea unui loc de muncă) sunt relativ rar întâlnite.

Tabelul 4.9. ***Motivația pentru inițierea afacerii din perspectiva imigranților antreprenori***

	Număr mențiónări
1. Dorinței de a obține profit dintr-o oportunitate/idee de afacere	14
2. Dorinței de a fi propriul dumneavoastră șef	13
3. Posibilității de a obține venituri mai mari	8
4. Dorinței de a avea independență materială	8
5. Libertății de a alege programul de lucru	6
6. Alte motive	6
7. Dificultăților în a obține un loc de muncă satisfăcător	2

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020 Info: categorii de răspunsuri ordonate după ultima coloană

Similar cu alte studii desfășurate în cercetarea socială, colectarea datelor despre afacerile imigranților are anumite limite. Există un anumit grad de reticență în oferirea unor detalii prea exacte despre propria afacere și desfășurarea activității. Totuși, datele culese ne permit să oferim o imagine despre tipul antreprenorilor incluși în eșantion. În primul rând, distingem între antreprenorii cu afaceri noi și cei cu afaceri stabile (Bosma et al. 2020). Ulterior, prezentăm domeniile de activitate declarate pentru afacerile inițiate în România. Tabelul 4.10 prezintă aceste informații, dar pentru ambele există și cazuri în care antreprenorii nu au dorit să divulge acest tip de informații. Numărul mediu de angajați este relativ similar pentru ambele categorii de antreprenori și ne arată că eșantionul include doar imigranți cu afaceri de dimensiuni relativi mici (exclusiv prin referirea la numărul de angajați).

Tabelul 4.10. ***Tipuri de afaceri, domenii de activitate și număr mediu de angajați***

	Număr de antreprenori	Domeniu de activitate	Număr mediu de angajați
Antreprenori cu afaceri noi (sub 2 ani de activitate)	18	Publicitate, planificare evenimente, frizerie, comerț, consultanță în afaceri, salon de cosmetică, studio de design, restaurant, activități industriale, IT, limbi străine și traduceri, turism, prelucrarea lemnului	Variază între 0 și 15, iar valoarea medie este 4.
Antreprenori cu afaceri stabile (peste 2 ani de activitate)	12	Comerț, construcții, consultanță, inginerie, salon de înfrumusețare, hotelier, producție tâmplărie PVC, agenție, imobiliar	Variază între 1 și 15, iar valoarea medie este 4

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele colectate ne arată că multe dintre aceste afaceri au angajați români și angajați care sunt imigranți. Astfel, 25 de antreprenori din cei 29 care au răspuns la această întrebare au declarat că au angajați români în cadrul afacerii, iar 12 din 29 au spus că toți angajații sunt români. Doar 3 antreprenori au spus că au majoritatea angajaților sau toți angajații din rândul imigranților.

Informațiile despre angajați deschid o dimensiune nouă în analiza antreprenoriatului imigranților din România. Resursele pe care indivizii le folosesc pentru inițierea și derularea afacerilor sunt diverse, iar în cazul antreprenoriatului imigranților există o întreagă literatură care scoate în evidență importanța capitalului social și capitalului uman (vezi cadrul teoretic al acestui studiu). În acest context, am urmărit să identificăm care dintre tipurile de resurse sunt utilizate pentru derularea afacerilor de imigranții incluși în studiu.

Datele prezentate în Tabelul 4.11 sunt culese de la 31 imigranți antreprenori incluși în studiu și care au răspuns la acest set de întrebări. În termeni de capital economic, se poate observa că o mare parte dintre aceștia au utilizat fonduri și economii personale, iar proporția celor care au utilizat alte resurse este relativ scăzută. În termeni de capital uman, analiza arată că pentru aproximativ două treimi dintre antreprenori au importanță cunoștințele și abilitățile profesionale proprii pentru derularea afacerii în România. În final, indicatorii relevanți pentru capitalul social ne arată că puțin peste o treime au menționat ca fiind important ajutorul non-financiar al altor membri ai familiei și/sau relațiile cu parteneri de afaceri, furnizori sau clienți care locuiesc în țara de origine. Utilizarea ajutorului non-financiar al altor imigranți este relativ redusă în cadrul eșantionului.

Tabelul 4.11. ***Tipuri de resurse declarate ca fiind importante de către imigranții antreprenori***

		Număr menționări*
Capital economic	Fonduri și economii personale	23
	Fonduri împrumutate de la rude sau prieteni	6
	Fonduri de la stat	6
	Fonduri împrumutate de la bancă	2
Capital uman	Cunoștințele și abilitățile dvs. profesionale	21
Capital social	Ajutorul non-financiar al altor membri ai familiei (inclusiv sub forma de muncă, dar fără a se limita la aceasta)	13
	Relații cu parteneri de afaceri, furnizori sau clienți care locuiesc în țara de origine	12
	Ajutorul non-financiar al altor imigranți (inclusiv sub forma de muncă, dar fără a se limita la aceasta)	7

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Info: * Număr obținut prin însumarea categoriilor „în mare măsură" și „în foarte mare măsură"

Principalele dificultăți pentru inițierea unei afaceri au fost măsurate printr-o întrebare care a avut categorii de răspunsuri predefinite și a permis menționarea mai multor dificultăți. Tabelul 4.12 prezintă ierarhia rezultată din analiza răspunsurilor și ne permite să vedem că principala dificultate este asociată de antreprenori cu aspectele birocratice. Aceasta este urmată, la o distanță relativ mare, de dificultăți legate de identificarea surselor de finanțare,

identificarea unei idei sustenabile de afaceri, identificarea și motivarea angajaților, și promovarea produselor/serviciilor afacerii.

Tabelul 4.12. ***Dificultăți în inițierea unei afaceri în România din perspectiva imigranților antreprenori***

	Număr menționări
1. Aspectele birocratice	23
2. Identificarea surselor de finanțare	12
3. Identificarea unei idei sustenabile de afaceri	11
4. Identificare si motivarea angajaților	9
5. Promovarea produselor/ serviciilor afacerii	6
6. Alte motive	1

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020
Info: categorii de răspunsuri ordonate după ultima coloană

Contextul pandemic a făcut ca mare parte din afacerile antreprenorilor incluși în studiu să fie afectate negativ (27 de antreprenori au fost afectați negativ din totalul celor 35 care au răspuns la această întrebare). De menționat că întrebarea se referă la modul în care a fost afectată afacerea, iar modul în care imigranții (antreprenori sau nu) au fost afectați de pandemie este dezvoltat într-un studiu complementar din cadrul CRCMIS 2020.

În finalul acestui studiu prezentăm un profil sintetic al celor trei categorii de interes pentru acest studiu pornind de la informații socio-demografice, istoricul de migrație și intențiile de viitor.

Tabel 13. ***Profilul sintetic al celor trei categorii de imigranți***

		Antreprenori	Potențiali antreprenori	Non-antreprenori	Total
Socio-demografice	Vârstă medie (ani)	39,4	31,2	33,1	32,5
	Masculin	66%	40%	45%	45%
	Studii superioare la momentul stabilirii în România	76%	51%	58%	57%
	Studii superioare la momentul culegerii datelor	89%	63%	74%	71%
	Stare civilă (căsătorit/ă)	60%	30%	29%	33%
Istoric de migrație	Perioada medie petrecută după stabilirea în România (ani)	7	5	5	5
	Nu a locuit pentru o perioadă mai mare de 6 luni decât în țara de origine și în România	63%	58%	58%	59%

		Antreprenori	Potențiali antreprenori	Non-antreprenori	Total
Planuri de viitor	Declară că rămâne probabil sau cu siguranță în România (pe termen scurt)	96%	71%	66%	71%
	Declară că rămâne probabil sau cu siguranță în România (pe termen mediu)	92%	68%	45%	58%
	Declară că rămâne probabil sau cu siguranță în România (pe termen lung)	63%	67%	48%	56%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020
Info: categorii de răspunsuri ordonate după ultima coloană

Datele din Tabelul 4.13 ilustrează o serie de diferențe între profilul antreprenorilor, al potențialilor antreprenori și non-antreprenorilor. În primul rând, se poate observa că vârsta medie este mai ridicată pentru categoria antreprenorilor (39,4 ani) comparativ cu celelalte categorii (31,2 ani pentru potențialii antreprenori și 33,1 ani pentru non-antreprenori). Procentul celor care sunt căsătoriți este mai ridicat în rândul antreprenorilor (60%), iar

pentru celelalte categorii înregistrăm o pondere de aproximativ 30% pentru cei căsătoriți. În cel de-al doilea rând, procentul de bărbați este mai ridicat în rândul antreprenorilor (66% bărbați și 34% femei), dar în rândul potențialilor antreprenori predomină femeile (40% bărbați și 60% femei), în timp ce categoria non-antreprenorilor este cea mai echilibrată (45% bărbați și 55% femei). De asemenea, un procent mai ridicat dintre antreprenori au finalizat studii superioare (76% aveau studii superioare la momentul stabilirii, iar la momentul culegerii datelor procentul a crescut la 89%), comparativ cu potențialii antreprenori (51% aveau studii superioare la momentul stabilirii, iar la momentul culegerii datelor procentul a crescut la 63%) și non-antreprenorilor (58% aveau studii superioare la momentul stabilirii, iar la momentul culegerii datelor procentul a crescut la 74%).

În termeni de istoric de migrație, poate fi menționat că, în rândul antreprenorilor se înregistrează cel mai mare procent al celor care declară că România este prima țară în care au trăit mai mult de 6 luni în afara țării de origine (63%). În rândul celorlalte categorii procentul este în jurul valorii de 58%. De asemenea, numărul mediu de ani petrecuți de antreprenori în România din anul stabilirii și până la momentul culegerii datelor este în medie mai ridicat cu doi ani față de celelalte categorii.

În final, datele colectate ne permit să vedem că, pe termen scurt și mediu, antreprenorii reprezintă categoria de imigranți decisă să rămână în România (96% rămân pe termen scurt și 92% rămân pe termen mediu). Atât categoria potențialilor antreprenori, cât și cea a non-antreprenorilor înregistrează procente mai scăzute în ceea ce privește probabilitatea de a rămâne în România pe termen scurt și mediu. Totuși, planurile pe termen lung arată o scădere importantă a celor care consideră că, probabil sau cu siguranță, vor rămâne în România și o similitudine mai ridicată între antreprenori și potențiali

antreprenori prin contrast cu non-antreprenorii (67% dintre potențialii antreprenori și 63% dintre antreprenori declară că probabil sau cu siguranță vor rămâne în România pe termen lung, iar în rândul non-antreprenorilor procentul este de 48%).

Concluzii

Acest studiu din cadrul CRCMIS 2020 contribuie la o mai bună cunoaștere a antreprenoriatului imigranților în România și oferă o perspectivă unică asupra profilului specific al celor care au inițiat afaceri după stabilirea în România și a celor care au intenții antreprenoriale chiar dacă nu au făcut încă acest lucru. În general, cele două categorii sunt comparate ori de câte ori datele o permit cu cei care nu au inițiat afaceri și nu intenționează să facă acest lucru în România. Această perspectivă permite o serie de concluzii referitoare la imigranții incluși în eșantion și structurează o analiză multidimensională a antreprenoriatului imigranților.

În cadrul eșantionului, a fost înregistrat un procent de 10% imigranți care au inițiat afaceri după stabilirea în România și 35% persoane care intenționează să facă acest lucru în viitor. Astfel, non-antreprenorii reprezintă aproximativ 55% din totalul eșantionului.

În rândul antreprenorilor și al potențialilor antreprenori există o toleranță ridicată la risc, comparativ cu non-antreprenorii. În plus, principalul risc asociat cu deschiderea unei afaceri este specific pentru aceste categorii de imigranți. Pe de o parte, antreprenorii și potențialii antreprenori se tem, în primul rând, de riscul unor venituri care oscilează și nu sunt garantate, pe de altă parte non-antreprenorii se tem de posibilitatea de a da faliment. Ambii indicatori arată importanța includerii aspectelor legate de risc în cercetarea antreprenoriatului imigranților din România.

Analiza datelor culese de la imigranți permite evidențierea rolului important pe care îl au atât experiențele antreprenoriale anterioare stabilirii în România, cât și proveniența dintr-o familie în care părinții au deținut/dețin o afacere. Pentru ambii indicatori, antreprenorii înregistrează cele mai ridicate valori și sunt urmați la o distanță relativ mare de potențialii antreprenori și de non-antreprenori. Aproximativ 40% dintre antreprenori au avut afaceri și înainte de stabilirea în România, și 60% provin din familii în care părinții au deținut/dețin afaceri. Mai mult decât atât, în rândul antreprenorilor se înregistrează un procent de 62% pentru categoria celor care s-au stabilit în România cu intenția de a deschide o afacere (mult peste valoarea potențialilor antreprenori – 24% și a non-antreprenorilor – 2%).

La nivelul întregului eșantion, antreprenorii sunt asociați mai degrabă cu roluri pozitive la nivelul societății. Aproximativ 79% din imigranți consideră că antreprenorii creează locuri de muncă și 59% evaluează că antreprenorii creează produse/servicii care sunt în beneficiul tuturor. Doar o parte relativ mică din imigranții cuprinși în studiu consideră antreprenoriatul o formă de exploatare a muncii altora (19%). În plus, antreprenoriatul este apreciat ca fiind o alegere bună, din punct de vedere al carierei profesionale, prin raportare la România de 88% din imigranți și prin raportare la țara de origine de 69% dintre respondenți. O raportare extrem de pozitivă la antreprenoriat ca opțiune de carieră o au atât cei care au inițiat deja afaceri, cât și cei care au astfel de intenții (ambele categorii înregistrează valori de aproximativ 98% pentru România și în jur de 70% prin raportare la țara de origine), dar și în rândul non-antreprenorilor procentul este unul foarte ridicat (73% pentru România și 66% pentru țara de origine).

În rândul antreprenorilor, principalele două motivații pentru inițierea unei afaceri în România sunt legate de dorința de a obține profit dintr-o

oportunitate/idee de afacere și de dorința de a fi propriul șef. Antreprenoriatul de necesitate, măsurat în termenii inițierii unei afaceri din cauza lipsei locurilor de muncă, este cvasi-inexistent în cadrul eșantionului de imigranți. Antreprenorii cuprinși în studiu dețin afaceri de dimensiuni relativ mici (maxim 15 angajați), iar domeniile de activitate sunt relativ diverse (vezi Tabelul 4.10). De asemenea, în studiu au fost incluși atât antreprenori cu afaceri noi (sub 2 ani de activitate), cât și antreprenori cu afaceri stabile (peste 2 ani de activitate).

Antreprenorii și-au construit afacerile utilizând resurse economice (în principal fonduri și economii proprii și mai puțin împrumuturi de la rude, prieteni sau fonduri de la stat sau bănci), resurse din sfera capitalului uman (propriile cunoștințe și abilități profesionale), dar și resurse de capital social (în principal ajutorul non-financiar al altor membri ai familiei și relații cu parteneri de afaceri, furnizori sau clienți din țara de origine, și mai puțin ajutorul non-financiar al altor imigranți).

Principalele dificultăți pentru inițierea unei afaceri în România sunt asociate cu aspectele birocratice și cu identificarea resurselor economice și a unor afaceri sustenabile. Cele mai multe din afacerile deținute de imigranți incluși în eșantion au fost afectate negativ în timpul pandemiei de Covid-19.

Categoria antreprenorilor din acest studiu este predominant masculină (60%), bărbații fiind minoritari în celelalte două categorii și are o medie de vârstă mai ridicată (aproximativ 39 de ani) în comparație cu vârsta medie din celelalte două categorii de referință (31 de ani pentru potențialii antreprenori și 33 de ani pentru non-antreprenori). În același timp, ponderea celor care aveau studii superioare absolvite la momentul stabilirii în România este mai ridicată în rândul antreprenorilor (76%) în comparație cu antreprenorii potențiali (51%) și non-antreprenori (58%). În timpul șederii în România, în cadrul tuturor categoriilor se înregistrează o creștere a ponderii persoanelor cu studii superioare absolvite.

Imigranții care sunt antreprenori au petrecut în medie o perioadă mai lungă în România (7 ani) în comparație cu celelalte două categorii (medii în jurul valorii de 5 ani) și evaluează că există o probabilitate mult mai mare ca pe termen scurt și mediu să rămână în România (valori de peste 90%), dar pe termen lung valoarea celor care cred că vor rămâne în România scade la 63%.

Toate aceste elemente reprezintă argumente pentru acordarea unei atenții deosebite antreprenoriatului (inclusiv a potențialului antreprenorial) în studiile viitoare care adresează problematica imigranților din România și integrarea acestora în societatea românească.

Bibliografie

Anghel, Remus Gabriel, and Anatolie Coșciug. 2018. 'Introduction to the Special Issue: Debating Immigration in a Country of Emigration'. *Social Change Review* 16 (1–2): 3–8.

Block, Joern H., Christian O. Fisch, and Mirjam van Praag. 2017. 'The Schumpeterian Entrepreneur: A Review of the Empirical Evidence on the Antecedents, Behaviour and Consequences of Innovative Entrepreneurship'. *Industry and Innovation* 24 (1): 61–95.

Block, Joern H., and Marcus Wagner. 2010. 'Necessity and Opportunity Entrepreneurs in Germany: Characteristics and Earnings Differentials'. *Schmalenbach Business Review* 62: 154–74.

Bolzani, Daniela. 2021. *Migrant Entrepreneurship: Emerging Themes and Interpretations with Insights from Italy*. Bingley: Emerald Publishing Limited.

Bosma, Niels, Stephen Hill, Aileen Ionescu-Somers, Donna Kelley, Jonathan Levie, and Anna Tarnawa. 2020. *Global Entrepreneurship Monitor 2019/2020 Global Report*. London: Global Entrepreneurship Research Association, London Business School.

Chiswick, Barry R., and Paul W. Miller. 2002. 'Immigrant Earnings: Language Skills, Linguistic Concentrations and the Business Cycle'. *Journal of Population Economics* 15 (1): 31–57.

Coșciug, Anatolie. 2018. 'Measuring Integration in New Countries of Immigration'. *Social Change Review* 16 (1–2): 93–121.

Coșciug, Anatolie, Ionela Răcătău, Gabriel Bădescu, Toma Burean, Georgiana Găvruș, Carmen Greab, Bogdan Radu, Călin Rus, and Andreea Vornicu. 2018. „Indexul Integrării Imigranților în România." Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Coșciug, Anatolie. 2019. "Religion, return migration and change in an emigration country." : 85–102. In Anghel, Fauser, Boccagni (eds). Transnational Return and Social Change: Hierarchies, Identities and Ideas.

Coșciug, Anatolie. 2017. "Romanian Mobilities Series: Transnational Motorways." Anthropology News 58, no. 1: e338-e342.

Croitoru, Alin. 2011. 'Lecture review: Carl Christian von Weizsäcker'. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 2(2), 147–153.

Croitoru, Alin. 2012. 'Schumpeter, JA, 1934 (2008), The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle'. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 3(2), 137–148.

Croitoru, Alin. 2016. *Antreprenoriatul în migrația românească*. București: Tritonic.

Croitoru, Alin. 2017. 'Schumpeter, Joseph Alois, 1939, Business Cycles: A Theoretical, Historical, and Statistical Analysis of the Capitalist Process, New York and London, McGraw–Hill Book Company'. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 8(1), 67–80.

Croitoru, Alin. 2019. 'No Entrepreneurship without Opportunity: The Intersection of Return Migration Research and Entrepreneurship Literature'. *Social Change Review*, 17(1), 33–60.

Dustmann, Christian. 1999. 'Temporary Migration, Human Capital, and Language Fluency of Migrants'. *Scandinavian Journal of Economics* 101 (2): 297–314.

Dvouletý, Ondřej, Monika Mühlböck, Julia Warmuth, and Bernhard Kittel. 2018. '"Scarred" Young Entrepreneurs. Exploring Young Adults' Transition from Former Unemployment to Self-Employment'. *Journal of Youth Studies* 21 (9): 1159–81.

Ebner, Alexander. 2005. 'Entrepreneurship and Economic Development: From Classical Political Economy to Economic Sociology'. *Journal of Economic Studies* 32 (3): 256–74.

Fairlie, Robert W., and Frank M. Fossen. 2018. 'Opportunity versus Necessity Entrepreneurship: Two Components of Business Creation'. *IZA (Institute of Labor Economics) – Discussion Paper Series*, no. No. 11258: 1–45.

Faist, Thomas, Margit Fauser, and Eveline Reisenauer. 2013. *Transnational Migration*. Cambridge: Polity Press.

Haas, Hein de. 2010. 'Migration and Development: A Theoretical Perspective'. *International Migration Review* 44 (1): 227–64.

Haas, Melvin. 2013. *Necessity Entrepreneurship: Individual, Environmental and Public Policy-Related Factors Influencing the Process of Opportunity Exploitation under Unfavorable Circumstances*. Lausanne: École Polytechnique Fédérale de Lausanne.

Jayawarna, Dilani, Julia Rouse, and Allan Macpherson. 2014. 'Life Course Pathways to Business Start-Up'. *Entrepreneurship & Regional Development* 26 (3–4): 282–312.

Levitt, Peggy, and Nina Glick-Schiller. 2004. 'Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society'. *International Migration Review* 38 (3): 1002–39.

Marvel, Matthew R., Justin L. Davis, and Curtis R. Sproul. 2016. 'Human Capital and Entrepreneurship Research: A Critical Review and Future Directions'. *Entrepreneurship Theory and Practice* 40 (3): 599–626.

Ogbor, John O. 2000. 'Mythicizing and Reification in Entrepreneurial Discourse: Ideology-Critique of Entrepreneurial Studies'. *Journal of Management Studies* 37 (5): 605–35.

Parker, Simon C. 2009. *The Economics of Entrepreneurship*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schumpeter, Joseph Alois. 2008. *The Theory of Economic Development. An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Ucbasaran, Deniz, Gry Agnete Alsos, and Paul Westhead. 2008. 'Habitual Entrepreneurs'. *Foundations and Trends in Entrepreneurship* 4 (4): 309–450.

Waldinger, Roger, Howard E. Aldrich, and Robin Ward. 1990. *Ethnic Entrepreneurs: Immigrant Business in Industrial Societies*. London: Sage Publications Ltd.

Weizsäcker, Carl Christian. 2011. 'Homo Oeconomicus Adaptivus'. *The Graz Schumpeter Lectures*, available online at: https://schumpeter-centre.uni-graz.at/de/veranstaltungen/grazschumpeter-lectures/.

Williams, Allan M. 2007. 'International Labour Migration and Tacit Knowledge Transactions: A Multi-Level Perspective'. *Global Networks* 7 (1): 29–50.

CAPITOLUL 5
Impactul pandemiei Covid-19 asupra imigranților din România

Toma Burean, Anatolie Coșciug

Introducere

Imigrația nu mai pare să fie o temă atât de actuală pentru cei mai mulți dinte cetățenii europeni. Conform studiului Eurobarometru (European Commission 2020), subiectul imigrației preocupă doar 11% dintre europeni, cel mai scăzut nivel din ultimii 6 ani. Cu toate acestea, o serie de studii și rapoarte recente arată că imigranții tind să fie mai afectați și mai vulnerabili la răspândirea Covid-19. Astfel, pandemia Covid-19 expune un paradox foarte interesant. Chiar dacă imigranții sunt în medie mai tineri în comparație cu populația din țara de destinație, o serie de studii recente arată că imigranții tind să fie afectați în mod disproporționat și sunt mai vulnerabili în comparație cu populația locală.

Există trei mari explicații pentru acest paradox. În primul rând, migranții joacă un rol important în felul în care comunitățile răspund pandemiei prin faptul că lucrează în sectoare considerate critice (de exemplu în sistemul medical, îngrijire, retail, etc.) și astfel sunt mai expuși. În al doilea rând, imigranții locuiesc de obicei în locuințe, clădiri sau cartiere mai aglomerate, ceea ce la rândul său crește probabilitatea de infecție. În al treilea rând, imigranții au adesea o rețea de sprijin mai mică pe care să se bazeze în cazul dezvoltării unei forme severe de infecție Covid-19, ceea ce poate conduce la agravarea stării de sănătate pe termen mai lung

Pornind de la observațiile de mai sus privind impactul pandemiei Covid-19 asupra imigranților la nivel global, rolul acestui capitol este să exploreze ce fel de impact a avut această criză asupra imigranților din România. Pandemia cauzată de Covid-19 a exercitat un impact profund și asupra imigranților din România. În lipsa unui vaccin sau tratament eficient, indivizii au fost nevoiți să își schimbe comportamentul social. Statele au trebuit să își revizuiască politicile publice și regulamentele. Până acum, România a implementat mai multe reguli și restricții care și-au dovedit eficiența, atât în primul cât și în al doilea val al epidemiei. După cum arată diverse studii realizate în 2020, regulile și restricțiile impuse de către autoritățile publice au adus schimbări majore. Acestea au afectat atitudinile și comportamentele populației. Nu este însă clar ce efect a avut pandemia asupra imigranților din România, iar acest sub-capitol își propune să analizeze această temă.

Cu ajutorul sondajului de opinie realizat în perioada octombrie–noiembrie 2020 (vezi Capitolul 4 pentru mai multe detalii despre acest sondaj) am putut afla cum sunt afectate munca și viața socială a imigranților în această perioadă dificilă pentru întreaga populație. În cele ce urmează vom prezenta câteva rezultate de sondaj legate de impactul restricțiilor asupra imigranților. Temele la care ne vom raporta sunt: barierele lingvistice în ceea ce privește accesul la informații oficiale, piedicile întâmpinate în timpul pandemiei de către respondenți, soluțiile adoptate de către imigranți și sursele de informare pe care aceștia le-au accesat.

Teorie

Actuala pandemie Covid-19 expune un paradox foarte interesant. Chiar dacă imigranții sunt în medie mai tineri în comparație cu populația din țara de destinație, o serie de studii recente arată că imigranții totuși tind să fie

afectați în mod disproporționat și sunt mai vulnerabili în comparație cu populația locală. De exemplu, datele din Norvegia arată o supra-reprezentare a imigranților în ccea ce privește incidența Covid-19, unde 31% din cazurile confirmate sunt indivizi născuți în străinătate, aproape de două ori mai mult decât ponderea lor în populația totală, iar rezultate similare au fost raportate și în alte câteva contexte (OECD 2020).

O posibilă explicație pentru această situație este că migranții joacă un rol important în modul în care diverse comunități răspund la pandemie lucrând în mod disproporționat în sectoare considerate critice și având locuri de muncă care nu pot fi întreprinse de acasă (cum ar fi sistemul medical, îngrijirea bătrânilor sau a copiilor, vânzarea cu amănuntul, livrarea, transportul etc.) și astfel sunt mai expuși și mai vulnerabili din perspectiva îngrijirii sănătății (Guadagno 2020). Într-un mod similar, alte studii susțin că imigranții nu numai că lucrează într-un context în care respectarea regulilor de distanțare socială este mai dificilă, dar au și tendința de a trăi în clădiri sau cartiere mai aglomerate, ceea ce la rândul său crește probabilitatea de infecție (Bozorgmehr et al. 2020). O a treia posibilă explicație este că imigranții au adesea o rețea de sprijin mai mică pe care să se bazeze în cazul dezvoltării unei forme severe de infecție Covid-19, ceea ce poate conduce la agravarea stării de sănătate pe termen mai lung (OECD 2020).

Mai mulți alți factori specifici care nu sunt neapărat legați de pandemia Covid-19 pot crește și mai mult riscul imigranților de tranziție și contact. De exemplu, literatura existentă arată în mod explicit că sănătatea precară și lipsa accesului la asistența medicală sunt obstacole fundamentale pe care le întâmpină cei mai mulți migranți în țările de destinație (Stanek și colab. 2020). Sănătatea precară și lipsa accesului la asistența medicală pot afecta, la rândul lor, capacitatea imigranților de a intra în câmpul muncii sau de a menține un

loc de muncă, de a asigura o educație consistentă și de calitate, de a învăța limba țării gazdă sau de a interacționa în mod semnificativ cu instituțiile publice (Vacková și Brabcová 2015). Revenind la contextul actual, lipsa accesului la asistența medicală a fost identificată drept o cauză pentru care imigranții ar putea fi mai puțin înclinați să meargă la un test sau la spitale pentru tratament (OECD 2020).

În medie, cele mai grave probleme de sănătate cu care se confruntă imigranții din Europa provin din aceleași boli netransmisibile care afectează frecvent nativii, cum ar fi bolile de inimă, bolile pulmonare și diabetul (Rechel și colab. 2012). Studiile au arătat că schimbările dietetice adesea experimentate de imigranții care vin din afara continentului au contribuit la rate mai mari de obezitate, diabet de tip 2 și boli cardiovasculare în rândul multor populații de imigranți (Holmboe-Ottesen și Wandel 2012). Este important să rețineți că aceste boli cronice pot crește riscul de comorbiditate în contextul pandemiei Covid-19 (OECD 2020).

Un alt comportament important din sfera bolilor netransmisibile este legat de fumat care joacă un rol semnificativ în discuția despre sănătătea populațiilor de imigranți. De exemplu, femeile imigranți din țările non-europene au adesea rate a fumătorilor mai mici decât nativii, dar această rată a fumătorilor crește odată cu gradul de integrare și astfel ajung să semene sau chiar să depășească nivelurile populației native (Reiss, Lehnhardt și Razum 2015). Acest fenomen, potrivit căruia niveluri mai înalte de aculturare și integrare socială pot fi asociate cu creșteri ale comportamentelor nefavorabile în materie de sănătate, este denumit și „paradoxul imigranților" și a fost găsit în special în rândul imigranților cu o înaltă educație (OECD 2020). Este important de menționat aici că fumatul poate crește, de asemenea, riscul apariției formelor severe de Covid-19 (Patanavanich 2020).

O parte importantă a literaturii de specialitate încearcă să facă distincția între diferite populații de imigranți pentru a obține o imagine mai nuanțată a disparităților de sănătate cu care se confruntă aceștia. O astfel de distincție este aceea dintre imigranții care provin din alte țări europene și imigranții din afara Europei. O altă distincție cheie este între refugiați (inclusiv solicitanții de azil) și non-refugiați. Deoarece rezultatele asupra sănătății acestor două grupuri tind să difere semnificativ, populațiile de refugiați adesea nu se bucură de ratele inițiale de bună sănătate asociate cu efectul „imigrant sănătos" (Domnich și colab. 2012). O a treia distincție care poate conduce la o mai bună înțelegere a stării de sănătate a populației imigranților unei țări este distincția între țările de origine ale diferitelor grupuri de imigranți. Astfel, aceste grupuri de imigranți pot fi diferite în ceea ce privește durata (planificată) șederii, venitul, statutul juridic, vârsta medie, discriminarea percepută și alți factori care, la rândul lor, se pot manifesta în domenii precum sănătatea mintală și tipul de alimentație, incidența fumatului, utilizarea serviciilor de sănătate, acoperirea asigurărilor de sănătate sau incidența infecției cu Covid-19 (Carrasquillo 2000; Holmboe-Ottesen și Wandel 2012; Reiss, Lehnhardt și Razum 2015, OECD 2020).

Analiza datelor

Rezultatele indică, în principal, faptul că imigranții din România se lovesc de probleme similare cu cele ale localnicilor, cu excepția problemelor administrative ce țin de obținerea documentelor de ședere în țară. O primă observație a studiului este că imigranții din România declară că nu s-au lovit de bariere lingvistice în a înțelege măsurile de prevenție și combatere a pandemiei. De exemplu, 84% dintre respondenți au declarat că au putut înțelege ce au transmis autoritățile. Restul au apelat la un cunoscut, prieten

sau membru al familiei român sau au folosit platforme online pentru a traduce. În ciuda discursului public în jurul acestui subiect, rezultatele studiului indică faptul că mesajele trimise de către autoritățile publice din România au ajuns chiar și la grupuri, precum cel al imigranților, la care acest gen de mesaje ajung mai dificil.

O posibilă interpretare a acestor rezultate ține de faptul că atunci când sunt întrebați care au fost principalele sure de informare, respondenții declară că sursele principale de informare au fost în principal mass-media din România, urmate de mass-media din țara de origine, platformele de socializare, familia, iar comunicările primite din partea instituțiilor publice sunt pe ultimul loc.

Tabelul 5.1. ***Activitățile cu care întâmpină imigranții dificultăți pe durata pandemiei și a restricțiilor asociate acesteia***

Găsirea unui loc de muncă	62%
Accesul la educație	62%
Asigurarea sentimentului de siguranță/Securitate	54%
Accesul la servicii medicale	48%
Relația cu prietenii	45%
Asigurarea mijloacelor financiare necesare	41%
Relația cu autoritățile legate de șederea în România	40%
Achiziționare de haine	37%
Găsirea unei locuințe	34%
Sprijin din partea ONG-urilor sau a altor organizații	34%
Relația cu familia apropiată	30%
Achiziționare de alimente	21%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Dificultățile întâmpinate de către imigranți în perioada carantinei și a impunerii restricțiilor par a fi similare cu cele ale populației locale. De exemplu, după cum reiese din Tabelul 5.1, mulți respondenți declară un sentiment de nesiguranță (54%) și întâmpină piedici în activități ce implică un contact instituțional (40%), în găsirea unui loc de muncă (62%) sau în posibilitatea de a-și continua studiile (62%).

În ciuda unor temeri vehiculate în mass-media, foarte puțini dintre respondenți au declarat că au intrat în șomaj tehnic sau în concediu fără plată în contextul pandemiei. În total, 4% dintre respondenți susțin că au fost afectați în acest fel în timp ce o treime declară că și-a continuat lucrul de acasă. Doar unul din 10 imigranți a declarat că nu i-a fost afectat locul de muncă în niciun fel în perioada pandemiei. Mai mult, aproape un sfert (22%) dintre ei și-au găsit un loc de muncă în perioada pandemiei. Aceste rezultate pot indică rolul esențial pe care imigranții din România îl joacă în eforturile de a stopa pandemia și ameliora efectele ei.

Tabelul 5.2. ***Cum a fost afectat locul de muncă***

Lucrez de acasă	34%
Nu lucram înainte de pandemie	22%
Nu a fost afectat	10%
Șomaj tehnic	9%
Concediu fără plată	1%
Lucrez într-un domeniu critic	3%
Primesc ajutor de șomaj	1%
Altele	20%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Este important de asemenea să aflăm ce au simțit imigranții despre această perioadă. Într-o manieră similară celei a cetățenilor români, rezultatele studiului indică că imigranții au resimțit din plin că viața le-a fost afectată, dar și faptul că respondenții și-au exprimat îngrijorările despre cum le va arăta viața în viitor. În cele ce urmează vă prezentăm câteva dintre temerile, așteptările și soluțiile de management a nesiguranței generate de restricțiile cauzate de pandemie pe care respondenții le-au adoptat.

Tabelul 5.3. ***Îngrijorări ale imigranților***

Consecințe economice dramatice	65%
Persoanele dragi mie se pot îmbolnăvi	56%
Nu voi putea avea grijă de familia mea	51%
Viitorul este incert	50%
Nu voi avea acces la asistență medicală	49%
Îmi voi pierde locul de muncă	34%
Voi fi izolat de lume	30%
Nu îmi voi continua studiile	27%
Mă voi îmbolnăvi	27%
Voi fi nevoit să plec din România	25%
Voi fi discriminat ca străin	19%
Va crește violența în propria mea casă	14%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Analiza factorială care ordonează îngrijorările respondenților în funcție de importanța acordată acestora arată că imigranții sunt cel mai îngrijorați că ei sau familia lor se va îmbolnăvi, iar a doua cea mai des întâlnită îngrijorare

ține de efectele izolării, precum creșterea violenței în casă sau izolarea socială. Aceste rezultate sunt similare cu ale cetățenilor români. De exemplu, peste trei sferturi dintre români au declarat, de asemenea, că sunt îngrijorați pentru viețile lor și ale familiilor lor în contextul pandemiei în studiul Eurobarometru realizat în 2020.

Tabelul 5.4. ***Cum simt imigranții că a fost afectată viața lor pe diferite dimensiuni***

	negativ	zero	pozitiv
Aspecte economice	54%	36%	10%
Viața socială	74%	17%	9%
Viața familială	44%	39%	7%
Starea de sănătate	34%	57%	9%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Similar cu populația Uniunii Europene, respondenții la acest studiu consideră că situația economică este una dintre cele mai importante probleme în perioada pandemiei. Răspunsurile imigranților (Tabelul 5.4) arată că aceștia au resimțit că viața lor socială a fost puternic afectată. O treime au avut starea de sănătate afectată și mai mult de jumătate au declarat că au fost afectați economic. Procentele acestea sunt cu atât mai îngrijorătoare cu cât mulți dintre imigranți lucrează în industria ospitalieră și de construcții, ambele domenii fiind puternic afectate de restricții.

Analiza factorială arată că există trei mari strategii pe care le folosesc imigranții pentru a trece cu bine peste această perioadă. Prima se referă la păstrarea sănătații mentale, în sensul în care respondenții declară că se uită la filme, se implică în rutina zilnică și stau în contact cu familia. A doua

măsură se referă la sprijin exterior care poate fi sub forma consilierii externe sau a voluntariatului. Cea de a treia strategiei se referă la ignorarea pandemiei.

Tabelul 5.5. ***Ce fac imigranții să treacă peste situație***

Stau în contact cu familia, prietenii	90%
Încerc să fiu cât mai ocupat și să am o rutină	89%
Iau măsuri de precauție	87%
Mă uit la filme, la TV	81%
Încerc să nu mă gândesc la pandemie	74%
Mă informez continuu	72%
Fac sport	57%
Mă rog/meditez/comunic cu liderul meu spiritual	33%
Fac voluntariat	22%
Comunic cu un consilier social, psiholog	12%

Sursă: date provenite din sondajul realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Concluzii

Deși la nivel european migrația și mobilitatea au încetinit în 2020 (European Commission) și nu mai sunt considerate teme atât de actuale, o serie de studii recente arată că pandemia Covid-19 afectează cu predilecție acest grup și astfel o mai mare atenție ar trebui acordată subiectului. De exemplu, faptul că respondenții, în cea mai mare parte, declară că, în ciuda restricțiilor, locurile lor de muncă nu au fost afectate sau chiar și-au găsit un loc de muncă în această perioadă indică faptul că o parte importantă a

imigranților lucrează în sectoare considerate critice (sistemul medical, îngrijire, retail, livrări etc.) și a căror activitate nu a fost suspendată.

Pandemia cauzată de Covid-19 a exercitat un impact profund asupra imigranților din România. În lipsa unui vaccin sau tratament eficient, oamenii au fost nevoiți să își schimbe comportamentul social. România, la fel ca majoritatea țărilor, a trebuit să își revizuiască politicile publice și regulamentele. Până acum, autoritățile publice au implementat mai multe reguli și restricții care și-au dovedit eficiența atât în primul cât și al doilea val al epidemiei. După cum arată diverse studii realizate în 2020, regulile și restricțiile impuse de către autoritățile publice au adus schimbări majore asupra atitudinilor și comportamentelor populației. Rezultatele acestui studiu indică modul în care au fost afectate munca și viața socială a imigranților în această perioadă dificilă pentru întreaga populație. De exemplu, imigranții sunt cel mai îngrijorați că ei sau familia lor se va îmbolnăvi, iar a doua cea mai des întâlnită îngrijorare ține de efectele izolării, precum creșterea violenței în casă sau izolarea socială. Un alt exemplu important arată că imigranții au dezvoltat trei mari strategii pe care le folosesc pentru a trece cu bine peste această perioadă: a) păstrarea sănătății mentale; b) căutarea de sprijin exterior; c) ignorarea pandemiei.

Bibliografie

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2020. What is the impact of the COVID-19 pandemic on immigrants and their children? OECD publishing.

European Commission. 2020. *Public Opinion in the European Union. July–August 2020.* [https://bit.ly/31Extq4], accesat în 14 februarie 2021.

Guadagno, Lorenzo. 2020. Migrants and the COVID-19 pandemic: An initial analysis. Geneva: International Organization for Migration.

Bozorgmehr K, Hintermeier M, Razum O, Mohsenpour A, Biddle L, Oertelt-Prigione S, Spallek J, Tallarek M, Jahn R. SARS-CoV-2 in Aufnahmeeinrichtungen und Gemeinschaftsunterkünften für Geflüchtete: Epidemiologische und normativ-rechtliche Aspekte. 2020, Bremen: Kompetenznetz Public Health COVID-19. DOI: 10.4119/unibi/2943665

Vacková, Jitka, and Iva Brabcová. "Socioeconomic Status and Health of Immigrants." Neuroendocrinology Letters 36, no. 2 (December 12, 2015): 69–77. doi:PMID: 26748530.

Rechel, B., Mladovsky, P., Ingleby, D., Mackenbach, J. P., & McKee, M. (2013). Migration and health in an increasingly diverse Europe. The Lancet, 381(9873), 1235–1245.

Holmboe-Ottesen, G., & Wandel, M. (2012). Changes in dietary habits after migration and consequences for health: a focus on South Asians in Europe. Food & nutrition research, 56(1), 18891.

Reiss, K., Lehnhardt, J., & Razum, O. (2015). Factors associated with smoking in immigrants from non-western to western countries–what role does acculturation play? A systematic review. Tobacco induced diseases, 13(1), 11.

Patanavanich, Roengrudee, and Stanton A. Glantz. "Smoking is associated with COVID-19 progression: a meta-analysis." Nicotine and Tobacco Research 22, no. 9 (2020): 1653–1656.

Domnich, A., Panatto, D., Gasparini, R., & Amicizia, D. (2012). The "healthy immigrant" effect: Does it exist in Europe today? Italian Journal of Public Health, 9(3), 1–7. doi:10.2427/7532

Carrasquillo, O., Carrasquillo, A. I., & Shea, S. (2000). Health insurance coverage of immigrants living in the United States: differences by citizenship status and country of origin. American journal of public health, 90(6), 917.

CAPITOLUL 6
Perspectivele instituțiilor publice asupra integrării imigranților în România

Astrid Hamberger

Acest capitol abordează rolul instituțiilor statului în gestionarea integrării imigranților în România și face recomandări de îmbunătățire si armonizare a practicilor instituționale pe baza unui demers de colectare a datelor înregistrate de instituțiile publice referitoare la accesul imigranților la drepturile sociale (servicii și beneficii sociale, locuințe sociale, educație, muncă).

Scurtă descriere a contextului general

Rolul instituțiilor statului în gestionarea integrării imigranților în România este în continuare unul relativ neclar. Deși efortul de integrare în România este definit în lege ca „ansambluri de măsuri luate prin cooperarea instituțiilor publice, a comunităților locale și a organizațiilor neguvernamentale” (OUG 44/2004)[19], prăpastia dintre „teoretic” (ceea ce este specificat în lege) și practicile locale de integrare este vizibilă în condițiile în care ONG-urile care desfășoară activități în domeniul migrației, împreună cu rețelele sociale/de suport ale

[19] (Art. 2, litera c) ORDONANȚA nr. 44 din 29 ianuarie 2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum și a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene

imigranților substituie de cele mai multe ori munca pe care autoritățile și instituțiile publice locale ar trebui să o facă în acest sens. În același timp, cele mai multe instituții publice declară că se confruntă cu o „legislație neclară."[20]

La nivel european, se discută de foarte mult timp de abilitatea municipalităților de a acționa în domeniul integrării imigranților. Însă, există o variație mare în privința competențelor și a gestionării întregului proces al integrării imigranților, variație dată de nivelurile de centralizare, de gradul de autonomie regională și locală, de modelul bunăstării urmat de stat sau de istoria imigrației și de politicile de integrare aplicate în diferitele state ale Europei (Bosswick, Heckmann 2006; Coșciug și colab. 2018).

Există țări cu experiență vastă în gestionarea/organizarea integrării imigranților prin intermediul municipalităților, autorităților și instituțiilor locale precum Danemarca, Suedia[21], Norvegia, Germania, Franța[22], Belgia[23] și altele,

---

20 https://www.agerpres.ro/administratie/2021/02/15/dominic-fritz-problema-migrantilor-este-una-nationala-si-nu-trebuie-lasata-timisoara-sa-se-descurce-singura--661549

21 În Suedia, serviciile de integrare sunt adresate atât noilor veniţi cât și celor deja stabiliţi aici și implică un număr mare de *stakeholder* atât la nivel național, cât și la nivel municipal: sistemul public pentru angajări (*public employment service*), municipalităţile, Consiliul suedez pentru migraţie (*Swedish Migration Board*), consiliile judeţene (*county administrative boards*), agenţia suedeză de asigurări sociale *(Swedish Social Insurance Agency*), alte agenţii.

22 Franţa are specificat în strategia de integrare a imigranţilor responsabilităţi și angajamente specifice din partea instituţiilor, raportul NIEM (p. 26)

23 În Belgia, cele trei regiuni Wallonia, Brussels și Flanders lucrează împreună cu municipalităţile din subordine la integrarea locală a imigranţilor; guvernul federal impune regulile pentru obţinerea rezidenţei belgiene sau a cetăţeniei și pentru șederea pe termen lung sau expulzarea străinilor, mai exact, este responsabil pentru securitatea socială. Guvernul federal nu definește direct și explicit politicile de integrare. Acestea sunt create autonom de guvernele regionale: Wallonia, Flanders si Brussels, iar acestea asigură și cea mai mare parte de fonduri pentru integrarea economică și socială a imigranţilor, suplimentate și de alte modalităţi de finanţare. În final, la nivelul administrativ cel mai de jos, municipalităţile sunt responsabile de implementarea politicilor regionale și naţionale, dar și pentru propriile programe de

ale căror modele de integrare sunt considerate unele din cele mai bine organizate din Europa. Acestea sunt caracterizate de descentralizare și autonomie locală politică, legală și financiară, de politici pro-diversitate și incluziune, care permit localităților să adapteze cu succes politicile centrale la nivel local (Siemiatycki, 2012). O integrare de succes se produce la nivel local prin exercitarea autonomiei locale, personalizarea procesului de integrare, care presupune cunoașterea condițiilor și nevoilor locale, participarea directă a instituțiilor locale, a societății civile, a imigranților înșiși și comunicarea eficientă între acești actori sociali.

Pe lângă descentralizare și autonomie locală, paradigma unei integrări de succes a imigranților se referă și la felul în care este încadrată și definită imigrația de către statul de imigrație. Viziunea asupra imigrației va forma înțelegerea politicilor de integrare și prioritatea acordată acesteia. Dacă prioritatea pentru integrare este una scăzută, este de așteptat ca structurile administrative responsabile să fie slabe sau non-existente (Bosswick, Heckmann, 2006). Astfel, în cazul imigranților, lipsa sau ineficiența structurilor administrative responsabile poate duce la excluziune socială caracterizată de ghettoizare, acces inegal la instituții și serviciile acestora și astfel la drepturi, impedimente la angajare, acces la educație, locuire, asistență socială și medicală etc. și la „politici de planificare municipală inerte la nevoile rezidențiale, recreaționale, religioase și culturale ale diverselor comunități” (Siemiatycki, 2012). De exemplu, în Italia, politicile de integrare sunt implementate de regiuni, însă ONG-urile fac în general munca autorităților și instituțiilor locale în lipsa prioritizării politice a integrării și astfel a unor colaborări autentice cu

---

integrare, în *Migrant integration policies at the local level in Belgium*, Ahmad Wali Ahmad-Yar, Nadzeya Laurentsyeva, The Mercator Dialogue on Asylum and Migration (MEDAM), Septembrie 2020

acestea: „este dovada lipsei de politici de integrare reale în Italia și distribuția neomogenă a intervențiilor în regiunile italiene” (Caneva, 2014).

În final, Comisia Europeană recomandă prin Planurile de Acțiune privind integrarea resortisanților țărilor terțe (2016–2020, 2021–2027), implicarea tuturor actorilor relevanți în procesul de integrare a imigranților, a autorităților locale și regionale, a partenerilor sociali și organizațiilor societății civile: „integrarea are loc în fiecare sat, oraș și regiune unde locuiesc imigranții, unde muncesc, merg la școală sau practică un sport. Nivelul local joacă un rol cheie în primirea și ghidarea nou veniților.”

Situația în România

Rapoarte precum Migrant Integration Policy Index (MIPEX) analizează politicile de integrare a imigranților în România ca fiind unele neschimbate în ultimii 5 ani (perioada de referință a raportului fiind 2014–2019). În cazul României, raportul susține că noul context geopolitic și migratoriu la care lumea a fost martoră în ultimii ani, nu a reprezentat un moment de cotitură necesar pentru a actualiza și adapta politicile de integrare a imigranților (în ciuda progreselor înregistrate de majoritatea țărilor incluse în raport).

Modul în care România abordează integrarea imigranților este clasificată de MIPEX ca „egalitate pe hârtie”. Raportul menționează faptul că, deși legile naționale sunt favorabile în ansamblu, există obstacole majore pentru imigranți. Acestea ar fi reprezentate și de punerea în practică a cadrului legislativ și lipsa participării instituțiilor publice la procesul de integrare. De aici și conceptul de „egalitate pe hârtie” și astfel lipsa de oportunități egale pentru integrare care se traduce în accesul inegal la serviciile instituțiilor.

Astfel, „egalitatea pe hârtie” se referă la discrepanța, dezacordul dintre legislația în domeniul integrării și implementarea acesteia. Raportul National Integration Evaluation Mechianism 2019 (NIEM) face referire la această discrepanță explicând lipsa unor „corelații explicite între legile organice specifice (exemple: legea educației naționale, legea sănătății publice) și legislația secundară (hotărâri de guvern, ordine de ministru, instrucțiuni și normative interne)”, mai exact între obligațiile instituțiilor ce parvin din lege și lipsa sau parțialitatea implementării acestora, care oferă autorităților și instituțiilor publice libertatea „să se deroge de orice responsabilități cu privire la cetățenii străini, beneficiari de protecție, stabiliți pe teritoriul lor”. Această derogare a autorităților publice duce deseori la „refuzul oferirii unor bunuri și servicii publice la care sunt îndreptățiți imigranții” (NIEM 2020) și astfel limitarea unor drepturi ale acestora.

Un exemplu este situația actuală din Timișoara, care se confruntă cu o creștere continuă a solicitanților de azil. O bună parte dintre aceștia locuiesc în clădiri abandonate din Timișoara, în gară sau alte spații improprii, fiind privați de condițiile de bază cum sunt hrana, igiena, locuința. Această situație nu este nouă. În 2011–2012, în contextul Primăverii arabe, Timișoara a mai întâlnit această situație, iar ONG-urile locale care au asistat aceste valuri de imigranți au constatat și atunci că instituțiile au pasat responsabilitatea de la una la alta.

Un alt exemplu, printre multe altele, este, din experiența ONG-urilor care lucrează în acest domeniu, și că în unele zone din țară anumite școli refuză înscrierea copiilor refugiați care locuiesc în apropierea acelor școli, pe considerentul că ei trebuie să se înscrie la școlile de lângă Centrele de Cazare și Recepție pentru Solicitanții de Azil care au experiență în școlarizarea acestor copii (situație întâlnită și în municipiul București).

Un alt drept de care sunt privați cetățenii vizează organizarea de cursuri de limba română de către Inspectoratele Școlare Județene care invoacă necunoașterea acestor responsabilități, necunoașterea legii, lipsa unui buget pentru plata profesorilor și a altor cheltuieli referitoare la organizarea acestor cursuri, lipsa de profesori pregătiți specializați pentru aceste cursuri, lipsa cererilor pentru organizarea unui curs de limba română din partea străinilor care locuiesc în județ sau chiar faptul că în județ nu locuiesc străini. Mărturie stau unele răspunsuri primite în cadrul proiectului actual (CRCMIS) de la instituțiile publice cu responsabilități specifice în integrarea imigranților în România:

„Având în vedere adresa dvs. (...) prin care ne solicitați informații cu privire la principalele caracteristici socio-demografice ale beneficiarilor de protecție internațională (BPI) și resortisanților țărilor terțe (RTT) aflați în evidența Inspectoratului Școlar Județean Olt, vă transmitem că, la nivelul județului Olt, nu există persoane aflate în categoriile despre care solicitați informații."

Raportul NIEM menționează discrepanța dintre responsabilitățile autorităților și instituțiilor cele mai importante în integrarea imigranților (Ministerul Muncii și Justiției Sociale, Ministerul Educației Naționale și Ministerul Sănătății, autoritățile publice locale) și activitatea reală a acestora în domeniile responsabile: „niciuna dintre aceste instituții publice nu are o preocupare permanentă pentru problematica integrării străinilor, în general. Nu există un buget dedicat pentru aceste activități, nici nu sunt funcționari desemnați și specializați în această problematică. Lucrurile se întâmplă similar la nivel local. Autoritățile publice locale ridică din umeri, în cele mai multe cazuri, atunci când sunt abordate pentru a sprijini această categorie de persoane." Această derogare s-a confirmat și în cadrul cercetării noastre:

„Instituția noastră nu are atribuții specifice în domeniul integrării cetățenilor străini din state terțe și nici proceduri operaționale pe tema migrației”, ne-au transmis CAS Alba, CAS Sibiu, CAS Călarași.

În ultimii 10 ani, au existat mai multe inițiative desfășurate cu fonduri europene, norvegiene și elvețiene privind integrarea imigranților în România care au abordat și componenta comunicării, informării și, mai important, a formării instituțiilor publice locale și a autorităților locale în domeniul integrării imigranților în România.

Trebuie menționat faptul că majoritatea proiectelor privind integrarea imigranților în România, proiecte finanțate prin programe precum Fondul European pentru Integrarea Resortisanților Țărilor Terțe, Fondul European pentru Refugiați (ambele începând cu anul 2007)[24] și Fondul pentru Migrație, Azil și Integrare (2014–2020) au inclus ca activități colaborarea și crearea unor modele de cooperare cu instituțiile locale pe teme precum:

- îmbunătățirea comunicării interculturale a funcționarilor publici din cadrul autorităților locale și centrale, producerea de materiale specifice (angajarea în România, accesarea sistemului medical, recunoașterea și echivalarea studiilor etc);
- promovarea inițiativelor de bună practică în domeniul pregătirii continue a funcționarilor și reprezentanților organizațiilor neguvernamentale pentru susținerea procesului de integrare socială a resortisanților țărilor terțe;
- campanii de informare și seminarii cu privire la drepturile, obligațiile și oportunitățile de integrare a străinilor;

[24] http://igi.mai.gov.ro/proiecte/proiecte-de-grant; http://igi.mai.gov.ro/ro/content/fondul-european-pentru-refugia%C8%9Bi; http://igi.mai.gov.ro/ro/content/fondul-european-de-integrare

– promovarea cooperării interinstituționale în domeniul integrării migranților și acțiuni continue ale ONG-urilor cu activități în domeniul integrării pentru ca imigranții să poată accesa serviciile instituțiilor publice din localitățile în care locuiesc.

Un suport de curs important este și „Drepturile străinilor din state terțe și al persoanelor cu o formă de protecție internațională în România" destinat angajaților autorităților publice și ai organizațiilor neguvernamentale care oferă noțiunile și abilitățile necesare înțelegerii și soluționării problemelor pe care străinii cu ședere legală în România le întâmpină în domeniile: sănătate, educație, muncă, asistență socială (inclusiv locuințe sociale)[25].

După tot acest efort constatăm că multe autorități și instituții publice locale declară că legea e neclară, că nu cunosc diferitele tipuri de imigranți care locuiesc în România și în localitatea lor, dar și drepturile acestora și responsabilitățile instituțiilor în procesul de integrare al străinilor în România.

În urma solicitărilor trimise în anul 2020 în cadrul proiectului CRCMIS către instituții publice am primit răspunsuri care arată necunoașterea categoriilor de străini (deși formularul de colectare a datelor descrie aceste categorii), precum în exemplul de mai jos:

„În sectorul Ilfov nu au fost găsiți beneficiari BP, RTT sau iEU, ci doar cetățeni străini care au efectuat plata directă pentru a beneficia de servicii medicale pe teritoriul României" (CAS Ilfov);

De asemnea, răspunsurile primite din partea instituțiilor publice indică o mentalitatea rigidă și răspunsul instinctual de refuz al instituțiilor:

[25] https://www.cdcdi.ro/serviciu/pachet-de-training-privind-integrarea-strainilor-pentru-autoritati-publice-locale-si-organizatii-neguvernamentale

„Pentru anul 2019, în evidențele Casei de Asigurări de Sănătate Argeș nu au fost înregistrate, ca și persoane asigurate în sistemul de asigurări sociale de sănătate, nici cetățeni BPI, nici RTT și nici iEU” (CAS Arges);

„Prin platforma educațională utilizată la nivelul ISJ Brăila, Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România (SIIIR), nu se colectează informațiile solicitate de dumneavoastră” (ISJ Brăila);

„Vă informăm că în județul Ialomița, în perioada 2018–2019, nu s-au înregistrat cetățeni străini imigranți aflați în proces de integrare și aparținând celor două categorii de beneficiari – BPI și RTT” (ISJ Ialomița);

„La adresa (...) vă comunicăm că nu avem date în evidența instituției noastre referitoare la principalele caracteristici socio-demografice ale beneficiarilor de protecție internațională și ale resortisanților țărilor terțe în societatea românească, comparativ cu cetățenii europeni” (ISJ Satu Mare);

După cum reiese din precedentele pasaje, prioritatea autorităților și instituțiilor publice în domeniul integrării imigranților în România rămâne astfel una scăzută.

Anul 2020

Analiza MIPEX nu surprinde însă anul 2020, an în care legislația privind integrarea imigranților în România a suferit unele modificări benefice printre care și responsabilități mai clare pentru autoritățile și instituțiile publice din România și implicarea expresă, clară, a acestora în procesul de integrare a imigranților.

În România, implicarea autorităților locale în procesul de integrare se dorește a fi realizată prin crearea de *echipe locale de sprijin în vederea integrării străinilor*, coordonate la nivel local de prefect și formate din reprezentanți ai Inspectoratului General pentru Imigrări, autorități ale administrației publice locale, instituții publice și organizații neguvernamentale care desfășoară activități în domeniul integrării străinilor[26].

Aceste schimbări necesită timp. Este nevoie de timp pentru a vedea rezultatele acestor schimbări legislative și implementarea cu succes a acestora. Este nevoie ca personalul din instituții să înțeleagă faptul că procesele de integrare sunt prea complicate pentru a fi localizate sau gestionate dintr-un singur loc (Niessen, 2012); este nevoie ca în procedurile lor de lucru să fie menționați și străinii care locuiesc în România; este nevoie de o colaborare constantă a autorităților și instituțiilor locale cu serviciile sau birourile pentru imigrări locale; este nevoie „de dialog structurat" și de un sistem deschis al managementului integrării (NIEM, 2020); este nevoie ca municipalitățile să își exercite autonomia pe care o au și în procesul de integrare al imigranților și să folosească resurse și opțiuni în acest scop (Bosswick, Heckmann, 2006); este nevoie de o comunicare eficientă între părțile interesate de acest process de integrare (stakeholders), mai exact, de o cooperare interinstituțională între toți actorii cu responsabilități în acest domeniu al migrației.

Raportul NIEM oferă ca exemplu de comunicare de succes în domeniul integrării imigranților în România, perioada de funcționare a Comitetului Interministerial Coaliția Națională pentru Integrarea Refugiaților care a adus

---

[26] Articolul 14.1 din Legea 178 din 10 octombrie 2019 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 44/2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum și a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene și Spațiului Economic European

la „aceeași masă”, sub coordonarea de la centrul guvernului, într-un proces total transparent, și cu participare activă, reprezentanții instituțiilor publice centrale și locale și pe cei ai societății civile, inclusiv organizațiile care reprezintă imigranții.

„Statisticile permit statelor să vadă” (James Scott, 1998)[27]

Implicarea autorităților și instituțiilor publice locale în procesul de integrare a imigranților presupune ca imigranții să aibă acces la serviciile oferite de acestea. Accesul la serviciile autorităților și instituțiilor publice locale se reflectă și în datele înregistrate de aceste instituții cu privire la serviciile oferite cetățenilor, fie de naționalitate română, fie străini. Se poate concluziona că, odată ce imigranții nu se regăsesc în bazele de date ale instituțiilor, în statisticile interne, aceștia nici nu au beneficiat de serviciile instituțiilor. Acest lucru este parțial adevărat.

Metodologie

În cadrul proiectului CRCMIS am solicitat instituțiilor locale informații specifice pe care acestea ar trebui să le înregistreze despre străinii care locuiesc în România, fie refugiați, străini care locuiesc în România în alte scopuri (membri de familie, studenți, angajați, detașați, voluntari etc.) sau cetățeni europeni și care accesează serviciile acestor instituții. Aceste informații se referă la serviciile la care au acces imigranții (copii înscriși la școală, cursuri de limba română pentru adulți, asigurări medicale, ajutor pentru căutarea unui loc de muncă, ajutoare sociale, alocații pentru copii, ajutor de șomaj, locuințe sociale etc.).

[27] Kraler, Reichel, Entzinger 2015

Echipa CRCMIS a continuat să folosească baza de date creată în cadrul proiectului „CRCM – Centrul Român de Cercetare a Migrației" început în anul 2017 și finalizat în anul 2019 (Coșciug 2018; Anghel și Cosciug 2018)[28]. Acest proiect și-a propus, printre altele, să creeze o platformă online pentru a fi utilizată de instituțiile publice cu responsabilități în managementul migrației în care să se poată încărca date statistice referitoare la imigranții care folosesc serviciile publice din orașele în care aceștia s-au stabilit. Pentru a oferi consistență acestui efort de colectare a datelor și de conștientizare a instituțiilor publice cu privire la imigrația din România, în anul 2020 echipa CRCMIS a îmbunătățit platforma online de colectare a datelor statistice cu privire la populația de imigranți care accesează servicii publice și a solicitat, în două etape, instituțiilor să ofere datele statistice pe care acestea le dețin. Aceste informații au fost solicitate în cadrul procesului de cercetare, documentare și informare în domeniul migrației cu impact direct în conturarea politicilor privind migrația și integrarea imigranților în România.

Instituțiile contactate au fost următoarele:

1. Agențiile Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă (AJOFM) și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM)
2. Agențiile Județene pentru Plăți și Inspecții Sociale (AJPIS) și Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială (ANPIS)
3. Autoritatea Națională pentru Cetățenie
4. Casele Județene de Asigurări de Sănătate (CAS) și Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS)

---

[28] Implementat de Liga Apărării Drepturilor Omului (LADO) filiala Cluj, în parteneriat cu Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației (CSCM) din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și Institutul Intercultural din Timișoara (IIT), prin Programul Naţional – Fondul pentru Azil, Migraţie și Integrare (FAMI / 16.01.01).

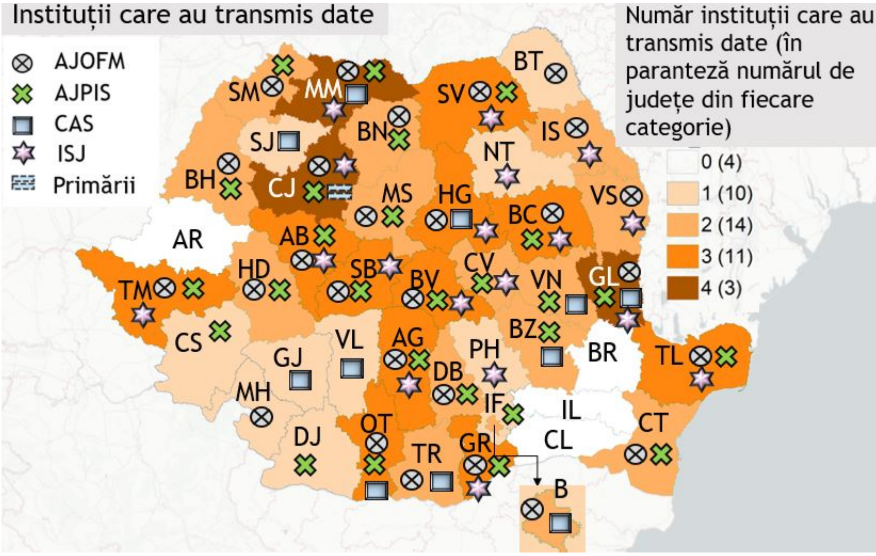
5. Inspectoratele Școlare Județene – ISJ și Inspectoratul Școlar al Municipiului București
6. Inspectoratele Teritoriale de Munca – ITM și Inspecția Muncii București
7. Inspectoratul General pentru Imigrări – IGI
8. Oficiile de Cadastru și Publicitate Imobiliară – OCPI
9. Oficiile Registrului Comerțului – ORC
10. Primăriile municipiilor reședință de județ

Analiza datelor primite de la instituții

În total, în anul 2020 au fost transmise 340 de solicitări de informații către cele 10 tipuri de insituții publice menționate anterior. Au fost retransmise aceste solicitări către 135 de instituții, iar în urma celor două runde de solicitări, rata de răspuns din partea instituțiilor publice cărora le-au fost adresate solicitări referitoare la situațiile privind cetățenii străini care au accesat serviciile lor, a fost de aproximativ 77%. Acestea au răspuns punctual la întrebările adresate, oferind datele înregistrate (aproximativ 80 de instituții), restul explicând faptul că nu au date sau că solicitarea noastră a fost trimisă către un for superior.

Analiza datelor oferită instituțiile publice trebuie citită având în vedere limitele acestui demers de cercetare. Una dintre limite este faptul că nu s-au primit date de la toate instituțiile din toate județele, dar și faptul că datele primite s-ar putea să nu reflecte situația reală din acele localități, dacă acestea sunt comparate cu datele primite de la Inspectoratul General pentru Imigrări. În acest sens, considerăm că analizele bazate pe aceste date nu pot fi generalizate. Cel mult, pot fi evidențiate anumite modele locale ale anumitor

instituții care, datorită numărului mare de străini la nivel local, au putut furniza date statistice specifice, iar practica locală a permis, ceea ce raportul NIEM menționa că lipsește, „preocuparea permanentă pentru problematica străinilor” și „funcționarii desemnați și specializați pe această problemă.”

Harta 6.1. ***Instituții care au transmis date***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată
de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Credit hartă: Giorgian Guțoiu

Astfel, datele obținute de la instituții în urma celor două sesiuni de transmitere și retransmitere a adreselor din anul 2020, prin care s-au solicitat informații referitoare la grupul de RTT, BPI și iEU au fost următoarele:

1. Agențiile Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Agențiile Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de

Muncă. Pentru 24 de agenții județene, inclusiv ANOFM a fost necesară transmiterea adreselor de două ori. În urma solicitărilor noastre, 27 de agenții locale au transmis informații referitoare la numărul de imigranți care au accesat serviciile acestora.

Tabelul 6.1. ***Agenții ale AJOFM care au răspuns solicitărilor***

27 de agenții ale AJOFM au răspuns solicitării noastre și au oferit date sau explicații	Alba, Argeș, Bihor, Bistrița Năsăud, Botoșani, Brașov, București, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Galați, Giurgiu, Harghita, Hunedoara, Ialomița, Iași, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Olt, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vaslui

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Din datele transmise de Agențiile Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă, totalul șomerilor cetățeni străini (RTT, BPi, iEU) raportat a fost de 334, 199 fiind de gen masculin și 135 de gen feminin.

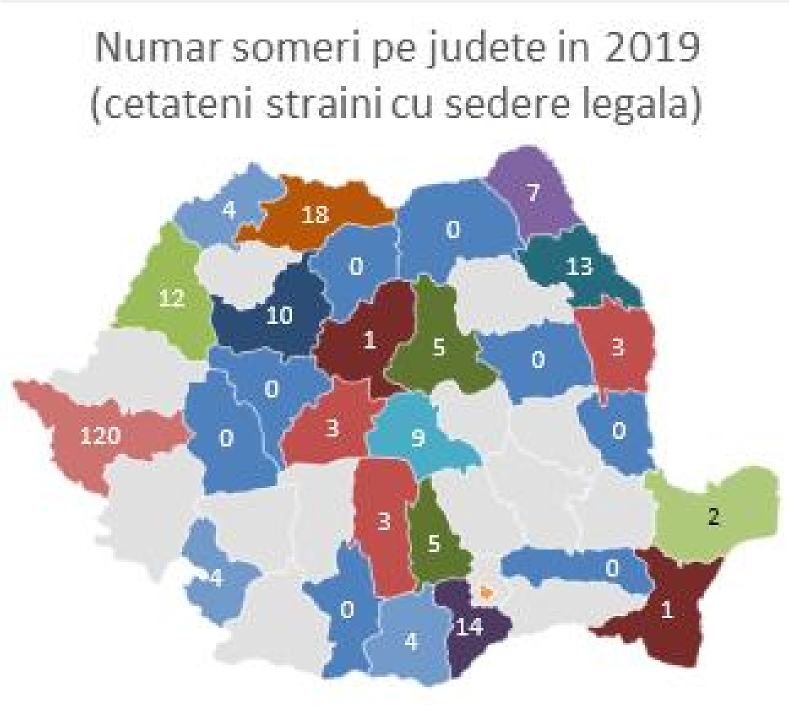
Tabelul 6.2. ***Numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT și iEU) șomeri înregistrați la AJOFM în 2019, în funcție de gen***

Care a fost numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT și iEU) care erau șomeri înregistrați la AJOFM în 2019, în funcție de gen?										
		BPI		**RTT**		**iEU**		**Total bărbați**	**Total femei**	**TOTAL**
	JUDEȚ/ GEN	**M**	**F**	**M**	**F**	**M**	**F**			
1.	Alba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Argeș	0	0	3	0	0	0	3	0	3
3.	Bacău	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Bihor	5	2	2	3	0	0	7	5	12

5.	Bistrița Năsăud	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Botoșani	0	0	0	7	0	0	0	7	7
7.	Brașov	0	0	3	4	1	1	4	5	9
8.	București	36	25	17	8	6	4	59	37	96
9.	Cluj	1	0	0	0	4	5	5	5	10
10.	Constanța	1	0	0	0	0	0	1	0	1
11.	Dâmbovița	1	0	1	0	3	0	5	0	5
12.	Galați	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	Giurgiu	0	0	12	2	0	0	12	2	14
14.	Harghita	0	0	0	0	2	3	2	3	5
15.	Hunedoara	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16.	Ialomița	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17.	Iași	0	0	5	5	2	1	7	6	13
18.	Maramureș	4	2	2	7	1	2	7	11	18
19.	Mehedinți	0	0	3	0	0	1	3	1	4
20.	Mureș	0	0	1	0	0	0	1	0	1
21.	Olt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22.	Satu Mare	0	0	0	1	2	1	2	2	4
23.	Sibiu	0	0	0	0	2	1	2	1	3
24.	Suceava	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25.	Teleorman	0	0	0	2	2	0	2	2	4
26.	Timiș	1	2	52	40	21	4	74	46	120
27.	Tulcea	0	0	1	0	1	0	2	0	2
28.	Vaslui	0	0	0	2	1	0	1	2	3
	Total	49	31	102	81	48	23	199	135	334

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Cel mai mare număr de șomeri este raportat în Timiș (74 de barbați și 46 de femei) majoritatea fiind resortisanți ai țărilor terțe. Proporția de gen se menține și în București, diferența fiind că beneficiarii de protecție internațională sunt majoritari ca număr de șomeri din categoria de cetățeni străini aflați pe teritoriul României. Maramureș și Giurgiu au mai înregistrat 18 (din care 6 PBI), respectiv 14 șomeri de cetățenie străină.

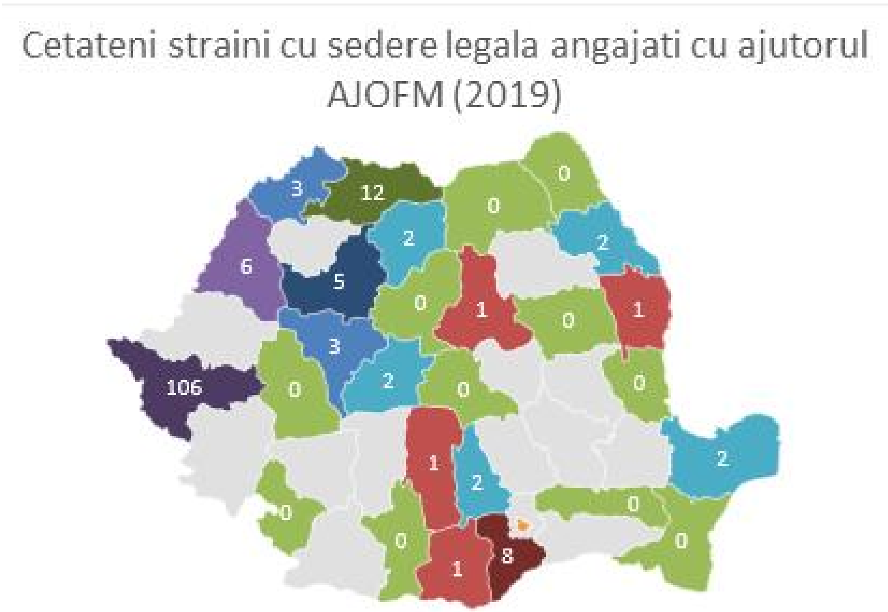
Harta 6.2. ***Număr șomeri pe județe în anul 2019***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Info: Harta reprezentând numărul de șomeri pe județe (gri deschis = județe care nu au transmis date; București = 96).

București, Timiș, Maramureș și Giurgiu sunt județele/localitațile unde se află Centre Regionale de Cazare și Proceduri pentru Solicitanții de Azil,

iar înregistrarea acestor date poate fi explicată prin existența unor practici instituționale deja implementate la nivel de județ în ceea ce privește acordarea drepturilor pentru toate categoriile de străini din România, coroborate și consolidate de existența programului de integrare pentru beneficiarii de protecție internațională.

Harta 6.3. ***Cetățeni străini cu ședere legală angajați cu ajutorul AJOFM 2019***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Info: Harta reprezentând numărul de șomeri pe județe (gri deschis = județe care nu au transmis date; București = 17).

Tot pe seama practicilor instituționale existente, dar și a faptului că acestea sunt două județe unde se regăsesc cei mai mulți cetățeni străini din România, se poate explica și faptul că în Timiș și în București, în anul 2019, au fost angajați, cu ajutorul AJOFM, cei mai mulți șomeri. În total, în anul

2019, din datele raportate de 27 de agenții, 15 beneficiari de protecție internațională, 111 resortisanți ai țărilor terțe, și 42 de europeni și-au găsit un loc de muncă cu ajutorul Agențiilor de Ocupare a Forței de Muncă.

Tabelul 6.3. ***Număr cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT și iEU) angajați în 2019, cu sprijinul AJOFM, în funcție de gen***

Care a fost numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT și iEU) care au fost angajați în 2019, cu sprijinul AJOFM, în funcție de gen?										
		BPi		**RTT**		**iEU**		**Total bărbați**	**Total femei**	**TOTAL**
	JUDEȚ/GEN	**M**	**F**	**M**	**F**	**M**	**F**			
1.	Alba	1	0	0	0	2	0	3	0	3
2.	Argeș	0	0	1	0	0	0	1	0	1
3.	Bacău	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Bihor	3	2	1	0	0	0	4	2	6
5.	Bistrița Năsăud	0	0	1	0	1	0	2	0	2
6.	Botoșani	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	Brașov	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	București	6	1	8	1	1	0	**15**	**2**	**17**
9.	Cluj	1	0	0	0	2	2	3	2	5
10.	Constanța	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	Dâmbovița	0	1	0	0	1	0	1	1	2
12.	Galați	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	Giurgiu	0	0	8	0	0	0	**8**	**0**	**8**
14.	Harghita	0	0	0	0	0	1	0	1	1
15.	Hunedoara	0	0	0	0	0	0	0	0	0

16.	Ialomița	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17.	Iași	0	0	2	0	0	0	2	0	2
18.	Maramureș	3	0	1	5	1	2	**5**	**7**	**12**
19.	Mehedinți	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20.	Mureș	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Olt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22.	Satu Mare	0	0	0	0	2	1	2	1	3
23.	Sibiu	0	0	0	0	1	1	1	1	2
24.	Suceava	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25.	Teleorman	0	0	0	0	1	0	1	0	1
26.	Timiș	1	2	45	37	19	2	**65**	**41**	**106**
27.	Tulcea	0	0	1	0	1	0	2	0	2
28.	Vaslui	0	0	0	0	1	0	1	0	1
	TOTAL	15	6	68	43	33	9	116	58	174
	Total	**21**		**111**		**42**				

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

2. Agențiile Județene pentru Plăți și Inspecții Sociale și Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Agențiile Județene pentru Plăți și Inspecții Sociale inclusiv către Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială. Pentru 26 de agenții a fost necesară transmiterea adreselor de două ori. În urma solicitărilor noastre, 26 de agenții locale au folosit Platforma Online a proiectului pentru a oferi informații statistice referitoare la numărul de imigranți care au accesat serviciile lor:

Tabelul 6.4. ***Răspunsuri AJPIS***

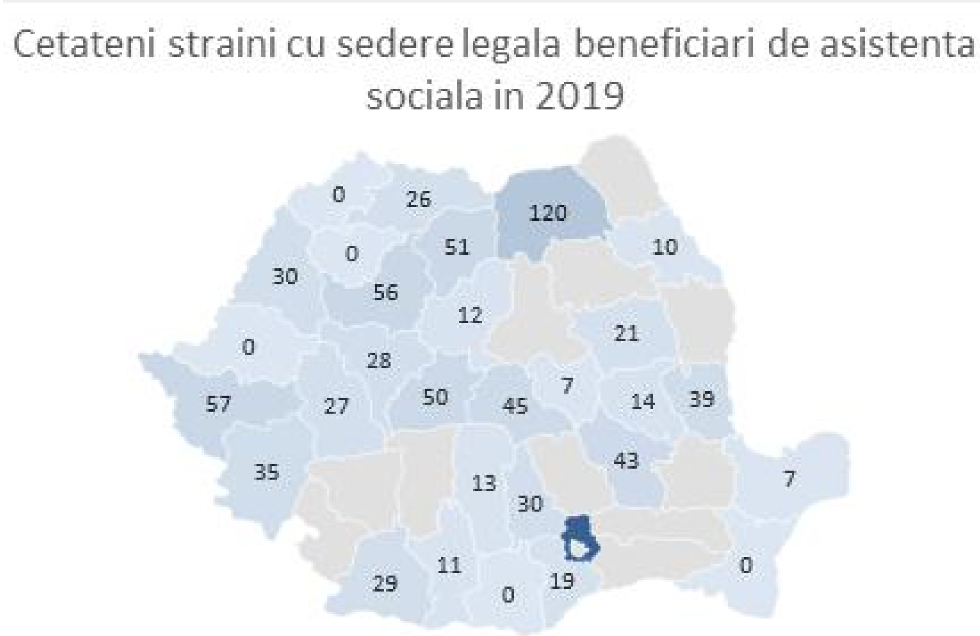
26 de agenții ale AJPIS au răspuns solicitării noastre și au oferit datele cerute	Argeș, Alba, Bacău, Bihor, Bistrița Năsăud, Buzău, Brașov, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Dolj, Hunedoara, Ilfov, Galați, Giurgiu, Mureș, Maramureș, Olt, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Tulcea, Timis, Vrancea
AJPIS Timiș a transmis și următoarele explicații	În anul 2019, la capitolul politici familiale au mai fost încă 106 persoane beneficiare, dar din lipsa unor date concrete nu se poate determina dacă sunt BPI sau RTT. La capitolul sprijin acordat persoanelor cu handicap au mai fost încă 15 beneficiari pentru care la fel nu se poate determina dacă sunt BPI sau RTT.

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

26 de Agenții Județene pentru Plăți și Inspecții Sociale au transmis date statistice referitoare la numărul de străini beneficiari de diferite servicii. Din aceste date a reieșit că beneficiarii de protecție internațională formează grupul majoritar care a primit beneficii sociale sub forma alocațiilor de stat pentru copii, alocații de plasament, indemnizații pentru creșterea copilului și stimulente de inserție, dar și sprijin acordat persoanelor cu handicap.

Aceste date sunt completate de datele obținute din sondajul privind populația de imigranți din România care a arătat situația precară și critică a refugiaților prin faptul că 78% dintre aceștia au răspuns că nu își permit nici o cheltuială neașteptată, 57% au răspuns că nu își permit să acopere nici strictul necesar, iar 43% din cei sosiți de mai puțini de 2 ani în România spun că nu își permit decât să acopere strictul necesar sau nici măcar pe acela (Capitolul 3 – Perspectivele imigranților asupra integrării în România).

Din datele primite de la cele 26 de AJPIS, harta distribuției de beneficiari de asistență socială indică faptul că Județul Ilfov are cei mai mulți BPI beneficiari de asistență socială, acest lucru confirmând prezența Centrului Regional de Cazare și Proceduri pentru Solicitanții de Azil, dar și că în județul Ilfov sunt înregistrate cele mai multe cereri de azil și astfel cel mai mare număr de BPI.

Harta 6.4: ***Distribuția pe județe a cetățenilor străini beneficiari de asistență socială în 2019 (Ilfov = 499)***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele centralizate indică un total de 647 de beneficiari de protecție internațională, 497 de resortisanți ai țărilor terțe și 135 de cetățeni europeni care au beneficiat de un tip de asistență socială în anul 2019.

Tabelul 6.5. ***Numărul cetățenilor străini (BPI, RTT și iEU)***
cu șederea legală în România ce au beneficiat de asistență socială în 2019

Care a fost numărul cetățenilor străini (BPI, RTT și iEU) cu șederea legală în România care au beneficiat de asistență socială în 2019?														
		Sprijin acordat familiilor cu venituri reduse (cum ar fi ajutor social, ajutor încălzire, alocație pentru susținerea familiei) | RTT	**Sprijin acordat familiilor cu venituri reduse (cum ar fi ajutor social, ajutor încălzire, alocație pentru susținerea familiei) | BPI**	**Sprijin acordat familiilor cu venituri reduse (cum ar fi ajutor social, ajutor încălzire, alocație pentru susținerea familiei) | iEU**	**Politici familiale (cum ar fi alocații de stat pentru copii, alocație de plasament, indemnizație pentru creșterea copilului și stimulente de inserție) | RTT**	**Politici familiale (cum ar fi alocații de stat pentru copii, alocație de plasament, indemnizație pentru creșterea copilului și stimulente de inserție) | BPI**	**Politici familiale (cum ar fi alocații de stat pentru copii, alocație de plasament, indemnizație pentru creșterea copilului și stimulente de inserție) | iEU**	**Sprijin acordat persoanelor cu handicap (cum ar fi drepturile acordate persoanelor cu handicap, bugete personale complementare pentru persoane cu handicap, indemnizație lunară de hrană pt persoane cu HIV,alocație lunară de hrană pentru copii cu HIV/SIDA)) | RTT**	**Sprijin acordat persoanelor cu handicap (cum ar fi drepturile acordate persoanelor cu handicap, bugete personale complementare pentru persoane cu handicap, indemnizație lunară de hrană pt persoane cu HIV,alocație lunară de hrană pentru copii cu HIV/SIDA)) | BPI**	**Sprijin acordat persoanelor cu handicap (cum ar fi drepturile acordate persoanelor cu handicap, bugete personale complementare pentru persoane cu handicap, indemnizație lunară de hrană pt persoane cu HIV,alocație lunară de hrană pentru copii cu HIV/SIDA)) | iEU**	**Total |RTT**	**Total | BPI**	**Total | iEU**	**Total general județe**
1.	**Alba**					28					0	28	0	**28**
2.	**Argeș**				12			1			13	0	0	**13**
3.	**Arad**										0	0	0	**0**
4.	**Bacău**	3	1		8	9					11	10	0	**21**

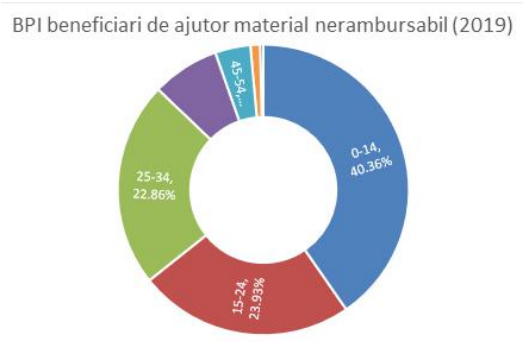
5.	**Bihor**				17		8	5			22	0	8	**30**
6.	**Bistrița Năsăud**				49			2			51	0	0	**51**
7.	**Brașov**			2	1		39			3	1	0	44	**45**
8.	**Buzău**	8			30			5			43	0	0	**43**
9.	**Caraș-Severin**	2			32			1			35	0	0	**35**
10.	**Cluj**	2			53			1			56	0	0	**56**
11.	**Constanța**										0	0	0	**0**
12.	**Covasna**				3		1			3	3	0	4	**7**
13.	**Dâmbovița**		1			29			30		0	30	0	**30**
14.	**Dolj**				26			3			29	0	0	**29**
15.	**Galați**	5			23	11					28	11	0	**39**
16.	**Giurgiu**				14	5					14	5	0	**19**
17.	**Hunedoara**			1			25	1			1	0	26	**27**
18.	**Iași**				10						10	0	0	**10**
19.	**Ilfov**		1			482			16		0	499	0	**499**
20.	**Maramureș**					26					0	26	0	**26**

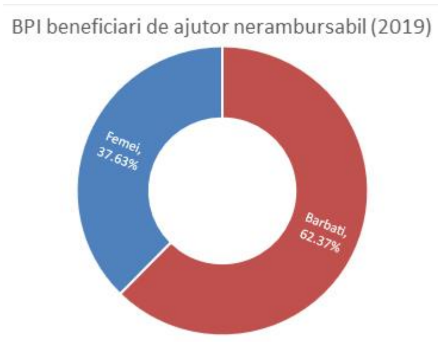
21.	**Mureș**				6	6					6	6	0	**12**
22.	**Olt**				11						11	0	0	**11**
23.	**Sălaj**										0	0	0	**0**
24.	**Satu Mare**										0	0	0	**0**
25.	**Sibiu**			1			49				0	0	50	**50**
26.	**Suceava**	4			86	24		6	9	9	96	24	0	**120**
27.	**Teleorman**										0	0	0	**0**
28.	**Timiș**				44	8	3	2			46	8	3	**57**
29	**Tulcea**				6			1			7	0	0	**7**
30	**Vrancea**	4			9			1			14	0	0	**14**
	TOTAL TIP BENEFICII	**28**	**3**	**4**	**440**	**628**	**125**	**29**	**55**	**15**	**497**	**647**	**135**	**1.279**

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Însă unele date transmise de instituții nu reflectă 100% realitatea locală, un exemplu fiind că AJPIS Alba și AJPIS Dâmbovița raportează fiecare un număr de 28, respectiv 29 beneficiari de protecție internațională care au beneficiat de politici familiale în anul 2019 (alocații de stat pentru copii, alocație de plasament, indemnizație pentru creșterea copilului și stimulente de inserție), însă, din datele primite de la Inspectoratul General pentru Imigrări, în județul Alba și Dâmbovița locuiesc doar câte 5 BPI. De aici se poate concluziona necunoașterea categoriilor de străini de către funcționarii publici.

În ceea ce privește ajutorul nerambursabil pentru beneficiarii de protecție internațională, datele primite de la instituții arată că mai mult de 60% dintre beneficiari sunt de sex masculin, fapt confirmat și de datele primite de la Inspectoratul General pentru Imigrări în care 64% dintre beneficiarii de protecție internațională în România în anul 2019 au fost de sex masculin și numai 36% de sex feminin.

Graficul 1. ***Distribuție gen BPI beneficiari de ajutor nerambursabil***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele obținute de la AJPIS-urile locale arată faptul că 40% dintre beneficiarii de ajutoare nerambursabile au vârsta cuprinsă între 0 și 14 ani,

adică refugiați minori. Unele date nu reflectă 100% realitatea locală, de exemplu cifrele din județele Alba și Sibiu nu se corelează cu numărul de beneficiari de protecție internațională care locuiesc în aceste județe. În Alba locuiesc, conform statisticilor IGI, 5 refugiați, dar AJPIS Alba raportează 32 de beneficiari de ajutor material nerambursabil, iar în județul Sibiu locuiesc 4 refugiați, dar AJPIS Sibiu raportează 50 de beneficiari de ajutor material nerambursabil. Necunoașterea categoriilor de străini, dar și a drepturilor și beneficiilor care li se cuvin, cum este de exemplu ajutorul material nerambursabil pentru refugiați, rămâne o constantă pentru mulți funcționari publici.

3. Autoritatea Naționale pentru Cetățenie (ANC)

Au fost transmise două solicitări către Autoritatea pentru cetățenie, însă echipa de proiect nu a primit nici un răspuns din partea acestei instituții.

4. Casele Județene de Asigurări de Sănătate (CAS) și Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS)

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Casele Județene de Asigurări de Sănătate inclusiv către Casa Națională de Asigurări de Sănătate. Pentru 22 de agenții a fost necesară transmiterea adreselor de două ori. În urma solicitărilor noastre, răspunsurile au fost foarte variate și pot fi regăsite în tabelul următor. Doar 11 CAS-uri au transmis numărul de cetățeni străini din sistemul CAS. Alte 21 au transmis câte un răspuns explicativ solicitărilor noastre menționând lipsa datelor referitoare la numărul de imigranți.

Tabelul 6.6. ***Răspunsuri primite de la CAS***

6 CAS-uri au răspuns solicitării noastre și au oferit datele cerute	Buzău, Sălaj, Teleorman, București, Vâlcea, Maramureș

21 CAS-uri au transmis adrese explicând că nu au astfel de date	Alba, Arad, Argeş, Braşov, Călăraşi, Caraş Severin, Cluj, Constanţa, Dâmboviţa, Dolj, Giurgiu, Ialomiţa, Iaşi, Ilfov, Mureş, Neamţ, Prahova, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Tulcea
5 CAS-uri au transmis adrese cu date parţiale	Galaţi, Gorj, Harghita, Olt, Vrancea

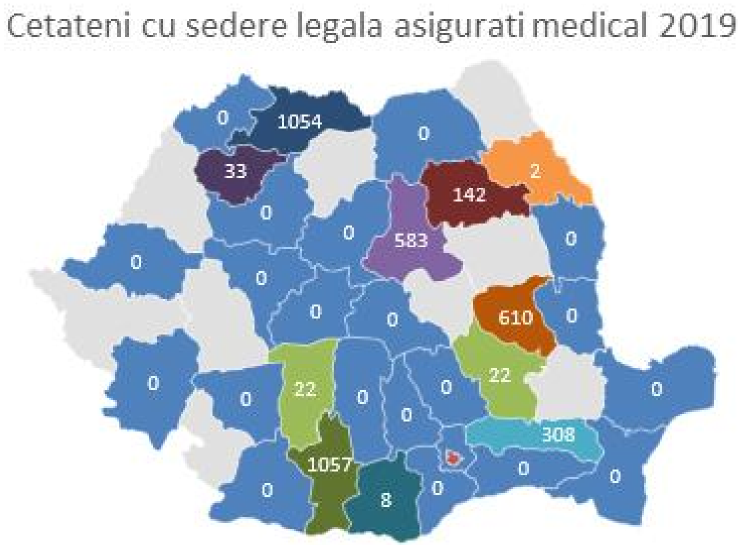
Acest demers de cercetare a scos în evidență practici instituționale diferite pentru aceeași instituție din diferite județe. Un număr de 11 Case de Asigurări de Sănătate din țară ne-au furnizat informațiile solicitate pe structura solicitată (5 dintre ele oferind doar date parțiale), iar 21 de Case de Asigurări de Sănătate ne-au oferit explicațiile prezentate în următorul tabel.

Tabel 6.7. ***Categorii de răspunsuri primite de la CAS-uri***

Nu avem atribuții în domeniul migrației	CAS Alba, Călărași, Sibiu : „Instituția noastră nu are atribuții specifice în domeniul integrării cetățenilor străini din state terțe și nici proceduri operaționale pe tema migrației. Categoriile de asigurat gestionate de casele de asigurări sunt cele prevăzute în Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare. De asemenea, alte acte incidente în materie, în vigoare în momentul de față, cum ar fi Ordinul Președintelui CNAS 1549/2018, nu prevăd reglementări aplicabile în domeniul integrarii imigranților”.
Nu deținem evidențe pe structura solicitată, nu avem date	CAS Arad, Brașov, Caraș Severin, Cluj, Giurgiu, Mureș, Prahova, Satu Mare, Tulcea : Sistemul informatic Unic Integrat nu permite crearea unei evidențe distincte pentru BP, RTT sau iEU, motiv pentru care nu vă putem comunica informațiile solicitate

Nu au fost înregistrate astfel de persoane	CAS Argeș, Dâmbovița, Dolj, Ilfov, Suceava: „Pentru anul 2019, în evidențele Casei de Asigurări de Sănătate Argeș nu au fost înregistrați, ca și persoane asigurate în sistemul de asigurări sociale de sănătate, nici cetățeni BPI, nici RTT și nici iEU (imigranți din spațiul Uniunii Europene), în condițiile stabilite de legislația în vigoare, în speță Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătații republicată”.
Au oferit date parțiale	CAS Harghita, Ialomița, Iași, Neamț, Vrancea (doar date referitoare la genul imigranților; doar date despre iEU; totaluri fără diferențieri pe categorii de imigranți)

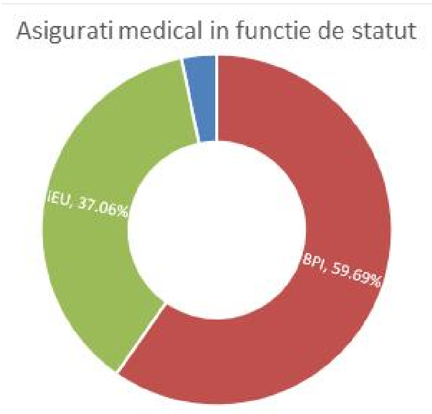
Datele primite de la Casele de Asigurări de Sănătate din țară nu pot fi folosite pentru a analiza situația reală a cetățenilor străini asigurați medical în România.

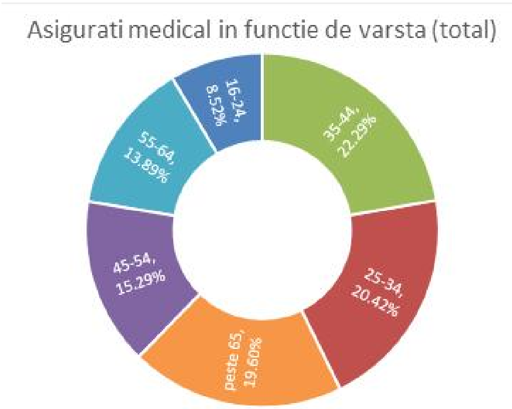
Harta 6.5. ***Situația cetățenilor străini asigurați medical în România (gri – nu au răspuns deloc; albastru – au explicat că nu au date; celelalte culori – au trimis date)***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Mai multe Case de Asigurări de Sănătate invocă Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății și faptul că nu au „atribuții specifice în domeniul integrării cetățenilor străini din state terțe și nici proceduri operaționale pe tema migrației". Însă Articolul 222 din Legea 95/2006 republicată menționează faptul că (1) Sunt asigurați, potrivit prezentei legi: b) cetățenii străini și apatrizii care au solicitat și au obținut prelungirea dreptului de ședere temporară ori au domiciliul în România și care fac dovada plății contribuției la fond, în condițiile prezentei legi. Mai mult, nici o persoană cu cetățenie străină (refugiat, resortisant al țărilor terțe sau european) nu poate obține un permis de ședere în România fără prezentarea asigurării în sistemul de stat. Având în vedere că 11 CAS-uri au transmis totuși statistici referitoare la numărul de cetățeni străini înregistrați ca asigurați medical, iar 21 de CAS-uri au transmis că nu au date, arată practici instituționale diferite implementate de aceleași instituții din județe diferite și, totuși, existența unei autonomii instituționale care depinde de bunăvoința funcționarilor.

Graficul 6.2. ***Cetățeni străini asigurați medical în funcție de statut***

Graficul 6.3. ***Cetățeni străini asigurați medical pe grupe de vârstă***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele primite de la instituțiile CAS din țară au fost foarte puține. Dintre acestea, unele ar putea să nu reflecte realitatea locală. De exemplu, CAS Maramureș a raportat 736 de beneficiari de protecție asigurați medical, dar statisticile primite de la IGI indică 208 BPI care dețineau un drept de ședere legal la 31.12.2019 în Maramureș, și astfel asigurați medical.

Datele primite nu permit o analiză obiectivă a cetățenilor străini asigurați medical. Cel mult, se poate face o analiză a datelor pe județele care au transmis date.

Este necesară o mai bună comunicare cu CNAS, poate și semnarea unui protocol de colaborare cu IGI, care să permită ONG-urilor care desfășoară activități de cercetare în domeniul migrației în România colectarea corectă de date de la Casele de Asigurări locale. Însă pentru a putea colecta aceste date, CAS-urile, dar și celelalte instituții, trebuie să dezvolte practici comune de înregistrare și procesare a dosarelor migranților.

5. Inspectoratele Școlare Județene și Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Inspectoratele Școlare Județene, inclusiv către Inspectoratul Școlar al Municipiului București. Pentru 27 de inspectorate a fost necesară transmiterea adreselor de două ori.

Tabelul 6.8. ***Categorii de răspunsuri primite de la ISJ-uri***

22 ISJ-uri au răspuns solicitării noastre și au oferit datele cerute	Date statistice	Alba, Argeș, Brașov, Bacău, Galați, Giurgiu, Iași, Maramureș, Neamț, Prahova, Sibiu, Suceava, Vaslui
	Nu avem date	Brăila, Ialomița, Olt, Satu Mare
	Date statistice și mențiuni	Cluj, Covasna, Harghita, Suceava, Timiș, Tulcea

În urma solicitărilor noastre, 22 de inspectorate școlare au oferit informații statistice sau mențiuni referitoare la numărul de imigranți care au accesat serviciile acestora.

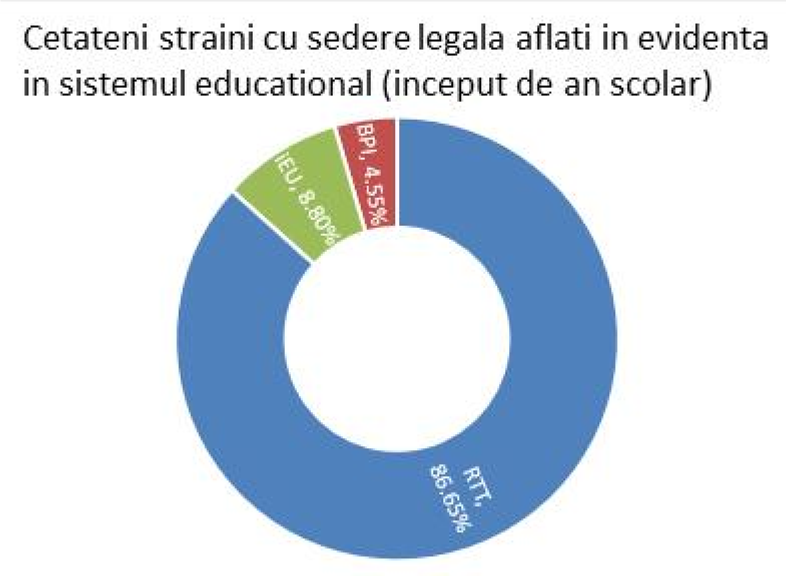

Harta 6.6. ***Cetățeni străini cu ședere legală aflați în evidență în sistemul educațional (început de an școlar)***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele primite de la Inspectoratele Școlare indică și ele, la fel ca în cazul Caselor de Asigurări de Sănătate, practici instituționale diferite în care o parte din inspectorate înregistrează copiii străini, altele nu. De asemenea, aceste date provenite de la Inspectoratele Școlare Județene nu includ copiii străini care urmează diferite școli private din țară (școli care nu raportează către ISJ numărul de copii străini), copiii care nu frecventează nicio instituție

școlară, cum sunt cei care sunt „școliți acasă” (*home schooling*) sau care nu frecventează școala din diferite motive sociale sau economice.

Graficul 6.4. ***Cetățeni străini cu ședere legală aflați în evidența sistemului educațional (început de an școlar)***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

26 de Inspectorate Școlare Județene au raportat 1.715 copii înscriși în învățământul de stat. Aproximativ 87% dintre ei sunt resortisanți ai țărilor terțe.

Tabelul 6.9. ***Numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT, iEU) aflați în evidență în sistemul de educație din România la începutul anului școlar 2108–2019***

Care a fost numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT și iEU) aflați în evidență în sistemul de educație din România la începutul anului școlar 2018–2019?

	JUDEȚ/ VÂRSTA	Preșcolar | RTT	Preșcolar | BPI	Preșcolar | iEU	Primar | RTT	Primar | BPI	Primar | iEU	Gimnazial | RTT	Gimnazial | BPI	Gimnazial | iEU	Liceal | RTT	Liceal | BPI	Liceal | iEU	Postliceal | RTT	Postliceal | BPI	Postliceal | iEU	Profesional | RTT	Profesional | BPI	Profesional | iEU	Total |RTT	Total | BPI	Total | iEU	TOTAL general
1.	Alba																			0	0	0	**0**
2.	Arad																			0	0	0	**0**
3.	Argeș									1	1									1	0	1	**2**
4.	Bacău				4			1		25			1							5	0	26	**31**
5.	Bistrița Năsăud																			0	0	0	**0**
6.	Brăila																			0	0	0	**0**
7.	Brașov	2			8		8	10		8	90		2	3						113	0	18	**131**
8.	Buzău																			0	0	0	**0**
9.	Cluj				2							2								2	2	0	**4**
10.	Covasna			2			2				5									5	0	4	**9**
11.	Galați	3	7	0	4	34	0	6	4	0	89	0	0	6			4			112	45	0	**157**
12.	Giurgiu								3											0	3	0	**3**
13.	Harghita	1			1	0	0	1	0	1	4									7	0	1	**8**

14.	Ialomița																			0	0	0	**0**
15.	Iași				14			12			891			15			17			949	0	0	**949**
16.	Maramureș	2	1			2						4								2	7	0	**9**
17.	Neamț				2	3		7			110									119	3	0	**122**
18.	Olt																			0	0	0	**0**
19.	Prahova	7	1	1	5	2	8	4	1	5	28	2	0	2						46	6	14	**66**
20.	Sălaj																			0	0	0	**0**
21.	Satu Mare																			0	0	0	**0**
22.	Sibiu				4		2			1	1		1							5	0	4	**9**
23.	Suceava																			0	0	0	**0**
24.	Timiș	3			9	1	35	6	8	27	50	3	21							68	12	83	**163**
25.	Vaslui				2						50									52	0	0	**52**
26.	Vrancea																			0	0	0	**0**
	TOTAL grupe	**18**	**9**	**3**	**55**	**42**	**55**	**47**	**16**	**68**	**1319**	**11**	**25**	**26**	**0**	**0**	**21**	**0**	**0**	**1.486**	**78**	**151**	**1715**

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Comparând statisticile Inspectoratului General pentru Imigrări cu datele primite de Inspectoratele Școlare Județene, se poate observa o discrepanță evidentă între numărul de copii de vârstă școlară din evidența IGI și numărul de copii din evidența ISJ-urilor. Nu se poate face o analiză relevantă și reală privind accesul copiilor refugiați, resortisanți ai țărilor terțe și europeni la sistemul educațional în orașul unde s-au mutat. De aceea, înregistrarea corectă a copiilor pe categoriile BPI, RTT, iEU și coroborarea acestor date cu numărul de copii din evidența IGI este esențială pentru integrarea acestor copii. Integrarea copiilor străini în sistemul de învățământ este datoria inspectoratelor școlare. În lipsa sprijinului inspectoratelor școlare, copiii imigranți riscă să fie excluși social, segregați, iar impactul psihologic asupra lor să fie pe termen lung.

Tabelul 6.10. ***Cetățeni străini care dețineau un drept de ședere valid la 31.12.2019***

JUDEȚ	0–14 ani				15–24 ani			
	RTT	BPI	iEU	TOTAL	RTT	BPI	iEU	TOTAL
Alba	10	3	29	**42**	256	0	31	**287**
Arad	56	0	33	**89**	547	4	302	**853**
Argeș	56	0	19	**75**	214	0	34	**248**
Bacău	44	8	4	**56**	487	3	33	**523**
Bihor	59	4	52	**115**	608	4	294	**906**
Bistrița-Năsăud	13	0	5	**18**	34	0	17	**51**
Botoșani	16	0	8	**24**	70	0	12	**82**
Brăila	55	31	2	**88**	89	21	3	**113**
Brașov	73	1	59	**133**	394	0	121	**515**

JUDEȚ	0–14 ani				15–24 ani			
	RTT	BPI	iEU	TOTAL	RTT	BPI	iEU	TOTAL
București	1.892	404	532	**2.828**	4.459	302	910	**5.671**
Buzău	29	2	2	**33**	39	1	8	**48**
Călărași	11	10	5	**26**	42	3	12	**57**
Caraș-Severin	21	0	5	**26**	80	1	27	**108**
Cluj	98	14	90	**202**	1.455	23	2.247	**3.725**
Constanța	207	55	25	**287**	1.219	35	238	**1.492**
Covasna	6	0	17	**23**	21	0	34	**55**
Dâmbovița	31	0	4	**35**	77	0	12	**89**
Dolj	40	1	14	**55**	786	10	130	**926**
Galați	35	109	12	**156**	678	85	59	**822**
Giurgiu	27	7	3	**37**	44	34	6	**84**
Gorj	12	0	6	**18**	56	0	15	**71**
Harghita	10	0	18	**28**	11	0	75	**86**
Hunedoara	44	0	14	**58**	209	1	39	**249**
Ialomița	34	7	7	**48**	43	5	3	**51**
Iași	76	2	14	**92**	2.860	4	533	**3.397**
Ilfov	1.126	84	574	**1.784**	833	65	302	**1.200**
Maramureș	39	63	34	**136**	112	46	155	**313**
Mehedinți	14	3	2	**19**	32	2	11	**45**
Mureș	45	2	44	**91**	251	2	698	**951**

JUDEȚ	0–14 ani				15–24 ani			
	RTT	BPI	iEU	TOTAL	RTT	BPI	iEU	TOTAL
Neamț	21	9	4	**34**	134	3	9	**146**
Olt	40	0	5	**45**	52	0	8	**60**
Prahova	65	5	18	**88**	230	4	65	**299**
Sălaj	1	0	20	**21**	16	0	21	**37**
Satu Mare	14	0	31	**45**	40	0	48	**88**
Sibiu	29	1	87	**117**	279	0	196	**475**
Suceava	54	51	24	**129**	952	49	53	**1.054**
Teleorman	18	0	4	**22**	20	0	2	**22**
Timiș	120	47	120	**287**	1.566	58	401	**2.025**
Tulcea	8	3	0	**11**	92	4	11	**107**
Vâlcea	15	0	5	**20**	70	0	33	**103**
Vaslui	19	0	4	**23**	62	0	3	**65**
Vrancea	18	0	0	**18**	58	0	18	**76**

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

De exemplu, mai multe ISJ-uri au menționat că este necesară o colaborare cu Inspectoratul General pentru Imigrări local pentru a se furniza numărul de copii de vârstă școlară prezenți în județ, informație în baza căreia să se solicite școlilor din județ informații cu privire la numărul de copii străini înscriși în învățământul de stat. Dacă, de pildă, comparăm datele statistice provenite de la unele inspectorate școlare județene cu datele privind copiii cu vârstă școlară din statisticile Inspectoratului General pentru Imigrări, acestea nu reflectă

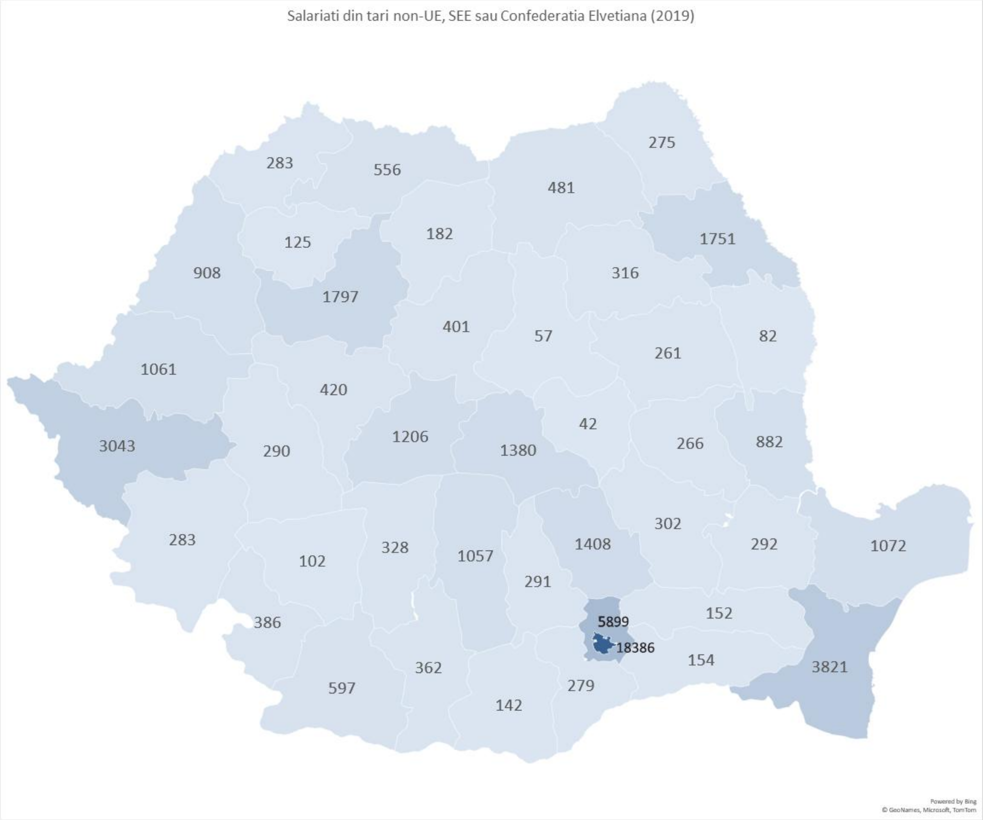
numărul real de copii înscriși în învățământ. ISJ Sibiu a raportat 9 copii străini înscriși în învățământul de stat, iar statisticile privind grupele de vârstă ale RTT, BPI, iEU din Sibiu indicate de IGI arată un număr de 117 persoane în categoria de vârstă 0–14 ani și 475 de persoane în categoria de vârstă 15–24 de ani. Este posibil ca în Sibiu să fie mai mulți copii înscriși în învățământul de stat, dar neînregistrați de ISJ, dar este puțin probabilă o asemenea situație.

Odată ce se stabilesc în România, majoritatea copiilor străini frecventează învățământul de stat românesc. De aceea, înregistrarea corectă a existenței lor în sistemul educațional trebuie să devină o practică obligatorie în cadrul inspectoratelor școlare. Lipsa înregistrării copiilor străini în sistemul educațional românesc are un impact negativ asupra politicilor de integrare din România. Cum știm dacă copiii refugiați sunt înscriși la școală? Cum se poate afla care sunt nevoile acestor copii și cum putem să îi ajutăm?

Din răspunsurile diferite ale Inspectoratelor Școlare se poate constata, ca în cazul celorlalte instituții publice, existența de practici instituționale diferite, dar și existența unei autonomii instituționale care a permis transmiterea de informații statistice către echipa de cercetare a acestui proiect.

6. Inspectoratele teritoriale de muncă – ITM și Inspecția Muncii București

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Inspectoratele teritoriale de muncă. Acestea au transmis solicitarea noastră către Inspecția Muncii București, autoritate publică care are în subordine inspectoratele teritoriale de muncă. În urma adreselor transmise de acestea am primit din partea Inspecției Muncii datele solicitate, dar și unele suplimentare datorită deschiderii acestei autorități publice spre demersul nostru de cercetare. Datele nu au fost încărcate pe platforma online, ci au fost furnizate în format excel pe CD și pe e-mail.

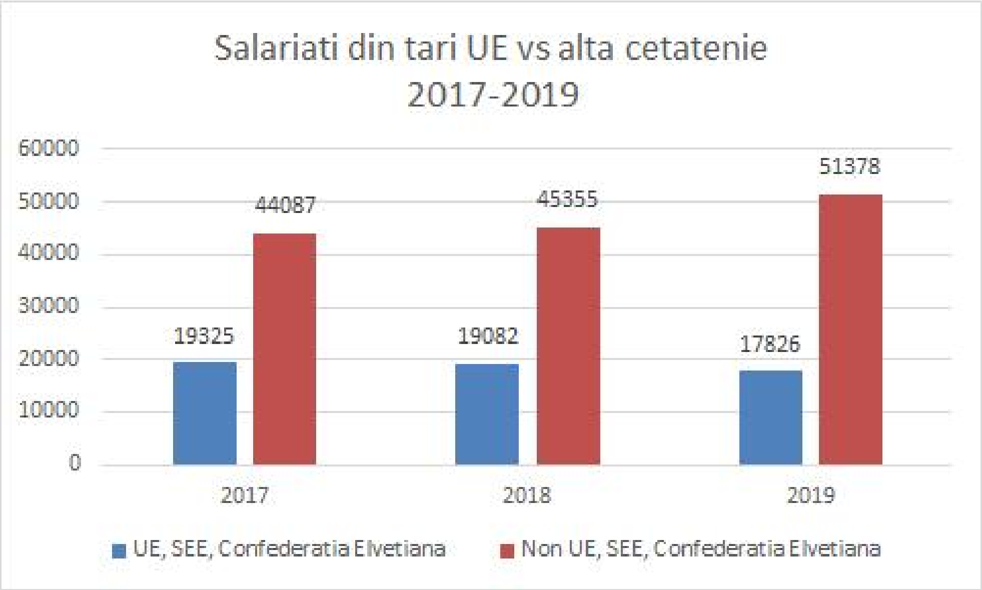

Harta 6.7. ***Salariați din țări non-UE, SEE și Confederația Europeană; Județul Ilfov = 5899, București 18.386***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele de la Inspecția Muncii ne arată numărul de angajați cu cetățenie străină din România. Evoluția angajaților străini în România este caracterizată în ultimii 3 ani de o creștere accelerată a cetățenilor care provin din afara Uniunii Europene. Această creștere este corelată și cu creșterea contingentului de lucrători străini de la 5.500 în 2017, la 13.500 în anul 2018 și 20.000 în anul 2019, dar și datorită unei emigrației masive a românilor și a unei creșteri economice a României în anii precedenți pandemiei. Se poate constata că

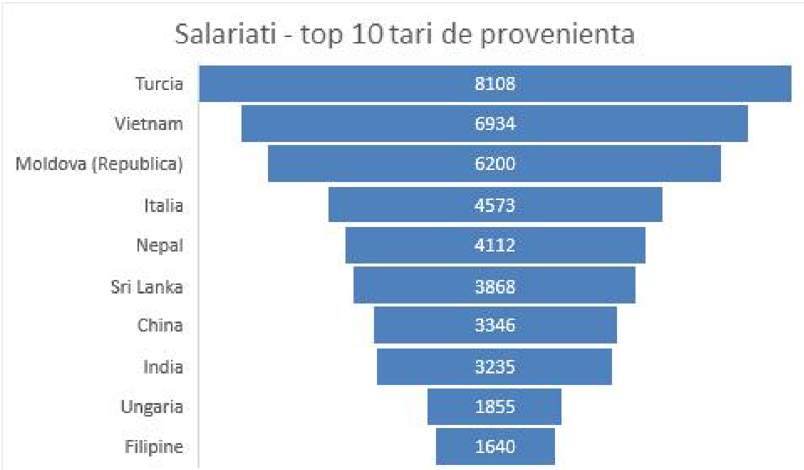
din totalul de imigranți non-UE în România de aproximativ 60.000, peste 51.000 au contracte de munca, adică sunt angajați și au un impact direct asupra creșterii economice din România.

Graficul 6.5. ***Salariați din țări UE versus altă cetățenie***

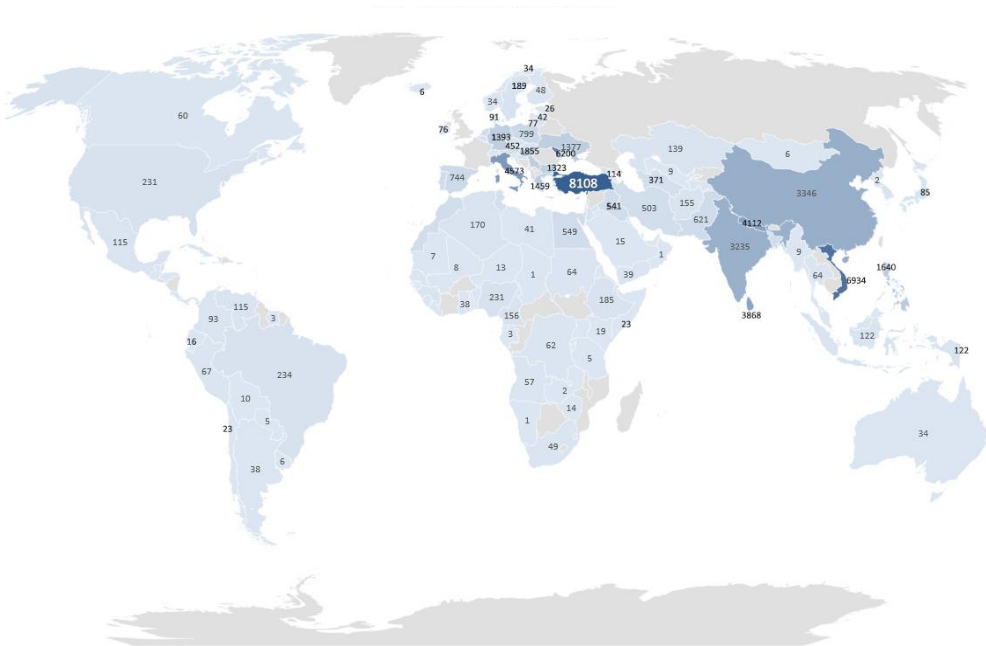
Sursă: date provenite din cercetarea realizată
de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Ca și țări de proveniență, datele de la Inspecția Muncii arată că la finalul lui 2019 cei mai mulți imigranți în scop de muncă din România proveneau din: Turcia, Vietnam, Republica Moldova, Italia, Nepal, Sri Lanka, China, India, Ungaria și Filipine. Astfel, primile trei țări de origine a muncitorilor străini din România sunt țări terțe, din afara Spațiului Economic European.

Graficul 6.6. ***Salariați – top 10 țări de proveniență***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată
de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Harta 6.8. ***Țări de proveniență salariați***

Sursă: date provenite din cercetarea realizată
de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020

Datele de la Inspecția Muncii indică o diferență în ceea ce privește nivelul de pregătire a imigranților din România. Cetățenii din UE, SEE și Federația Elvețiană se regăsesc majoritari în funcții din grupa 1 (21,1% dintre europeni) și grupa 2 (27,9%), grupe caracterizate în clasificarea ocupațiilor din România ca având nivelul de pregătire învățământul universitar și postuniversitar (Tabelul 6.11).

Tabelul 6.11. ***Structura contractelor de muncă înregistrate în anul 2019 pentru cetățeni străini din state UE, SEE și Confederația Elvețiană, pe județe și grupe majore (COR ISCO 08) – %***

	GR1	GR2	GR3	GR4	GR5	GR6	GR7	GR8	GR9	Total
ALBA	32,7	8,9	10,5	4,3	3,1	0,0	5,4	21,8	13,2	100
ARAD	25,3	15,5	10,2	4,6	4,1	0,2	6,7	16,2	17,2	100
ARGEȘ	33,0	18,1	11,8	0,9	3,6	0,0	9,5	11,3	11,8	100
BACĂU	26,1	15,2	13,0	4,3	6,5	0,0	7,6	6,5	20,7	100
BIHOR	11,8	9,2	6,0	3,5	5,7	0,2	4,7	8,1	50,7	100
BISTRIȚA-NĂSĂUD	11,5	17,9	5,1	5,1	6,4	0,0	9,0	29,5	15,4	100
BOTOȘANI	37,5	21,9	3,1	0,0	15,6	0,0	9,4	9,4	3,1	100
BRĂILA	16,7	50,0	10,6	1,5	1,5	0,0	6,1	9,1	4,5	100
BRAȘOV	19,4	12,5	35,4	4,2	9,0	0,0	2,3	7,1	10,0	100
BUCUREȘTI	20,7	39,4	18,2	7,0	3,7	0,0	3,3	3,2	4,4	100
BUZĂU	54,7	7,4	4,2	2,1	3,2	0,0	2,1	14,7	11,6	100
CĂLĂRAȘI	37,0	35,2	3,7	0,0	7,4	1,9	0,0	0,0	14,8	100
CARAȘ-SEVERIN	19,0	13,0	5,0	6,0	6,0	2,0	25,0	14,0	10,0	100
CLUJ	14,4	38,0	11,4	15,4	5,3	0,2	2,7	4,7	8,0	100
CONSTANȚA	17,6	16,7	6,3	4,3	13,0	0,3	15,9	7,2	18,7	100

	GR1	GR2	GR3	GR4	GR5	GR6	GR7	GR8	GR9	Total
COVASNA	4,1	17,6	31,1	6,8	8,1	0,0	4,1	8,1	20,3	100
DÂMBOVIȚA	23,4	5,2	9,1	2,6	7,8	1,3	5,2	16,9	28,6	100
DOLJ	22,2	28,0	13,8	6,3	9,0	2,6	6,9	4,2	6,9	100
GALAȚI	21,8	13,5	7,5	4,5	3,8	0,0	6,0	15,8	27,1	100
GIURGIU	37,7	13,0	18,2	1,3	10,4	3,9	3,9	6,5	5,2	100
GORJ	11,4	15,9	4,5	9,1	4,5	0,0	9,1	2,3	43,2	100
HARGHITA	20,1	18,8	17,4	3,5	11,8	0,0	8,3	8,3	11,8	100
HUNEDOARA	25,9	7,8	11,9	0,5	9,3	0,0	9,8	11,4	23,3	100
IALOMIȚA	41,9	9,3	18,6	0,0	7,0	0,0	4,7	9,3	9,3	100
IAȘI	9,9	22,7	17,4	5,0	3,2	0,0	5,4	20,8	15,6	100
ILFOV	30,8	20,0	30,9	3,3	3,5	0,0	3,2	4,6	3,7	100
MARAMUREȘ	24,2	13,5	7,9	7,3	9,0	0,6	11,2	9,0	17,4	100
MEHEDINȚI	15,8	42,1	8,8	3,5	7,0	1,8	5,3	12,3	3,5	100
MUREȘ	24,4	25,2	11,8	5,5	9,1	0,4	5,9	4,3	13,4	100
NEAMȚ	24,2	30,3	9,1	3,0	12,1	0,0	9,1	0,0	12,1	100
OLT	33,9	19,6	7,1	1,8	10,7	0,0	10,7	1,8	14,3	100
PRAHOVA	42,9	13,6	14,6	1,4	2,7	0,0	15,0	7,1	2,7	100
SĂLAJ	36,7	8,3	5,0	3,3	5,0	0,0	3,3	5,0	33,3	100
SATU MARE	20,1	16,2	11,8	2,9	13,7	0,0	9,3	7,8	18,1	100
SIBIU	30,2	24,5	16,0	5,2	5,4	0,0	6,8	6,3	5,7	100
SUCEAVA	22,9	26,6	10,1	2,8	5,5	0,9	3,7	11,9	15,6	100
TELEORMAN	27,6	20,7	24,1	0,0	3,4	0,0	0,0	20,7	3,4	100
TIMIȘ	21,8	23,0	14,8	2,7	4,9	0,4	10,0	9,7	12,7	100

	GR1	GR2	GR3	GR4	GR5	GR6	GR7	GR8	GR9	Total
TULCEA	32,1	23,5	2,5	2,5	8,6	0,0	13,6	12,3	4,9	100
VÂLCEA	27,8	13,0	11,1	0,0	18,5	0,0	5,6	13,0	11,1	100
VASLUI	8,8	2,9	14,7	2,9	2,9	0,0	5,9	58,8	2,9	100
VRANCEA	21,1	15,8	13,2	5,3	5,3	0,0	5,3	18,4	15,8	100
Total național	**21,1**	**27,9**	**16,0**	**5,9**	**5,0**	**0,2**	**5,1**	**6,8**	**12,0**	**100**

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020.
Credit tabel: Alin Croitoru

Comparativ cu imigranții din UE, SEE și Confederația Europeană, imigranții din afara Uniunii Europene se regăsesc majoritari în grupa 9 (34,1%) în care sunt încadrați muncitorii necalificați care necesită ca pregătire învățământul obligatoriu și o formare profesională minimă, dar și în grupa 7 (22,5%) în care sunt încadrați lucrătorii din meserii de tip artizanal, de reglare și întreținere a mașinilor și instalațiilor în care este necesară o pregătire minimă obligatorie și absolvirea unei școli profesionale.

Tabelul 6.12. ***Structura contractelor de muncă înregistrate în anul 2019 pentru cetățeni străini non-(UE, SEE sau Confederația Elvețiană), pe județe și grupe majore (COR ISCO 08) – %***

	GR1	GR2	GR3	GR4	GR5	GR6	GR7	GR8	GR9	Total
ALBA	1,6	6,4	1,1	2,0	6,0	0,2	17,3	7,8	57,6	100
ARAD	1,7	2,5	1,7	2,0	7,3	0,0	33,2	13,8	37,8	100
ARGEȘ	7,1	10,6	3,7	2,9	10,3	0,0	28,0	8,7	28,8	100
BACĂU	6,6	7,3	6,2	3,7	17,2	0,0	12,8	7,3	38,8	100
BIHOR	4,8	5,2	5,2	2,0	10,6	0,0	9,0	19,4	43,9	100

	GR1	GR2	GR3	GR4	GR5	GR6	GR7	GR8	GR9	Total
BISTRIȚA-NĂSĂUD	5,8	3,2	5,3	1,1	11,6	0,0	30,0	22,6	20,5	100
BOTOȘANI	2,4	4,7	4,1	3,1	6,4	0,0	52,9	10,2	16,3	100
BRĂILA	9,4	7,1	7,1	1,6	8,4	0,0	27,6	7,8	30,8	100
BRAȘOV	2,7	3,8	7,6	3,6	12,0	0,0	17,7	4,3	48,4	100
BUCUREȘTI	6,6	14,7	9,0	6,5	13,6	0,2	16,8	2,9	29,7	100
BUZĂU	11,1	6,5	4,9	0,7	9,2	0,0	23,5	11,4	32,7	100
CĂLĂRAȘI	11,0	7,9	9,8	2,4	5,5	0,0	4,9	9,8	48,8	100
CARAȘ-SEVERIN	1,0	8,5	4,6	1,6	9,2	0,0	31,4	10,8	33,0	100
CLUJ	3,3	8,4	6,5	5,1	14,0	0,3	27,3	4,0	31,3	100
CONSTANȚA	2,5	4,9	2,8	2,8	17,6	0,3	17,5	2,1	49,5	100
COVASNA	2,4	11,9	19,0	0,0	14,3	0,0	11,9	7,1	33,3	100
DÂMBOVIȚA	14,5	7,9	6,9	3,6	11,5	0,0	2,3	13,2	40,1	100
DOLJ	5,3	4,0	7,7	3,0	14,8	2,9	27,3	2,7	32,4	100
GALAȚI	2,6	8,0	3,9	2,8	11,2	0,0	20,1	1,0	50,4	100
GIURGIU	5,5	3,1	9,9	3,1	9,2	0,7	5,8	7,2	55,6	100
GORJ	4,7	11,2	5,6	12,1	12,1	0,0	15,0	0,9	38,3	100
HARGHITA	1,6	6,3	7,9	4,8	14,3	0,0	9,5	17,5	38,1	100
HUNEDOARA	6,5	7,8	7,1	2,9	25,3	0,0	12,3	8,1	29,9	100
IALOMIȚA	7,6	5,7	4,5	3,2	11,5	0,6	1,9	16,6	48,4	100
IAȘI	1,3	11,0	8,5	2,3	14,9	0,4	23,9	13,2	24,6	100
ILFOV	8,0	5,1	4,6	5,5	14,8	0,1	18,7	4,2	39,0	100
MARAMUREȘ	2,1	4,2	1,0	1,2	5,7	0,2	28,6	3,1	53,8	100
MEHEDINȚI	0,9	2,5	0,5	0,5	6,5	0,0	53,5	4,7	30,9	100
MUREȘ	5,8	6,7	5,8	1,9	11,5	1,0	27,8	5,3	34,3	100

	GR1	GR2	GR3	GR4	GR5	GR6	GR7	GR8	GR9	Total
NEAMȚ	3,6	2,1	5,5	3,9	9,7	0,0	30,3	3,0	41,8	100
OLT	7,1	10,1	3,8	1,1	6,3	0,0	17,7	8,2	45,8	100
PRAHOVA	5,8	4,8	5,9	1,6	4,4	0,7	45,4	7,3	24,0	100
SĂLAJ	2,3	14,0	2,3	1,6	8,5	3,1	24,0	7,0	37,2	100
SATU MARE	4,0	1,5	4,9	5,5	3,7	0,0	16,9	28,6	34,8	100
SIBIU	0,9	3,7	3,6	1,5	13,5	0,0	33,8	17,1	26,1	100
SUCEAVA	0,8	4,9	5,3	6,4	19,3	1,0	17,4	5,3	39,6	100
TELEORMAN	7,0	9,8	5,6	3,5	13,3	0,0	28,0	11,2	21,7	100
TIMIȘ	3,4	7,3	7,1	1,8	13,7	0,2	28,1	6,7	31,8	100
TULCEA	0,2	1,4	0,7	0,5	2,4	0,0	85,9	0,3	8,7	100
VÂLCEA	2,4	5,4	2,7	1,8	9,3	0,3	34,5	5,1	38,4	100
VASLUI	10,9	16,3	6,5	2,2	14,1	0,0	15,2	14,1	20,7	100
VRANCEA	1,4	3,6	1,4	0,0	6,8	0,0	47,1	6,4	33,2	100
Total național	**5,2**	**9,1**	**6,4**	**4,3**	**12,8**	**0,2**	**22,5**	**5,4**	**34,1**	**100**

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020.
Credit tabel: Alin Croitoru

7. Inspectoratul General pentru Imigrări – IGI

În cadrul acestui demers de cercetare a fost transmisă o singură solicitare către Inspectoratul General pentru Imigrări. Echipa proiectului a primit din partea IGI datele solicitate referitoare la numărul de străini străini (BPI, RTT și iEU) stabiliți legal în România în 2019, genul acestora, grupele de vârstă, țările de origine și scopul șederii. Doar pentru două categorii de informații s-a folosit platforma online a proiectului. O analiză a datelor primite poate fi găsită în Capitolul 1.

8. Oficiile de Cadastru și Publicitate Imobiliară – OCPI

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Oficiile de cadastru și publicitate imobiliară din țară, inclusiv către Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară. Pentru 17 oficii de cadastru a fost necesară transmiterea adreselor de două ori. În urma solicitărilor noastre, 28 de instituții au răspuns solicitărilor noastre. Răspunsurile s-au referit în unanimitate la imposibilitatea de a furniza datele respective deoarece OCPI nu înregistrează date cu privire la cetățenii străini.

Tabelul 6.13. ***Categorii de răspunsuri OCPI-uri***

OCPI răspunsuri – nu avem date „*nu putem da curs solicitării*” „*nu deținem asemenea informații*” „*acest fapt excede competențele Oficiului de Cadastru*”	București, Alba, Bacău, Bistrița Năsăud, Botoșani, Brașov, Călărași, Caraș Severin, Cluj, Covasna, Dolj, Galați, Gorj, Hunedoara, Ialomița, Iași, Ilfov, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Neamț, Prahova, Satu Mare, Suceava, Teleorman, Tulcea, Vâlcea, Vaslui

9. Oficiile Registrului Comerțului – ORC

Au fost transmise 42 de solicitări către toate Oficiile Registrului Comerțului și Oficiul Național al Registrului Comerțului. Nu a fost nevoie de o retransmitere a adreselor deoarece am primit un răspuns centralizat de la Oficiul Național al Registrului Comerțului menționând faptul că „*În registrul comerțului nu se înregistrează statutul de beneficiar al protecției internaționale, iar statutul de resortisant al țărilor terțe și imigrant din spațiul Uniunii Europene nu se înregistrează*”. Aceștia au menționat că se înregistrează date precum numele și prenumele, cetățenia, codul numeric personal, pentru cetățenii români, seria și numărul pașaportului, pentru cetățenii străini, însă eliberarea acestor infor-

mații statistice se face contra cost sau gratuit doar pentru autorități și instituții publice.

10. Primării

Au fost transmise 43 de solicitări către primăriile din țară. Pentru 19 dintre primării a fost necesară transmiterea adreselor de două ori. În urma solicitărilor noastre, 28 de primării au răspuns solicitării noastre.

Tabel 6.14. ***Categorii de răspunsuri de la primării***

<table>
<tr><td rowspan="3">28 de primării au răspuns solicitării noastre menționând că nu există locuințe sociale pentru BPI și nici fonduri alocate pentru evenimente ale comunităților de străini</td><td colspan="2">Arad, Argeș, Bistrița Năsăud, Brăila, Buzău, Brașov, București, Caraș Severin, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Giurgiu, Gorj, Harghita, Hunedoara, Ialomița, Iași, Mureș, Olt, Prahova, Sălaj, Sibiu, Suceava, Tulcea, Vaslui, Vâlcea,Vrancea</td></tr>
<tr><td>Locuințe sociale BPI raportate de primării</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Buget evenimente imigranți raportate de primării</td><td>0</td></tr>
</table>

Doar Primăria Cluj a răspuns solicitării noastre specificînd faptul că aceasta este parteneră într-un proiect cu finanțare europeană care are ca grup țintă imigranții din Cluj.

Concluzii

Pe lângă solicitările adresate instituțiilor, proiectul a mai avut ca activitate și 5 sesiuni de instruire pentru autoritățile și instituțiile publice locale din toată țara. În urma acestor sesiuni de instruire, mobilizarea instituțiilor participante a fost de 100%, ceea ce înseamnă că toate instituțiile care au delegat persoane pentru a participa la sesiunile de instruire realizate în cadrul proiectului au transmis informațiile solicitate.

Rămân peste 78 de instituții, adică aproximativ 23% dintre instituțiile contactate care nu au răspuns solicitării noastre, nu au participat la sesiunile de instruire și care nu au răspuns în nici un fel solicitărilor echipei de proiect de a furniza informații referitoare la numărul de imigranți care au accesat serviciile lor publice.

Tabelul 6.15. ***Comparație rezultate primite de la instituțiile locale în 2019 și 2020***

IIIR 2018, 2019	Raport 2021
În ciuda trendului, din ultimii ani, de creștere a numărului de imigranți în România, instituțiile publice centrale, regionale sau locale nu dețin date despre imigranții din România care să poată fi folosite pentru elaborarea unor politici publice.	În ciuda trendului, din ultimii ani, de creștere a numărului de imigranți în România, **doar o parte** din instituțiile publice centrale, regionale sau locale dețin date despre imigranții din România care să poată fi folosite pentru elaborarea unor politici publice.
Au fost trimise solicitări de informații către 210 instituții publice județene din toate cele 41 de județe și municipiul București, 15 instituții publice regionale și 10 instituții publice centrale folosind e-mailul sau faxul. Rata de răspuns finală la solicitările echipei de cercetare a fost de aproximativ 46% (40% după prima rundă de solicitări) în cazul instituțiilor publice locale, de aproximativ 27% pentru instituțiile regionale și 50% în cazul instituțiilor publice centrale. Similar cu raportul din 2018, calitatea răspunsurilor instituțiilor publice de la	Au fost trimise solicitări de informații către 340 de instituții publice județene din toate cele 41 de județe și municipiul București folosind e-mailul. Rata de răspuns finală la solicitările echipei de cercetare a fost de aproximativ 77% în total, incluzând atât datele statistice transmise, cât și răspunsurile explicative care au menționat lipsa datelor. Comparativ cu 2018 și 2019, pe lângă informațiile solicitate de la ANPIS, ANC, ANOFM, CNAS, IGI, ITM s-au mai solicitat informații de la OCPI, ORC și primării. Nu au mai fost

IIIR 2018, 2019	Raport 2021
care au fost solicitate informații sunt: la nivel central – ANPIS, ANC, ANOFM, CNAS, PICCJ, IGI, IGPR, ITM, MEN, MJ; la nivel regional – Parchetele de pe lângă Curțile de Apel; la nivel județean – a fost în general scăzută și în cele mai multe cazuri datele oferite de către instituțiile publice nu pot fi folosite în studii sau analizate.	solicitate informații de la PICCJ, IGPR, MEN, MJ. La nivel județean și național, cumulate, rata de răspuns a fost de 77%. Din această rată de răspuns, datele de la 80 de instituții au putut fi folosite în diferite analize, adică 25,53%.

Sursă: date provenite din cercetarea realizată de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2020.

Cercetarea privind datele înregistrate de instituțiile publice cu privire la numărul de imigranți care au accesat serviciile lor trebuie privită ca un studiu exploratoriu. Analiza datelor de la instituțiile publice trebuie citită având în vedere limitele acestui demers de cercetare. Una dintre limite este faptul că nu s-au primit date de la toate instituțiile din toate județele (80 din 340 de instituții au trimis date statistice care au putut fi folosite pentru analize), dar și faptul că datele primite s-ar putea să nu reflecte situația reală din acele localități, dacă acestea sunt comparate cu datele primite de la Inspectoratul General pentru Imigrări. Considerăm că analizele bazate pe aceste date nu pot fi generalizate. Cel mult, pot fi evidențiate anumite modele locale ale instituțiilor care, datorită numărului mare de străini la nivel local, au putut furniza date statistice specifice, iar practica locală a permis, ceea ce raportul NIEM menționa că lipsește, „preocuparea permanentă pentru problematica străinilor” și „funcționarii desemnați și specializați pe această problemă.”

Rezultatul demersului de colectare de date de la instituțiile publice se poate concluziona astfel:

80 de instituții	23,00%	Au transmis date statistice
78 de instituții	23%	nu au dat nici un răspuns la solicitările noastre
100 de instituții	29%	au răspuns că nu au date
80 de instituții	23%	au înaintat solicitarea noastră altor foruri de unde am primit un răspuns că nu se înregistrează date (ORC) sau am primit date statistice relevante (Inspecția Muncii)

În ceea ce privește instituțiile care au invocat faptul că nu au date (aproximativ 100 de instituții) sau că nu înregistrează date despre acest grup, s-a putut constata că acestea au răspuns negativ instinctual, în condițiile în care instituțiile similare din alte orașe au transmis date statistice. Echipa de cercetare s-a confruntat cu lipsa unei motivații și a unui interes din partea funcționarilor publici care ne-au transmis că „nu avem date" sau că „își exced" atribuțiile prin completarea datelor despre imigranți în baza destinată colectării centralizate de date despre imigranții din România. Astfel, demersul de colaborare și colectare a datelor despre populația de imigranți din România a fost destul de dificil, iar în cazul anumitor instituții publice chiar inexistent. Acest comportament inert și de obstrucționare al funcționarilor publici, validat de lipsa de prioritizare și interes al statului cu privire la întregul proces de integrare a imigranților, inclusiv lipsa de înțelegere a funcționarilor cu privire la importanța colectării și transmiterii informațiilor statistice în conturarea politicilor publice de orice fel (cu atât mai puțin politicile publice privind migrația și integrarea imigranților), face ca încercarea de colaborare cu instituțiile publice să fie una anevoioasă.

Unele instituții ne-au menționat în adresele explicative faptul că nu dețin evidențe după categoriile cerute, ci după alte categorii de date. În acest sens, este necesară consultarea instituțiilor privind datele pe care le înregistrează referitor la grupurile de RTT, BPI și iEU. Comunicarea cu acestea trebuie să aibă în vedere următoarele:

- ce tip de date statistice pot furniza;
- dacă se pot adapta bazele de date astfel încât să includă diferențiat și cele 3 categorii de imigranți;
- dacă datele pe care le dețin sunt utile demersului de cercetare și astfel să fie customizată platforma online a proiectului în funcție de datele deținute;
- dacă este necesară consultarea cu forurile superioare ale instituțiilor publice pentru a permite ca bazele lor de date să înregistreze informații diferențiate pe categoriile de beneficiari de protecție internațională, resortisanți ai țărilor terțe și europeni etc.

De exemplu, mai multe AJOFM si AJPIS au oferit datele solicitate pe structura solicitată ceea ce indică un anume grad de autonomie instituțională la nivel local. Faptul că aceleași instituții din județe diferite ne-au transmis răspunsuri diferite (CAS, AJOFM, ISJ) arată chiar un grad de autonomie instituțională al acestora care trebuie cultivat și rafinat în cadrul instituțiilor similare, dar din alte județe.

O recomandare ar fi ca în sesiunile următoare de instruire a funcționarilor publici, să existe întâlniri specifice/tematice cu toate instituțiile locale din același domeniu, iar în cadrul acestor întâlniri comune, instituțiile care au transmis date în prima etapă a proiectului să prezinte mecanismul/procesele instituționale pentru a putea fi transferate și în celelalte județe. Se pot astfel dezvolta practici comune de înregistrare și procesare a informațiilor despre

imigranți, prin urmare, implementarea și multiplicarea unor practici de succes la nivelul instituțiilor.

S-a putut observa că și lipsa de autonomie a instituțiilor publice și centralizarea informațiilor într-un singur loc a funcționat în beneficiul demersului de strângere de date al proiectului, iar practicile instituționale diferite nu au mai complicat procesul de colectare a datelor. Astfel, echipa noastră a primit datele solicitate de la foruri superioare cum este Inspecția Muncii sau a primit informații referitoare la tipul de date înregistrate și procedurile de obținere a datelor de la Oficiul Național al Registrului Comerțului.

Trebuie menționate inițiative care abordează această tematică a autonomiei locale și a integrării locale a imigranților. Un exemplu este la Cluj, oraș care este implicat, prin Primăria Cluj și o organizație a societății civile, PATRIR, în proiectul European Pact for Integration „Pactul European pentru Integrare" (https://epi-project.com/), scopul principal al acestei inițiative fiind elaborarea și îmbunătățirea calității strategiilor locale de incluziune pro-migranți existente și astfel facilitarea integrării resortisanților țărilor terțe din Cluj și orașele partenere.

Un alt exemplu este la Brașov, oraș care este implicat prin Prefectura Brașov și Centrul de Integrare pentru Migranți din Brașov într-un proiect transnațional similar celui de la Cluj, intitulat „Local Youth Integration Labs" care a solicitat finanțare din partea Comisiei Europene în cadrul liniei de finanțare „Transnational action on asylum, migration and integration" pentru realizarea strategiei locale de integrare a imigranților în județul Brașov.

În urma sesiunilor de instruire a reprezentanților instituțiilor publice s-a mai constatat nevoia de comunicare/colaborare cu Serviciul sau Biroul local pentru Imigrări. Mai multe instituții au recomandat comunicarea cu serviciul sau biroul local de imigrări și furnizarea numărului de străini care intră în

responsabilitatea instituțiilor publice pentru a se putea raporta la o situație reală.

De asemenea, s-a concluzionat și despre nevoia instituțiilor publice de a fi periodic instruite, pregătite, cultivate în acest domeniu. S-a putut observa că o parte din funcționarii din instituții nu cunosc categoriile de imigranți, nici dacă în orașele lor locuiesc imigranți, ce drepturi au sau ce legislație se aplică și care sunt responsabilitățile care revin fiecărei instituții publice: „în sectorul Ilfov nu au fost găsiți beneficiari BP, RTT sau iEU, ci doar cetățeni străini care au efectuat plata directă pentru a beneficia de servicii medicale pe teritoriul României” (CAS Ilfov); „se impune o formare în domeniu” (ISJ Harghita); „nu avem în evidența unităților de învățământ aceste două categorii de beneficiari” (ISJ Alba) sau „vă informam că în județul Ialomița, în perioada 2018–2019, nu s-au înregistrat cetățeni străini imigranți aflați în proces de integrare și aparținând celor două categorii de beneficiari – BPI și RTT.”

Anumite AJOFM-uri și AJPIS-uri au putut să ofere informații detaliate pe structura solicitată, iar acest lucru poate avea ca explicații următoarele aspecte:

- protocoalele de cooperare dintre Inspectoratul General pentru Imigrări cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, cum este de exemplu cel referitor la *sprijinirea cetățenilor non-UE din România al căror contract individual de muncă a încetat și vor să se reangajeze,* care permite înregistrarea și schimbul de date statistice referitoare la categoriile de imigranți din România între structurile AJOFM și IGI teritoriale.
- colaborarea între IGI și AJPIS, referitoare la acordarea ajutorului nerambursabil pentru persoanele care beneficiază de protecție internațională din partea statului român. Conform legii, pentru ca persoanele care

beneficiază de protecție internațională să obțină ajutorul nerambursabil de 540 de lei, IGI trebuie să transmită Agențiilor Județene pentru Plăți și Inspecție Socială (AJPIS) dosarul persoanei pentru a se realiza ancheta socială.

Sunt necesare protocoale de colaborare cu toate instituțiile statului cu responsabilități în domeniul migrației.

O recomandare ar putea fi ca la nivel local, unde nu există Centru Regional de Cazare și Proceduri pentru solicitanții de azil, dar unde există Centre Regionale de Integrare pentru Străini gestionate de ONG-uri sau alte ONG-uri care desfășoară activități în domeniul integrării imigranților, să existe și o colaborare constantă cu AJOFM-urile locale. ONG-urile pot realiza sesiuni de informare periodice pentru imigranți și astfel să fie direcționați către AJOFM pentru a beneficia de serviciile specifice. Însă serviciile AJOFM trebuie și ele adaptate astfel încât funcționarii publici să cunoască cel puțin limba engleză pentru a exista o comunicare eficientă cu cetățenii străini. De asemenea, mai mulți imigranți ar solicita AJOFM locale înscrierea la un curs de calificare, dacă condițiile de înscriere ar fi adaptate nevoilor lor: să fie organizate într-o limbă de circulație internațională (cel puțin engleză) și dacă nu ar fi solicitate documente doveditoare ale studiilor de cel puțin 10 clase (de exemplu, în cazul refugiaților care de multe ori nu pot prezenta aceste documente). Un imigrant are nevoie acută de aceste servicii în primii doi ani de ședere în România. Dacă aceste servicii nu sunt accesibile în primii ani de ședere, este puțin probabil ca aceste servicii de calificare sau recalificare să fie solicitate mai târziu când se presupune că imigrantul are deja un loc de muncă și cunoaște limba română. Dacă accesul la serviciile AJOFM este restricționat cel puțin de aceste două aspecte, imigranții ajung să își rezolve problemele de muncă prin alte canale (rețele sociale de suport

sau căutarea unui loc de muncă direct la angajatori). Astfel, se poate explica și lipsa datelor de la Agențiile de Ocupare a Forței de Muncă referitoare la această populație, coroborată cu slaba accesare a serviciilor AJOFM de către grupul de imigranți din România.

Este necesară o mai bună comunicare și cu CNAS, printr-un protocol de colaborare, care să permită colectarea corectă de date de la Casele de Asigurări locale.

Ca și colaborare instituțională de succes, trebuie menționat în acest context, efortul Coaliției pentru Drepturile Migranților și Refugiaților care, în luna februarie 2021, a reușit să aducă la masa de discuții Ministerul Educației, Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor și Autoritatea Națională pentru Calificări, pentru crearea unei metodologii de evaluare a străinilor adulți care nu pot prezenta documente doveditoare ale studiilor și doresc sa fie evaluați la nivelul clasei a VIII-a, respectiv a X-a, în vederea înscrierii la cursuri de calificare.

Demersul CRCMIS presupune mai mult decât colectarea de date despre imigranții din România. Impulsionarea instituțiilor publice spre exercitarea obligațiilor în domeniul integrării imigranților este un efort indirect al echipei de proiect. Astfel, o recomandare este ca în toate sesiunile de formare pentru instituțiile publice să se prezinte în detaliu legislația și obligațiile specifice fiecărei instituții în conformitate cu legislația aplicabilă în domeniul migrației în România. De bun augur ar fi ca acest demers să fie validat de Prefecturi care au în subordine toate instituțiile și serviciile publice deconcentrate. Recomandarea aceasta este în acord cu Legea 178/2019 care propune crearea de echipe de sprijin, locale, pentru integrare formate din toate instituțiile locale cu atribuții în integrarea imigranților și ONG-urile care lucrează în acest domeniu.

Bibliografie

Bosswick, W., Heckmann, F., "Integration of migrants contribution of local and regional authorities, European Foundation for the improvement of living and working conditions", CLIP Network (Cities for local integration policy), 2006

Caneva, E., "The integration of migrants in Italy: an overview of policy instruments and actors", INTERACT Research report 2014/05, Migration Policy Centre

Coșciug, Anatolie, Ionela Răcătău, Gabriel Bădescu, Toma Burean, Georgiana Găvruș, Carmen Greab, Bogdan Radu, Călin Rus, and Andreea Vornicu. 2018. „Indexul Integrării Imigranților În România." Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației: Cluj-Napoca.

Coșciug, Anatolie. 2018. 'Measuring Integration in New Countries of Immigration'. Social Change Review 16 (1–2): 93–121.

Anghel, Remus Gabriel, and Anatolie Coșciug. 2018. 'Introduction to the Special Issue: Debating Immigration in a Country of Emigration'. Social Change Review 16 (1–2): 3–8.

Kraler, A. , Reichel, D. , Entzinger, H., Migration Statistics in Europe: A Core Component of Governance and Population Research, p. 39 in Integrating Immigrants in Europe, Peter Scholten, Han Entzinger, Rinus Penninx, Stijn Verbeek, Springer Link 2015

Migrant Integration Policy Index (MIPEX), https://www.mipex.eu/romania, 2020

Omidvar, R., Singer, A., Roth, R., Siemiatycki, M., Niessen, J., "Practice to policy: lessons from local leadership on immigrant integration", Cities of Migration, 2012, The Maytree Foundation

Voicu, O., Raportul de evaluare a sistemului național de integrare a beneficiarilor de protecție internațională, NIEM, Centrul pentru Inovare Publică, 2020

Comisia Europeana, "Action plan on Integration and Inclusion 2021–2027", https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/pdf/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf

http://igi.mai.gov.ro/proiecte/proiecte-de-grant

http://igi.mai.gov.ro/ro/content/fondul-european-pentru-refugia%C8%9Bi

http://igi.mai.gov.ro/ro/content/fondul-european-de-integrare

https://www.cdcdi.ro/serviciu/pachet-de-training-privind-integrarea-strainilor-pentru-autoritati-publice-locale-si-organizatii-neguvernamentale

Ordonanța nr. 44 din 29 ianuarie 2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum și a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene, (Art. 2, litera c)

Legea 178 din 10 octombrie 2019 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 44/2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum și a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene și Spațiului Economic European., Articolul 14.1

Anexe

<table>
<tr><td rowspan="2">1. Membri ai corpului legislativ ai executivului, înalți conducători și funcționari superiori din unitățile economico-sociale și politice</td><td>5</td></tr>
<tr><td>învățământ universitar și postuniversitar</td></tr>
<tr><td rowspan="2">2. Specialiști (cu ocupații intelectuale și științifice)</td><td>4</td></tr>
<tr><td>învățământ universitar și postuniversitar și formare tehnică postsecundară prin învățământ universitar</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3. Tehnicieni, maiștri și asimilați</td><td>3</td></tr>
<tr><td>învățământ postliceal ori învățământ liceal și program de formare profesională de specialitate</td></tr>
<tr><td rowspan="2">4. Funcționari administrativi</td><td>2</td></tr>
<tr><td>învățământ obligatoriu și școală profesională</td></tr>
<tr><td rowspan="2">5. Lucrători operativi în servicii, comerț și asimilați</td><td>2</td></tr>
<tr><td>învățământ obligatoriu și școală profesională</td></tr>
</table>

6.Agricultori și lucrători calificați în agricultură, silvicultură și pescuit	2
	învățământ obligatoriu și școală profesională
7. Meșteșugari și lucrători calificați în meserii de tip artizanal, de reglare și întreținere a mașinilor și instalațiilor	2
	învățământ obligatoriu și școală profesională
8. Operatori la instalații și mașini și asamblori de mașini, echipamente și alte produse	2
	învățământ obligatoriu și școală profesională
9. Muncitori necalificați	1
	învățământ obligatoriu și inițiere profesională.

	Care a fost numărul cetățenilor străini cu ședere legală în România (BPI, RTT și iEU) aflați în evidență în sistemul de educație din România la începutul anului școlar 2018- 2019?																		
	JUDET/VARSTA	Preșcolar | RTT	Preșcolar | BPI	Preșcolar | iEU	Primar | RTT	Primar | BPI	Primar | iEU	Gimnazial | RTT	Gimnazial | BPI	Gimnazial | iEU	Liceal | RTT	Liceal | BPI	Liceal | iEU	Postliceal | RTT	Profesional | RTT	Total | RTT	Total | BPI	Total | iEU	TOTAL GENERAL
1.	Alba															0	0	0	0
2.	Arad															0	0	0	0
3.	Arges									1	1					1	0	1	2
4.	Bacau				4			1		25			1			5	0	26	31
5.	Bistrita Nasaud															0	0	0	0
6.	Braila															0	0	0	0
7.	Brasov	2			8		8	10		8	90		2	3		113	0	18	131
8.	Buzau															0	0	0	0
9.	Cluj				2							2				2	2	0	4
10.	Covasna			2			2				5					5	0	4	9
11.	Galati	3	7	0	4	34	0	6	4	0	89	0	0	6	4	112	45	0	157
12.	Giurgiu								3							0	3	0	3
13.	Harghita	1			1	0	0	1	0	1	4					7	0	1	8
14.	Ialomita															0	0	0	0
15.	Iasi				14			12			891			15	17	949	0	0	949
16.	Maramures	2	1			2						4				2	7	0	9
17.	Neamt				2	3		7			110					119	3	0	122
18.	Olt															0	0	0	0
19.	Prahova	7	1	1	5	2	8	4	1	5	28	2	0	2		46	6	14	66
20.	Salaj															0	0	0	0
21.	Satu Mare															0	0	0	0
22.	Sibiu				4		2			1	1		1			5	0	4	9
23.	Suceava															0	0	0	0
24.	Timis	3			9	1	35	6	8	27	50	3	21			68	12	83	163
25.	Vaslui				2						50					52	0	0	52
26.	Vrancea															0	0	0	0
	TOTAL GRUPE	18	9	3	55	42	55	47	16	68	1319	11	25	26	21	1486	78	151	1715

Concluzii generale

Anatolie Coșciug, Marius Matichescu

Această carte abordează una dintre principalele provocări cu care se confruntă tot mai multe societăți contemporane – imigrația și integrarea imigranților. În ciuda numărului tot mai mare de studii privind integrarea imigranților, există în continuare o serie de întrebări care nu au încă un răspuns concludent, întrebări la care acest studiu își propune să ofere posibile răspunsuri sau direcții. Una dintre aceste preocupări ține de numărul mic de studii pe tema integrării imigranților în *noile* țări de destinație care nu au experiență în gestionarea acestui fenomen. Astfel, în timp ce se depun eforturi constante pentru cercetarea integrării imigranților în țările de destinație, denumite în mod convențional destinații „tradiționale", au început de asemenea să fie efectuate studii pe această temă și în țările de destinație „emergente". Cu toate acestea, în continuare nu este suficient de clar cum are loc integrarea imigranților în aceste contexte (OECD / UE 2018, 2015, Coșciug 2018). De exemplu, nu avem un răspuns clar la întrebarea dacă modalitățile de a înțelege integrarea imigranților, dezvoltate în special în țări cu tradiții îndelungate de primire a imigranților, pot fi aplicate la contextul țărilor de destinație a imigranților care nu au experiență în acest sens. „Testarea" acestor teorii și a modalităților de a măsura integrarea imigranților în alte contexte decât cele unde au fost dezvoltate poate duce la o îmbunătățire a cadrului teoretic pe care este fondată, în prezent, înțelegerea acestui fenomen răspunzând astfel la critici importante aduse acestei literaturi –

faptul că este normativă și eurocentrică (Schinkel 2018; Penninx 2019; Favell 2019).

În acest context, fiecare dintre cele 6 capitole ale cărții își propune să ofere un răspuns la aceste întrebări și astfel să contribuie la îmbunătățirea înțelegerii acestui fenomen. Astfel, scopul **Capitolului 1** este să ofere un cadru teoretic și contextul empiric ale acestui studiu privind integrarea imigranților în România. Astfel, capitolul începe prin a oferi un cadru conceptual care poate fi folosit pentru a defini și măsura integrarea imigranților în țările în care acest fenomen este de dată recentă și care propune o înțelegere a procesului integrării ca fiind unul tripartit, cu imigranții, societatea locală și instituțiile publice ca principalii actori. Capitolul continuă cu detalierea contextului empiric care să ajute la o mai bună înțelegere a discuțiilor privind imigrația și integrarea în România abordate în detaliu în capitolele care urmează. Contextul empiric este structurat în jurul principalelor provocări prin care trece România în prezent și cum imigrația poate contribui la aceste provocări. În primul rând, capitolului detaliază cum fluxul migratoriu spre România este caracterizat de o creștere accentuată în ultimii ani în contextul în care populația României a scăzut constant din cauza sporului natural negativ și a migrației în afara țării. Astfel, imigrația poate contribui la diminuarea efectelor acestor două fenomene – scăderea populației și balanța negativă a migrației. În plus, populația României nu doar că scade din cauza sporului natural și a balanței migrației negative, dar și îmbătrânește într-un ritm accelerat. Astfel, prin faptul că imigrația spre România este formată în principal din tineri, Capitolul 1 argumentează și faptul că imigrația poate contribui și la încetinirea fenomenului de îmbătrânire a populației. Un alt aspect important pe care îl subliniază acest capitol este legătura dintre migrația internă și cea internațională în România. Astfel, se poate observa că acele județe/localități

care atrag mai mulți imigranți interni de asemenea atrag și mai mulți imigranți internaționali. În plus, județele/regiunile din România care atrag mai degrabă imigranți interni dinspre mediul rural înspre mediul urban, de asemenea atrag mai degrabă imigranți din afara Spațiul Economic European, în timp ce acele județe/regiuni, care atrag mai degrabă imigranți interni dinspre mediul rural spre mediul urban, atrag de asemenea mai degrabă imigranți din afara spațiului SEE. Un ultim aspect subliniat în acest capitol este faptul că imigrația nu doar că este tot mai des văzută ca o posibilă soluție la așa numita „criză" a forței de muncă, ci și faptul că pentru prima dată în istoria post-comunistă a României numărul de vize eliberate pentru muncă a depășit numărul vizelor oferite pentru studii sau motive conexe familiei.

Capitolul 2 este dedicat în special populației generale și atitudinilor pe care aceasta le are față de tematica imigrației și integrării, folosind datele unui sondaj de opinie. Ceea ce se poate remarca la o analiză generală este gradul ridicat de toleranță și empatie față de imigranți în rândul majorității respondenților. De exemplu, opinia majoritară a respondenților este că imigranții ar trebui să își păstreze propria cultură, dar și faptul că aceștia pot ajuta la dezvoltarea culturii românești prin preluarea unor elemente culturale diferite de cultura proprie.

Deși în general populația generală are o atitudine pro-migrație, gradul de acceptare și deschidere a populației locale în ceea ce privește prezența imigranților în România par să oscileze în funcție de o serie de dimensiuni sondate. În primul rând, prezența/lipsa contactului cu imigranții pare de asemenea a fi un important factor explicativ. De exemplu, frecvența redusă a contactelor populației locale cu imigranți (cei mai mulți respondenți nu au avut asemenea interacțiuni) poate explica de ce o bună parte dintre respondenți se declară mai degrabă favorabili imigrației. Trebuie amintit de asemenea

faptul că, dintre respondenții care au contact cu imigranții, aproximativ 30% declară că au avut o experiență pozitivă. În al doilea rând, o altă posibilă explicație, pe lângă frecvența redusă, este lipsa de informații pe această temă. De exemplu, pentru una dintre întrebările care măsoară această componentă (care este procentul de imigrați din populația totală), media răspunsurilor a fost în jurul valorii de 13%, cu mult peste statisticile oficiale care arată un procent de aproximativ 3–4%.

Dincolo de aceste concluzii generale, există o serie de observații mai specifice anumitor sub-dimensiuni. De exemplu, în ceea ce privește opiniilor referitoare la impactul imigranților asupra economiei, participanții la sondajul național apreciază impactul într-o lumină pozitivă, bună parte dintre respondenți considerând că imigranții pot crea noi locuri de muncă. În plus, mare parte dintre cei intervievați nu consideră că imigranții reprezintă o povară pentru serviciile sociale, cum sunt cele de sănătate sau educaționale și nu îi percep pe aceștia ca periclitând șansele populației locale de a ocupa un loc de muncă.

De asemenea, respondenții au arătat un grad ridicat de deschidere față de diversitatea etnică, religioasă și cea culturală reprezentată de imigranții din România. Astfel, acceptarea a fost urmărită în raport cu drepturile ce ar putea fi acordate imigranților, posibilitatea de a se învecina cu aceștia sau păstrarea unor elemente ce țin de cultura specifică a acestora, pe toate palierele observându-se un grad ridicat de toleranță. Mai concret, mai mult de jumătate dintre participanții la acest studiu au declarat că sunt de acord ca imigranților să li se permită stabilirea în România, iar un sfert susțin acordarea dreptului de a deține proprietăți, iar mai mult de jumătate dintre respondenți se declară deranjanți de posibilitatea de a se învecina cu diferite categorii de imigranți. În plus, cei mai mulți dintre respondenții nu au o problemă în a accepta ca

vecini persoanele de rasă și religie diferite, fie că vorbim despre imigranți din țări bogate sau sărace, aparținând sau nu spațiului UE și refugiați, dar sunt cel mai puțin toleranți față de consumatorii de alcool și persoanele de etnie romă.

Un alt aspect sondat prin acest studiu a vizat măsura în care cetățenii români consideră că autoritățile ar trebui să sprijine imigranții pentru a învăța limba română, cu plata chiriei sau în obținerea unor spații în vederea constituirii unor asociații. Dacă în primul caz, aproximativ 60% dintre cei intervievați și-au exprimat acordul, pentru următoarele două situații mai puțin de o treime dintre respondenți consideră că autoritățile ar trebui să intervină.

Sondajul derulat a urmărit, de asemenea, opiniile populației majoritare cu privire la intervenția în zona integrării ocupaționale prin intermediul unor politici publice care să vizeze imigranții și/sau românii plecați în străinătate. Necesitatea creării unui cadru instituțional care să țintească integrarea ocupațională și, astfel, să favorizeze întoarcerea românilor din străinătate este văzută de către participanții la studiul de față la fel de importantă ca necesitatea de a crea astfel de contexte pentru imigranți.

Capitolul 3 măsoară, printr-o abordare cantitativă, integrarea imigranților în România aplicând un chestionar cu întrebări care explorează diverse dimensiuni ale procesului din perspectiva imigranților. Întrebările folosite au măsurat nivele ale integrării în ceea ce privește dimensiunea psihologică, lingvistică, economică, civică, socială și navigațională. Analiza acestor răspunsuri relevă că nivelul de integrare al respondenților, așa cum a fost el sondat prin cercetarea de teren efectuată în 2020, nu este unul uniform pentru tot eșantionul de imigranți, ci variază considerabil în funcție de atributele culturale, economice și socio-demografice ale respondenților sau de statutul acestora (de exemplu BPI, RTT, iEU). Spre exemplu, grupul imigranților din Republica

Moldova arată niveluri de integrare mai ridicate decât ceilalți imigranți, determinate de asemănările culturale și lingvistice între țara de origine și cea gazdă. De asemenea, o altă variabilă importantă s-a arătat a fi timpul petrecut în țara gazdă. Niveluri mai mari de integrare am regăsit în cazul respondenților sosiți de cel puțin cinci ani în România. În funcție de statut, imigranții din grupul BPI se deosebesc considerabil față de ceilalți, arătând o integrare scăzută, cu niveluri mici de apartenență la societatea românească, abilități lingvistice, integrare în relații sociale cu nativi și condiție materială economică precară.

Explorarea dimensiunii psihologice a arătat niveluri ridicate ale integrării. Majoritatea respondenților au menționat un nivel ridicat al atașamentului față de țara gazdă, un sentiment puternic de apartenență la societatea românească și o frecvență peste medie de apariție a sentimentului de acceptare de către societatea țării gazdă. Cu toate acestea, răspunsurile au arătat existența unui segment relevant de imigranți pentru care prezența în România nu este concepută pe termen nedefinit. Astfel, pe termen scurt, 18% dintre respondenți au menționat că se văd migrând și trăind în altă țară decât România. Pe termen lung, ponderea acestei opțiuni este de 32%. Deși astfel de răspunsuri nu constituie majoritatea, ele sunt relevante și ne ajută să înțelegem că, pentru un segment de imigranți, România reprezintă doar o țară de tranzit, fie către o altă țară din UE, fie din afara ei sau reîntoarcerea acasă.

La fel, rezultatele sunt nuanțate și în perspectiva economică. Majoritatea respondenților, anume 40%, au menționat că traiul lor în România este unul decent, iar 36% au menționat o condiție materială care le permite și achiziționarea de obiecte scumpe. Mai departe, marea majoritate a respondenților au afirmat că gospodăria lor poate plăti anumite cheltuieli neașteptate. Totuși, pe lângă imigranții care dispun în România de o astfel de condiție materială

cel puțin decentă, mai există și segmente critice care se află în situații vulnerabile. 19% au menționat că nu pot face nici o cheltuială neașteptată (mai mare de 500 de lei), iar 25% au menționat că veniturile din gospodărie ajung doar pentru strictul necesar sau sunt insuficiente chiar și pentru acesta.

Capacitățile lingvistice în limba română au fost explorate pe patru abilități – citit, înțeles, ascultat și vorbit – prin autoevaluare de către respondenți pe o scală cu 5 trepte, unde prima treaptă reprezintă cel mai mic nivel, iar a cincea cel mai mare nivel. Respondenții din Republica Moldova și-au evaluat abilitățile aproape de nivelul maximal. Pentru ceilalți respondenți, media răspunsurilor a gravitat în apropierea treptei a treia („Mă descurc destul de bine”). Totuși, în acest grup de respondenți, există și segmente considerabile pentru care abilitățile lingvistice reprezintă o problemă. Astfel, 42% au menționat că nu se descurcă sau nu se descurcă deloc să vorbească în limba română. Dorința sau necesitatea integrării mai rapide i-a făcut pe unii dintre respondenți să urmeze cursuri de limbă română – 47% din eșantionul total.

Chestionarul a sondat și relațiile sociale ale imigranților cu persoane native, întrebând despre activități făcute împreună cu români, participare în organizații alături de români și frecvența cu care fac favoruri nativilor, aceasta din urmă fiind un indicator al legăturilor sociale puternice. Majoritatea respondenților lucrează, își fac studiile sau își practică hobby-urile în organizații și grupuri unde românii sunt preponderenți. În aceeași idee a integrării, 42% dintre respondenți iau masa cel puțin o dată pe săptămână alături de nativi. De asemenea, 30% au menționat că fac favoruri o dată sau de câteva ori pe lună pentru români, iar un alt segment, de 18%, face astfel de favoruri mai des, o dată sau de câteva ori pe săptămână. Aceste grupuri de respondenți arată niveluri ridicate ale integrării sociale, dar pe lângă aceștia mai sunt și imigranții pentru care relațiile sociale cu nativii sunt rare sau lipsite de profunzime.

8% nu au luat niciodată masa alături de români, iar 25% au făcut această activitate doar o dată sau de câteva ori într-un an. Alți 12%, la locul de muncă sau la școală/universitate activează fără vreun coleg nativ, iar pentru 15% dintre respondenți, românii sunt minoritari la locul de muncă. Mai departe, 36% dintre respondenți nu au făcut niciodată favoruri unor români.

Pentru a înțelege integrarea prin complexitatea ei multidimensională, studiul a intervievat participanții și despre greutatea realizării unor acțiuni în scopul satisfacerii de nevoi mai puțin cotidiene precum consultarea unui doctor, căutarea unui loc de muncă și primirea de ajutor pe probleme legale. Media răspunsurilor pentru toate aceste acțiuni a fost apropiată de treapta a treia a unei scale cu cinci răspunsuri – „nici dificil, nici ușor". Totuși, a consulta un doctor a fost menționată ca fiind o acțiune ceva mai ușoară. 51% au menționat că le este „ușor" sau „foarte ușor" să consulte un doctor, în comparație cu 24% și 31% pentru aceleași răspunsuri privind căutarea unui loc de muncă, respectiv primirea de ajutor pe probleme legale. Însă, iarăși vorbim despre rezultate nuanțate. 41% dintre respondenți au menționat că le este „dificil" sau „foarte dificil" să caute un loc de muncă, iar 19% au oferit aceleași răspunsuri în cazul consultării unui doctor.

În condițiile în care România devine tot mai mult o țară de destinație pentru imigranți, este necesar a înțelege modul în care aceștia reușesc să se integreze. Cercetarea prezentată în acest capitol și făcută în cadrul proiectului CRCMIS în 2020 pentru a înțelege integrarea imigranților a avut drept scop conturarea unei imagini multidimensionale a procesului intrinsec complex al integrării imigrantului în țara gazdă. Așa cum a arătat și analiza datelor, pe itemii explorați, nivelele integrării au fost relativ peste medie sau ridicate, dar în același timp analiza a surprins că este vorba despre un proces al integrării care variază considerabil între imigranți, aducând la suprafață segmente de

imigranți cu probleme în integrare, dar și imigranți pentru care integrarea este mai ușoară. Rezultatele și concluziile studiului prezentate în acest capitol ajută la o mai bună înțelegere a procesului de integrare a imigranților în România și constituie un reper pentru decidenți în domeniul politicilor publice ale imigrației și integrării imigranților.

Capitolul 4 contribuie la o mai bună cunoaștere a antreprenoriatului imigranților în România și oferă o perspectivă unică asupra profilului specific al celor care au inițiat afaceri după stabilirea în România și al celor care au intenții antreprenoriale chiar dacă nu au făcut încă acest lucru. În general, în acest capitol cele două categorii sunt comparate ori de câte ori datele o permit cu cei care nu au inițiat afaceri și nu intenționează să facă acest lucru în România. Această perspectivă permite o serie de concluzii referitoare la imigranții incluși în eșantion și structurează o analiză multidimensională a antreprenoriatului imigranților.

Astfel, în cadrul eșantionului a fost înregistrat un procent de 10% imigranți care au inițiat afaceri după stabilirea în România și un grup de 35% care intenționează să facă acest lucru în viitor. Astfel, non-antreprenorii reprezintă aproximativ 55% din totalul eșantionului. În rândul antreprenorilor și al potențialilor antreprenori există o toleranță ridicată la risc, comparativ cu non-antreprenorii. În plus, principalul risc asociat cu deschiderea unei afaceri este specific pentru aceste categorii de imigranți. Pe de o parte, antreprenorii și potențialii antreprenori se tem în primul rând de riscul unor venituri care oscilează și nu sunt garantate, pe de altă parte, non-antreprenorii se tem de posibilitatea de a da faliment. Ambii indicatori arată importanța includerii aspectelor legate de risc în cercetarea antreprenoriatului imigranților din România.

Analiza datelor culese de la imigranți permite evidențierea rolului important pe care îl au atât experiențele antreprenoriale anterioare stabilirii în România, cât și proveniența dintr-o familie în care părinții au deținut/dețin o afacere. Pentru ambii indicatori, antreprenorii înregistrează cele mai ridicate valori și sunt urmați la o distanță relativ mare de potențialii antreprenori și de non-antreprenori. Aproximativ 40% din antreprenori au avut afaceri și înainte de stabilirea în România, și 60% provin din familii în care părinții au deținut/dețin afaceri. Mai mult decât atât, în rândul antreprenorilor se înregistrează un procent de 62% pentru categoria celor care s-au stabilit în România cu intenția de a deschide o afacere (mult peste valoarea potențialilor antreprenori – 24% și a non-antreprenorilor – 2%).

La nivelul întregului eșantion, antreprenorii sunt asociați mai degrabă cu roluri pozitive la nivelul societății. Aproximativ 79% din imigranți consideră că antreprenorii creează locuri de muncă și 59% evaluează că antreprenorii creează produse/servicii care sunt în beneficiul tuturor. Doar o parte relativ mică dintre imigranții cuprinși în studiu consideră antreprenoriatul o formă de exploatare a muncii altora (19%). În plus, antreprenoriatul este apreciat ca fiind o alegere bună, din punct de vedere al carierei profesionale, prin raportare la România, de către 88% dintre imigranți și prin raportare la țara de origine de către 69% dintre respondenți. O raportare extrem de pozitivă la antreprenoriat, ca opțiune de carieră, o au atât cei care au inițiat deja afaceri, cât și cei care au astfel de intenții (ambele categorii înregistrează valori de aproximativ 98% pentru România și în jur de 70% prin raportare la țara de origine), dar și în rândul non-antreprenorilor procentul este unul foarte ridicat (73% pentru România și 66% pentru țara de origine).

În rândul antreprenorilor, principalele două motivații pentru inițierea unei afaceri în România sunt legate de dorința de a obține profit dintr-o

oportunitate/idee de afacere și de dorința de a fi propriul șef. Antreprenoriatul de necesitate, măsurat în termenii inițierii unei afaceri din cauza lipsei locurilor de muncă, este cvasi-inexistent în cadrul eșantionului de imigranți. Antreprenorii cuprinși în studiu dețin afaceri de dimensiuni relativ mici (maximum 15 angajați), iar domeniile de activitate sunt relativ diverse (vezi Tabel 4.10). De asemenea, în studiu au fost incluși atât antreprenori cu afaceri noi (sub 2 ani de activitate), cât și antreprenori cu afaceri stabile (peste 2 ani de activitate).

Antreprenorii și-au construit afacerile utilizând resurse economice (în principal, fonduri și economii proprii și mai puțin împrumuturi de la rude, prieteni sau fonduri de la stat sau bănci), resurse din sfera capitalului uman (propriile cunoștințe și abilități profesionale), dar și resurse de capital social (în principal ajutorul non-financiar al altor membri ai familiei și relații cu parteneri de afaceri, furnizori sau clienți din țara de origine, și mai puțin ajutorul non-financiar al altor imigranți).

Principalele dificultăți pentru inițierea unei afaceri în România sunt asociate cu aspectele birocratice și cu identificarea resurselor economice și a unor afaceri sustenabile. Cele mai multe din afacerile deținute de imigranți incluși în eșantion au fost afectate negativ în timpul pandemiei de Covid-19.

Categoria antreprenorilor din acest studiu este predominant masculină (60%), bărbații fiind minoritari în celelalte două categorii, și are o medie de vârstă mai ridicată (aproximativ 39 de ani) în comparație cu vârsta medie din celelalte două categorii de referință (31 de ani pentru potențialii antreprenori și 33 de ani pentru non-antreprenori). În același timp, ponderea celor care aveau studii superioare absolvite la momentul stabilirii în România este mai ridicată în rândul antreprenorilor (76%), în comparație cu antreprenorii potențiali (51%) și non-antreprenori (58%). În timpul șederii în România, în

cadrul tuturor categoriilor, se înregistrează o creștere a ponderii persoanelor cu studii superioare absolvite.

Imigranții care sunt antreprenori au petrecut în medie o perioadă mai lungă în România (7 ani) în comparație cu celelalte două categorii (medii în jurul valorii de 5 ani) și evaluează că există o probabilitate mult mai mare ca pe termen scurt și mediu să rămână în România (valori de peste 90%), dar pe termen lung valoarea celor care cred că vor rămâne în România scade la 63%.

Toate aceste elemente reprezintă argumente pentru acordarea unei atenții deosebite antreprenoriatului (inclusiv a potențialului antreprenorial) în studiile viitoare care adresează problematica imigranților din România și integrarea acestora în societatea românească.

Capitolul 5 își propune să discute impactul pandemiei de Covid-19 asupra imigranților. Deși la nivel european migrația și mobilitatea au încetinit în 2020 și nu mai sunt considerate teme atât de actuale, o serie de studii recente arată că pandemia Covid afectează cu predilecție acest grup și astfel o mai mare atenție ar trebui acordată acestui subiect. De exemplu, faptul că în cea mai mare parte respondenții declară că, în ciuda restricțiilor, locurile lor de muncă nu au fost afectate sau chiar și-au găsit un loc de muncă în această perioadă indică faptul că o parte importantă a imigranților lucrează în sectoare considerate critice (sistemul medical, îngrijire, retail, livrări etc.) și a căror activitate nu a fost suspendată.

Pandemia cauzată de COVID-19 a exercitat un impact profund asupra imigranților din România. În lipsa unui vaccin sau tratament eficient, oamenii au fost nevoiți să își schimbe comportamentul social. România, la fel ca majoritatea țărilor, a trebuit să își revizuiască politicile publice și regulamentele. Până acum, autoritățile publice au implementat mai multe reguli și restricții care și-au dovedit eficiența atât în primul cât și al doilea val al epidemiei.

După cum arată diverse studii realizate în 2020, regulile și restricțiile impuse de către autoritățile publice au adus schimbări majore asupra atitudinilor și comportamentelor populației. Rezultatele acestui studiu indică felul în care au fost afectate munca și viața socială a imigranților în această perioadă dificilă pentru întreaga populație. De exemplu, imigranții sunt cel mai îngrijorați că ei sau familia lor se va îmbolnăvi, iar a doua cea mai des întâlnită îngrijorare ține de efectele izolării, precum creșterea violenței în casă sau izolarea socială. Un alt exemplu important arată că imigranții au dezvoltat trei mari strategii pe care le folosesc pentru a trece cu bine peste această perioadă: a) păstrarea sănătății mentale; b) căutarea de sprijin exterior; c) ignorarea pandemiei.

Capitolul 6 abordează rolul instituțiilor statului în gestionarea integrării imigranților în România și își propune să facă o serie de recomandări de îmbunătățire și armonizare a practicilor instituționale. Pentru acest scop folosește date colectate de la instituțiile publice referitoare la accesul imigranților la diverse servicii și beneficii sociale, precum locuințe sociale, educație, muncă etc. Această cercetare și rezultatele obținute trebuie privite ca un studiu exploratoriu care are o serie de limitări. Una dintre aceste limitări este faptul că nu s-au primit date de la toate instituțiile din toate județele, de exemplu doar 80 din 340 de instituții chestionate au trimis date statistice care pot fi folosite pentru analize. O a doua limitare vine din faptul că datele primite par să nu reflecte prea bine realitatea. De exemplu, la o comparație cu alte date colectate mai riguros (provenite de la Inspectoratul General pentru Imigrări sau Institutul Național de Statistică) putem observa numeroase neconcordanțe. Astfel, rezultatele ar trebui mai degrabă înțelese ca evidențiind anumite direcții mai generale.

În această logică, un prim indicator este faptul că rata de răspuns la solicitările noastre de colectare a datelor este de aproximativ 77% dintre instituțiile

vizate. Deși poate părea un procent relativ mare, trebuie menționat că majoritatea răspunsurilor primite nu au putut fi folosite pentru analize statistice. Astfel, doar datele primite de la 80 de instituții (adică 23.5% din total) au inclus referințe numerice/statistice, iar restul au fost mai degrabă răspunsuri în scris prin care era explicat de ce astfel de date nu pot fi oferite. Un al indicator important este faptul că 78 de instituții (23%) nu au răspuns deloc la solicitărilor. În fine, un ultim indicator care merită să fie discutat este că județele de unde am primit cele mai multe răspunsuri sunt acelea unde fenomenul migrației este mai prezent (de exemplu, cu o rată mai mare a imigrației) sau unde există centre de primire a refugiaților.

În concluzie, cele șase capitole conturează un tablou al imigrației și integrării în România. Pe scurt, se observă o intensificarea a imigrației în România în ultimele decenii, iar imigrația este tot mai des văzută ca un posibil răspuns la diverse provocările sociale prin care trece societatea locală (depopulare, îmbătrânire, etc.). Imigranții par a avea în general un grad de integrare relativ bun, deși există diferențe importante între diverse grupuri. În plus, populația locală are atitudini în general favorabile imigrației, dar gradul de informare și familiarizare cu acest fenomen este scăzut. Nu în ultimul rând, instituțiile publice par a fi mai puțin pregătite și familiarizate cu acest fenomen.

Studiul de față contribuie, în trei moduri, la corpul de literatură existent despre migrație și integrare. În primul rând, este una dintre puținele inițiative care discută fenomenul migrației și integrării folosind perspectivele tuturor actorilor relevanți – imigranți, instituții publice și populația generală. Chiar dacă apar tot mai multe studii pe această temă, cele mai multe dintre ele folosesc, de obicei, doar una dintre aceste perspective – a imigranților (Puma, Lichtenstein, and Stein 2018; Harder et al. 2018), a populației generale (Garcés-Mascareñas and Penninx 2016) sau a instituțiilor publice (Huddleston et al.

2015). Analiza împreună a celor trei perspective este un lucru esențial dacă ținem cont că integrarea este construită ca o interacțiune continuă între cele trei niveluri (Schinkel 2017; Penninx 2019).

În al doilea rând, această carte oferă un posibil răspuns unei întrebări esențiale în studiile de migrație – *sunt modalitățile de măsurare a integrării imigranților adecvate și altor contexte decât cele pentru care au fost dezvoltate*? Răspunsurile oferite de fiecare capitol în parte duc spre o concluzie mixtă: capitolele 2 și 3 sugerează că mai degrabă da, aceste modalități pot fi aplicate și altor contexte, în timp ce capitolele 1 și 6 sugerează o serie de aspecte care nu funcționează similar în contextele „tradiționale" și cele „emergente", ca de exemplu rolul instituțiilor publice. Această discuție este importantă în sensul în care apar tot mai multe apeluri pentru a găsi o modalitate universală de a defini și înțelege integrarea care să acopere un spectru mai larg de contexte (Schinkel 2018; Coșciug 2018).

În al treilea rând, studiul de față este un demers important pentru contextul românesc și prin faptul că aduce în prim plan tema imigrației și integrării, o temă puțin abordată în mediul academic autohton în ciuda interesului tot mai mare dinspre publicul larg și instituțiile publice. Această carte aduce o perspectivă mai cuprinzătoare și mai nuanțată față de alte studii existente în contextul românesc și care: lucrează cu un singur grup de imigranți, de exemplu refugiați (Vasilescu 2019) sau muncitori (Maria Carmen 2020); discută despre integrare fără a oferi o definiție și modalitate de măsurare clară (Constantinescu and Jianu 2018); sau prezintă doar o singură perspectivă – a populației generale (Voicu et al. 2014), a imigranților (Hamberger 2010) sau a instituțiilor publice (Huddleston et al. 2015, 2019).

Bibliografie

Constantinescu, Maria, and Valter-Alexandru Jianu. 2018. "Integration of Immigrants' Children in Romanian School." *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. https://doi.org/https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.08.03.25.

Coşciug, Anatolie. 2018. "Measuring Integration in New Countries of Immigration." *Social Change Review* 16 (1–2): 93–121. https://doi.org/10.2478/scr-2018-0003.

Favell, Adrian. 2019. "Integration: Twelve Propositions after Schinkel." *Comparative Migration Studies* 7 (1): 21. https://doi.org/10.1186/s40878-019-0125-7.

Garcés-Mascareñas, Blanca, and Rinus Penninx. 2016. *Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors*. Edited by Blanca Garcés-Mascareñas and Rinus Penninx. *Integration Processes and Policies in Europe, IMISCOE Research Series*. Springer. https://doi.org/978-3-319-21673-7.

Hamberger, Astrid. 2010. "Immigration and the Integration of Immigrants in Romania," no. September: 1–7.

Harder, Niklas, Lucila Figueroa, Rachel M. Gillum, Dominik Hangartner, David D. Laitin, and Jens Hainmueller. 2018. "Multidimensional Measure of Immigrant Integration." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 115 (45): 11483–88. https://doi.org/10.1073/pnas.1808793115.

Huddleston, Thomas, Özge Bilgili, Anne-Linde Joki, and Zvezda Vankova. 2015. "Migrant Integration Policy Index 2015." Barcelona/ Brussels. http://www.mipex.eu/download-pdf#/add-selection.

Maria Carmen, Pantea. 2020. "Analysis of Labour Market Responsiveness to non-EU Migrants and Refugees' Skills in Cluj-Napoca."

Penninx, Rinus. 2019. "Problems of and Solutions for the Study of Immigrant Integration." *Comparative Migration Studies* 7 (1). https://doi.org/10.1186/s40878-019-0122-x.

Puma, Jini E., Gary Lichtenstein, and Paul Stein. 2018. "The RISE Survey: Developing and Implementing a Valid and Reliable Quantitative Measure of Refugee Integration in the United States." *Journal of Refugee Studies* 31 (4): 605–25. https://doi.org/10.1093/jrs/fex047.

Schinkel, Willem. 2017. *Imagined Societies: A Critique of Immigrant Integration in Western Europe*. *Imagined Societies: A Critique of Immigrant Integration in Western Europe*. https://doi.org/10.1017/9781316424230.

———. 2018. "Against 'Immigrant Integration': For an End to Neocolonial Knowledge Production." *Comparative Migration Studies* 6 (1): 1–17. https://doi.org/10.1186/s40878-018-0095-1.

Vasilescu, Cristina. 2019. "Impacts of Refugee Flows to Territorial Development in Europe: Case Study- Bucharest." www.espon.eu.

Voicu, Ovidiu, Andra Bucur, Victoria Cojocariu, Luciana Lăzărescu, Marana Matei, and Daniela Tarnovschi. 2014. „Barometrul Integrării Imigranților 2014."

ISBN: 978-606-37-1190-9